लोकलेखा समिती

(२०१५-२०१६)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या
सन २००६-२००७ च्या नागरी अहवालामधील जलसंपदा विभागाशी
संबंधित (परिच्छेद क्र. ३.२)

अठरावा अहवाल

सत्यमेव जयते

(हा अहवाल विधानसभा / विधानपरिषद सभागृहास
दिनांक २०१७ रोजी सादर करण्यात आला)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
विधान भवन, मुंबई/नागपूर.
मार्च/एप्रिल २०१७

लोकलेखा समिती

(२०१५-२०१६)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या
सन २००६-२००७ च्या नागरी अहवालामधील जलसंपदा विभागाशी
संबंधित (परिच्छेद क्र. ३.२)

अठरावा अहवाल

लोकलेखा समिती

(सन २०१५-२०१६)

समिती प्रमुख :

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स.

सदस्य :

(२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.

(३) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.

(४) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.

(५) श्री. हरिभाऊ जावळे, वि.स.स.

(६) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.

(७) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.

(८) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.

(९) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.

(१०) श्री. प्रशांत ठाकूर, वि.स.स.

(११) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.

(१२) श्री. शंभुराज देसाई, वि.स.स.

(१३) श्री. सत्यजीत पाटील-सरुडकर, वि.स.स.

(१४) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.

(१५) श्री. सुरेश गोरे, वि.स.स.

(१६) श्री. कालिदास कोळंबकर, वि.स.स.

(१७) श्री. वसंतराव चव्हाण, वि.स.स.

(१८) श्री. जयंत पाटील, वि.स.स.

(१९) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.

* (२०) श्री. भास्कर जाधव, वि.स.स.

(२१) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.

** (२२) श्री. सुनिल तटकरे, वि.प.स.

(२३) श्री. अमरसिंह पंडित, वि.प.स.

** (२४) श्री. माणिकराव ठाकरे, वि.प.स.

(२४अ) श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

(२५) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

सदरहू समिती दिनांक १ मे २०१५ रोजी विधानसभा व दिनांक २१ मे २०१५ रोजी विधानपरिषद सदस्यांच्या नामनिर्देशनाद्वारे गठीत करण्यात आली.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव.

(२) श्री. उत्तमसिंग चव्हाण, सचिव.

(३) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव.

(४) श्री. श्री. चु. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि.अ.

(५) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव.

(६) श्रीमती सुषमा पाठक, कक्ष अधिकारी.

(७) श्री. रविंद्र मेस्त्री, कक्ष अधिकारी.

*** श्री. भास्कर जाधव, वि.स.स. दिनांक २२ मार्च, २०१७ ते ३१ डिसेंबर २०१७ पर्यंत निलंबित**

**** श्री. सुनिल तटकरे, वि.प.स. यांनी दिनांक २८ सप्टेंबर २०१६ रोजी समिती सदस्यत्वाचा राजीनामा दिलेला असल्यामुळे सदर जागा रिक्त आहे.**

**** श्री. माणिकराव ठाकरे, वि.प.स. यांची दिनांक ५ ऑगस्ट २०१६ रोजी उप सभापती, विधानपरिषद या पदावर निवड झाल्यामुळे रिक्त झालेल्या जागेवर श्री. अशोक ऊर्फ भाई जगताप, वि.प.स. यांची मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांनी दिनांक ३१ ऑगस्ट २०१६ रोजी समिती सदस्य म्हूणन नामनियुक्ती केली.**

लोकलेखा समिती

(सन २०१०-२०११)

समिती प्रमुख :

(१) श्री. गिरीश बापट, वि.स.स.

सदस्य :

(२) श्री. कालिदास कोळंबकर, वि.स.स.

(३) श्री. निलेश देशमुख-पारवेकर - वि.स.स.

(४) डॉ. नामदेव उसेंडी - वि.स.स.

(५) श्री.अमित देशमुख - वि.स.स.

(६) श्री. रामप्रसाद कदम-बोर्डीकर - वि.स.स.

(७) श्री. रवि राणा - वि.स.स.

(८) श्रीमती मिनाक्षी पाटील - वि.स.स

(९) श्री. ए.टी.पवार - वि.स.स.

(१०) श्री. नवाब मलिक - वि.स.स.

११) श्री. विलास लांडे - वि.स.स.

(१२) श्री. शिवेंद्रसिंह भोसले - वि.स.स.

(१३) श्री. संजय सावकारे - वि.स.स.

*(१४) श्री. सुधीर मुनगंटीवार - वि.स.स.

१४ (अ) प्रा. राम शिंदे- वि.स.स.

(१५) श्री. गिरीष महाजन - वि.स.स.

(१६) श्री. नानाभाऊ पटोले - वि.स.स.

(१७) श्री. सुर्यकांत दळवी - वि.स.स.

(१८) श्री. आर.एम.वाणी - वि.स.स.

(१९) श्री. एकनाथ शिंदे - वि.स.स.

(२०) श्री. बाळा नांदगावकर - वि.स.स.

(२१) श्री. सुरेशदादा देशमुख - वि.प.स.

(२२) श्री.भाई जगताप - वि.प.स.

**(२३) श्री. राजेंद्र जैन - वि.प.स.

***(२४) श्री. विनोद तावडे - वि.प.स.

२४ (अ) श्री.पांडुरंग फुंडकर, वि.प.स.

(२५) डॉ. दिपक सावंत - वि.प.स.

सदरहू समिती दिनांक २४ फेब्रुवारी २०१० रोजी विधानसभा व दिनांक २ मार्च २०१० रोजी विधानपरिषद सदस्यांच्या नामनिर्देशनाद्वारे गठीत करण्यात आली.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव.

(२) श्री. भाऊसाहेब कांबळे, सह सचिव.

(३) श्री. सु. सा. गायकवाड, वित्तीय सल्लागार.

(४) श्री. ऋतुराज ज. कुडतरकर, अवर सचिव.

(५) श्री. दिलीप येवला, अवर सचिव (समिती).

(६) श्री. सोमनाथ न. सानप, कक्ष अधिकारी.

* **श्री.सुधीर मुनगंटीवार, वि.स.स यांनी दिनांक २० ऑक्टोबर २०१० रोजी समिती सदस्यत्वाचा राजीनामा दिल्यामुळे रिक्त झालेल्या जागेवर प्रा. राम शिंदे, वि.स.स. यांची मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांनी दिनांक २० ऑक्टोबर, २०१० रोजी समिती सदस्य म्हणून नामनियुक्ती केली.**

** **श्री.राजेंद्र जैन, वि.प.स. यांची दिनांक ५ डिसेंबर २०१० रोजी विधानपरिषद सदस्यत्वाची मुदत संपली.**

*** **श्री.विनोद तावडे, वि.प.स. यांची दिनांक २३ डिसेंबर २०११ रोजी विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद पदी निवड झाल्यामुळे रिक्त झालेल्या जागेवर श्री.पांडुरंग फुंडकर, वि.प.स. यांची मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांनी दिनांक ६ फेब्रुवारी २०१२ रोजी समिती सदस्य म्हणून नामनियुक्ती केली.**

प्रस्तावना

मी, लोकलेखा समितीचा समिती प्रमुख, समितीने अहवाल सादर करण्याचा अधिकार दिल्यावरुन भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००६-२००७ या वर्षाच्या अहवालामधील जलसंपदा विभागाशी संबंधित (परिच्छेद क्र. ३.२) यावर विचार करून लोकलेखा समितीचा अठरावा अहवाल सादर करीत आहे.

समितीने दिनांक ११ मे २०११, दिनांक ३० मे २०१२, दिनांक २३ व २४ ऑगस्ट २०१६, दिनांक २० व २६ सप्टेंबर २०१६, दिनांक ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी प्रधान सचिव, जलसंपदा व सचिव, जलसंपदा आणि सामान्य प्रशासन विभाग यांची साक्ष विधानभवन, मुंबई येथे घेण्यात आली तसेच समितीने दिनांक ४ व ५ नोव्हेंबर, २०११ रोजी गोसीखुर्द प्रकल्पास भेट देऊन तेथील विभागीय अधिकाऱ्यांची साक्ष घेतली.

प्रधान महालेखाकार, लेखापरीक्षा-एक महाराष्ट्र, मुंबई तसेच महालेखाकार, लेखापरीक्षा-दोन महाराष्ट्र नागपूर हे समितीच्या निमंत्रणावरुन बैठकींना उपस्थित होते. त्यांनी समितीला केलेल्या बहुमोल मार्गदर्शनाबद्दल समिती त्यांची अत्यंत आभारी आहे.

तसेच प्रधान सचिव, वित्त विभाग (लेखा व कोषागारे) यांनी समितीच्या बैठकींना उपस्थित राहून समितीला दिलेल्या सहकार्याबद्दल आणि संबंधित विभागाच्या सचिवांनी समितीसमोर साक्ष देऊन समितीला सहकार्य केले त्याबद्दल समिती त्यांची देखील आभारी आहे.

समितीच्या बैठकीच्या कामकाजाचे कार्यवृत्त स्वतंत्ररित्या ठेवण्यात आले असून तो अहवालाचा भाग आहे. बैठकीच्या कामकाजाच्या अनुषंगाने विभागाकडून प्राप्त झालेली आश्वासित माहिती व परिपत्रके परिशिष्ट "अ" मध्ये देण्यात आलेली आहेत. समितीच्या झालेल्या बैठकांचे संक्षिप्त कार्यवृत्त परिशिष्ट "ब" मध्ये देण्यात आलेले आहे.

समितीने दिनांक २४ मार्च २०१७ रोजीच्या बैठकीत प्रारुप अहवाल विचारात घेतला व त्यातील शिफारशीवर सुधारणा सुचवून प्रारुप अहवालाला मान्यता दिली.

विधान भवन :
मुंबई/नागपूर,
दिनांक २४ मार्च २०१७.

गोपालदास अग्रवाल,
समिती प्रमुख,
लोकलेखा समिती.

अनुक्रमणिका

अ. क्र. (१)	विभाग व तपशील (२)	पृष्ठ क्रमांक (३)
	प्रस्तावना :	
१.	**जलसंपदा विभाग** (परिच्छेद क्र.३.२)	१

गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्प

१.१ भारताचे नियत्रंक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालातील परि क्र. ३.२ "गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्प" यासंदर्भात महालेखाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत.

ठळक वैशिष्ट्ये :–

मार्च, १९८३ मध्ये संकल्पित गोसीखुर्द प्रकल्प मार्च, १९९० पर्यंत पूर्ण करावयाचा होता. यावर ३७२.२२ कोटी रु. खर्च व्हायचे होते. मात्र मार्च २००७ पर्यंत त्यावर १९८८.५३ कोटी रुपये खर्च करूनही मार्च २००७ मध्ये ५४७९ कोटी रुपये खर्चाचा दुसरा सुधारित प्रस्ताव प्रशासनिक मान्यतेकरिता शासनाकडे सादर करण्यात आला. या संबंधातले वित्तीय आणि प्रत्यक्षातील प्रबंधन समाधानकारक नव्हते. अंमलबजावणीसाठी अग्रकम ठरवून ते पाळले गेले नाहीत. पर्यावरणीदृष्ट्या आवश्यक त्या संरक्षक उपाययोजना बाजून सारल्या गेल्या. तसेच याबाबतच्या देखरेखीचाही अभावच होता.

नियोजन :

१.२ दहा मोठे प्रकल्प ५ वर्षात पूर्ण करण्याकरिता विदर्भ सिंचन विकास महामंडळाची स्थापना एप्रिल, १९९७ मध्ये करण्यात आली. सार्वजनिक रोख्यांच्या रुपात ह्याकरिता जनतेकडून १६७८, ९९ कोटी रुपये उभारण्यात आली. रोख्यांच्या निर्देश पुस्तिकेनुसार इतर प्रकल्पांच्या तुलनेत गोसीखुर्द प्रकल्पास सर्वाधिक अग्रकम देण्यात आला होता. मात्र प्रकल्प जलद गतीने पूर्ण व्हावा यासाठी असा अग्रक्रम प्रत्यक्षात दिला गेल्याचे आढळून आले नाही.

शासनाच्या कथनानुसार (ऑगस्ट २००७) ५ वर्षामध्ये जरी दहा प्रकल्प पूर्ण करण्याचे उद्दिष्ट ठरविले होते, तरी चालू असलेले ८६ प्रकल्प देखील पूर्ण करण्याकरिता व्ही.आय.डी.सी.कडे हस्तांतरित करण्यात आले. (एप्रिल, १९९९) मात्र गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्पाला अग्रक्रम न देण्याचे कोणतेही समर्पक उत्तर दिले गेले नाही.

यावर जलसपंदा विभागाने दिलेले अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

१.३ [३.२.६] हा गोसीखुर्द हा मोठा प्रकल्प असून या प्रकल्पांच्या कामांना विदर्भ पाटबंधारे मंडळाच्या स्थापनेपासून प्राधान्य देण्यात आलेले आहे. विदर्भ पाटबंधारे महामंडळाअंतर्गत असलेल्या प्रकल्पांवर एकूण झालेल्या खर्चापैकी २२ टक्के खर्च हा गोसीखुर्द प्रकल्पावर करण्यात आल्याचे खालील तक्त्यावरुन निदर्शनास येते.

(रु.कोटीत)

वर्ष	शासनाचा वाटा	रोख्यांद्वारे उभारण्यात आलेला निधी	एकूण	वि.पा.वि.म. चा एकूण खर्च	गोसीखुर्द प्रकल्पावरील खर्च	टक्केवारी
१९९७-९८	३७.३८	२२६.३७	२६३.७५	१८०.७४	६१.७०	३४
१९९८-९९	२५.००	२३२.७९	२५७.७९	२३३.३८	९३.३८	४०
१९९९-२०००	२०२.३१	३०६.८१	५०९.१२	४९१.९८	११३.८२	२३
२०००-२००१	०	४५३.४५	४५३.४५	६०६.०७	१७२.४०	२८
२००१-२००२	०	२१०.७९	२१०.७९	३२३.३५	१०६.१९	३३
२००२-२००३	२.२८	२४८.७८	२५१.०६	२७७.६५	४७.६१	१७
२००३-२००४	४६२.८४	०	४६२.८४	३९०.३६	८४.२६	२२
२००४-२००५	४१७.००	०	४१७.००	४३५.७१	६७.०४	१५
२००५-२००६	१३२६.२०	०	१३२६.२०	१२२३.०२	४६९.५६	३८
२००६-२००७	५५५६.०७	०	१५५६.०७	१३२५.७५	५५७.५६	४२
एकूण	४०२९.०८	१६७८.९९	५७०८.०७	५४८८.०१	१७७३.६१	३२

गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या नियोजनास व बांधकामास नेहमी प्राधान्य देण्यात आल्याचे उपरोक्त तक्तावरून निदर्शनास येते.

प्रकल्पाची सुसाध्यता :

१.४ केंद्रीय जल आयोगाने (सी.डब्ल्यू.सी.) ने निर्धारित केलेल्या निकषानुसार, जेव्हा बेनेफिट कॉस्ट रेशिओ (बीसीआर) १.५ पेक्षा जास्त असतो, तेव्हाच प्रकल्प सुसाध्य होतो.

येथे असे निदर्शनास आले की, १९८३ मध्ये निश्चित केलेल्या प्रकल्पाचा बी.सी.आर. केंद्रीय जल आयोगाच्या ज्या निकषांच्या आधारे ठरविता गेला होता तो निकष बीसीआर १.६ एवढा होतो. परंतु महाराष्ट्र शासनास सादर केलेल्या दुसऱ्या आर.ए.ए. प्रस्तावात वार्षिक खर्च कमी करण्याकरिता निकषांना बगल दिली गेली. प्रामुख्याने केंद्रीय जल आयोगाच्या निकषांपासून खालीलप्रमाणे परार्वतन केलेले आढळून आले.

१. एकूण प्रस्तावित मुल्याच्या १० टक्के एवढे व्याज विचारात घेणे आवश्यक होते. ते भांडवली मूल्यांच्या ८.५ टक्के एवढे विचारात घेण्यात आले.

२. ८.३३ च्या ऐवजी ३.३३ टक्के दराने पंपिंग सिस्टिम वरील घसारा विचारात घेण्यात आला. (१२ वर्षांचे आयुर्मान).

३. कार्य आणि परिरक्षण यावरील वार्षिक खर्च प्रवाही सिंचनाकरिता १,६०,९१५ हेक्टर ऐवजी १,९०,००० हेक्टरकरिता आणि उपसा सिंचनासाठी ८९.८८५ हेक्टर करिता विचारात घेण्यात आला.

४. मुख्य कामाच्या खर्चाच्या १ टक्के दराने मुख्य कामांचा वार्षिक देखभालीचा खर्च विचारात घेण्यात आला नाही.

५. ऊर्जा प्रकल्पाच्या घसारा मूल्याकरिता (२ टक्के) आणि पूर संरक्षक बांधकामाच्या व जलविद्युत प्रकल्पाच्या परिरक्षण खर्चाच्या ४ टक्के तरतूदीचा विचार वार्षिक खर्चात करण्यात आला नाही.

६. असोलामेंढा आणि टेकेपार (एल.आई.एस.) पाणलोट क्षेत्रामध्ये (आर.सी.ए.) १०,५६० हेक्टरने वाढ करण्यात आली.

सी.डब्ल्यू.सी. निकषानुसार जर वार्षिक खर्च योग्य रितीने ठरवला गेला तर बीसीआर १.३ पर्यंत कमी होऊ शकतो. (परिशिष्ट ३.५) शासनाच्या कथनानुसार (ऑगस्ट, २००७) सी.डब्ल्यू.सी. निकषानुसार बी.सी.आर. १.५५ ठरविण्यात आला आणि सी.डब्लयू.सी.ला तसे कळविण्यात आले. त्यांची मान्यता अद्याप प्राप्त झालेली नव्हती.

सी.डब्ल्यू.सी.ला सादर करण्यात आलेल्या १.५५ च्या बी.सी.आर. चे परिगणन तपासून पाहण्यात आले. त्यात असे आढळून आले की, उपरोक्त संदर्भात तरतुदी विचारात घेण्यता आल्या नाही.

ह्याशिवाय महाराष्ट्र शासनास आणि सी.डब्लयू.सी.ला कळविण्यात आलेल्या परिगणित आकड्यांमध्ये बरीच तफावत होती.

यावर जलसंपदा विभागाने दिलेले अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहे.

१.५ गोसीखुर्द प्रकल्पाचे रु.७७७७ कोटीच्या सुधारित अंदाजपत्रकास केंद्रिय जल आयोगाचे नवी दिल्लीचे तांत्रिक सल्लागार समितीचे दिनांक २७ फेब्रुवारी २००८ चे पत्रान्वये मंजुरी प्रदान करण्यात आली आहे. व उपरोक्त नुसार प्रकल्पाचा भाग गुणोत्तर प्रमाण १.६० येत असून प्रकल्प महाराष्ट्र शासनाचे व केंद्रीय जल आयोगाचे तांत्रिक निकषात बसतो.

असोलामेंढा तलावाचे आवर्धन :

१.६ असोलामेंढा तलाव १९१८ मध्ये बांधण्यात आला. ज्याचे मशागत योग्य क्षेत्र ६४०८९ हेक्टर होते. त्यापैकी केवळ ९५०० हेक्टर क्षेत्राला प्रचलित कालवा व्यवस्थेचा सिंचनाखाली लाभ झाला. सद्यःस्थितीत मातीच्या धरणाची उंची ९ मीटर ने वाढवून, तलावाच्या सभोवती सहा उपबंधारे बांधून आणि आर.बी.सी. द्वारे जलाशयातून ४३३ एमएम पाणी वळवून संपूर्ण मशागत योग्य क्षेत्र (५२२५० हेक्टर पाणलोट क्षेत्र) सिंचनाखाली आणण्याचा प्रकल्पाचा उद्देश होता. उंची वाढविल्यामुळे ८ गावे पूर्णपणे पाण्याखाली जातील आणि ३ गावे अंशतः पाण्याखाली जातील. आवश्यक असणाऱ्या १६१५ हेक्टर वन जमिनीबाबतची अनुमती देखील अद्याप प्रलंबित होती. १९८३ मधील ५५.६२ कोटी रुपयांच्या कामाचा प्रस्तावित खर्च मार्च, २००७ मध्ये ७१२.३९ कोटी रुपये एवढा सुधारित करून मांडण्यात आला. ब्रम्हपुरीच्या आर.बी.सी. डिव्हीजनने प्रस्तावित उंची कमी करून अधिकाधिक भूमी सिंचनाखाली आणण्याकरिता एक अध्ययन केले. ऑगस्ट, २००७ पर्यंत हे अध्ययन पूर्ण न झाल्यामुळे ह्या भागावार काम सुरू झालेले नव्हते.

त्याप्रमाणे तलावाच्या कामासंबंधात कोणताही ठोस निर्णय न घेता अंदाजित खर्च विनाकारण वाढविण्यात आला. शासनाने (ऑगस्ट, २००७) असे प्रतिपादन केले की, डिसेंबर, २००७ पर्यंत हे अध्ययन पूर्ण केले जाईल.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.७ गोसीखुर्द प्रकल्पाचे उजव्या कालव्याद्वारे ९० कि.मी. नंतर चंद्रपूर जिल्ह्यातील आसोलामेंढा तलावात पाणी साठवण करणे प्रस्तावित आहे. गोसीखुर्द प्रकल्प धरणाचे व उजव्या कालव्याचे काम प्रगतावस्थेत असून ते पूर्ण झाल्याशिवाय आसोलामेंढा तलावाचे नुतनिकरणाचे काम सुरू करता येणार नाही त्यामुळे याबाबत निर्णय घेण्यास विलंब होत असल्याचे म्हणणे योग्य होणार नाही. उजव्या मुख्य कालव्याचे काम पुर्णत्वाचे दृष्टीने प्रगतीपथावर आहे. तसेच आसोलामेंढा तलाव नुतनीकरणाचे काम आता हाती घेण्यात आले आहे. असोलामेंढा तलाव नुतनीकरणात व्याघ्र प्रकल्प घोषीत झालेल्या ताडोबा अंधारीचा भागाचा प्रकल्पाचे समावेश क्षेत्रात येत असल्याने या क्षेत्रातील कमीत कमी भाग बुडीत क्षेत्रात यावा या दृष्टीने सविस्तर अभ्यास करण्यात येत असून तो अंतिम टप्प्यात आहे.

महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

आसोलामेंडा तलावाचे नुतनीकरण :

शासन अभिवेदनात अंतिम सविस्तर अभ्यासाच्या निष्कर्षाचा तपशील देण्यात यावा यासंदर्भात जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत,—

आसोलामेंढा तलावाचे जलमग्न क्षेत्र कमी करण्याचे दृष्टीने गोसीखुर्द प्रकल्पाचे अतिरिक्त पाणी प्रत्येक वर्षाच्या सप्टेंबर अखेर ऐवजी जानेवारी अखेर पर्यंत वळविण्याचे दृष्टीने पर्यायी अभ्यास करण्यात आला तसेच प्रत्येक वर्षाच्या फेब्रुवारी ते जून या कालावधीत सिंचनाकरिता लागणाऱ्या पाण्याची साठवण करण्याचे दृष्टीने सद्य:स्थितीतील माती धरणाची उंची ९ मी. ऐवजी २.७ मी. वाढविण्याबाबत ठरविण्यात आले आहे. त्यामुळे बुडीत क्षेत्रातील वन जमिनीची १६१५ हे. ऐवजी १८९ हे. इतकी घट संभव झाली आहे. उपरोक्त नुसार पर्यायी अभ्यासास (पाणी नियोजन) मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर तर्फे जुलै, २००९ मध्ये मंजुरी प्रदान करण्यात आली आहे. त्यानुसार मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांनी धरणाचे काटछेदाचे संकल्पचित्र तयार केले आहे. सदर संकल्पचित्र व रेखाचित्रास मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांचे पत्र क्र.४८५/दिनांक १५ फेब्रुवारी २०१० अन्वये मंजुरी प्रदान करण्यात आली आहे. त्यामुळे लेखा परिक्षण विभागातर्फे निदर्शनास आणल्या बाबींचे संदर्भात कुठलेही निर्णय प्रलंबित नाही.

ऊर्जानिर्मितीचे अपुरे नियोजन :

१.८ प्रकल्पाच्या प्रशासकीय मान्यतेमध्ये उजव्या आणि डाव्या निर्गममार्गावर ३ मेगा वॅट (एम. डब्ल्यू.) क्षमतेचा जल विद्युत प्रकल्प (हायडल पॉवर जनरेशन) प्रस्तावित केला होता. मात्र ऑगस्ट, २००६ पर्यत म्हणजेच या प्रकल्पाच्या आरभांपासून २३ वर्षानंतर देखील १७७३ एमएम वाहून जाणाऱ्या पाण्याचा उपयोग करून आणखी २४ मेगावॅट विद्युत निर्मितीची शक्यता तपासली गेली नाही. शासनाने (ऑगस्ट, २००७) असे प्रतिपादित केले की, २४ मेगा वॅटच्या जलविद्युत प्रकल्पाकरिता सुसाध्यता अहवाल तयार करण्यात आला व त्याला व्ही.आय.डी.सी.ने मान्यता दिली असून प्रकल्प वेळापत्रकानुसार पूर्णही करण्यात येईल. परंतु ऑगस्ट, २००७ पर्यंत विस्तृत प्रकल्प अहवाल तयार करण्यात आलेला नव्हता.

जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.९ गोसीखुर्द धरणाचे पायथ्याशी २४ मेगा वॅट क्षमतेची जलविद्युत योजना असून ह्या योजनेच्या सविस्तर प्रकल्प अहवालास वि.पा.वि.म. तर्फे मंजुरी प्रदान करण्यात आली असून निविदा निश्चितीची प्रक्रिया अंतिम टप्प्यात आहे.

टेकेपार उपसा सिंचन योजनेकरिता कोल्हापूरी पद्धतीच्या बंधाऱ्याच्या कामाचे सदोष नियोजन :

१.१० गोसीखुर्द प्रकल्पाचा १९९६ मध्ये ॲक्सिलेरेटेड (त्वरण) ईरिगेशन बेनेफिट प्रोग्राममध्ये समावेश केला गेला आणि प्रकल्पाचा भाग म्हणून सध्या बांधकाम सुरू असलेली टेकेपार उपसा सिंचन योजना तसेच टेकेपार उपसा सिंचन योजनेसाठी पाणी साठवण्याकरिता कोल्हापूरी पद्धतीचा बंधारा बांधण्यास अग्रकम दिला गेला होता. त्या योगे सिंचनाचे लाभ जलदगतीने व्हायचे होते. नदीत उपलब्ध प्रवाही पाण्यावर टेकेपार उपसा सिंचन योजना डिसेंबर, १९९८ मध्ये कार्यान्वित करण्यात आली तरी कोल्हापूर पद्धतीचा बंधारा ६.८७ कोटी रुपये खर्च करून मार्च, २०१४ मध्ये पूर्ण करण्यात आला. कोल्हापूरी बंधाऱ्याचे काम पूर्ण होण्यापूर्वी आणि नंतरही नदीच्या प्रवाही पाण्यावरच सिंचन होत होते. तसेच ऑक्टोबर, २००७ पासून पाणी अडवण्यास आल्यानंतर कोल्हापूरी बंधारा पाण्याखाली आल्यामुळे अंभोरा येथील कोल्हापूरी पद्धतीच्या बंधाऱ्याचे काम विफल ठरेल. शासनाने त्यावर असे प्रतिपादन केले (ऑगस्ट, २००७) की, टेकेपार उपसा सिंचन योजनेकरिता कोल्हापूरी पद्धतीचा बंधारा वापरण्यात आला आणि २००६-०७ पासून पुढे पाणी अडवेपर्यंत

तो अंभोरा उपसा सिंचन योजना स्टेज-१ करिता देखील वापरण्यात आला. शासनाने दिलेले उत्तर समर्थनीय नाही. कारण कोल्हापूरी पद्धतीचा बंधारा टेकेपार उपसा सिंचन योजनेचे लाभ फार पूर्वीच व्हावे यासाठी बांधण्यात आला होता. कोल्हापूरी पद्धतीच्या बंधाऱ्याच्या बांधकामापूर्वी सिंचन क्षमतेतील वाढ (२१३५ हेक्टर) व नंतरही वाढ (२४६५ हेक्टर) त्याचा बुडीताखाली जाणारा भाग लक्षात घेता नगण्यच होती.

जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.११ आंभोरा के.टी. विअर च्या सर्वसाधारण आराखड्यात शासन पत्र क्र.१०९२/१३६/९३ MP दिनांक २६ सप्टेंबर, १९९५ अन्वये मंजुरी प्राप्त झाली आहे.

उपरोक्त बांधकामाचा अंतर्भाव असलेल्या गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या रुपये २०९१.१३ कोटी च्याप्रथम सुधारित अंदाजपत्रकास शासन परिपत्रक क्र.१०९६/१५००/२०४/९६ एम पी-२, दिनाकं ३ जुलै १९९९ अन्वये मंजुरी प्रदान करण्यात आली आहे. उपरोक्त के.टी वियर बांधण्याबाबतचा निर्णय हा गोसीखुर्द प्रकल्प पूर्ण होण्यापूर्वीच टेकेपार व आंभोरा उपसा सिंचन योजनांद्वारे या भागातील शेतकऱ्यांना सिंचनाचा लाभ मिळण्याचे दृष्टीने घेण्यात आला व त्यामुळे आंभोरा उपसा सिंचन योजनेद्वारे सुमारे ३२५२ हेक्टर सिंचन क्षेत्रास ओलीताचा लाभ मिळवून देण्यात आला व त्याद्वारे सुमारे रुपये १७४.२५ लक्ष चा महसूल प्राप्त झाला आहे. तसेच के टी वियर बांधल्याने प्रकल्प पूर्ण होण्याआधीच सिंचनाची सोय उपलब्ध होऊन शेतकऱ्यांचे पीक उत्पन्नात वाढ होऊन पर्यायाने राष्ट्रीय उत्पन्नात वाढ झाली आहे. तसेच के टी विअर वरील जोड रस्त्यामुळे आजूबाजूच्या परिसराचा विकास झाला आहे.

गोसीखुर्द प्रकल्प जलाशयात जल साठा होण्यापूर्वीच सदर के टी विअर चे दरवाजे काढून इतर प्रकल्पाकरिता वापरता येतील. के टी वियरच्या बांधकामामुळे गोसीखूर्द प्रकल्पाच्या पूर्ण होण्यापूर्वीच शेतकऱ्यांना सिंचनाचा लाभ घेता आला असल्याने त्यावर झालेल्या खर्चाची उपयोगिता सिद्ध होते.

पाणलोट क्षेत्राची पुनरावृत्ती :—

१.१२ परस्परांना व्यापणारी पाणलोट क्षेत्र प्रकल्प पूर्ण करण्यामध्ये झालेला विलंब लक्षात घेता, महाराष्ट्र शासनाने ३५६१ हेक्टर जमीन सिंचनाखाली आणण्यासाठी १२.१९ कोटी रुपयाचा असोलमेंढा तलावाच्या पाणलोट क्षेत्रात हरणघाट उपसा सिंचन योजनेला ३ वर्षांच्या कालावधीत ती पूर्ण करण्याच्या अटीवर मंजुरी दिली. (फेब्रुवारी, १९९६) पुढे खर्चामध्ये वाढ करण्यात येवून (जानेवारी, २००२) ती रक्कम ४९.२१ कोटी रु.केली गेली. ४३.७४ कोटी रुपये खर्च करून देखील ही योजना अपूर्णच राहिली. (ऑगस्ट, २००७) पहिल्या आर.ए.ए. मध्ये आणि प्रस्तावित दुसऱ्या आर ए ए. मध्ये देखील हरणघाट उपसा सिचंन योजना विचारात घेतली गेली नव्हती. असोलमेंढा तलावाचे काम पूर्ण झाल्यानंतर त्यांचा काहीही उपयोग होणार नाही.

त्यावर शासनाने असे प्रतिपादन केले की, हरणघाट उपसा सिंचन योजना ही गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्पाचा भाग नव्हती आणि ३५६१ हेक्टर जमिनीची परस्पर व्याप्ती आर.बी.सी. क्षेत्रामध्ये भरुन निघेल. या उत्तरातूनच नियोजनाचा असलेला अभाव दिसून येतो. कारण गोसीखुर्द प्रकल्पाला मदत व्हावी म्हणूनच राखीव योजनेच्या रुपात हरणघाट उपसा सिंचन योजना हाती घेण्यात आली होती आणि तरीही पहिल्या आर.ए.ए आणि प्रस्तावित दुसऱ्या आर.ए.ए. मध्ये हा प्रश्न विचारात घेण्यात आला नव्हता.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय पुढीलप्रमाणे आहेत :—

१.१३ हरणघाट उपसा सिंचन योजना ही गोसीखुर्द प्रकल्पाचा भाग नाही व त्यामुळे त्यांचा अंतर्भाव गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या मंजुरीप्राप्त प्रकल्प अहवालात नाही तथापि या मागासलेल्या भागातील शेतकऱ्यांना ओलीताचा लाभ मिळण्याचे दृष्टीने ही योजना स्वतंत्र रितीने विकसित करण्यात आली आहे. या योजनेच्या ३५९९१ हे. क्षेत्राच्या Overlapping लाभ क्षेत्राचा विचार उजव्या कालव्याच्या लाभ क्षेत्राचे वेळी करण्यात येईल.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला समादेश क्षेत्राचा दुहेरी समावेश यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

हरणघाट उपसा सिंचन योजना ही गोसीखुर्द प्रकल्पाचा भाग नाही व त्यामुळे त्याचा अंतर्भाव गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या मंजुरीप्राप्त प्रकल्प अहवालात नाही. तथापि या मागासलेल्या भागातील शेतकऱ्यांना ओलीताचा लाभ मिळण्याचे दृष्टीने ही योजना स्वतंत्र रितीने विकसित करण्यात आली आहे. या योजनेच्या ३५६१ हे. इतक्या लाभ क्षेत्रास गोसीखुर्द प्रकल्पातून पाणी दिले जाणार नाही. त्यामुळे हे क्षेत्र दुहेरी समादेश क्षेत्र आहे असे म्हणता येणार नाही. गोसीखुर्द प्रकल्पातून हे क्षेत्र वगळल्यामुळे त्याऐवजी उजव्या कालव्यावर तेवढेच जादा क्षेत्र समादेश क्षेत्रात समाविष्ट करण्यात येईल.

सर्वेक्षण कार्याची पुनरावृत्ती :

१.१४ भंडारा शहर आणि जवाहरनगर येथील आयुध निर्माण यावर प्रकल्पाचा संभाव्य परिणाम काय होईल हे जाणून घेण्याकरिता कार्यकारी अभियंता, गोसीखुर्द पुनर्वसन विभाग, अंबाडी यांनी प्रकल्पाचा बँक वॉटर इफेक्ट स्टडीचे काम भारत सरकाचा उपक्रम असलेल्या वॉटर ॲन्ड पॉवर कन्सलटन्सी सर्व्हिस (इंडिया) ह्या कंपनीला (१९९७-९८ मध्ये) सोपविले होते. फेब्रुवारी, २००१ मध्ये डब्ल्यू.ए.पी.सी.ओ.एस.ने भंडारा शहर व आयुध निर्माणी जवाहरनगर करिता सादर केलेले संरक्षक बंधाऱ्याचे डिझाईन, जल निष्कासन पद्धत, पंपिग व्यवस्था आणि भंडारा व जवाहरनगर येथील आयुध निर्माणीकरिता असलेल्या निर्गम बांधकामाचे नकाशे यांचा समावेश असलेला अंतिम अहवाल सी.डी.ओ. नाशिक ह्यांनी फेब्रुवारी, २००१ मध्ये मान्य केला, तरीही विद्युत व यांत्रिकी भागाच्या खर्चाचे अंदाज, मूल्यांकन व पर्यवेक्षण यांचा समावेश असलेले तेच काम त्या संबंधात सल्ला विषयक सेवा पुरविण्याकरिता खाजगी सल्लागारास डिसेंबर, २००६ मध्ये ४७.४९ लाख रुपयात सोपविण्यात आले. कार्यकारी अभियंता, पुनर्वसन विभाग, अंबाडी ह्यांनी दिलेले हे काम २४ महिन्यात पूर्ण करावयाचे होते.

त्यावर शासनाने असे उत्तर दिले की, (ऑगस्ट, २००७) पूर संरक्षण बंधाऱ्याच्या (एफ.पी.बी.) पंपिग मशीनरी आणि अनुषंगिक कामांच्या डिझाईनकरिता तातडीची गरज म्हणून या सल्लागाराची नेमणूक केली होती.

शासनाचे हे उत्तर मान्य होण्यासारखे नाही, कारण आवश्यक असलेले मनुष्यबळ आणि डाटा व्ही.आय.डी.सी.कडे उपलब्ध होता. एफ.पी.बी. कामांकरिता तांत्रिक मान्यता देखील अगोदरच जुलै, २००६ मध्येच प्रदान केली गेली होती आणि काम जानेवारी, २००७ मध्ये दिले गेले होते.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.१५ पूरसंरक्षक बांध पंपीग मशीनरी व संलग्नीत कामाबाबतच्या आधार सामग्रीचे विश्लेषण करून उपयुक्त उपाययोजना सुचविण्याकरिता खाजगी सल्लागाराची नेमणूक करण्यात आली. आपत्तीजनक मोठी क्षमता असलेल्या ह्या प्रकल्पाच्या ह्या बाबीकरिता खाजगी सल्लागाराच्या मदतीने सविस्तर संकलन करण्यात आले असून त्यानुसार कामे सुरू आहेत.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा :—

एकच सर्वेक्षणाचे काम दुसऱ्यांदा करून घेण.– डिसेंबर, २००६ खाजगी सल्लागाराने उपलब्ध करून दिलेल्या माहितीच्या म.सं.स. नाशिक यांनी स्विकार केला किंवा कसे ?

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

गोसीखुर्द प्रकल्पाचे पार्श्वजलामुळे बाधित होणारे भंडारा शहर व आयुध निर्माणी जवाहरनगर भंडाराचे पार्श्वजल अभ्यासाचे काम water & power Consultancy Service (India) Ltd. (WAPCOS) या भारत सरकार अंतर्गत संस्थेत १९९७-९८ मध्ये देण्यात आले होते याबाबतचा अंतिम अहवाल WAPCOS या संस्थेद्वारे फेब्रुवारी, २००१ मध्ये सादर करण्यात आला व तो म.सं.स. नाशिक व गोसीखुर्द प्रकल्पाकरिता नेमलेल्या panel of Experts यांचे तर्फे स्वीकारण्यात आला होता. सदर योजनेचे बांधकामाच्या दृष्टीने सविस्तर पूर अभ्यास पंपाचा आकार, पंप हाऊस चे नियोजन व संकल्पन इ. चा अंतर्भाव WAPCOS ला दिलेल्या कामात नव्हता त्यामुळे सदर योजनेच्या पाणी उपसा बाबतचे सविस्तर नियोजन व संकलन करण्यास्तव डिसेंबर, २००६ मध्ये खाजगी यंत्रणेची नेमणूक करण्यात आली त्याकरिता रु.४७.४९ लक्ष खर्च प्रस्तावित होता. सदर यंत्रणेकडे पाणलोट क्षेत्राचे सविस्तर सर्वेक्षण, पूर अभ्यास, पंपाची संख्या व अश्वशक्ती निश्चित करणे पंप गृहाचा सर्वसाधारण आराखडा तयार करणे व त्यासंदर्भात इतर अनुषंगीक काम व हे सर्व संकल्पन व संकल्पचित्रे म.सं.सं.नाशिक यांचेकडून तपासून सादरीकरण करणे इ. कामे देण्यात आली होती त्यानुसार सदर संस्थेने उपरोक्त कामे करून दिलेली आहेत. WAPCOS यांना दिलेली कामे व उपरोक्त फरक आल्याने कामाची दुबारीता झालेले नाही. बांधकामाचे दृष्टीकोनातून लागणाऱ्या सविस्तर संकल्पन व नियोजन करण्याचे दृष्टीने नव्याने खाजगी यंत्रणेची नेमणूक करण्यात आली होती.

वित्तीय व्यवस्थापन

खर्च आणि वेळेत झालेली वाढ :

१.१६ महाराष्ट्र शासनाने मार्च, १९८३ मध्ये ३७२.२२ कोटी रुपये खर्चाच्या प्रकल्पाला मान्यता प्रदान केली होती. त्यात सुधारणा करून पुढे (जुलै, १९९९) ती रक्कम २०९१.१३ कोटी रुपये करण्यात आली. मार्च, २०१२ च्या शेवटी प्रकल्प पूर्ण होण्याकरिता प्रकल्पाच्या खर्चात वाढ करून तो ५४७८.९५ कोटी रुपये (एम.ओ.आर. २००५-०६) करण्यात आला. (मार्च, २००७) प्रकल्प पूर्ण करण्याकरिता झालेल्या विलंबामुळे प्रकल्पाच्या खर्चात खाली दर्शविल्याप्रमाणे प्रचंड प्रमाणात वाढ होत गेली.

घटक	१९८३	जुलै १९९९ ची स्थिती		मार्च २००७ ची स्थिती	
	प्रशासकीय मान्यता	प्रथम सुधारित प्रशासकीय मान्यता	प्रशासकीय मान्येवरील वाढीची टक्केवारी	प्रस्तावित	पहिल्या सुधारित प्रशासकीय मान्यतेवरील वाढीची टक्केवारी
धरण					
मातीचे	१७.३८	७२.३३	४१६	११६.८१	१६१.००
सांडवा	६०.००	२५३.०६	४२१	५८५.३५	२३१.००
कालवे आणि पाट	९८.५६	५४६.०९	५५४	१०६३.९६	१९५.००
सहा उपसा सिंचन योजना (मुख्य कामे)	२०.१८	२४४.३४	१,२१०	४१९.२७	१७१.००
भूमी आणि अन्य	१७६.१०	९७५.३१	५५४	३२९५.५६	३३८.००
एकूण	३७२.२२	२,०९१.१३	५६२	५,४७८.९५	२६२.००

खर्चामध्ये झालेली मोठी वाढ ही एस.ओ.आर. मधील बदल, जमिनीच्या किंमतीमध्ये झालेली वाढ, बांधकामामध्ये संरचनात्मक फेरफार आणि आस्थापनेवरील खर्च यामुळे झालेली वाढ. शासनाने ह्या बाबींना पृष्टी दिली. (ऑगस्ट, २००७)

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :-

१.१७ दिलेली माहिती खरी असून त्याचे दृढीकरण करण्यात येते.

सार्वजनिक रोख्यांद्वारे निधी उभारणे :-

१.१८ व्ही.आय.डी.सी.ने रोख्याच्या स्वरुपात जनतेकडून पैसा उभा केला. (जून १९९७) आणि असे वचन दिले होते की, मार्च २००२ पर्यंत प्रकल्प पूर्ण केला जाईल. डिसेंबर, २००२ पर्यंत संपूर्ण पाचही रोख्यांवर पूर्णतः अभिदान प्राप्त होऊनही व्ही.आय.डी.सी. आपला शब्द पाळला नाही आणि खर्चाच्या अंदाजात वाढ करून सहाव्या इश्यूचे निर्गमन होईपर्यंत (ऑक्टोबर २००१) प्रकल्प पूर्ण करण्याच्या कार्यकाळात वाढ केली. पुढे सातव्या इश्यूपासून व्ही.आय.डी.सी.ने वर्षानुसार आणि प्रकल्पानुसार खर्चाचा अंदाज दाखविणे बंद केले.

शासनाच्या कथनानुसार (ऑगस्ट २००७) रोखे आणि महाराष्ट्र शासनाकडून प्राप्त भागभांडवल (बांधकाम) अधिनस्थ कार्यालयांना त्यांच्या मागणीप्रमाणे वितरित करण्यात आले.

व्ही.आय.डी.सी.ने रोख्यांद्वारे तसेच महाराष्ट्र शासनाकडून व भारत सरकारकडून ॲक्सिलरेटेड इरिगेशन बेनेफिट प्रोगॉक अंतर्गत प्राप्त मदतीतून निधी उभा केला. परंतु व्ही.आय.डी.सी.ने आणि शासनाने गोसीखुर्द प्रकल्पाकरिता त्यांच्या निधीच्यावाटपाविषयीच्या धोरणाची माहिती विचारणा करून सुद्धा उपलब्ध करून दिली नाही. (एप्रिल, जुलै आणि ऑगस्ट २००७)

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :-

१.१९ वि.पा.वि.म. द्वारे निधी उभारणीकरिता ६ वेळा रोखे जारी करण्यात आले ह्याद्वारे गोसीखुर्द प्रकल्पाकरिता खालीलप्रमाणे निधी उभारण्यात आला.

वर्ष	शासनाचा वाटा	बॉंडद्वारे उभारण्यात आलेला निधी	एकूण	वि.पा.वि.म.चा एकूण खर्च	गोसीखुर्द प्रकल्पावरील खर्च	टक्केवारी
१९९७-९८	३७.३८	२२६.३७	२६३.७५	१८०.७४	६१.७०	३४
१९९८-९९	२५.००	२३२.७९	२५७.७९	२३३.३८	९३.३८	४०
१९९९-२०००	२०२.३१	३०६.८१	५०९.१२	४९१.९८	११३.८२	२३
२०००-२००१	०	४५३.४५	४५३.४५	६०६.०७	१७२.४०	२८
२००१-२००२	०	२१०.७९	२१०.७९	३२३.३५	१०६.१९	३३
२००२-२००३	२.२८	२४८.७८	२५१.०६	२७७.६५	४७.६१	१७
एकूण	२६६.९७	१,६७८.९९	१,९४५.९६	२,११३.१७	४९५.१०	१८

रोखे निर्गमित करून उभारण्यात आलेल्या निधीचा पुरेपुर वापर करण्यासाठी गोसीखुर्द प्रकल्पास जास्तीत जास्त निधी देऊन लवकरात लवकर प्रकल्प पूर्ण करण्याचे प्रयत्न करण्यात आले.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

निवेश काढून निधी उभारणे :- निवेश धारकांच्या मागण्या पूर्ण न झाल्याने अभिप्राय ग्राह्य

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :-

महांडळाकडे विदर्भातील निवडक १० मोठे प्रकल्प (गोसीखुर्द, धापेवाडा टप्पा-१, निम्न वर्धा, हुमन, तुलतुली, निम्न वणा, उर्ध्व वर्धा, बेंबळा, वान व खडकपूर्णा) अंदाजे ५ वर्षात पूर्ण करण्याच्या उद्देशाने सोपविण्यात आले होते. तथापि, महामंडळाच्या कार्यक्षेत्राचा विस्तार करण्याची तरतूद महामंडळाच्या घटणेत असल्याने महाराष्ट्र शासनाचे अध्यादेश क्र.१५/९८, दि.२३.१.९८ अन्वये पूर्वीचे १० मोठे प्रकल्पाव्यतिरिक्त ४ मोठे प्रकल्प (बावनथडी, निम्न पेनगंगा, जिगांव व अरुणावती) इतर २७ मध्यम व ५५ लघु प्रकल्प यासह महांडळाकडे सोपविण्यात आली.

लेखा परीक्षा कालावधीपर्यंत महामंडळाकडे उपरोक्त नमूद प्रकल्पाकरिता ६ कर्ज रोखे मालिकांद्वारे निधी गोळा केलेला होता व त्यापैकी मोठा निधी गोसीखुर्द प्रकल्पाचे काम जलदगतीने पूर्ण करण्याकरिता उपलब्ध करून देण्यात आले.

अर्थसंकल्प आणि खर्च

१.२० व्ही. आय.डी.सी. ने गोसीखुर्द प्रकल्पावर केलेली अर्थसंकल्पीय तरतूद आणि खर्च खालीलप्रमाणे आहे.

वर्ष	अर्थसंकल्पीय तरतूद	खर्च	अधिक्य (+)/बचत (-)
महाराष्ट्र शासन			
मार्च १९९७ पर्यंत		१९५.००	
व्ही.आय.डी.सी.			
९७-९८ ते २००१-०२ पर्यंत	१११७.२६	५४८.५६	(-)५६९.१९
२००२-०३	४७.६१	४७.६१	०.००
२००३-०४	२९९.२८	८४.२६	(-)२१५.०२
२००४-०५	३५६.८९	६७.०४	(-)२८९.८५
२००५-०६	२८४.९५	४६९.६५	१८४.७०
२००६-०७	५८७.११	५६२.५१	(-)२४.६०
एकूण	२६९३.५९	१७७९.६३	(-)९१३.९६

२००४-०५ पर्यंत सर्वसाधारणपणे बचत होती असे आढळून आले.

१.२१ यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत.

कामाच्या प्रगतीनुसार व आवश्यकतेनुसार खर्च झालेला आहे.

१.२२ प्रकल्पाच्या विविध घटाकंच्या बांधकामाची सद्य:स्थिती

प्रकल्पाच्या संकल्पित लाभ शीघ्रतेने व्हावा यासाठी प्रकल्पाच्या विविध घटकांच्या कामांची अग्रक्रमाने सुरुवात करायला हवी होती. मात्र असे आढळून आले की, प्रकल्पाबाबत प्रत्यक्ष कृती/कार्याचे मूल्यमापन आणि आढावा घेण्याची व पुनरावलोकनाच्या तंत्राचा (पी.ई.आर.टी.) आराखडा यांचा पूर्ण पणे अभावच होता.

मार्च, २००७ पर्यंत प्रकल्पाच्या विविध भागांची उभारणी व संबंधित आर्थिक बाबी यांची सद्य:स्थिती खालीलप्रमाणे होती.

अ.क्र.	घटाकांचे विवरण	अ. अ. गोसीखुर्द प्रकल्प मंडळ यांनी कथन केल्याप्रमाणे कामाच्या पूर्णत्वाची टक्केवारी	दुसऱ्या सुधारित प्रशासकीय मान्यतेनुसार भूमीसहित प्रस्तावित खर्च	प्रत्यक्ष झालेला खर्च (जमिनीची किंमत) वगळून
१	धरणे (मातीचे आणि सांडवा)	९५.००	२,०४२.८३	१,१९९.२१
२	कालवे (मातीकाम/बांधकाम) लेफ्ट बँक	१००	२२७.२८	६९.७१
	कॅनल ० ते १० कि.मी.			
	११ ते २१.९३ कि.मी.	२५		
	राईट बँक कॅनल ० ते २५ कि.मी.	६० ते ८५	९८४.७९	२१७.५८
	२६ ते ७३ कि.मी.	८० ते ६०		
३	उपसा सिंचन योजना टेकेपार, अंभोरा पागोरा	२८ ते १००	९९२.०२	४३५.४४
	आणि मोखाबर्डी गोसी आणि अकोट	. .	. .	. .
		निरंक	४५०.०५	०.०९
४	असोलामेंढा तलाव	निरंक	६३७.७२	०.३६

पुढे असेही आढळून आले की, जरी मातीचे धरण आणि सांडव्याचे बांधकाम पूर्ण होत आले असले तरी धरणावरील दोन खड्ड्यांचे पुनर्वसन कार्य पूर्ण झालेले नव्हते. सिमेंट काँक्रीटच्या अस्तरीकरणाचे काम आणि दोन उपसा सिंचन योजना (गोसी आणि आकोट) अपूर्णच राहिल्यामुळे ६५३८ हेक्टरची सिंचन क्षमता (ऑगस्ट २००७ पर्यंत) प्रत्यक्षात निर्माण करता येऊ शकली नाही.

याबाबत शासनाने (ऑगस्ट २००७) असे म्हटले ओ की, क्रिटिकल पाथ मेथड फक्त धरणाकरिताच वापरली गेली होती. इतर कामांकरिता नव्हे. डिसेंबर, २००७ पर्यंत धरणाचे उर्वरित काम पूर्ण करण्यात येईल. परंतु ऑक्टोबर, २००७ मध्ये प्रस्तावित पाण्याचे अवरोधन होऊन सुद्धा कालव्याची कामे पूर्ण होईपर्यंत सिंचन क्षमतेची निर्मिती व्हायला वाटच बघावी लागेल. एकत्रित अशा नियोजनाचा अभाव त्यातून स्पष्ट होतो.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :-

१.२३ धरणात जलसाठा तीन टप्प्यात निर्माण करण्याचे नियोजन करण्यात आले व त्यानुसार डिसेंबर, २००८ पासून धरणात जलसाठा करण्यात येत आहे. डाव्या व उजव्या कालव्याची आणि त्यावरील उपसा सिंचन योजनांची कामे अंतिम टप्प्यात आली असून ह्या कामांचे पूर्ण करण्याचे नियोजन हे होणाऱ्या पाण्याच्या उपलब्धतेस लिंक करण्यात आले आहे. टप्पा टप्प्यानुसार ही काम पूर्ण करण्याचे नियोजन करण्यात आले असून त्यानुसारच कामे सुरू आहेत.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

विविध घटकांचे पूर्णजेच्या दृष्टीने सद्यःस्थिती :- विविध घटकांचे बांधकामाची सद्यःस्थिती व सिंचन निर्मितीची सद्यःस्थिती शासनाचे सामंजस्य दस्ताऐवजात करणे

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्पाचे पूर्णत्व बांधकाम कार्यक्रमाचे दृष्टीने C.P.M.Chart तयार करण्यात आला व तो केंद्र शासनास सादर करण्यात आला PERT Chart हा संशोधन प्रकल्पास तयार करावा लागत असल्याने गोसीखुर्द प्रकल्पाकरिता तयार करण्याची आवश्यकता नाही.

प्रकल्पाचे आर्थिक व भौतिक नियोजनाबाबतची जून २०१० ची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे :—

अ.क्र.	घटक	सद्यःस्थिती	तरतूद (रु.कोटी)	जून २०१० पर्यंतचा खर्च (रु.कोटी)
१	शिर्ष कामे	जवळ जवळ पूर्ण अंशतः जलसाठा करण्यात आला आहे.	७५६.१०४	२३१.१७१
२	गोसीखुर्द उजवा कालवा	मुख्य कालवा ९५% पूर्ण ३,२५० हे. सिंचन निर्मिती	१६९८.७०३	१०४०.५०३
३	गोसीखुर्द डावा कालवा	मुख्य कालवा ९५% पूर्ण ३,१९६ हे. सिंचन निर्मिती	३१६.८९६	१०१.३६
४	असोलामेंढा नुतनीकरण	कामास सुरुवात करण्यात आली आहे.	६६९.१३९	६.०६
५	टेकेपार उ.सिं.यो.	योजना पूर्ण झाली असून सिंचन निर्मिती सुरू आहे.	-	-
६	आंभोरा उ.सिं.यो.	जवळजवळ पूर्ण १०,४३२ हे. सिंचन निर्मिती	३२.६४४	६१.८३४
७	मोखाबर्डी उ.सिं.यो.	३०% काम पूर्ण	६११.४९५	२४७.०९२
८	नेरला उ.सिं.यो.	३०% काम पूर्ण	३७३.८९२	१३५.७१

धरण संरेखेवरील गाडेघाट व मेंढा गावाचे पुनर्वसन जवळ जवळ पूर्ण झाले आहे.

गोसीखुर्द प्रकल्पास फेब्रुवारी, २००९ मध्ये राष्ट्रीय प्रकल्पाचा दर्जा प्राप्त झाला असल्याने बांधकाम कार्यक्रमानुसार प्रकल्पाची प्रगती होण्याचे दृष्टीने व नियोजित सिंचन निर्मिती होण्याचे दृष्टीने विविध पातळीवर नियिमतपणे बैठका घेऊन प्रकल्पाचे Monitoring करण्यात येत आहे.

भूमी अधिग्रहणास विलंब

१.२४ मार्च २००७ मध्ये महाराष्ट्र शासनाला सादर केलेल्या प्रस्तावित दुसऱ्या आर.ए.ए. प्रमाणे भूमी अधिग्रहणाची स्थिती खालीलप्रमाणे होती.

(हेक्टरमध्ये)

अ.क्र.	विवरण	खाजगी	राजस्व	वन	एकूण
भू-अर्जन					
१	एकूण आवश्यक भूमी	२८,५५९.३३	६,८८२.४९	४,७७८.८३	४,०२२०.६५
२	अधिग्रहित भूमी	१०,७८९.५१	१,६४६.२३	२,९९७.३६	१,५४३३.१०
३	एकूण शेष भूमी	१७,७६९.८२	५,२३६.२६	१,७८१.४७	२,४७८७.५५
अधिग्रहित करावयाच्या शेष भूमीचे विवरण					
१	धरण (बुडीताखाली)	११,५६३.७८	४,६९८.४१	०.००	१,६२६२.१९
२	डावा आणि उजवा कालवा	१,६९२.३२	२१.७७	०.१२	१,७१४.२१
३	उपसा सिंचन योजना	२,५४३.०९	१८४.४२	१६६.४७	२,८९३.९८
४	असोलामेंढा तलाव	१,९७०.६३	३३१.६६	१,६१४.८८	३,९१७.१७

प्रकल्पाच्या प्रशासकीय मान्यतेनंतर २३ वर्षांच्या कार्यकाळात (सहाव्या इश्यूच्या अतिरिक्त) डिसेंबर, २००२ पर्यंत सर्व रोख्यांचे इश्यू अत्याधिक अभिदानित झाले असले तरीही ४३०.१८ कोटी रु. मोजून फक्त ३८ टक्के भूमी अधिग्रहित करण्यात आली होती. त्यापैकी २००५-०७ मध्ये ३७०.७७ कोटी रुपये म्हणजे ८६ टक्के रक्कम खर्च करण्यात आली होती. भारत सरकारकडून "ना हरकत" मिळून देखील (फेब्रुवारी १९८८) १६६.५९ हेक्टर वनजमीन अधिग्रहित केली गेलेली नाही. तसेच राजस्व देणारी जमीनही प्रकल्पाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेली नाही. दरम्यान जमिनीची किंमत ५५.८३ कोटी (१९८३) वरून १,१३७.९७ कोटी रुपयापर्यंत (२००७) म्हणजेच १,०८३.१४ कोटी रुपयांनी वाढली आहे.

त्यावर शासनाने असे उत्तर दिले की, (ऑगस्ट, २००७) पाणी अडविण्याकरिता लागणारी उर्वरित महसूल जमीन आणि वनजमीन (परिच्छेद क्र.३.२.६.२ मध्ये उल्लेखित चालू असलेले अध्ययन लक्षात घेता फक्त असोलामेंढा तलावाकरिता लागणारी भूमी वगळता) जून, २००८ पूर्वी अधिग्रहित करण्यात येईल.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

१.२५ प्रकल्पाकरिता भूसंपादनाबाबतची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे.

(जमीन हेक्टरमध्ये)

अ.क्र.	तपशील	खाजगी जमीन	शासकीय जमीन	वन	एकूण
	भूसंपादन				
१	आवश्यक एकूण क्षेत्र	२,८५५९.३३	६,८८२.४९	४,७७८.८८	४,०२२०.६५
२	संपादन पूर्ण झालेले क्षेत्र	१,४७४९.५२	६,५५०.८३	४,३२८.८८	२,५६२९.२३
३	शिल्लक संपादन करावयाचे क्षेत्र	१,३८०९.८१	३,३१.६६	४५०.००	१,४५९१.४२
	शिल्लक संपादित करावयाच्या जमिनींचा तपशील				
१	धरण	६,३१९.६८	०	०	६,३१९.६८
२	उजवा व डावा कालवा	३,९५६.१७	०	०	३,९५६.१७
३	उपसा सिंचन योजना	१,५३६.२७	०	०	१५३६.२७
४	आसोलामेंढा तलाव	१,७७६.६९	३३१.६६	४५०.०	२,७५८.३५

एकूण बुडीत क्षेत्राच्या ७०% पर्यंत जमिनींचे संपादन ह्या पूर्वीच करण्यात आले असून शिल्लक जमिनींच्या संपादनाची कार्यवाही पुढील तीन वर्षात टप्प्या टप्प्याने निर्मीत करावयाच्या जलसाठ्याच्या नियोजनानुसार सुरू आहे.

निधीच्या अनावश्यक रोध (Blockage) टाळण्यासाठी भूसंपादनाची कार्यवाही कामे पूर्ण करावयाच्या नियोजनानुसार आहे.

कंत्राटदारांना गैरवाजवी आर्थिक लाभ :—

१.२६ डिसेंबर, २००६ ते मार्च २००७ या दरम्यान अंदाजे ४४४.६१ कोटी रुपये घोडाझरी शाखा कालव्याची ० ते २६ कि.मी. दरम्यानची मधील कामे करण्यासाठी लागतील असे ठरविण्यात आले होते. प्रत्यक्षात ५५२.१४ कोटी रुपयाची रक्कम पाच कंत्राटदारांना दिली गेली. निविदामध्ये मात्र चालना अग्रीम देण्याची तरतूद नव्हती. परंतु कंत्राटदारांच्या विनंतीवरून बोलीपूर्व सभेमध्ये (ऑगस्ट २००६) दोन कामांसाठी मुख्य अभियंत्यांनी निविदेतील अंदाजित खर्चाच्या १० टक्के दराने चालना अग्रीम देण्यास मंजुरी दिली.त्यानुसार कंत्राटदारांना ५५.२१ कोटी रुपयांचा चालना अग्रीम प्रदान करण्यात आला. (मार्च २००७)

अग्रीम हा अंदाजित खर्चाच्या रककमेवर मंजूर केला गेला होता. प्रत्यक्षात तो स्वीकृत खर्चाच्या रकमेवर दिला गेला. ११.९३ कोटी रुपयांचा दिला गेलेला हा अग्रीम अनधिकृत असून तो कंत्राटदारांना देय नव्हता. तीन कंत्राटदारांना तर बोलीपूर्व सभेत न मागितला गेलेला १७.५५ कोटी रुपयाचा चालना अग्रीम देखील देण्यात आला.

शासनाने (ऑगस्ट २००७) ह्या बाबी मान्य केल्या आणि क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना आवश्यक सूचना निर्गमित करण्याचे मान्य केले.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहे :—

१.२७ कंत्राटदारांना अग्रीमाची प्रदाने ही सार्वजनिक बांधकाम विभाग शा.नि.क्र.निविदा-१०९५/प्र.क्र.१०७०/रस्ते-५, दिनांक २३ फेब्रुवारी १९९६ अन्वये करण्यात आले आहे. ज्यामध्ये स्वीकृत करारनाम्याच्या किंमतीच्या विहत प्रमाणात अग्रीम देण्याची तरतूद आहे. कंत्राटदारांनी सुसज्जता अग्रीमाची मागणी केली असून त्यानुसार त्यांना कामाच्या गतीमानतेच्या उद्देषाने अग्रीमे देण्यात आली. सदर अग्रीम ही कंत्राटदाराच्या देयकातून व्याजासह वसूल करावयाची असल्याने त्यात शासनाचे नुकसान झालेले नाही. त्यामुळे कंत्राटदारास कोणतेही अवाजवी आर्थिक लाभ देण्यात आलेला नाही.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

कंत्राटदारास अनावश्यक लाभ देण्याबाबत :- सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे २३ फेब्रुवारी १९९६ मध्ये कामाचे किंमतीचे टक्केवारीत अग्रीम देण्याची तरतूद आहे. सदर परिपत्रकाची प्रत पुरविण्यात यावी. पूर्व एत्ड बैठकीत (ऑगस्ट, २००६) मंजूर निविदा किंमतीच्या १०s मोबीलायझेशन अग्रीम देण्याबाबत मुख्य अभियंता यांची मंजुरी असल्याने सदर उत्तर स्विकाहर्य नाही.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

महामंडळाचे मंजुरीनंतर एकूण ५ कंत्राटदारास रु.५५.२१ कोटीची सुसज्जता अग्रीम देण्यात आले. हे संपूर्ण अग्रीम कंत्राटदाराकडून रु.९.६९७ कोटी व्याजासह वसूल करण्यात आले आहे व सद्य:स्थितीत कुठल्याही कंत्राटदाराकडे अग्रीम वसुली बाकी नाही. कंत्राटदारास देण्यात आलेले अग्रीम हे १२.२०% व्याजदराने देण्यात आल्याने कंत्राटदारांना कुठल्याही प्रकारचा आर्थिक फायदा देण्याबाबतचा प्रश्न उद्‌भवत नाही. (सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांच्या दिनांक २३. फेब्रुवारी १९९६ च्या शासन निर्णयाची प्रत सोबत ठेवली आहे.) **(विवरण क्र.१)**

असामायिक कामे :

१.२८ जून, २०१६ मध्ये ३.८७ कोटी रुपयांचे एल.बी.सी. वर सर्विस रोडला जोडण्याच्या तीन पुलाचे बांधकाम एका कंत्राटदाराला दिले. ह्या पुलाच्या बांधकामाची तातडीने कोणतीही आवश्यकता नव्हती. कारण सर्व्हिस रोडला जोडणारे पूल तेथे आधीच अस्तित्वात होते.

शासनाने (ऑगस्ट २००७) त्याबाबत असे प्रतिपादित केले की, कालव्याच्या परिरक्षण व दुरुस्तीचे सातत्य कायम राखण्याकरिता ह्या पुलाचे बांधकाम करण्यात आले.

दिलेले उत्तर स्वीकारार्ह नाही, कारण पुलाच्या बांधकाचे वेळी अगदी सुरुवातीला अस्तरीकरणाचे काम चालू असल्यामुळे दुरुस्ती आणि देखभालीची तातडीने आवश्यकता नव्हती.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.२९ उल्लेखित सायफन्सच्या पलीकडील कालव्याचे मातीकाम हे नमूद केलेल्या पुलांची संख्या हाती घेण्याच्या वेळी पूर्ण करण्यात आलेले होते. ही पुलांची कामे डाव्या मुख्य कालव्यावरील साखळी क्र.३०८५,६७०० व ९६८० मी. वर स्थीत आहेत. त्यामुळे कामाची सलगता राखण्यासाठी कालव्याच्या सुरुवातीच्या भागाचे काम करण्यात आले त्यामुळे सदर काम अवेळी केले असे नाही.

प्रकल्प व्यवस्थापन

सिंचन क्षमतेचा वापर :—

१.३० २००२ ते २००७ दरम्यान उभारण्यात आलेल्या टेकेपार उपसा सिंचन योजनेची वार्षिक सिंचन क्षमता ७७१० हेक्टर होती. प्रत्यक्षात वापर मात्र १०६२ ते ३८६१ हेक्टर (१३ ते ५० टक्के) ह्या मर्यादेतच होता.

अंभोरा उपसा सिंचन योजना (टप्पा-१) पासून निर्मित २६८० हेक्टरच्या सिंचन क्षमतेच्या बदल्यात २००६-०७ मध्ये प्रत्यक्ष वापर फक्त ५११ हेक्टरचाच होता. हा वापर कमी असण्याची जी कारणे कार्यकारी अभियंत्याने दिली त्यात त्यांनी शेतकऱ्यांकडून मागणी नसण्याचे कारण पुढे केले. प्रस्तुत उत्तर स्वीकारार्ह नाही. कारण पिके घेण्याच्या प्रस्तावित पद्धतीत बारमाही पिके (ऊस, बागायत) मिरची आणि खरीप, रब्बी, हंगामी पिके आणि उष्ण हवामानातील पिके होती व काही प्रमाणात गव्हाचे पीक (२० टक्के) वगळता शेतकऱ्यांनी इतर कोणतीही पिके घेतली नाहीत.

शासनाने (ऑगस्ट, २००७) ह्या म्हणण्यास पृष्टी दिली. ह्यावरुन असे दिसून येते की, पिके घेण्याच्या दृष्टीने प्रस्तावित पद्धतीस तत्परतेने योजना देणे गरजेचे आहे.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :- निरंक

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

सिंचन निर्मितीची उपयोगीता :- सिंचन निर्मिती नुसार उपयोग केलेल्या सिंचन क्षमतेचा उल्लेख सामंजस्य दस्ताऐवजात करण्यात यावा.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.३१ टेकेपार उ.सिं.यो. व आंभोरा उ.सिं.यो. च्या सिंचन निर्मिती व सिंचनाखाली आलेल्या सिंचन क्षेत्राचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :—

अ.क्र.	वर्ष	टेकेपार उ.सिं.यो.		आंभोरा उ.सिं.यो		शेरा
		निर्माण झालेली सिंचन क्षमता (हे.)	प्रत्यक्ष सिंचन (हे.)	निर्माण झालेली सिंचन क्षमता (हे.)	प्रत्यक्ष सिंचन (हे.)	
१	२००८-०९	७७१०	४१३६	३७२९	१५३४	
२	२००९-१०	७७१०	३९०५	३७२९	१५९३	

गोसीखुर्द जलाशयात जलसाठा झाला नसल्याने उपरोक्त उ.सिं.यो. पूर्ण झाल्या असल्या तरी नदीच्या प्रवाहावर सदर योजना कार्यान्वित झालेल्या आहेत. उन्हाळ्यात नदीच्या प्रवाहात घट होत असल्याने शेतकऱ्यांना दुबार पिके घेता येत नाहीत. तसेच प्रकल्प प्राथमिक अवस्थेत असल्याने पिक पद्धतीत सुधार होण्यास थोडा कालावधी लागणार आहे.

आस्थापनेवरील जादा खर्च :—

१.३२ महाराष्ट्र पब्लिक वर्क्स मॅन्युअला मधील तरतूदीनुसार आस्थापनेवरील खर्च बांधकाम खर्चाच्या ३३ टक्क्यांवर जायला नको, मात्र तपासणी केलेल्या आठपैकी दोन २५ विभागामध्ये कामाच्या खर्चाच्या तुलनेत आस्थापनेवरील खर्चाची टक्केवारी १९९९-२००५ या काळात ३७ ते १२७ टक्के आणि ३३० ते ४२५ टक्के होती. ह्यामुळे ठरलेल्या निकषापेक्षा १०.०२ कोटी रुपयांचा जादा खर्च झाला आहे. मात्र कर्मचारी वर्गाची फेरयोजना केली गेली नाही. शासनाने (ऑगस्ट २००७) भविष्यात अशा प्रकारची परिस्थिती उद्‌भवल्यास कर्मचारी वर्गाची फेरयोजना करण्याचे मान्य केले.

मार्केट यार्ड, खेड्याच्या भविष्यातल वाढीकरिता आवश्यक जमीन, माध्यमिक शाळा व दवाखाने/प्राथमिक आरोग्य केंद्र, बँक, नव्या गावाच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात बगीचा/सार्वजनिक उपयोगाच्या नोंदणीकृत संस्थासाठी जमीन, खेळाचे मैदान.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.३३ प्रकल्पकामाच्या सुरुवातीच्या टप्प्यात आस्थापना खर्चाची टक्केवारी ही सर्व्हेक्षण, अन्वेषण व प्राथमिक कामांमुळे विहित मर्यादेपेक्षा अधिक होती. तथापि, जशी जशी कामांची गती वाढत आहे तशी तशी आस्थापना खर्चावरील टक्केवारी ही कामाच्या खर्चाच्या टक्केवारीच्या तुलनेत वेगाने कमी होत आहे मार्च, २००८ अखेर एकूण झालेला खर्च रुपये २३९६.४३४६ कोटी असून आस्थापनेवरील खर्च रुपये १५२.१६४ कोटी (६.३५%) आहे जो की विहित मर्यादेपेक्षा फार कमी आहे.

प्रकल्पबाधित लोकांचे पुनर्वसन :—

१.३४ महाराष्ट्र प्रकल्पबाधित जनता (पुनर्वसन) कायदा, १९८६ अंतर्गत मार्च, १९९७ मध्ये अधिसूचित करण्यात आला होता आणि ८५ गावांमधील (नागपूर जिल्ह्यातील ५१ आणि भंडारा जिल्ह्यातील ३४) ५७९१० प्रकल्पबाधित लोक (१४३१२ कुटुंबे) पुनर्वसनाकरिता योग्य ठरविण्यात आले होती. जून, २००१ पर्यंत ह्या प्रकल्पबाधित लोकांना १३२६ नागरी सुविधा पुरवून ६३ पर्यायी जागांवर त्यांचे पुनर्वसन करावयाचे होते. प्राथमिक सुविधा निर्माण करण्याचे काम ५४ पर्यायी जागांवर १९९९ पासून सुरू करण्यात आले होते आणि ४१.२८ कोटी रुपये खर्चून ४३ जागांवर मे, २००७ पर्यंत सुविधा निर्माण करण्यात आल्या. परंतु भंडारा जिल्ह्यातील एका गावातील ५३ कुटुंबे वगळता पर्यायी विकसित जागांवर मे, २००७ पर्यंत प्रकल्पबाधित लोक स्थलांतरित झाले नव्हते. कार्यकारी अभियंत्यांनी ह्याकरिता त्यांच्या जमिनी आणि घरांच्या बदल्यात मोबदला देण्यात विलंब, निवाड्याच्या रकमेचे प्रदान करण्यामध्ये झालेल्या विलंबासाठी अतिरिक्त मोबदला न दिला जाणे, नवीन गावामध्ये रोजगार निर्मिती न होणे, अतिरिक्त सुविधा निर्माण न होणे, अतिरिक्त सुविधा निर्माण न होणे आणि गावठाणा बाहेरील घरांचा (गावांचा निवासी परिसर) आणि भूमी अधिग्रहण कायद्याच्या कलम ४ खाली नोटीस निर्गमित केल्यानंतर बांधलेल्या घरांच्या मोबदल्यांची रक्कम प्रदान करण्याकरिता विचार न केला जाणे, अशी कारणे सांगितली आहेत.

अशा रितीने नव्याने विकसत जागांवर प्रकल्पबाधितांचे स्थलांतर न झाल्यामुळे ४१.२८ कोटी रुपयांचा खर्च निष्फळ ठरला. प्रकल्पबाधितांनी जमिनीच्या निवाड्यांच्या रकमा प्राप्त होण्यात झालेल्या विलंबाबद्दल अधिकची नुकसान भरपाई मागितली असतानाही दुसऱ्या सुधारित प्रशासकीय मान्यतेमध्ये (आर.ए.ए.) त्याबाबत कोणतीच तरतूद केली गेली नाही.

शिवाय व्ही.आय.डी.सी. ने निर्माण केलेल्या सोई-सुविधांचा गैरवापर रोखणे, चोरी वा विनाश रोखणे यासाठी जी सुरक्षा प्रदान करणे आवश्यक होते. त्यावर ३८ लक्ष रुपये खर्च करावयाचे होते अशा निर्माण केलेल्या सोयी-सुविधांची काही ठिकाणी वाताहात झाल्याचेही निदर्शनास आले.

शासनाने असे कथन केले की, (ऑगस्ट, २००७) प्रकल्पबाधितांच्या पुनर्वसनाबाबत विभागीय आयुक्तांची टिप्पणी मागविण्यात येईल. ही टिप्पणी प्राप्त झालेली नाही. (सप्टेंबर, २००७)

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.३५ प्रकल्पबाधित कुटुंबांचे पुनर्वसन तीन टप्प्यात पूर्ण करण्याचे नियोजन असून नागरी सुविधांची कामे बऱ्याच गावठाणात जवळपास पूर्ण झालेली आहे. याबाबतचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :-

टप्पा	बाधीत गावे	कुटुंबांची संख्या	स्थलांतराकरिता पूर्णतः सुसज्ज गावे	स्थलांतरित सुसज्ज कुटुंबाची संख्या	स्थलांतरित झालेली गावे	स्थलांतरित कुटुंबाची संख्या (डिसें.०८ अखेर)
१	भंडारा, जि.३ गावे	३४२	३	३४२	पूर्णतः १ अंशतः २	१२७
	नागपूर जि. ११ गावे	१६७९	११	१६७९	पूर्णतः १ अंशतः ११	२१२
२	भंडारा जि.१९ गावे नागपूर जि.२१ गावे	३१४७	१८	२९४२	पूर्णतः २ अंशतः ६	४९२
		३४९७	२१	३४९७	पूर्णतः अंशतः ६	७३
	एकूण	८६६५	भंडारा २१ नागपूर ३२ एकूण ५३	३२८४ ५१७६ ८४६०	पूर्णतः ४ अंशतः २५	९०४

पुनर्वसीत नवीन गावठाणातील नागरी सुविधा पुरविण्याची कामे ५४ पैकी ५३ गावात पूर्ण झाली असून ती प्रकल्पग्रस्तांच्या स्थलांतराकरिता तयार आहेत. तथापि, बाधित गावातील नागरिक स्थलांतरित होण्यास उत्सुक नाहीत व शासकीय नोकरी व इतर ज्या तरतुदी नियमानुसार देय नाही अशा सुविधांची मागणी करीत आहेत. तरी देखील सतत पाठपुराव्याअंती स्थलांतरणची प्रक्रिया सुरू झाली असून ४ गावे पूर्णपणे स्थलांतरित झाली आहे. इतर गावांची स्थलांतराची कार्यवाही सुरू आहेत. डिसेंबर, ०८ अखेर एकूण ९०४ कुटुंबांच्या स्थलांतराची कार्यवाही पूर्ण झालेली आहे. पुनर्वसीत गावठाणावर झालेल्या खर्चाचा वापर सुरू असून भविष्यात देखील याचा वापर होईल. उपरोक्त बाबींचा विचार करता सदरहू खर्च निष्फळ झालेला नाही.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन.—उर्वरित प्रकल्पग्रस्त कुटुंबाचे पुनर्वसनाबाबत सविस्तर तपशील द्यावा ५४ पुनर्वसन गावठाणात नागरी सुविधांची कामे पूर्ण झाली असताना देखील ८६६५ कुटुंबाचे स्थलांतरण झालेले नाही, अभिप्राय द्यावेत.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

प्रकल्पग्रस्त कुटुंबाचे पुनर्वसनाबाबतचा कार्यक्रम तिन टप्प्यात आखण्यात आला आहे. तपशील खालीलप्रमाणे आहे :—

	टप्पा	बाधित गावठाण	एकूण बाधित कुटुंब	नागरी सुविधा पूर्ण झालेल्या गावठाणांची संख्या	स्थलांतरण करणे शक्य असलेली कुटुंब संख्या	जून, २०१० पर्यंत स्थलांतरीत झालेली कुटुंब संख्या	पूर्णतः स्थलांतरित झालेले कुटुंब संख्या
	१	२	३	४	५	६	७
१	२३९.०० मी. पर्यंत	भंडारा गावठाण	३४२	३	३४२	१८६	१
		नागपूर ११ गावठाण	१६९९	११	१६९९	८१३	६
२	२४२.०० मी.पर्यंत	भंडारा १९- गावठाण	३१८१	१८	२९४२	८१३	-
		नागपूर२१ गावठाण	३४९७	२१	३४९७	१७८	-
३	२४४.५० मी.पर्यंत	भंडारा १२ गावठाण	३११३	१२	३११३	५६	-
		नागपूर १९ गावठाण	३१३६	१९	३१३६	४१	-
				भंडारा ३३ गावठाण	६३९७		१
				नागपूर ५१ गावठाण	८३३२		६
		एकूण	१४९६८	८४ गावठाण	१४७२९	२०८७	७

गोसीखुर्द प्रकल्प हा मोठा प्रकल्प असल्याने उपरोक्त नुसार पुनर्वसन काम ३ टप्प्यात करणे प्रस्तावित आहे. व त्यानुसार जलाशयात टप्प्या टप्प्याने जलसाठा करणे प्रस्तावित आहे. त्यानुसार प्रथम टप्प्यातील १४ गावाचे पुनर्वसनाचे गावठाणात १००% नागरि सुविधांची कामे पूर्ण झाली आहेत. प्रथम टप्प्यातील १४ गावांपैकी ७ गावाचे स्थानांतरण पूर्णपणे करण्यात आले आहे. व उर्वरित ७ गावांचे स्थलांतरणाचे काम प्रगतीपथावर आहे.

टप्पा क्र.२ व ३ मधील ७१ गावठाणांपैकी ६८ गावठाणांची नागरि सुविधांची कामे पूर्ण झाली असून गावठाण स्थलांतरणाची कामे प्रगतीपथावर आहेत.

अतिरिक्त दायित्वाचा बोझा :—

१.३६ निवाडे घोषित झाल्यानंतर जमीन व गावठाण २८ संबंधातील रकमा प्रदान करण्यात झालेल्या विलंबामुळे प्रकल्प बाधितांनी जुन्या गावठाण्यामध्ये घरे बांधली आणि ह्या घरांच्या बदल्यात मोबदल्याची मागणी केली. व्ही.आय.डी.सी. च्या गव्हर्निंग कौन्सिलच्या बैठकीमध्ये ह्या बाबीचा विचार करण्यात आला आणि (डिसेंबर, २००६) गावठाणाबाहेरील ४९२ घरांसाठी आणि भंडारा व नागपूर जिल्ह्यात अधिग्रहणासाठी नोटीस निर्गमित केल्यानंतर बांधण्यात आलेल्या ५४६ घरांसाठी ८.५४ कोटी रुपये मोबदला म्हणून देण्याकरिता मंजुरी देण्यात आली. त्यानुसार भंडारा जिल्ह्यातील ६७ कुटुंबांना ४३.६९ लाख रुपये व नागपूर जिल्ह्यातील ३४२ कुटुंबांना १.५२ कोटी रुपयांचे वाटप करण्यात आले. म्हणजेच प्रदानामध्ये झालेल्या विलंबामुळे आणि गावठाणामध्ये नवीन बांधकामांना अटकाव घालण्यात आलेल्या अपयशामुळे ८.५४ कोटी रुपयांचे अतिरिक्त दायित्व निर्माण झाले.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.३७ निधीच्या कमतरतेमुळे प्रकल्पाची पुनर्वसनाच्या कामाचा विलंब झालेला आहे. ह्या दरम्यान प्रकल्पग्रस्तांच्या कुटुंबाच्या सदस्यांमध्ये वाढ झाल्याने प्रकल्पग्रस्तांकडून नवीन बांधकामे/घरे बांधण्यात आलेले आहे, ज्यांचा मोबदला देण्यात आलेला नाही. तसेच गावठाण्याबाहेर ५०० कुटुंबे जवळपास ८-१० वर्षांपासून या गावात राहत आहेत. प्रचलित नियमाप्रमाणे ह्या प्रकल्पबाधित कुटुंबांना आवश्यक मोबदला देता आलेला नाही, सबब, प्रकल्प त्वरीत पूर्ण होण्याच्या उद्देशाने शासकीय यंत्रणेवर ह्या घरांचा मोबदला देण्याचे ठरविण्यात आले.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा :—

अतिरिक्त बोझा निर्माण करण्याबाबत.—प्रकल्पाची कामाची गतीच्या वाढण्याचे दृष्टीने Governing Council च्या मान्यतेनंतरच भूगतान केल्याचे नमूद आहे. नियम बाह्य भुगतानाची मान्यता मंत्रीपरिषद कडून घेण्यात आली किंवा कसे याबाबत खुलासा करावा.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

सन १९९९ ते २००५ या कालावधीत निधीच्या कमतरतेमुळे पुनर्वसनाच्या कामात विलंब झाला याच कालावधती जास्तीत जास्त भूसंपादनाचे निवाडे घोषित झाले व निधीच्या कमतरतेमुळे घरांचे व जागेच्या प्रकल्पग्रस्तांना देण्यात येणाऱ्या मोबदलास विलंब झाला. प्रकल्प बांधकामाचे कालावधीत गावठाणातील कुटुंबांची संख्या वाढल्याने नव्याने घराचे बांधकाम करण्यात आले. त्यास मोबदला देता येत नव्हता करिता प्रकल्प बाधिताच्या प्रश्न लवकरात लवकर सूटून प्रकल्पाची कामे जलदगतीने होण्याचे दृष्टीने Governing Council ने उपरोक्त घरांना मोबदला देण्याचे ठरविण्यात आले या घरांचा मोबदला जुन्या घरांना देण्यात येणाऱ्या मोबदल्यानुसारच देण्याचे ठरले यामुळे section-४ नंतर करण्यात आलेल्या बांधकामांना देखील अतिरिक्त भूगतान करण्यात आलेले नाही.

कालव्याच्या अस्तरीकरणामध्ये जास्तीच्या सिमेंट वापराची केलेली तरतूद :—

१.३८ कंत्राटदारासोबत केलेल्या करारातील विनिर्देशानुसार कमीत कमी २५० किलो प्रती घनमीटर सिमेंटचा वापर करून चार विभागामध्ये सिमेंटच्या अस्तरीकरणाचे काम करावयाचे होते. परंतु अंदाजपत्रकात सिमेंट वापराचे प्रमाण ३६२ किलो प्रती घनमिटर गृहीत धरुन ठरविण्यात आले. त्यामुळे ११२ किलो प्रती घनमीटर जादा सिंमेटची तरतूद करण्यात आली. (म्हणजेच ११.२ किलो प्रती वर्गमीटर) पर्यायाने टाळता येण्यासारखा ५.३६ कोटी रुपयांचा खर्च जादा केला गेला.

शासनाने असे प्रतिपादित केले की, (ऑगस्ट, २००७) निविदेमध्ये दर्शविलेल्या २५० किलो घनमीटर सिमेंटचा वापर हा मुद्रणदोष होता आणि एम-१५ ग्रेड कॉक्रीटकरिता ३६२ किलो प्रती घनमीटर सिमेंट आवश्यक होते. हे उत्तर स्वीकारार्ह नाही. कारण निविदा प्राक्कलनानुसार (२५० किलो प्रती घनमीटर) सिमेंटचा वापर भारतीय मानकाशी ४५६-२००० (२४० किलो प्रती घनमीटर) आणि महाराष्ट्र जल भूमी विकास प्रकल्प मार्गदर्शिकेअनुसार (२६० किलो प्रती घनमीटर) सुसंगत होता.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.३९ भारतीय मानकाच्या (I. S. Provision) तरतूदीप्रमाणे सांधानकामधील न्यूनतम वज्रचूर्ण २५० कि./घमी असे असावयास पाहिजे.

प्रत्यक्ष कामे करताना संधानकाचे मिश्र संकल्पन करून कामे करण्यात आलेली आहे. ह्या मिश्र संकल्पनेनुसार संधानकातील निम्नत:म वज्रपूर्ण ३६२ कि/घमी एवढे दिसून आले ते भारतीय मानकानुसार निर्धारीत निम्नतम परिमाणापेक्षा जास्त आहे.

अस्तरीकरणाची कामे मिश्र संकल्पना करून त्याप्रमाणे करण्यात आलेली आहे आणि कामे करताना कुठल्याही अतिरिक्त तरतुदी घेण्यात आलेल्या नाहीत.

आवश्यकतेप्रमाणे निविदेतील अटी व शर्तीनुसार मिश्र संकल्पनेच्या कलमाप्रमाणे देयके अदा करण्यात आलेली आहे. करिता अतिरिकत प्रदान झालेले नसून केलेले प्रदान अपरिहार्य आहे.

कामाची अंमलबजावणी

संरक्षक उपाययोजना :—

१.४० भारत सरकाच्या पर्यावरण आणि वन मंत्रालयीन फेब्रुवारी, १९८८ मध्ये पर्यावरणीय दृष्टीकोनातून प्रकल्पाला संमती ह्या अटीवर दिली की, डिसेंबर १९८९ पूर्वी विस्तृत अध्ययन व सर्वेक्षणाचे काम केले जाईल आणि जलाशय भरण्यापूर्वी जग्रहणक्षेत्र संबंद्ध कार्य व जलप्रदाय क्षेत्र विकास आणि पुनर्वसनाच्या संबंधातील कृती आराखडा तयार करून ते काम पूर्ण व्हायला हवे. प्रकल्पाच्या खर्चाने बिगर वनक्षेत्रावर वृक्षकटाईच्या तुलनेत पूरक वृक्ष लागवड करण्यात यावी, कालव्याच्या व रस्त्याच्या दुतर्फा, जलाशयाच्या काठावर आणि पडीत जमिनीत तसेच मोकळ्या जमीनीत वृक्षांनी लागवड होणे आवश्यक आहे.

प्रकल्प अधिकाऱ्यांनी हे आराखडे पर्यावर आणि वन मंत्रालयाला सादर केले. (ऑक्टोबर, २०००) आणि मंत्रालयाने मागविलेले स्पष्टीकरण देखील एप्रिल, २००१ मध्ये सादर केले. मात्र पर्यावरण व वन मंत्रालयाकडून पर्यावरणीय बाबीसाठीची अंतिम मंजुरी अद्याप प्राप्त झाली नाही. (जुलै, २००७)

पूरक वनसंवर्धन वगळता धरणाच्या जलाशयाचे काम पूर्णत्वास पोहोचण्याच्या स्थितीत आले असले तरी अन्य कोणतेही काम झालेले नव्हते. ह्या कामांकरिता पहिल्या आर.ए.ए.मध्ये ४३.३८ कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात आली होती. प्रकल्प अधिकाऱ्यांनी सदर प्रकरणांचा पर्यावरण व वन मंत्रालयाकडे पाठपुरावा करणे गरजेचे आहे.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.४१ केंद्र सरकारच्या पर्यावरण व वन विभागाची अंतिम मंजुरीसाठी प्रयत्न करण्यात येत आहे. ह्याला मान्यता अपेक्षित आहे.

जलग्रहण क्षेत्र प्रक्रिया योजना :

जलग्रहण क्षेत्र प्रक्रिया योजनेच्या महत्वाकडे दुर्लक्ष :—

१.४२ जलग्रहण क्षेत्र प्रक्रिया योजनेमध्ये (कॅट) जलाशयाच्या जमिनीची धूप होईल अशा जलग्रहण क्षेत्राबाबतची योजना, जी जैविक आणि अभियांत्रिकी उपाययोजनाद्वारे (फार्म फॉरेस्ट्री, ग्रेडेड, बंडिग, गली प्लगिंग, वृक्ष लागवड आणि चराई जमीन विकास) केली जाईल व ज्या योगे जलाशयात गाळ साचण्यावर नियंत्रण राखता येईल व जलग्रहण क्षेत्राला पर्यावरणीय संवर्धन व्यवस्था लाभू शकेल अशी व्यवस्थापकीय योजना आहे.

त्यानुसार १६५३६ हेक्टर डिग्रेडेड क्षेत्र महाराष्ट्रामध्ये आणि १६९३४४ हेक्टर क्षेत्र मध्यप्रदेशामध्ये शोधण्यात आले. भारत सरकारच्या पर्यावरण व वन मंत्रालयाकडे ऑक्टोबर, २००० मध्ये सादर केलेल्या या प्रस्तावाला अद्याप मंजुरी प्राप्त झालेली नाही.

मार्च, २००७ पर्यंत ही (कॅट) योजना महाराष्ट्रामध्ये २७६२.८६ हेक्टर जमिनीवर आणि मध्यप्रदेशामध्ये ११३६३ हेक्टर जमिनीवर कार्यान्वित करण्यात आली. मात्र मुख्य अभियंत्यांकडे या (कॅट) योजनेवर केलेल्या खर्चाची आकडेवारी उपलब्ध नव्हती.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.४३ महाराष्ट्र व मध्य प्रदेशामधून संयुक्त, पुणे पाणलोट क्षेत्र विकास आराखडा (CAT) करण्यात येत आहे. महाराष्ट्र भागातील ५५००० हे क्षेत्र पाणलोट क्षेत्र विकास कार्यक्रमापैकी सन २००९ पर्यंत ४३९२.०५ हेक्टर क्षेत्राची कामे झालेले आहे. अंतिम संपूर्ण पाणलोट क्षेत्र विकासाची कामे टप्पा-टप्प्याने महाराष्ट्र व मध्यप्रदेश द्वारे संयुक्तरित्या राबविण्यात येणार आहे. सदर बाब प्राथम्याने हाताळण्यात येत आहे.

निवाडे व्यपगत झाल्यामुळे आणि निवाडे घोषित करण्यामध्ये झालेल्या विलंबामुळे अधिकचा खर्च :—

१.४४ विशेष भूसंपादन अधिकारी, व्ही.आय.डी.सी.-२ भंडारा आणि विशेष भू-संपादन अधिकारी, व्ही.आय.डी.सी.-२ भंडारा आणि विशेष भू-संपादन अधिकारी, व्ही.आय.डी.सी-३ नागपूर यांच्या कार्यालयातील अभिलेख्यावरुन असे निदर्शनास आले की, (मार्च, २००७) व्ही.आय.डी.सी.- ने भूसंपादन कायद्याच्या कलम ४ खाली नोटीस निर्गमित झाल्याच्या तारखेपासून ३६ महिन्यांमध्ये जमीन आणि इमारतींच्या किंमतीच्या २/३ रक्कम विशेष भू-संपादन अधिकाऱ्याच्या स्वाधीन न केल्यामुळे १९९७-९८ ते १९९९-२००० दरम्यान नोंदणी झालेली २० भू-संपादन प्रकरणे व्यपगत झाली. पुढे असेही आढळून आले की, २० पैकी १५ प्रकरणामध्ये २००५-०६ ह्या वर्षात ३२.७३ कोटी रुपयांच्या २/३ रक्कम म्हणजे २१.८१ कोटी रुपये जमा केले गेले. विशेष भू-संपादन अधिकारी, व्ही.आय.डी.सी.-१ भंडारा ह्यांनी असे कथन केले की, (मार्च, २००७) जमिनीच्या किंमतीमध्ये वार्षिक वाढ अंदाजे ५ टक्के होती. ही बाब विचारात घेता ह्या निवाड्यांचे मूल्य अंदाजे वार्षिक ५ टक्के घट लक्षात घेता २७.९७ कोटी रुपये ठरवण्यात आले. म्हणून मूळ प्रकरणात २/३ रक्कम प्रदान न केल्यामुळे अंदाजे ४.७६ कोटी रुपयांचा अधिकचा खर्च आता होऊ शकतो.

शिवाय ६ प्रकरणामध्ये जानेवारी, २००१ ते जानेवारी, २००२ या दरम्यान विशेष भू-संपादन अधिकारी, व्ही.आय.डी.-१, नागपूर ह्यांनी कायद्याच्या कलम ४ खाली नोटीस निर्गमित केल्या. जानेवारी २००६ ते मार्च, २००६ दरम्यान ३५.२२ कोटी रुपयांचे निवाडे घोषित केले गेले. म्हणजेच १३ ते ३० महिन्यांचा विलंब त्यास झाला. ह्यामुळे भू-संपादन कायद्यानुसार शेतकऱ्यांना १२ टक्के दराने अतिरिक्त रक्कम द्यावी लागल्यामुळे ३.८५ कोटी रुपयांचा अतिरिक्त खर्च झाला. एका प्रकरणी विशेष भू-संपादन अधिकारी, व्ही.आय.डी.सी.१ नागपूर यांच्या परिगणनातील चुकीमुळे ४०.३६ लाख रुपये शेतकऱ्यांना जास्तीचा मोबदला दिला गेला.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.४५ विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाकडील उपलब्ध निधीच्या कमतरतेमूळे विशेष भू-अर्जन अधिकाऱ्यांकडील संपादन प्रक्रिया पूर्ण होऊ शकली नाही. त्यामुळे काही प्रकरणामध्ये निवाडे निर्धारित मुदतीत पूर्ण होऊ शकले नाही तथापि अशा सर्व प्रकरणांची पूर्ण कार्यवाही सुरू असून भू-अर्जनाची प्रकरणे विविध टप्प्यामध्ये आहे.

भूमअधिग्रहण न करताच कामाचे वाटप :

१.४६ महाराष्ट्र पब्लिक वर्क्स मॅन्युअल मधील तरतूदीनुसार जी जमीन ताब्यात घेण्यात आलेली नाही त्यावर कोणत्याही प्रकारचे काम सुरू करता येत नाही. जमीन ताब्यात न घेता कार्यकारी अभियंता, एल.बी.सी. वाही विभाग १९९८-९९ मध्ये ८.५६ कोटी रुपयांची मातीकाम आणि बांधकाम करण्यासाठी, १४ कंत्राटदारांना ह्या समजुतीवर कामे दिली की, वाटाघाटीद्वारे भूमी अधिग्रहीत केली जाईल. मात्र पुरेशी जमीन उपलब्धच नसल्यामुळे कंत्राटदार फक्त १.२७ कोटी रुपयांचेच काम करु शकले. सप्टेंबर, २००१ मध्ये ९ प्रकारचे काम काढून घेण्यात आले आणि ५ कामे सप्टेंबर, २०१६ मध्ये काढून घेण्यात आली. उर्वरित कामांचा सुधारित खर्च (ऑगस्ट-सप्टेंबर, २००६) १३.९२ कोटी रुपये गृहीत धरण्यात आला. ह्यामुळे ६.६३ कोटी रुपयांचा खर्च अधिक खर्च अधिक तर होणार आहेच. शिवाय काम पूर्ण होण्याकरिता विलंब देखील लागणार आहे.

शासनाने (ऑगस्ट, २००७) असे सांगितले की, संमती घेऊन जमिनीचा आगाऊ ताबा घेण्याचे ठरले होते. पंरतु निधीच्या अभावामुळे आणि व्ही.आय.डी.सी. ला जमीन देण्याकरिता शेतकरी नाखुष असल्यामुळे ते प्रत्यक्षात शक्य झाले नाही. म्हणून संबंधित विभागाला काम काढून घेणे भाग पडले.

हे उत्तर समर्थनीय नाही, कारण जमिनीचा ताबा न घेता काम सोपविणे एम.पी.डब्ल्यू. मॅन्युअलच्या तरतूदीविरुद्ध आहे. त्यामुळे ६.६३ कोटी रुपयांचा जास्तीचा खर्च झाला आहे.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

१.४७ विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळामार्फत जमिनीच्या किंमती व कामांच्या किंमती कमी ठेवण्याकरिता कामांचे नियोजन, निविदा प्रक्रिया व कामे पूर्ण करण्यास नियोजन बद्ध कार्यक्रम राबविण्यात आलेला आहे. परंतु निधीच्या कमतरतेमुळे भूसंपादनाची प्रक्रिया लांबली आहे जो काही विलंब झालेला तो अपरिहार्य असल्यामुळे प्रचलित तरतूदीनुसार करारनामे संपुष्टात आणण्यात आले. भूसंपादनाच्या कार्यवाहीसोबतच निविदा प्रक्रिया पूर्ण करण्यामागचा उद्देश हा कमी किंमती असतांनाच बहुतेक कामे पूर्ण करणे हा होता. कालपव्ययानुसार किंमती ह्या वाढतातच आणि हा अधिकचा खर्च टाळता येत नाही त्यामुळे जास्तीचा खर्च जमिन ताब्यात नसताना लवकर निविदा काढल्यामुळे झाला असे नाही.

बुडीत क्षेत्राखाली येणाऱ्या रस्त्यांच्या दुरुस्तीसाठी मंजुरी देण्याची चूक :—

१.४८ व्ही.आय.डी.सी.च्या गव्हर्निंग कौन्सिल ने विशेष बाब म्हणून उमरेड तालुक्यातील अशा ३ रस्त्यांच्या दुरुस्तीकरिता २.९० कोटी रुपयांच्या अंदाजित खर्चास मंजुरी दिली की, जे रस्ते धरण पूर्ण झाल्यावर बुडीत क्षेत्राखाली येणार होते. ह्या सबंधात अशी बाजू मांडण्यात आली की, नवीन पुनर्वसित जागेत प्रकल्प बाधितांचे स्थलांतर होईपर्यंत रस्ते सुस्थितीत राखण्याकरिता या रस्त्यांच्या दुरुस्तीच्या कामास मंजुरी दिली.

तद्नुसार पुनर्वसन विभाग, नागपूर यांनी कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग-३, नागपूर यांचेकडे २.१० कोटी रु. जमा केले (नोव्हेंबर, २००६) ज्यापैकी ९९.७३ लाख रु. जुलै, २००७ पर्यंत खर्च केले गेले.

शासनाने असे प्रतिपादित केले की, (ऑगस्ट २००७) जेव्हा प्रकल्प क्षेत्र बुडिताखाली जाण्याचे घोषित केले गेले तेव्हा विकासाची व दुरुस्तीची कामे त्या क्षेत्रामध्ये करण्यात आली नव्हती आणि प्रकल्प बाधिताचे सामानसुमान ने-आण करण्यारिता रस्त्यांची दुरुस्ती केली गेली.हे उत्तर स्वीकारार्हय नाही. कारण मार्च, १९९७ मध्ये प्रकल्पाची अधिसूचना निर्गमित केली होती आणि ऑक्टोबर, २००७ पासून पाण्याचे अवरोधन करण्याचे प्रस्तावित होते. रस्त्याच्या दुरुस्तीकरिता ऑगस्ट, २००६ मध्ये विशेष बाब म्हणून दिलेली मंजुरी समर्थनीय ठरु शकत नाही.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.४९ रस्त्याचे दुरुस्तीचे बांधकाम हे प्रकल्पग्रस्ताचे सामान व बांधकाम साहित्य जुन्या गावठाण्यातून नवीन गावठाण्यात वाहतूक करण्याकरिता करण्यात आले होते. पाण्याचा साठा डिसेंबर, २००८ पासून करण्यात आला आहे. पुनर्वसनाची प्रक्रिया व स्थलांतर हे रस्त्याचे दुरुस्ती नंतर सुरू झाले व त्यानंतरच गती प्राप्त झाली. त्यामुळे झालेला खर्च हा योग्य कामाकरिता तसेच पुनर्वसनाचे कामाची गती राखण्याकरिता आहे.

मंजुरी देण्यातील अनियमितता :

१.५० असे आढळून आले की, २८.२७ कोटी रु. मूल्याचे १३८ ई.आय.आर.एल ३० बाबीपैकी तसेच नियम ३८३१ अंतर्गत ८.३८ कोटी रु. (३६.६५ कोटी रु.) मूल्याच्या २० बाबी १९९७-९८ ते २००६-०७ या काळात मंजूर करण्यात आल्या होत्या. त्यातील ७९ टक्के (२८.९७

कोटी रु.) हे २००५-०६ व २००६-०७ ह्या काळात मंजूर केले गेले. ई.आय.आर.एल. व नियम ३८ अंतर्गत अयोग्यरित्या दिल्या गेलेल्या मंजुरीची उदाहरणे खालीलप्रमाणे आहेत.

विभागाचे नाव, अतिरिक्त खर्चाची रक्कम/अतिरिक्त खर्चाचे दायित्व कंसामध्ये दर्शविले आहे	लेखापरिक्षणातील निरिक्षणे
अंभोरा एल.आय.एस.विभाग, भिवापूर (४.१२) कोटी रु.	नोव्हेंबर, २००० मध्ये अंभोरा उद्धरण सिंचन योजना, टप्पा-२च्या मुख्य उत्थिताच्या बांधकामाकरिता निविदा मागविण्यात आल्या होत्या. त्यात ५.५४ कोटी रु. खर्चात १८०० एम.एम. व्यासाचे १४ एम.एम.जाड एम.एस. पाईप १६७८९ रु. प्रती आर.एम.टी. प्रमाणे पुरवायचे. फेब्रिकेट करायचे, जोडायचे आणि टाकायचे होते. जुलै २००३ मध्ये कार्यादेश काढण्यात आला. करारामध्ये निविदा दराप्रमाणे पाईपच्या जाडीकरिता कमी-अधिक २० टक्के रक्कम प्रदान करण्याची तरतूद होती. परंतु सेन्ट्रल डिझाईन्स ऑरगॅनायझेशन, नाशिक यांनी डिझाईन मध्ये बदल केल्यामुळे (फेब्रुवारी, २००४) पाईपची जाडी १४ एम.एम.पासून १२ एम.एम. पर्यंत कमी करण्यात आली. कंत्राटदाराने ह्या बाबीचे काम निविदा दराने करण्याचे नाकारल्यामुळे अधीक्षक अभियंत्याने ह्या बाबीकरिता प्रती आर.एम.टी. २९२६२ रु. ह्या दराने ई.आय.आर.एल. मंजूर केला आणि कंत्राटदाराला ९.६६ कोटी रुपयाचे प्रदान करण्यात आले. त्यामुळे ४.१२ कोटी रु. अधिकचे खर्च झाले.
राईट बँक कॅनल डिव्हीजन, वाही (९१.३३ लाख रु.)	उजव्या कालव्याच्या १५ ते २५ कि.मी. मध्ये मातीकाम आणि बांधकामामध्ये कंत्राटदाराने स्वखर्चाने सर्व लीड आणि लिफ्टसह माती खोदून काढणे आणि निघालेली माती कालव्याच्या स्पॉईल बॉक्समध्ये भरण्याचे ठरले होते. २०००-२००१ मध्ये कंत्राटदारांना कामे देण्यात आली आणि २००१ ते २००४ या दरम्यान स्पॉईल बँक मध्ये सर्व सामुग्री भरण्यात आली. परंतु कार्यकारी अभियंत्याच्या शिफारशीची अधीक्षक अभियंत्याने खोदकामात निघालेली सामग्री पसरवण्याकरिता आणि दाबवण्याकरिता (एप्रिल, मे २००७) ९१.३३ लाख रुपयांच्या ई.आय.आर.एल. बाबी मंजूर केल्या. याकरिता कोणत्याही त्या मोजमापाची नोंद घेतली गेली नाही.
राईट बँक कॅनल डिव्हीजन, वाही (३.६० कोटी रु.) (४.९९ कोटी रु.)	एप्रिल, १९९७ ते डिसेंबर, २००० या दरम्यान १५.७४ कोटी रुपये खर्च करून कालव्याच्या ०.२५ कि.मी. अंतरामध्ये मातीकाम आणि बांधकाम याचे कंत्राट पाच कंत्राटदाराना देण्यात आले होते. दोन निविदामध्ये हार्ड रॉक काढण्याचे नमूद नव्हते. तीन निविदामध्ये फक्त १३७५० घनमीटर हार्ड रॉक काढण्याचे काम विचारात घेण्याता आले होते. मात्र प्रत्यक्ष काम करताना हार्ड रॉकचा भाग ६०२५८५ घनमीटर पर्यंत वाढला. यापैकी ५४९१९ घनमीटरचे प्रदान ३८ अंतर्गत करण्यात आले तर २००२३२ घनमीटरचे प्रदान ई.आय.आर.एल. म्हणून मंजूर करण्यात आली. सप्टेंबर २००० ते ऑक्टोबर, २००६ या दरम्यान ३६० कोटी रु. रक्कम प्रदान करण्यात आली. उर्वरित भागांची रक्कम प्रदान करण्याकरिता दर ठरविण्याचा निर्णय प्रलंबित होता. (जुलै, २००७) मुख्य अभियंत्याने असे मत व्यक्त केले की, ट्रायल पिट्स ऐवजी बोअरच्या आधारे हार्ड रॉकच्या भागाचे परिगणन केल्यामुळे चूक झाली. मार्च, २००५ मध्ये हार्ड रॉकच्या भागात अमर्यादित वाढीच्या कारणांचा शोध घेण्याकरिता एक समिती नेमण्यात आली होती. ऑगस्ट, २००७ पर्यंत समितीने आपला अहवाल सादर केला नव्हता. एकूण हार्ड रॉकच्या चुकीच्या गणनेमुळे आणि प्रकल्प अधिकाऱ्याच्या हयाकडे गांभीर्याने न बघण्याच्या प्रकारामुळे हार्ड रॉकच्या उर्वरित भागासाठी ४.९९ कोटी रु.चे अधिकचे दायित्व निर्माण झाले.
लेफ्ट बँक कॅनल डिव्हीजन, वाही (५६११ लाख रु.)	फेब्रुवारी, २००४ मध्ये २.४९ कोटी रु. प्रस्तावित खर्चाचे एल.बी.सी. ब्रँच कॅनल-१ से २.३० मीटरमध्ये १:३:६ ग्रेड मध्ये सिमेंट काँक्रीटच्या अस्तरीकरणाचे काम कंत्राटदाराला देण्यात आले होते. करारात असे नमूद केले गेले होते की, सिमेंट काँक्रीटच्या मिश्रणातील बदल अतिरिक्त बाब म्हणून प्रदानाकरिता विचारात घेतली जाणार नाही.

कंत्राटदाराने १७०० मी. पर्यंत काम केल्यानंतर असे सूचित केले की, (नोव्हेंबर, २००५) १:३:६ ह्या ग्रेडमध्ये अस्तरिकरण करण्याचे गुळगुळीतपणा येत नव्हता. कार्यकारी अभियंत्याने उर्वरीत काम अधिकची बाब म्हणून डिसेंबर, २००५ मध्ये १:२:४ ग्रेडमध्ये करण्याची सूचना केली. तद्नुसार अधीक्षक अभियंत्याने उर्वरीत ७५४३७ घनमीटर कामांकरिता १.७४ कोटी रुपयांचा ई.आय.आर.एल. मंजूर केला. (मार्च, २००६) मिश्रणातील फेरबदलाशी संबंधित नियमातील तरतूदींचा वापर न केल्यामुळे ५६.२१ लाख रु. चा जादा खर्च झाला.

डॅम डिव्हीजन वाही (९७ लाख रु.)

अधीक्षक अभियंत्याने नियम ३८ अंतर्गत २००३-०४ पासून पुढे प्रचलित अनुसूचित दराप्रमाणे गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या सांडव्याच्या बांधकामामध्ये २१.५७ लक्ष बी.एच.पी. (ब्रेक हॉर्स पॉवर) तास वेगाने जल निष्कासनाचे बांधकाम मंजूर केले. त्यापैकी २००३ ते २००५ दरम्यान ९०००० ब्रेक हॉर्स पॉवरचे फक्त काम झाले. एप्रिल ते जुलै, २००६ पर्यंत १०.६७ लक्ष ब्रेक हॉर्स पॉवर तासाचे काम झाले उर्वरित १० लक्ष ब्रेक हॉसपॉवर तासाचे काम ९.७० रु. प्रति बी.एच.पी. तास ह्या सुधारित दराने ऑगस्ट, २००६ नंतर करावयाचे होते. ते मार्च, २००७ मध्ये मंजूर करण्यात आले होते. नियम ३८ खाली मोजमाप केलेल्या आणि नोंद केलेल्या भागाकरिताच मंजूर द्यावयाची होती. मात्र केवळ अनुमानित भागांवर मंजुरी दिली गेल्यामुळे व्ही.आय.डी.सी. वर ९७ लाख रु. चे दायित्व निर्माण झाले. जल निष्कासनाच्या कामाच्या आकड्यामध्ये जुळवाजुळव करून घेतली जाण्याची शक्यता नाकारता येऊ शकत नाही.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

१.५१ अतिरिक्त बाब दरसूची मंजूर व गरज खालीलप्रमाणे बाब वार आहे. मुद्देनिहाय खुलासा सोबत दिलेला आहे.

(१) निविदेतील विनिर्देश परिच्छेद क्र.१.११ पान क्र.१५ खंड क्र.२ नुसार पाईपच्या जाडीत बदल (Variation) काही ठराविक जागेकरिता जसे बेन्ड, एल्बो किंवा ठराविक ठिकाणाकरिता लागू आहे. हा बदल संपूर्ण उर्ध्वनलिकेकरिता लागू नाही. ठेकेदाराने १२ मीमी.जाडीचे एम.एस. पाईपची उभारणी केली असता १४ मीमी. जाडीचे भुगतान त्याला केले असता जादा भुगतान झाले असते व ही बाब नियमानुसार योग्य ठरली नसती. त्यामुळे अतिरिक्त बाब दरसूची प्रस्तावित करून बांधकाम करण्यात आले.

(२) अतिरिक्त बाब दरसूची ही अतिरिक्त ठिकाणातील साहित्य पसरविणे व त्याला हलकी दबाई करण्याकरिता मंजूर करण्यात आलेली आहे. विल्हेवाट लावलेले अतिरिक्त साहित्य हे खोदकामातील साहित्य करारनामा बाब क्र. (२) नंतर उर्वरित साहित्य आहे. सर्वसाधारण परिमाणाचा अंदाज हे बांधकाम पूर्ण झाल्यावरच शक्य आहे. अंतरिम विल्हेवाट हे बांधकाम सुरू असतानाचे आहे. बांधकाम प्रगतीपथावर असताना हलकी दबाई ही त्यावर अधिक थर पसरविण्याकरिता करण्यात आली. घेण्यात आलेला दर हा खोदकामाच्या परिमाणावर आधारित आहे. त्यामुळे वेगळे मोजमाप घेण्यात आलेली नाहीत.

(३) कि.मी. ० ते २५ मधील अंदाजपत्रके हे नमुना विंधन छिद्रावर आधारित आहेत नमुना विंधन छिद्रानी खडकाचा भुगा (Rock wash) असा भुस्तर दिला जो की कच्चा दगड अंदाजपत्रकात घेण्यात आला. विंधन छिद्रानुसार खडकाचा भुगा (Rock wash) प्रत्यक्षात खोदकामात आढळलेला कच्चा खडक अंदाजपत्रकाप्रमाणे नव्हता. खोदकामानुसार आढळलेल्या प्रत्यक्ष भुस्तरानुसार कलम ३८ व अतिरिक्त बाब दरसूची उद्भवल्यास.

(४) मूळ निविदेत संधानक अस्तरीकरण हे संधानक ग्रेड १:३:६ मध्ये प्रस्तावित होते, परंतु मार्गदर्शक तत्वे परिपत्रक दिनांक २० मे २००४ नुसार जलसेवासुधार योजनेअंतर्गत कामाकरिता असे सुचविण्यात आले (परिच्छेद ३.२.२) लायनिंग करिता संधानिक ग्रेड एम-१५ पेक्षा कमी नसावी. त्यामुळे संधानक ग्रेडमध्ये बदल करण्यात आला. एम १० (१:३:६) वरुन एम १५ मिश्र संकल्पनामुळे सिमेंट मध्ये होणारा बदलाकरिता मिश्र बदल कलम (Mix Variation Clause) लागू आहे. वरील प्रकरणी मिश्र ग्रेड संकल्पनाचा ग्रेडमध्ये बदल झालेला आहे. वरील प्रकरणी संधानकाचे ग्रेडमध्ये बदल झालेला आहे त्यामुळे नविन बाब उद्भवली व अतिरिक्त बाब दरसूची प्रस्तावित करण्यात आली व बांधकाम त्यानुसार करण्यात आले.

(५) जलोत्सारणीच्या कामात कलम ३८ अंतर्गत पाणी उपसा पाणी उपसाचे काम बांधकाम सुरू असताना आवश्यक असते. अंदाजपत्रक तयार करताना पाणी उपसाचे परिमाण संभाव्य (अंदाजे) घेण्यात येते. महावारबीला नुसार पाणी उपसाची आकडेवारी खालीलप्रमाणे आहे.

एप्रिल २००६	९९६३४.२५ बीएचपी.तास
मे, २००६	२९६५९.५० बीएचपी.तास
जून, २००६	४१०२२.४० बीएचपी.तास
जुलै, २००६	४६६६.५० बीएचपी.तास

२०० मी.लांबीचे चाचणी खंदकाचे खोदकाम काही चाचण्या घेण्याकरिता करण्यात आले होते. आवश्यक चाचण्या घेऊन त्यांचे निष्कर्ष मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेस कळविण्यात आले होते. मं.स.स. येथील अधिकाऱ्यांनी स्थळ भेट देऊन पायाच्या खडकाची पाहणी केली होती. या निष्कर्षाच्या आधार घेऊन म.सं.सं. संकल्पन व संकल्पचित्रे तयार केलेली आहेत. काही भागामध्ये पाया पूर्णपणे भरण्यात आला नाही. त्यामुळे पाया गाळाने भरल्या गेल्या तो गाळ नंतर उपसण्यात आला. हे चाचणी खडक १० ते १२ मी. नदी पात्राच्या खाली असल्याने तेथे मोठ्या प्रमाणात पाझर होते हे पाणी उपसण्यात आले व प्रत्यक्ष झालेल्या कामानुसार भुगतान करण्यात आले. अतिरिक्त बाब दरसूची पूर्ततेत आहे.

पाण्याच्या गळतीवरील असमाधानकारक नियंत्रण

१.५२ सेन्ट्रल डिझाईन ऑरगनायझेशने सूचित केल्यानुसार (जुलै, १९९६) पाण्याची गळती पाच लगईवॉन्स चे आत राखण्याकरिता मातीच्या धरणाखाली छिद्र करून ४५२० ते ५२२७ मीटरवर धरणाच्या डाव्या बाजूस तयार केलेल्या चरांमध्ये प्राथमिक, दुय्यम व टर्शरी ग्राऊटिंग करावयाचे होते. त्यानुसार ९८.८० लाख रुपये खर्च करून ग्राऊटिंग करण्यात आले आणि (ऑगस्ट, २००५) गोसीखुर्द धरण विभागाने इनटेक टेस्ट रिपोर्ट केंद्रिय डिझाईन ऑरगनायझेशला सल्ल्याकरिता पाठविले होते टेस्ट रिझल्टनुसार १७० ग्राऊटिंग झालेल्या छिद्रापैकी ५८ मध्ये क्षरण क्षमता मूल्य ६ ते ९.४५ लगईवॉन्स एवढे होते. त्यामुळे ९८.८० लाख रुपयांचा केलेला खर्च फलदायी होता असे म्हणता येऊ शकत नाही. तसेच गळती नियंत्रण समाधानकारक होते असेही म्हणता येऊ शकत नाही.

अधीक्षक अभियंत्याने हे प्रकरण सी.डी.ओ.नाशिक यांच्या सुपूर्द केले. सी.डी.ओ., नाशिक यांनी क्षरणक्षमता ३ लग इवॉन्स पर्यंत आणण्याकरिता ड्रिलिंग आणि ग्राऊटिंग करण्याचा सल्ला दिला होता.

शासनाने असे प्रतिपादित केले की, (ऑगस्ट, २००७) हे काम लवकरच सुरू करण्यात येईल.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

१.५३ पाझर रोखण्याची उपाययोजना म.सं.सं. नाशिक यांची दिलेल्या मार्गदर्शनानुसार करण्यात आली आणि त्यांची पुर्तता आता करण्यात आली आहे.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

असमाधानकारक पाणी गळती नियंत्रण :- पाणी गळतीचे संदर्भातील परिग्यमता (घ्ड्ढद्धश्ड्ढठ्ठडत्थ्त्द्यन्र) च्या चाचणी निकर्षाचे शासन सामंजस्य दस्ताऐवजात नोंद घेण्याबाबत.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

सदर निष्कर्ष G.D.D. चे पत्र क्र.२२३०/ARI/२००८, दिनांक २ सप्टेंबर २००८ अन्वये महालेखाकार- II महाराष्ट्र यांना सादर करण्यात आले आहेत. या आधारे महालेखकाऱ्द्धारे सन २००३-२००४ चे IR Para II चा दिनांक २४ फेबुवारी २००९ चे पत्रान्वये निपटारा करण्यात आला आहे.

खोदकाम करून प्राप्त झालेल्या सामग्रीचा अत्यल्प उपयोग :

१.५४ प्रकल्पाचा खर्च किमान राखण्याकरिता धरणासाठी होणाऱ्या खोदकामातून उपलब्ध होणाऱ्या सामुग्रीचा उपयोग धरणाच्या बांधकामाकरिता करण्यात यावा. असे कामास प्रशासकीय मंजुरी प्रदान करताना आवर्जून सांगितले गेले होते. मात्र प्रशासकीय मंजुरी देताना अंदाज केल्यापेक्षा अधिक सामग्री धरणाचे काम करण्यासाठी झालेल्या खोदकामातून उपलब्ध होऊनही उपयोगात मात्र त्यातील अत्यल्प सामग्री आणली गेली. उर्वरित सामग्री अन्य ठिकाणाहून आणली गेली.

पहिल्या आर.ए.ए. नुसार ८.१४ लाख घनमीटर हार्टिंग मटेरिअल पैकी २.७९ लाख घनमीटर (३४ टक्के) उपलब्ध सामुग्रीतून वापरावयाचे होते. परंतु ८.१५ लाख घनमीटर एवढ्या झालेल्या कामामधून उपलब्ध सामुग्रीपैकी केवळ ०.२६ घनमीटर एवढ्याच सामुग्रीचा वापर करण्यात आला. (०.३३ टक्के) तसेच १३.७२ लाख घनमीटर केसिंग मटेरिअल पैकी २.८९० लाख घनमीटर (२१ टक्के) सामुग्री उपलब्ध होणाऱ्या सामुग्रीतून वापरावयाची होती. मात्र १५.३१ लाख घनमीटर कामामध्ये केवळ २.२९ लाख घनमीटर (१५ टक्के) एवढाच त्याचा वापर करण्यात आला. उपलब्ध सामुग्रीचा अत्यल्प वापर केला गेल्यामुळे ३.६२ कोटी रुपयाचा अधिकचा खर्च झाला.

कार्यकारी अभियंत्याने त्यावर असे सांगितले की, जमीन खोदण्याचे काम हार्टिंग मध्ये वापर होण्यासाठी प्रस्तावित केले होते. परंतु बुजविलेल्या चॅनलच्या भागातून मिळालेल्या मातीतून रेती/चिकणमाती मिसळलेली होती आणि म्हणून ती वापरायोग्य नव्हती.

मटेरिअल बाबत असे सांगण्यात आले की, केसिंग करिता एच.एम/एस.आर./एच.आर यांचा वापर करण्याचे ठरविले होते. मात्र अभ्रकयुक्त कठीण खडक दृष्टीस पडल्यामुळे मोठ्या आकाराचे बोल्डर्स वापरण्यात आले नाही. शासनाने असे सांगितले की, वापरावयाच्या प्रस्तावित परिमाणामध्ये आणि प्रत्यक्ष वापरामध्ये नेहमीच तफावत राहिलेली आहे.

कार्यकारी अभियंत्याचे म्हणणे मान्य करता येण्यासारखे नाही. कारण बुजविलेल्या चॅनलचा भाग ५५० मीटर लांबीचा होता आणि धरणाच्या लांबीकरिता ११३५६ मीटरचे खोदकाम करण्यात आले होते. केसिंग मटेरिअल बाबतच्या उत्तराच्या समर्थनार्थ चाचणी अहवाल पुरविण्यात आलेले नाही. प्रकल्पाचा आराखडा तयार करणे आणि खर्चाचा अंदाज घेणे याकडे गांभीर्याने लक्ष पुरविले गेले नाही. हेच यावरुन स्पष्ट होते. परिणामी आर.ए.ए. च्या तुलनेत ३.६२ कोटी रुपयांचा अधिकचा खर्च केला गेला.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

१.५५ प्रकल्पाचे अंदाजपत्रक तयार करताना खोदकामातून निघणाऱ्या साहित्याचा उपयोग गाभा क्षेत्र व आवरणक्षेत्राकरिता प्रस्तावित करण्यात आला होता. परंत प्रत्यक्ष पुर्नःवापर हा खोदकामातून उपलब्ध होणाऱ्या साहित्यावर अवलंबून राहतो व त्यामुळे अंदाजपत्रकीय परिमाण व प्रत्यक्ष परिमाण ह्यात फरक राहतो. या प्रकरणी खोदलेल्या साहित्याचा उपयोग त्याची गुणवत्ता योग्य नसल्याने होऊ शकलेला नाही.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

खोदकामातील प्राप्त साहित्याचा अपुरा वापर :— चाचणी निष्कर्षाची प्रत सादर करण्यात यावी.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

अंदाजपत्रक तयार करताना खोदकामातील प्राप्त साहित्याचा भाग भराव व आवरण भरावा करता करण्यात येणारा पुनर्वापर प्रस्तावित करण्यात येतो. तथापि प्रत्यक्ष खोदकाम करताना प्राप्त साहित्याचा वापर हा साहित्याचे गुणवत्तेवर अवलंबून असतो. त्यामुळे अंदाजपत्रकातील प्रस्तावित परिमाण व प्रत्यक्ष खोदकामातून प्राप्त पुनर्वापराचे परिमाणात तफावत आढळते. एखाद्या बाबतीत खोदकामातील प्राप्त साहित्याचा पुनर्वापर त्याचे योग्य गुणवत्तेअभावी करता न आल्यास मातीच्या गुणवत्तेबाबत चाचणी निष्कर्ष सादर करण्यात येतात.

प्रकल्प कार्यान्वयनासाठी देखरेख ठेवण्याची पद्धत :

१.५६ व्ही.आय.डी.सी. ची गव्हर्निंग कौन्सिल ही व्ही.आय.डी.सी.ची निर्णय घेणारी सर्वोच्च यंत्रणा आहे. तिचे अध्यक्ष जलसंपदा विभागाचे मंत्री असतात. व्ही.आय.डी.सी. च्या कामाकाजविषयी चर्चा करण्याकरिता कौन्सिलची दर महिन्यात बैठक व्हायला हवी आहे मात्र ९७-९८ ते २००६-०७ दरम्यान फक्त २९ बैठका घेण्यात आल्या. आवश्यक असणाऱ्या १२० बैठकांपैकी कौन्सिलच्या बैठकांच्या इतिवृत्तावरुन असे निदर्शनास आले की, ज्या बाबीवर मुख्यत्वे चर्चा करण्यात आली त्या बाबीमध्ये मशिनरी व कंत्राटदारांना देय असणाऱ्या चालना अग्रिमाच्या टक्केवारीमध्ये बदल, अधिग्रहित जमिनीवर बांधलेल्या अतिक्रमित घरांबाबतचे सामुग्रह अनुदान/सुरक्षा ठेवीचा कंत्राटदारांना परतावा, २४ मेगावॅट जलविद्युत प्रकल्पाचा सुसाध्यता अहवाल तयार करण्याकरिता प्रस्ताव, बुडिताखाली जाणाऱ्या रस्त्यांची दुरुस्ती इत्यादी विषय जे कोड आणि जे मॅन्युअल्स मधील तरतूदीनुसार हाताळता येऊ शकले असते त्याची चर्चा करण्यात आली. परंतु निधीचा अभाव किंवा जादा प्रमाणात विकल्या गेलेल्या रुपात उभारलेल्या निधींची निश्चित उद्दिष्टांसाठी तरतूद, प्रकल्प लवकरात लवकर पूर्ण होणे याबाबत चर्चा केली गेली नाही.

शासनाने असे उत्तर दिले की, देखरेख ठेवण्याचा विषय दरवर्षी चर्चिला गेला. परंतु इतिवृत्तात त्याची नोंद झाली नाही. वरील निरीक्षण लक्षात घेता हे उत्तर समर्थनीय नाही.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :

१.५७ जरी कार्यकारी समितीची बैठक वारंवार झाली नसली तरीही समितीच्या बैठकीत निर्णय न झाल्याने गोसीखुर्द प्रकल्प पूर्ण करण्याच्या कामात यामुळे खोळंबा झालेला नाही. कारण कार्यकारी समितीच्या आवश्यकतेनुसार बैठका होऊन त्यात आवश्यक निर्णय घेण्यात आलेले आहेत. प्रकल्पाच्या कामांच्या हितार्थ महत्त्वाच्या अत्यावश्यक बाबी चर्चेत मांडण्यात आलेल्या आहेत. यात अतिक्रमीत घरांचे बाबतीचे बाबतीत राहणाऱ्या त्रुटी, कमतरता इ.बाबीत उपयुक्त निर्णय घेऊन कार्यकारी समितीने निकाली काढलेल्या आहेत.

पर्यावरणीय व्यवस्थापन समिती :

१.५८ ऑगस्ट, १९९२ मध्ये मुख्य अभियंत्याच्या अध्यक्षतेखाली पर्यावरणीय व्यवस्थापन समिती स्थापन करण्यात आली होती. या समितीचे काम पर्यावरणीय बाबी संबंधाने "ना-हरकत" देताना आखून दिलेल्या पर्यावरणीय सुरक्षा उपायांच्या चौकटीतील उपाय प्रत्यक्ष कार्यान्वित होतात अथवा नाही याबाबतच्या प्रगतीचा आढावा घेणे, त्याबाबत देखरेख करणे व त्याचे पुनरावलोकन करणे हे होते. समितीची ३ महिन्यांतून कमीत कमी १ तरी सभा होणे आवश्यक होते. मात्र असे आढळून आले की, मार्च, २००७ पर्यंत समितीच्या फक्त ९ सभा घेण्यात आल्या आणि प्रकल्पाच्या कार्यान्वयनांमध्ये आपली कोणत्याही प्रकारची छाप पाडण्यास ही समिती असमर्थ ठरली. कारण जलग्रहण क्षेत्र प्रक्रिया आराखड्याच्या (कॅचमेंट एरिया ट्रीटमेंट प्लॅन) पुनर्वसनाच्या कमांड एरिया डेव्हलपमेंट प्लॅन व मास्टर प्लॅनला अंतिम स्वरूप देता न आल्याने कार्यान्वित होऊ शकला नाही. मुख्य अभियंत्यांनी असे सांगितले की, समितीच्या सभा आवश्यकतेप्रमाणे आयोजित करण्यात आल्या होत्या आणि भविष्यात नियमितपणे सभा आयोजित करण्यात येतील.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.६० भविष्यात आवश्यकतेप्रमाणे कार्यकारी समितीच्या बैठका घेण्यात येतील.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा :—

पर्यावरण व्यवस्थापन समिती लेखा परिक्षण अभिप्राय ग्राह्य

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

पाणलोट क्षेत्र कार्यक्रम विविध संस्था जसे कृषी विभाग, वन विभाग, जिल्हा परिषद व स्थानिक स्तर विभाग यांचेमार्फत राबविण्यात येतात. या संदर्भात बैठकी घेण्यात आल्या नसल्या तरी या दृष्टीने आवश्यक ती कामे उपरोक्त संस्था विभागातर्फे करण्यात आली आहेत. प्रकल्पाचे भूस्तर सर्वेक्षणाची कामे राज्य निधीमधून करण्यात आली आहेत. या पुढे आवश्यक त्या बैठका नियमित पणे घेण्यात येतील.

निष्कर्ष :

१.६१ प्रकल्पाचा आराखडा (१९८३ मध्ये) तयार करण्यात आला होता. प्रकल्प आठ वर्षांत पूर्ण करावयाचा होता आणि एप्रिल, १९९७ मध्ये हे काम शीघ्रगतीने होण्याकरिता व्ही.आय.डी.सी. च्या सुपूर्द करण्यात आले. प्रकल्पाच्या कामाकरिता कोणत्याही प्रकारची कृती आराखडा तयार करण्यात आला नव्हता. परिणामी प्रदीर्घ कालावधी लागून अधिकचा खर्चही झाला. प्रकल्प वर्धनक्षम करण्याकरिता प्रकल्पाच्या बेनिफिट कॉस्ट, रेशिओमध्ये सुधारणा करणे आवश्यक आहे. जलविद्युत प्रकल्पाच्या योजनेमध्ये आणि असोलामेंढा तलावाच्या आवर्धनामध्ये विलंब झालेला आहे. टेकेपार उपसा सिंचन योजना हा प्रकल्पाचा पूर्णत्वास गेलेला भाग असून त्याने निर्माण झालेल्या सिंचन क्षमतेचा देखील वापर करण्यात अपयशच आलेले आहे. सोयी उपलब्ध झाल्यावर काय लाभ संभवतात याचेही अंदाज चुकीचेच केले गेले असाच याचा अर्थ आहे. पर्यायी जागांवर पुरेसा पैसा खर्च करण्यात येऊनही फारच थोड्या प्रकल्पाबाधितांनी स्थालांतर केलेले आहे. कॅचमेंट एरिया ट्रीटमेंट प्लॅन (कॅट) कार्यान्वीत करण्यात झालेल्या विलंबामुळे तसेच भूमी अधिग्रहणामध्ये झालेल्या विलंबामुळे प्रकल्पाचा खर्च वाढला. अनावश्यक अग्रिम, खर्चाच्या अधिकच्या बाबींना आरोग्य मंजुरी आणि मनुष्यबळाचा कमी वापर देखील आढळून आला. व्ही.आय.डी.ची प्रकल्प कार्यान्वयावरील देखरेख देखील समाधानकारक नव्हती.

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

१.६२ प्रकल्प प्राथमिक स्थितीत असताना अंतिम निर्णय घेणे संयुक्तीक होणार नाही. तथापि प्रकल्पाच्या हितार्थ केलेल्या शिफारशी स्विकाहार्य राहतील.

यासंदर्भात महालेखापालांनी अनौपचारिक संदर्भान्वये उपस्थित केलेला मुद्दा

समारोप-लेखापरिक्षण अभिप्राय ग्राह्य

यावर जलसंपदा विभागाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत :—

सुरुवातीस प्रकल्पाच्या कामाची प्रगती निधी उपलब्धतेनुसार होती. उपलब्ध निधीची कमतरता लक्षात घेता कमी खर्चाच्या असलेल्या टेकेपार व अंभोरा उ.सिं.यो. हाती घेऊन पूर्ण करण्याचे नियोजन करण्यात आले. उर्वरित निधीतून प्रकल्पाची शिर्ष कामे पुनर्वसन भूसंपादनासह प्राथम्याने हाती घेण्यात आलीत. सद्यःस्थितीत प्रकल्पाची शिर्ष कामे पूर्ण झाली असून कालवा वितरण प्रणालीची व सिंचन क्षमता निर्मितीची कामे प्रगतीपथावर आहेत.

गोसीखुर्द प्रकल्पाची राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून निवड झाली असून खर्चाच्या ९०% वाटा हा केंद्र शासनातर्फे उपलब्ध करून देण्यात येतो. प्रकल्पाचा आर्थिक व भौतिक कार्यक्रम तयार करून केंद्र शासनास सादर करण्यात आला आहे. नियोजनानुसार प्रकल्प पूर्ण करण्याचे प्रयत्न सुरू आहेत.

साक्ष :

२.१ गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्पासंदर्भात समितीने दिनांक ११ मे, २०११, ३० मे, २०१२, २३ व २४ ऑगस्ट, २०, २६ सप्टेंबर व ८ नोव्हेंबर, २०१६ रोजी मुंबई येथे बैठक घेतली व दिनांक ४ व ५ नोव्हेंबर, २०११ रोजी समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाची पाहणी केली व तेथे क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांसमवेत बैठक घेतली.

समितीच्या प्रथम बैठकीत समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणले की, कोणत्याही प्रकल्पाच्या पुनर्वसनाचे काम पुनर्वसन विभागामार्फत केले जाते. पुनर्वसन करीत असतांना पूर्वी १३ नागरी सुविधा दिल्या जात होत्या आता त्यामध्ये सुधारणा करण्यात आली असून १८ नागरी सुविधा दिल्या जातात. त्याचबरोबर संबंधित विभागाने पुनर्वसनाकरिता ५ टक्के रक्कम पुनर्वसन विभागाकडे वर्ग करावयाची असते. पुनर्वसनाच्या अनुषंगाने कुटुंब निर्वाह भत्ता देण्याची तरतूद करण्यात आली आहे त्याप्रमाणे गोसीखुर्द प्रकल्पातील बाधित व्यक्तींना कुटुंब निर्वाह भत्ता देण्यात आलेला नाही. यासंदर्भात विधानसभेत उपस्थित केलेल्या प्रश्नांबाबत अशी माहिती मिळाली होती की, त्याकरिता वेगळी तरतूद करण्यात आलेली नाही. प्रकल्प बाधित व्यक्तींच्या याद्या विभागाकडे असतात त्यांना हा भत्ता देण्याविषयी कायद्यात तरतूद करण्यात आली आहे तसा शासनाने शासन निर्णय काढलेला आहे. त्याप्रमाणे अंमलबजावणी केली असेल तर ती चांगली गोष्ट आहे परंतु जर केली नसेल तर का केली नाही तसेच प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन न झाल्यामुळे अनेक प्रकल्प रखडलेले आहेत. पुनर्वसनासाठी लागणारी पाच टक्के रक्कम विभागाने पुनर्वसन विभागाकडे दिलेली आहे काय ?

२.२ तत्पूर्वी गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या संदर्भात समितीला थोडक्यात माहिती देण्यात यावी असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय सचिवांनी सदर प्रकल्पासंदर्भात समितीस अवगत केले की, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत गोसीखुर्द हा मोठा पाटबंधारे प्रकल्प विहित कालावधीत पूर्ण होण्यासाठी केंद्र शासनाने फेब्रुवारी, २००९ मध्ये राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून घोषित केला आहे.

या प्रकल्पाच्या उर्वरित किंमतीच्या ९० टक्के इतका निधी केंद्र शासन अनुदान स्वरूपात उपलब्ध करून देत आहे. महाराष्ट्र राज्यातील हा एकमेव राष्ट्रीय प्रकल्प आहे. मार्च, १९८३ मध्ये संकल्पित गोसीखुर्द प्रकल्प मार्च, १९९० पर्यंत पूर्ण करावयाचा होता. यावर ३७२.२२ कोटी रु. खर्च व्हायचे होते. मात्र मार्च, २००७ पर्यंत त्यावर १९८८.५३ कोटी रुपये खर्च करूनही मार्च, २००७ मध्ये ५४७९ कोटी रुपये खर्चाचा दुसरा सुधारित प्रस्ताव प्रशासनिक मान्यतेकरिता शासनाकडे सादर करण्यात आला. या संबंधातले वित्तीय आणि प्रत्यक्षातील प्रबंधन समाधानकारक नव्हते. अंमलबजावणीसाठी अग्रक्रम ठरवून ते पाळले गेले नाहीत. पर्यावरणीयदृष्ट्या आवश्यक त्या संरक्षक उपाययोजना बाजूला सारल्या गेल्या. तसेच याबाबतच्या देखरेखीचाही अभावच होता.

महाराष्ट्र राज्यातील भंडारा जिल्ह्यातील पवनी तालुक्यामध्ये वैनगंगा नदीवर भंडारा शहराच्या दक्षिणेस ४५ कि.मी. अंतरावर गोसीखुर्द गावाजवळ या प्रकल्पांतर्गत ११.८ कि.मी. लांब मुख्य धरण बांधण्यात आले. दिनांक ३१ मार्च १९८३ रोजी ३७२.२२ कोटी रुपयाची प्रशासकीय मान्यता (दरसूची १९८१-८२) देण्यात आली होती. प्रथम सुधारित प्रशासकीय मान्यता दिनांक ०३ जुलै १९९९ रोजी रुपये २०९१.१३ कोटी रुपयाची प्रथम सुधारित प्रशासकीय मान्यता (दरसूची १९९५-९६) देण्यात आली. त्यानंतर दिनांक १ नोव्हेंबर २००७ रोजी ५६५९.९ कोटी रुपयांची द्वितीय सुधारित प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली होती. वन आणि पर्यावरण विभागाची मान्यता दिनांक ३ फेब्रुवारी १९८८ रोजी देण्यात आली होती तसेच सीडब्ल्यूसीच्या टीएसीची ७,७७७.८२ कोटी रुपयांची मान्यता दिनांक २७ फेब्रुवारी २००८ रोजी देण्यात आली होती. राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून दिनांक २६ फेब्रुवारी २००९ रोजी मान्यता मिळाली होती. गोसीखुर्द प्रकल्पातील एकूण पाणीसाठा ११४६ दलघमी म्हणजे ४०.४७ टीएमसी असून आसोलमेंढा तलावातील एकूण पाणीसाठा १२० दलघमी म्हणजेच ४.२३ टीएमसी आहे. दोन्ही मिळून एकूण पाणीसाठा १२६६ दलघमी म्हणजेच ४४.७० टीएमसी आहे. या प्रकल्पातील पाण्याचा वापर १६३४ द.ल. घनमीटर ५७.७० टीएमसी आहे. या प्रकल्पातील पाणीसाठा जरी कमी असला तरी प्रत्यक्षात पाणी वापर ५७.७० टीएमसी आहे.या प्रकल्पात ७५ टक्के विश्वासार्हतेचा ठेवा १२०.४५ टीएमसी आहे. या प्रकल्पावर मार्च, २०११ पर्यत ५०९९.४९ कोटी रुपये खर्च झालेले आहेत. या प्रकल्पाची सिंचन क्षमता २,५०,८०० हेक्टर आहे. त्यापैकी १,६४,९०८ हेकटर प्रवाही सिंचनाद्वारे आणि ८५,८९२ हेक्टर उपसा सिंचनाद्वारे होणार आहे. या प्रकल्पामुळे भंडारा जिल्ह्यात ८९,८५६ हेक्टर, नागपूर जिल्ह्यात १९,४८१ हेक्टर आणि चंद्रपूर जिल्ह्यात १,४१,४६३ हेक्टर सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे.

२.३ उपसा सिंचन योजनेचा समावेश या प्रकल्पामध्ये करण्यात आलेला आहे काय? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, उपसा सिंचन योजना हा या प्रकल्पाचाच एक भाग आहे. या प्रकल्पावर एकूण चार उपसा सिंचन योजना असून टेकेपार उपसा सिंचन योजना २००० साली पूर्ण झाली असून अंभोरा उपसा सिंचन योजना पूर्णत्वाच्या मार्गावर आहे. उर्वरित दोन उपसा सिंचन योजनांची कामे प्रगतीपथावर आहेत. धरणाचे काम जवळजवळ पूर्ण झालेले आहे. ९८ टक्क्यापेक्षा जास्त धरणाचे काम झालेले आहे. या प्रकल्पाकरिता एकूण १९७६० हेक्टर जमीन संपादित करावी लागणार असून त्यापैकी १६३९५ हेक्टर जमीन संपादित करण्यात आली आहे. तसेच पर्यायी गावठाणासाठी १४३३ हेक्टर क्षेत्राची आवश्यकता असून त्यापैकी १२७७ हेक्टर क्षेत्र संपादित करण्यात आले आहे. या प्रकल्पामुळे एकूण ८५ गावांचे पुनर्वसन करावे लागणार असून १४६९० कुटुंबे बाधित होंणार आहेत. उजव्या कालव्याची लांबी ९९ किलोमीटर पर्यतची असून मुख्य कालव्याचे ८५ टक्के काम पूर्ण झालेले आहे डाव्या कालव्याची लांबी २२.९३ किलोमीटर असून ९९ टक्के काम पूर्ण झालेले आहे.अस्तरीकरणाच्या कामाचा त्यामध्ये अंतर्भाव करण्यात आलेला आहे. टेकेपार उपसा सिंचन योजना कार्यान्वित झाली आहे त्यावर प्रत्यक्षात सिंचन होत आहे. त्याचबरोबर अंबोरा उपसा सिंचन योजना पूर्ण झाली आहे. नेरला (पाघोरा) आणि मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनांची कामे प्रगतीपथावर आहेत. आसोलामेंढा हे ब्रिटीशकालीन धरण असून त्याची उंची वाढविण्याच्या व कालव्याच्या नुतनीकरणाच्या कामाला सुरूवात झाली आहे. या प्रकल्पामुळे एकूण २५०८०० हेक्टर सिंचन क्षमता निर्माण होणार असून मार्च, २०११ पर्यत २६३०४ हेक्टर सिंचन झालेले आहे.

या प्रकल्पामुळे २ लाख हेक्टर सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे. उजवा कालवा ९९ किलोमीटर लांबीचा असून डावा कालवा २२ किलोमीटर लांबीचा आहे. त्याचा विचार करता यावर्षी म्हणजे सन २०११ साली कमी क्षेत्राला सिंचनाचा लाभ मिळाला आहे ही बाब निदर्शनास आणली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यावर्षी म्हणजेच सन २०११ साली प्रथमच ७ टीएमसी पाणीसाठा करण्यात आला आहे. उपसा सिंचन योजनेद्वारे आणि प्रवाही पद्धतीने काही क्षेत्र सिंचनाखाली आलेले आहे. पूर्ण पाणीसाठा करण्यासाठी ८५ गावे उठवावी लागणार आहेत.

२.४ धरणामध्ये पाण्याची पातळी वाढवली तर अनेक गावे पाण्याखाली जाणार आहेत. त्यांचे पुनर्वसन केल्याशिवाय पाणी साठविता येणार नाही व त्याचा वापर करता येणार नाही. धरण बांधण्यासाठी शासनाचे पैसे खर्च झालेले आहेत परंतु पाण्याचा वापर आपण करू शकत नाही अशी स्थिती आहे. पुनर्वसनाच्या कामाची सद्यस्थिती काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, प्रत्येक प्रकल्पासाठी भू-संपादन करावे लागते त्यामुळे पुनर्वसनाच्या कायद्याप्रमाणे नागरी सुविधा त्यांना द्याव्या लागतात. पूर्वी १३ नागरी सुविधा दिल्या जात होत्या पंरतु आता त्यामध्ये सुधारणा करण्यात येऊन ५ नागरी सुविधा वाढविण्यात आल्या आहेत आणि आता १८ नागरी सुविधा दिल्या जातात. गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी मार्च, २०११ अखेर एकूण ५०९९ कोटी रुपये खर्च झाला आहे त्यातील भूसंपादनाकरिता ८५० कोटी रुपये आणि पुनर्वसनाच्या कामासाठी १९५ कोटी रुपये खर्च झालेले आहेत.

२.५ भू-संपादनाचे काम कोणा मार्फत केले जाते ? याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, जमिनीच्या भूसंपादनाचा प्रस्ताव कार्यकारी अभियंत्या मार्फत तयार करून तो जिल्हाधिकाऱ्यांकडे पाठविला जातो त्यानंतरची सर्व प्रक्रिया जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडून केली जाते. भू-संपादनासाठी लागणारे निधी विभागामार्फत जिल्हाधिकारी कार्यालय यांना देण्यात येतात.

भू-संपादनासाठी जेवढ्या रकमेची गरज आहे तेवढी रक्कम विभागामार्फत जिल्हाधिकारी कार्यालयांना दिली आहे काय ? उदाहरणार्थ या प्रकल्पाच्या भूसंपादनासाठी ४०० कोटी रुपयांची त्यांनी मागणी केली असेल तर तेवढी रक्कम जलसंपदा विभागाने जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडे जमा केली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या भू-संपादनासाठी लागणारे सगळे पैसे जमा करण्यात आलेले आहेत.

२.६ सुरुवातीला जेव्हा या प्रकल्पाचे काम टप्याटप्याने सुरू झाले त्यावेळी ते करण्यासाठी राज्य शासनाचा निधी पुरेसा नव्हता. ए.आय.बी.पी. अंतर्गत गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी केन्द्र सरकारकडून निधी मिळणार असून सगळे नॉर्म्स पूर्ण केल्यानंतरसुद्धा केन्द्र सरकारने हा निधी का थांबविला होता? काम निकृष्ट दर्जाचे होते म्हणून केन्द्राने पैसे देण्याचे थांबविले होते की विभागाने मॅचिंग ग्रॅन्ट दिली नसल्यामुळे पैसे देण्याचे थांबविले होते ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन २०११-१२ मध्ये विभागाला प्रस्तावित केल्याप्रमाणे निधी मिळालेला आहे. सन २००८-२००९ साली ४५० कोटी रुपये, सन २००९-२०१० साली ७२० कोटी रुपये आणि सन २०१०-२०११ साली १४१२ कोटी रुपये अशा प्रकारे एकूण २५८२ कोटी रुपये केन्द्र सरकारने दिलेले आहेत. जेवढे अपेक्षित होते तेवढे पैसे केन्द्र सरकारने दिलेले आहेत. केन्द्र सरकारचे ९० टक्के आणि राज्य सरकारचे दहा टक्के असे प्रमाण ठरविण्यात आले आहे. राज्य सरकारने १० टक्के रक्कम पूर्णपणे दिलेली आहे.

२.७ हा प्रकल्प ७ हजार कोटी रुपयांचा असून २ लाख ५० हजार हेक्टर क्षेत्राला पाणी मिळणार आहे. आतापर्यंत फक्त २६ हजार हेक्टर क्षेत्राला पाणी मिळालेले आहे. पुनर्वसन केल्याशिवाय पाणीसाठा वाढविता येणार नाही. धरणाचे काम लवकरात लवकर कसे पूर्ण केले जाईल याकडेच लक्ष दिले. परंतु पुनर्वसनाच्या कामाकडे पाहिजे तेवढे लक्ष दिले गेले नाही. धरणाचे काम पूर्ण होऊन सुद्धा १४ हजार लोकांच्या पुनर्वसनाचा प्रश्न प्रलंबित आहे.१९९८ साली या प्रकल्पासाठी जमिनी घेण्यात आल्या होत्या परंतु अजूनही त्यांचे पुनर्वसन करण्यात न आल्यामुळे प्रकल्पबाधित लोक आंदोलने करीत आहेत. पुनर्वसन न केल्यामुळे पाण्याचा वापर आणखी दहा वर्षे रखडणार आहे. कारण विभागाचे लक्ष या प्रकल्पाचा उपयोग कसा, किती व कधी होईल याकडे असण्यापेक्षा ठेकेदारांना पेमेंट कसे होईल याकडे आहे. आज या प्रकल्पाचे ९८ टक्के काम पूर्ण होऊनही केवळ १० टक्के क्षमतेचा वापर केला जात आहे. आज तेथे पूर्ण क्षमतेने पाणी साठा करता येत नाही, कारण घरे बुडण्याचा धोका आहे असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले व विचारणा केली की, अद्याप पर्यंत तेथील लोकांचे पुनर्वसन का करण्यात आले नाही, तसेच, या प्रकल्पाची १०० टक्के क्षमता कधी पासून वापरली जाणार आहे ? यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे, विकास महामंडळ, नागपूर यांनी समितीस सांगितले की, या प्रकल्पातील पुनर्वसनाच्या कामाला विभागाने टॉपमोस्ट प्रायॉरिटी दिलेली आहे. माननीय मुख्यमंत्री महोदयांनी देखील या प्रकल्पासाठी स्पेशल पॅकेज देऊन इतर प्रकल्पांपेक्षा जास्त तरतूद केली आहे. तसेच, तेथे कोणाचीही मागणी प्रलंबित नाही.

२.८ यावर्षी (सन २०११) या प्रकल्पांतर्गत अडीच लाख हेक्टर जमीन पाण्याखाली येऊ शकेल काय ? याबाबत विभागामार्फत सांगण्यात आले की, तेथे पुनर्वसन करण्यात अडचणी येत आहेत. कारण तेथील लोकांची मागणी आहे की, राष्ट्रीय पुनवर्सन धोरण, २००७ अन्वये त्यांचे पुनर्वसन करण्यात यावे. त्यामध्ये व राज्य शासनाच्या पुनर्वसन कायद्यामध्ये थोडा फरक आहे.

राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण, २००७ व राज्य शासनाच्या पुनर्वसन कायद्यामध्ये काय फरक आहे याबाबत कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, राष्ट्रीय पुनवर्सन धोरण, २००७ मध्ये १८ पेक्षा जास्त नागरी सुविधा आहेत. सन २००९ साली गोसीखुर्द प्रकल्पास राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून मान्यता मिळाली. त्यावेळेस हा प्रकल्प साधारणतः सन २०१४-२०१५ मध्ये पूर्ण होणे अपेक्षित होते.

२.९ गोसीखुर्द प्रकल्प एवढा मोठा आहे, त्यामध्ये मोठ्या प्रमाणावर गुंतवणूकही करण्यात आलेली आहे. प्रकल्पाचे ९८ टक्के काम पूर्ण झाले आहे, सगळ्यांचे पैसे देण्यात आलेले आहेत. यातील मुख्य भाग हा गावठाणाच्या पुनर्वसनाचा आहे. यामध्ये जसजसे पाणी अडविले जाईल तसे बॅकवॉटर वाढत जाईल त्याप्रमाणात पुनर्वसन होणे गरजेचे आहे. विभागाने सगळयात शेवटचा भाग अगोदर केला, त्याला आता पर्याय नाही. बॅक वॉटर किती वाढेल त्यामुळे किती गावे बुडिताखाली येतील हे अगोदरच पाहणे आवश्यक होते. गोसीखुर्द प्रकल्पबाधित लोकांनी केंद्र शासनाच्या धोरणाप्रमाणे पुनर्वसन करण्याची मागणी केली आहे. याबाबतीतील केंद्र शासनाच्या धोरणातील तरतुदी काय होत्या अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, केंद्र शासनाचे राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण आहे व राज्य शासनाचा पुनर्वसन कायदा आहे. केंद्र शासनाची याबाबतीत फक्त पॉलिसी आहे, त्याचे कायद्यात रूपांतर झालेले नाही. बुडीताखाली जाणारी एकूण गावे व यासाठी विभागाने पैसे दिले तरी देखील प्रत्यक्ष किती शेतकऱ्यांना लाभ झाला याबाबत माहिती देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १८९ गावांपैकी १५४ गावांतील शेतकऱ्यांना भूसंपादनाच्या पैशांचे प्रत्यक्ष वाटप करण्यात आलेले आहे. या भूसंपादनाच्या पैसे वाटपामध्ये मधल्या काळामध्ये काही खंड पडला होता. परंतु, नंतर शासनाने त्याबाबत स्पेशल पॅकेज जाहीर करून व्याजाच्या रकमेसहित भूसंपादनाची रक्कम शेतकऱ्यांना अदा केलेली आहे. ३५ गावांतील भूसंपादन व त्याच्या पैसे वाटपाचे काम प्रगतीपथावर आहे.

२.१० समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, सन २०१२-२०१३ पर्यंत तरी या प्रकल्पाचा वापर पूर्ण क्षमतेने केला जाणार आहे काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या प्रकल्पाचे नियोजन करताना पहिल्यांदाच तीन टप्प्यांमध्ये पाण्याचा साठा करण्याचे नियोजन करण्यात आले. या वर्षी २३९ मीटर एवढा पाणीसाठा करावयाचे उद्दिष्ट असताना २३७.२० मीटर एवढा पाण्याचा साठा करण्यात आला आहे. म्हणजेच १० टीएमसी एवढा पाणीसाठा करावयाचा असताना, ७.७ टीएमसी एवढा पाणीसाठा करण्यात आला.

सदर प्रकल्पासंदर्भात महालेखाकारांनी समितीस अवगत केले की, we have pointed out various lapses in the implementation of this project, particularly, with regard to rehabilitation of Project Affected Persons. The latest information furnished by the Department shows that 14,968 families of 85 villages were to be rehabilitated. However, only 2087 families and 7 villages are completely shifted. It took long time to rehabilitate these families. So how much time it will take to rehabilitate remaining families? याबाबत विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

परंतु जेव्हा या धरणातील पाणी टप्प्या-टप्प्याने वाढेल त्यावेळेस त्यामुळे जी गावे बाधित होतील त्यांचे पुनर्वसन झाले पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले.

२.११ सदर बैठकीकरिता विभागाचे वित्तीय सल्लागार उपस्थित नव्हते. वास्तविक पाहता प्रत्येक महामंडळ तसेच, जलसंपदा, सां.बा., अन्न व नागरीपुरवठा विभाग या प्रत्येक विभागामध्ये वित्तीय सल्लागाराचे पद असते. मग विभागाकडे ते पद नाही का ? जर असेल तर आपल्या

विभागाचे वित्तीय अधिकारी समितीच्या बैठकीस का येत नाहीत ? त्यांनी देखील बैठकीस आले पाहिजे. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता प्रत्येक महामंडळामध्ये हे पद असते. कॅफो हे पद जलसंपदा विभागामध्येही आहे. परंतु, त्यांचा चार्ज ज्यांच्याकडे आहे ते सुद्धा ४-५ दिवस रजेवर आहेत असे विभागाकडून सांगण्यात आले.

गावठाण पुनर्वसनाचे काम होत आहे, भूसंपादनाच्या कामाचे पैसे दिलेले आहेत, प्रत्यक्षात किती लोकांना त्याचा लाभ मिळाला पाहिजे इत्यादी बाबीसंदर्भातील माहिती समितीस कळायला पाहिजेत. मुळात समितीला हे सांगितले पाहिजे की, प्राथ्यम्याने पुनर्वसनाचे काम केले जात आहे का? कारण जसे जसे बँक वॉटर वाढत जाईल, तस तशी पाण्याखाली जाणाऱ्या घरांची संख्याही वाढेल. मग त्या लोकांचे पुनर्वसन प्राथम्याने कशाप्रकारे केले जाणार आहे ? तेथील लोक राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणाप्रमाणे पुनर्वसन करण्याची मागणी करीत आहेत, याबाबत नेमके काय केले जाणार आहे, असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले परंतु सदर बैठकीस पुनर्वसन विभाग, वित्त व नियोजन विभाग व जिल्हाधिकारी, नागपूर हे उपस्थित नसल्यामुळे समितीला योग्य माहिती प्राप्त होऊ शकली नाही त्यामुळे त्यांना देखील पुढील बैठकीस बोलवावे असे निदेश समितीने दिले.

कंत्राटदारांस गैरवाजवी आर्थिक लाभ :

२.१२ डिसेंबर, २००६ ते मार्च, २००७ या दरम्यान अंदाजे ४४४.६१ कोटी रुपये घोडाझरी शाखा कालव्याची ० ते २६ कि.मी. दरम्यानची मधील कामे करण्यासाठी लागतील असे ठरविण्यात आले होते. प्रत्यक्षात ५५२.१४ कोटीची रक्कम कंत्राटदारांना दिली. निविदांमध्ये चालना अग्रीम देण्याची तरतूद नव्हती. रुपये ११.९३ कोटी दिला गेलेला अग्रीम हा अनधिकृत असून तो कंत्राटदारांना देय नव्हता. तीन कंत्राटदारांना तर बोलीपूर्व सभेत न मागितलेला रु. १७.५५ कोटींचा चालना अग्रीम देण्यात आला. या कंत्राटदारांना देण्यात आलेल्या अग्रिमाची वसुली करण्यासंदर्भात सद्यःस्थिती काय आहे ? त्यांच्याकडून मुद्दल व व्याज वसुलीचा तपशील काय आहे. विभागाने ठेकेदारांना जास्त पैसे का दिले ? ठेकेदारांना नियमबाह्यरित्या पैसे दिले गेले हे खरे आहे काय आणि दिलेल्या पैशांची वसुली कशाप्रकारे करणार आहात याबाबत विभागाचे काय धोरण आहे? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, अगोदर करारामध्ये ठेकेदारांना पैसे देण्याची बाब नव्हती. परंतु, नंतर वेगळा करार करण्यात आला. महामंडळाच्या अधिनियमामध्ये अशी तरतूद आहे की, ठेकेदाराला अग्रीम देणे आवश्यक असेल तर, तो द्यावा. या प्रकल्पाबाबत ठेकेदारांना जेवढी रक्कम ॲडव्हान्समध्ये दिली गेली होती, तिची व्याजासहित १०० टक्के रिकव्हरी करण्यात आलेली आहे.

२.१३ व्याजासहीत वसूली केली म्हणजे विभागाची जबाबदारी संपली असे होते का ? महाराष्ट्र शासनाच्या तिजोरीतून पैसे घेण्यात येतात ते वापरले जातात व परत ठेवण्यात येतात असे जर होत असेल तर यामध्ये विभागाची काहीच जबाबदारी नाही का ? निविदा काढण्यात येतात पण निविदा काढताना अटी व शर्ती घालत नाहीत, त्यामुळे हेल्दी कॉम्पिटिशन होत नाही तसेच एकदा टेंडर पास होऊन कामाला सुरुवात झाली की, त्यामध्ये पळवाटा शोधून ठेकेदारांना पैसे दिले जातात असे मत समितीने व्यक्त केले असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दिनांक २२ ऑक्टोबर २०१० रोजी शासनाने या संदर्भात एक निर्णय घेतलेला आहे. त्या नुसार कंत्राटदाराला अग्रीम देऊ नये व त्याकरिता तरतूद करू नये, असे ठरले आहे. तशा प्रकारच्या सूचना सर्व महामंडळांना दिलेल्या आहेत.

म्हणजेच आधी जे शेकडो कोटी रुपये दिलेले आहेत. ते परत घेतले जाणार आहेत काय ? ऑक्टोबर, २०१० मध्ये शासनाने निर्णय घेतला आहे. याचा अर्थ यामध्ये काही तरी गैरप्रकार झाल्याचे शासनाच्या निदर्शनास आलेले आहे. त्यामुळे ज्या अधिकाऱ्यांनी गैरप्रकार केलेला आहे, त्यांच्यावर कारवाई केली जाईल काय ? यावर विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

२.१४ समितीने पुढे असे निदर्शनास आणून दिले की, परिपत्रक काढून या निर्णयास मान्यता घेतलेली आहे. सर्व नियमित करून घेतलेले आहे. मात्र असे प्रकार सध्या वारंवार घडत आहेत. याबाबत महालेखाकारांनी समितीस अवगत केले की, the estimated cost of the work was Rs.552.14 crore. The Chief Engineer approved payment of Mobilisation Advance at the rate of 10 per cent of the estimated cost put to tender. Against this, Mobilisation Advance of Rs.55.21 crore was paid to the contractors. The payment of advances was made on the basis of accepted cost while the Chief Engineer had approved payment on estimated cost.

ज्या कंत्राटदारांना अग्रीम दिले होते, त्यांच्यापैकी किती जणांनी ती रक्कम परत केली आहे, सध्या किती रक्कम प्रलंबित आहे, अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक यांनी समितीस सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पामध्ये कोणाकडेही अग्रीमची रक्कम प्रलंबित नाही. सर्व रकमेची वसुली झालेली आहे. सदर रक्कम ॲडव्हान्सने घेण्यात येते. सन २००६-०७ मध्ये ५५.२१ कोटी रुपये आहे. १० टक्के मोबिलायझेशन अग्रीम दिले जाते. त्या संदर्भात शासनाने सन १९८१ साली एक शासन निर्णय काढलेला होता. पूर्वी अग्रीम मोबिलायझेशन मशिनरीकरिता दिले जात होते.

२.१५ प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन लवकरात लवकर होत नाही. ही एक मोठी अडचण आहे. यामुळे डेड इन्व्हेस्टमेंट झालेली आहे. तसेच रक्कम खर्च न झाल्यामुळे केंद्र शासनाकडे पैसे परत जाणार आहेत. या संदर्भात विभागाने काय पाठपुरावा केला आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर यांनी असे सांगितले की, पुनर्वसन करताना राज्य शासनाच्या कायद्याप्रमाणे, १८ नागरी सुविधा द्यावयाच्या आहेत. ८५ गावांपैकी ६८ गावांमध्ये १८ नागरी सुविधा पुरविण्यात आलेल्या आहेत. मात्र तेथे अद्यापही लोक राहायला येण्यास तयार नाहीत. केंद्र शासनाच्या धोरणाप्रमाणे सुविधा देण्यात याव्यात, अशी त्यांनी मागणी केलेली आहे. ६८ गावांमध्ये सोयी सुविधा पुरविण्यात आलेल्या आहेत. राज्य शासनाच्या कायद्याप्रमाणे, काम पूर्ण केलेले आहे. मात्र तेथे लोक राहायला जाण्यास तयार नाहीत. त्यांना ॲडीशनल सुविधा मिळाव्यात अशी मागणी केलेली आहे. म्हणून तेथील पुनर्वसन प्रलंबित राहिलेले आहे.

२.१६ जी घरे बांधून पूर्ण केली आहेत, ती काही कालावधीनंतर पडून जातील. घरांच्या खिडक्या, दरवाजे किंवा ग्रील लोक चोरुन नेतील. तेथे वॉचमन देखील ठेवला जात नाही. कृष्णा खोऱ्यातील लोकांचे पुनर्वसन करताना असा प्रकार घडला होता.त्यामुळे जेव्हा लोक राहायला येतील तेव्हा पुन्हा कोट्यवधी रुपये खर्च करावे लागतात. या बाबीकडे देखील विभागाने लक्ष देणे आवश्यक आहे, असे सुचित केले व विभागास विचारणा केली की, सध्या हे प्रकरण कोणत्या टप्प्यावर प्रलंबित आहे ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, राज्य पुनर्वसन अभिकरणामध्ये चर्चा झाल्यानंतर हा निर्णय कॅबिनेटने घ्यावा, असे सुचवण्यात आले होते. या प्रकरणाच्या संदर्भात धोरणात्मक निर्णय घ्यावा लागणार आहे. वित्त विभाग, पुनर्वसन विभाग यांच्याशी चर्चा करून धोरणात्मक निर्णय घ्यावा लागेल. त्याप्रमाणे माहिती गोळा करण्यास सुरुवात केलेली आहे.

२.१७ मे, २०११ अखेरीस माननीय मुख्यमंत्री व केंद्रीय मंत्री नागपूर येथे एक बैठक घेणार आहेत. तसेच पाण्याच्या संदर्भात माननीय जलसंपदा राज्य मंत्री व माननीय केंद्रीय मंत्री यांच्या सोबत बैठक घेणार आहेत. हा प्रस्ताव लवकरात लवकर सादर केला तर सदर प्रश्न सुटू शकेल ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली.

२.१८ मधल्या कालावधीमध्ये या प्रकल्पाकरिता केंद्र शासनाने निधी देणे थांबविले होते. त्यामागचे मुख्य कारण काय होते ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या योजनेकरिता २ टप्प्यांमध्ये निधी मिळाला होता. या संदर्भात केंद्र शासनाची एक समिती आहे. त्या समितीसमोर विभागाने सादरीकरण (प्रेझेंटेशन) केले, त्यांनी जी माहिती मागितली होती, ती दिलेली आहे. कामाच्या संदर्भात ज्या काही तक्रारी होत्या, त्या बाबत ज्या शंका होत्या त्यांचे निरसन केले. वस्तुस्थिती त्यांच्या समोर मांडली. या नंतर त्यांच्याकडून उर्वरित निधी मंजूर करण्यात आला.

२.१९ केंद्र शासनाच्या धोरणाप्रमाणे, पुनर्वसन करताना ज्या काही सुविधा देणे आवश्यक आहे व सध्या राज्य शासनाच्या कायद्याप्रमाणे शासनाने दिलेल्या १८ नागरी सुविधा यांच्यामध्ये किती तफावत आहे ? सध्या झालेली डेड इन्व्हेस्टमेंट, त्यावरील कर्जाचे व्याज व होणारा खर्च याचे गणित केले आहे काय ? सध्या अशी परिस्थिती आहे की, पुनर्वसनाच्या संदर्भात लोकांमध्ये जागृती असून लोक अनेकदा आंदोलने करतात. शासनाने दिलेल्या १८ नागरी सुविधा व त्यांची मागणी असलेल्या सुविधा यामध्ये किती तफावत आहे ? जो पर्यंत हा प्रश्न सुटत नाही, तो पर्यंत तोटा होणार आहे. या सर्व गोष्टींचा विचार केला पाहिजे. धरण बांधणे हे पाटबंधारे विभागाचे काम आहे. भू संपादन, पुनर्वसन या संदर्भातील प्रश्न सोडविण्याकरिता केंद्र शासन, किंवा माननीय मुख्यमंत्री मदत करतील. हे सर्व प्रश्न सोडविण्याची नैतीक व कायदेशीर जबाबदारी पाटबंधारे विभागाची आहे. या विभागातील अधिकाऱ्यांनी आयुक्तांशी चर्चा करावी, मंत्री महोदयांना लोकप्रतिनिधींना व आंदोलनकर्त्यांना समजून सांगावे. तसेच सदर विभागातील अधिकाऱ्यांनी प्रश्न सोडविण्याकरिता सतत पाठपुरावा करणे आवश्यक असते. मात्र तसे होताना दिसून येत नाही असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले.

२.२० केंद्रीय धोरणाप्रमाणे व राज्याच्या कायद्याप्रमाणे साधारणपणे किती रकमेचा फरक पडू शकतो ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, साधारणपणे २५० कोटी रुपये खर्च येऊ शकतो. घरे बांधून देण्याचा खर्च विचारात घेतला तर फरकाची रक्कम ८०० ते ९०० कोटी रुपयांपर्यंत जाऊ शकते.

२.२१ हे काम आपल्याला टप्प्याटप्याने करता येईल. धरणाच्या टेलला असणाऱ्या गावांचे पुनर्वसन आधी करण्याऐवजी पाण्याखाली जाणाऱ्या गावांचे आधी पुनर्वसन करावे. ही बाब निदर्शनास आणून दिली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर यांनी सांगितले की, हा धोरणात्मक प्रश्न आहे. या बाबत निर्णय होत नाही. हा निर्णय उच्च पातळीवर घेण्याची आवश्यकता आहे. तसेच पुनर्वसनाच्या दृष्टीने क्षेत्रीय स्तरावर समन्वयाच्या दृष्टीने बैठक घेण्यात येत आहे.

२.२२ समितीने पुढे विभागास असे सुचविले की, सदर प्रकल्पाबाबत विभागास काही अडचणी असल्यास त्याबाबत स्थानिक लोकप्रतिनिधींशी चर्चा करून राजकीय स्तरावर जी काही मदत करता येईल ती करण्यात येईल यावर विभागीय सचिवांनी असे सांगितले की, हा धोरणात्मक प्रश्न आहे याबाबतचा निर्मय उच्च पातळीवर घेण्याची आवश्यकता आहे. प्रश्न सोडविण्यासाठी मंत्रिमंडळाच्या स्तरावर, सचिव स्तरावर बैठक घेणे आवश्यक आहे. प्रकल्पग्रस्त लोकांच्या पुनर्वसनाचा प्रश्न महत्त्वाचा आहे. हा प्रश्न कालबद्ध पद्धतीने सोडविण्याकरिता प्रयत्न सुरू आहेत. त्यादृष्टीने जलसंपदा विभाग पाठपुरावा करीत आहे. मात्र प्रत्येक वेळी अपेक्षेप्रमाणे यश मिळतेच असे नाही. मात्र त्या दृष्टीने प्रयत्न सुरू आहेत.

२.२३ बेंबळा प्रकल्पाचा देखील समावेश योजनेमध्ये करावयाचा होता. अद्याप पर्यंत त्या प्रकल्पाचा कम्प्लायन्स करू शकलो नाही. हा प्रकल्प पूर्ण व्हावा असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, काम पूर्ण करण्यासाठी सर्वांचेच सहकार्य अपेक्षित आहे. पुनर्वसनाचा प्रश्न सोडविण्याकरिता सर्वांचे सहकार्य घेऊन प्रयत्न करावा लागणार आहे. विभागाकडून त्या दृष्टीने सतत पाठपुरावा सुरू आहे.

२.२४ राज्य शासनाच्या कायद्याप्रमाणे लोकांचे पुनर्वसन करून त्यांना १८ नागरी सुविधा उपलब्ध करून दिलेल्या आहेत. मात्र त्या लोकांना केंद्र शासनाच्या धोरणाप्रमाणे सुविधा देण्यात याव्यात, अशी त्यांनी मागणी केलेली आहे. ही मागणी मान्य केली तर त्यासाठी ८०० कोटी रुपये अतिरिक्त खर्च येईल. तसेच यामुळे संपूर्ण राज्यामधील लोकांनी देखील मागणी केली तर त्यासाठी साधारणपणे २ हजार कोटी रुपये अधिक खर्च येण्याची शक्यता आहे. त्यामुळे हा अत्यंत महत्त्वाचा प्रश्न आहे. या प्रश्नाच्या संदर्भात कॅबिनेटच्या बैठकीमध्ये चर्चा केल्या शिवाय तो प्रश्न सुटू शकणार नाही. याअनुषंगाने समितीने सुचित केले की, या प्रश्नावर मार्ग काढण्यासाठी नागपूर येथे बैठक आयोजित करावी व त्या बैठकीसाठी केंद्रीय जलसंपदा मंत्र्यांना उपस्थित राहण्याची विनंती केली तर या प्रश्नाला न्याय मिळू शकेल.

केंद्राच्या धोरणा प्रमाणे प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन करावयाचे की, नाही याबाबतचा निर्णय राज्य शासनाने करावयाचा आहे. परंतु एका ठिकाणी केंद्राच्या धोरणाप्रमाणे पुनर्वसन केले तर इतर प्रकल्पग्रस्त देखील तशाच प्रकारची मागणी करू शकतील आणि असे जर झाले तर त्याचा फार मोठा बोजा शासनावर पडेल. त्यामुळे यासंदर्भातील निर्णय राज्य शासनालाच करावा लागणार आहे. केंद्राच्या धोरणाप्रमाणे प्रकल्प ग्रस्तांचे पुनर्वसन केले तर कमीतकमी २ लक्ष कोटी रुपये या कामासाठी लागू शकतील. यावर विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे बुडीत होणाऱ्या एकंदर ८५ गावांपैकी ७१ गावांमध्ये नागरी सुविधेचे काम पूर्ण झालेले आहे. यामध्ये खरे म्हणजे एकाच गावाने म्हणजे जीवनापूर या गावांने केंद्रीय धोरणाप्रमाणे पुनर्वसन केले जावे अशी मागणी केली असून या गावाची लोकसंख्या ५०० आहे. या गावाने प्रचंड विरोध केलेला आहे व या एका गावामुळे इतर चार-पाच गावे सुद्धा अशाच प्रकारची मागणी आता करू लागले आहे. १४ गावांपैकी ९ गावांचे स्थलांतरण सुद्धा करण्यात आलेले आहे. ५ गावांचे काम बाकी आहे. १४ गावांमध्ये धरे बांधण्याचे काम देखील सुरू झाले आहे. नवीन गावठाणामध्ये बांधकाम देखील सुरू करण्यात आलेले आहे. एका घरासाठी ६८,५०० रुपये शासनाकडून अनुदान दिले जाते. प्रकल्पग्रस्तांना आपण त्यांच्या जमिनीचे १०० टक्के पैसे देखील दिलेले आहेत.

अशा कामांसाठी भारत निर्माणचे पैसे वापरता येऊ शकतात काय याची सुद्धा सखोल माहिती घेऊन ती समितीस सादर करावी असे निदेश समितीने दिले. तसेच या प्रश्नावर मार्ग काढण्यासाठी सदर प्रकल्प भेट व आयुक्त, जिल्हाधिकारी, पुनर्वसन खात्याचे अधिकारी तसेच स्थानिक लोकप्रतिनधी यांच्यासमवेत नागपूर येथे बैठक आयोजित करण्यात यावी असे समितीने सूचित केले.

२.२५ समितीच्या दिनांक ११ मे २०११ रोजीच्या बैठकीत ठरल्याप्रमाणे समितीने दिनांक ४ व ५ नोव्हेंबर २०११ रोजी गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्पाची पाहणी व तेथील अधिकाऱ्यांसोबत नागपूर येथे बैठक आयोजित केली.

उक्त बैठकीत गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्पाची थोडक्यात माहिती देताना कार्यकारी, संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस सांगितले की, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाच्या अंतर्गत असलेला गोसीखुर्द हा मोठा पाटबंधारे प्रकल्प विहित कालावधीत पूर्ण होण्यासाठी केंद्र शासनाने फेब्रुवारी, २००९ मध्ये राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून घोषित केला आहे. प्रकल्पाच्या उर्वरित किंमतीच्या ९० टक्के इतका निधी केंद्र शासन अनुदान स्वरुपात उपलब्ध करून देत आहे. महाराष्ट्र राज्यातील हा एकमेव राष्ट्रीय प्रकल्प आहे. सदर ९० टक्के निधी हे अनुदान असून परतफेड करावयाची नाही. विदर्भाच्या भंडारा जिल्ह्यातील पवनी तालुक्यातील गोसीखुर्द गाव असल्यामुळे या प्रकल्पाचे नाव देखील गोसीखुर्द असे पडले आहे. भंडारा जिल्ह्यातील पवनी तालुक्यामध्ये वैनगंगा नदीवर भंडारा शहराच्या दक्षिणेला ४५ कि.मी. अंतरावर असलेल्या गोसीखुर्द गावाजवळ या प्रकल्पाच्या अंतर्गत ११.८ कि.मी. लांबीचे मुख्य धरण बांधण्यात आले आहे. सदर प्रकल्पाच्या अंतर्गत टेकेपार, अंभोरा, मोखाबर्डी व नेरला अशा एकूण ४ उपसा सिंचन योजना आहेत. लाभक्षेत्रातील १/३ एरिया लिफ्टमध्ये आहे.

परंतु उपसा सिंचन योजना न करता सोसायटी करून हे करायचे असा निर्णय घेण्यात आला होता ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, हा सखल भाग असल्यामुळे या ठिकाणी उपसा सिंचन योजना करण्यात येत आहे. धरणाला डावा कालवा (लेफ्ट बँक कॅनॉल) व उजवा कालवा (राईट बँक कॅनॉल) असे दोन कालवे आहेत. आसोलामेंढा धरणाच्या नूतनीकरणाच्या कामास नुकतीच सुरुवात झाली असून जुन्या धरणाची उंची २.७० मी.वाढविण्याच्या कामास सुरुवात केली आहे. सदर धरणातील पाणीसाठ्याची क्षमता वाढविण्यात येत आहे. धरणाची उंची एनहान्स करून १२० द.ल.घ.मी. पाणीसाठा करणार आहोत. सदर धरणाची आतापर्यंत निर्माण झालेली सिंचन क्षमता ३२२३ हेक्टर असून १३७७४ हेक्टर क्षेत्रावर सिंचन क्षमता निर्मितीची कामे प्रगतिपथावर आहेत.

तथापि, सिंचनातून काही भाग सुटत होता, अशी लोकांची तक्रार आहे. पवनी तालुक्यामध्ये उजव्या कालव्याच्या शेजारील काही गावे सुटत आहेत असे समितीने सांगितले असता मुख्य अभियंता गोसीखूर्द प्रकल्प नागपूर यांनी सांगितले की, लेव्हल २९२ आहे, पाणी २९० कि.मी. पर्यंत जाते, २ कि.मी.वर जाणे बाकी आहे. तसेच पवनी तालुक्यातील उक्त उजव्या कालव्याशेजारील गावे देखील यामध्ये समाविष्ट होणार आहेत.

२.२६ या प्रकल्पासंदर्भात अधिक माहिती देताना कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पाची प्रशासकीय मान्यता दिनांक ३१ मार्च १९८३ ला रु.३७२.२२ कोटी रुपयांना मिळाली. प्रथम सुधारित प्रशासकीय मान्यता दिनांक ०३ जुलै १९९९ ला रु. २०९१.१३ कोटी रुपयांना मिळाली. द्वितीय सुधारित प्रशासकीय मान्यता दिनांक ०१ नोव्हेंबर २००७ ला रु.५६५९.०९ कोटी रुपयांना मिळाली. वन व पर्यावरण विभागाची मान्यता दिनांक ०३.०२.१९८८ ला मिळाली. त्यामुळे वन व पर्यावरण विभागाचा कोणताही अडथळा नाही. केंद्रीय जल आयोग, नवी दिल्ली यांच्या तांत्रिक सल्लागार समितीची मान्यता दिनांक २७ फेब्रुवारी २००८ ला रु.७७७७.८२४ कोटी रुपयांना मिळाली. प्रकल्पास राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून मान्यता दिनांक २६ फेब्रुवारी २००९ रोजी मिळाली. मार्च, २०११ अखेर झालेला एकूण खर्च रु. ५०९९.४८ कोटी रुपये आहे. गोसीखुर्द धरणाचा एकूण पाणीसाठा ११४६ द.ल.घ.मी. म्हणजे ४०.४७ टी.एम.सी. आहे. आसोलामेंढा तलावाचा एकूण पाणीसाठा १२० द.ल.घ.मी. म्हणजे ४.२३ टी.एम.सी. आहे, अशाप्रकारे एकूण पाणीसाठा १२६६ द.ल.घ.मी. म्हणजे ४४.७० टी.एम.सी. आहे. प्रकल्पीय पाणीवापर १६२४ द.ल.घ.मी. म्हणजे ५७.७० टी.एम.सी. आहे. एकूण सिंचन क्षमता २५०८०० हेक्टर असून त्यातील प्रवाही सिंचन १६४९०८ हेक्टर आहे व उपसा सिंचन ८५८९२ हेक्टर आहे.

२.२७ समितीने विचारणा केली की, शेतकऱ्यांच्या शेतीला प्रवाही व उपसा सिंचनाद्वारे पाणी देण्यात येणार आहे. याचा दर काय ठरविला आहे ? यावर मुख्य अभियंता यांनी सांगितले की, टेकेपार उपसा सिंचन योजना चालवित आहोत. मागील वर्षी ३७९२ हेक्टर सिंचन केले, त्यामध्ये २२२३ हेक्टर खरीपामध्ये होते, त्याला १०९७ रुपये पर हेक्टर रेट होता आणि रब्बीमध्ये गव्हाला १२४८ रुपये पर हेक्टर रेट होता. यामध्ये वीज बील देखील ॲड करतो. यामध्ये नोव्हेंबर महिन्यातील रिकव्हरी २२ लाख रुपये झाली आहे व विजेचे बिल १७ लाख रुपये झाले आहे.त्यामध्ये कर्मचाऱ्यांचा पगार ॲड करीत नाही. तसेच शेतकऱ्यांना प्रवाही सिंचनाचा दर जल प्राधिकरण मंजूर करते, त्यामध्ये २४० अधिक २० टक्के असे प्रमाण असते. उपसा सिंचनाचे २ शेड्यूल असतात. शासकीय उपसा सिंचन योजनेला ठोक दर आहे, दुसऱ्याला वेगळा दर आहे.

२.२८ पहिल्या टप्प्यात किती पाणीसाठा झाला ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, पहिल्या टप्प्यात ७.१६ टी.एम.सी. पाणीसाठा झाला आहे. आता २३४.२० मीटरच्या लेव्हलला आहोत. अजून २३९ मीटरच्या लेव्हलला जायचे आहे. उजव्या कालव्याचे ३० कि.मी.मध्ये पाणी जात आहे. टेलच्या पुढे पाणी गेलेले नाही. यावर्षी या संदर्भात नियोजन करण्यात येत असून जून, २०१२ पर्यंत हे करण्याचा प्रयत्न करण्यात येणार आहे. बऱ्याच ठिकाणी अस्तरीकरण झालेले आहे. प्रकल्पासाठी १५०० कोटी रुपयांची रिक्वॉयरमेंट आहे. परंतु, फक्त ५०८ कोटी रुपये अनुदान मंजूर झाले आहे. सदर ५०८ कोटी रुपये यावर्षी मिळण्याच्या दृष्टीने केंद्र शासनाकडे एआयबीपी अंतर्गत प्रस्ताव सादर केलेला आहे, त्यातील ९० टक्के मिळतील.

२.२९ पेव्हर लाईनचे काम झाल्यानंतर १ सीझन जाऊ द्यावा, अशी अपेक्षा असते व त्यानंतर अस्तरीकरण करण्यात येते. परंतु, बऱ्याच ठिकाणी असे आढळले आहे की, काम झाल्यानंतर १ वर्षाच्या आत अस्तरीकरण करण्यात आले आहे. त्यामुळे बरेचसे काम निकृष्ट दर्जाचे झाले आहे. काही काम वाहून देखील गेले आहे ही बाब निदर्शनास आणल्यावर यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी या संदर्भात काळजी घेतली असून डावा कालवा डिफेक्टिव्ह असल्याबाबतचा तो इश्यू आहे. डाव्या कालव्याच्या त्रुटी असलेल्या ठिकाणी दुरुस्ती करून घेण्यात येत आहे. तो दुरुस्त करून घेत आहोत. माती कामाच्या नंतरचा एक पावसाळा झाल्यावर अस्तरीकरण केले जाते.

२.३० सदरहू दुरुस्ती आता करून घेण्यात येत आहे. परंतु यामुळे शासनाचे पैसे वाया गेले आहेत असे मत समितीने व्यक्त केले असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी याबाबत सांगितले की, संबंधित कंत्राटदाराची २३ कोटी रुपयांची रक्कम विथहोल्ड केली आहे आणि संबंधितांना ते काम करण्याबाबत सांगितले आहे. जोपर्यंत कंत्राटदार काम चांगल्याप्रकारे करीत नाही, तोपर्यंत पैसे देणार नाही.

विभागाने कंत्राटदाराचे पैसे विथहोल्ड केले आहेत. परंतु, त्याला या निकृष्ट दर्जाच्या कामास जबाबदार धरून दंड लावला आहे का ? कारण विथहोल्डची रक्कम म्हणजे पेनाल्टी होत नाही. असे मत समितीने व्यक्त केले असता यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, संबंधित कंत्राटदाराने ते काम केले नाही तर ते काम विभागामार्फत करण्यात येऊ शकेल एवढी रक्कम त्या कंत्राटदाराचा पैसा विथहोल्ड केला आहे. मुख्य धरण, ३३ वक्राकार द्वारांसह सांडवा, उजवा व डावा विमोचक १०० टक्के पूर्ण झाले आहेत. किरकोळ कामे शिल्लक आहेत. जून, २०१२ पर्यंत सर्व कामे पूर्ण करण्यात येतील. बरीचशी कामे यावर्षी देखील पूर्ण होतील. आम्ही १-२ बॉटम पूर्ण करून हळुहळू पाणी देणार आहोत.

२.३१ समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, डाव्या कालव्याचे लाखांदूर तालुक्यातील काम पूर्ण केले नसल्यामुळे शेतकऱ्यांचे ३ वर्षांपासून नुकसान होत आहे. यावर अधिक्षक अभियंता, अंबाडी यांनी सांगितले की, पाणी साचल्यामुळे शेतकऱ्यांचे नुकसान होत आहे, बऱ्याच

ठिकाणी ड्रेनेज सिस्टिमवर म्हणजे नाल्यांवर अतिक्रमण केलेले आहे. अतिवृष्टी होते, त्यावेळी त्या भागात पाणी साचून राहते. शेतकऱ्यांचे नुकसान कॅनॉलमुळे होत नसून नॅचरल ड्रेनेज एन्क्रोच केल्यामुळे होत आहे.

चौरसबाग येथील सगळी जमीन सारखी दिसते. कॅनॉलमुळे तेथे बंधाऱ्याचे स्वरुप आले आहे. पाणी अडवून समुद्र तयार होत आहे. तो उतार नाही. गेल्या ३-४ वर्षांपासून अर्धवट काम सोडले आहे. टेल केलेला नाही. त्यामुळे ३ वर्षांपासून मोठ्या प्रमाणात शेतकऱ्यांचे नुकसान होत आहे. कॅनॉल खचला आहे, असे चित्र दिसत आहे. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली. यावर कार्यकारी संचालक विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस असे अवगत केले की, टेलचे काम पूर्ण केलेले आहे. त्या संदर्भातील काम प्राथम्यक्रमाणे करण्यात येत आहे. परंतु, नॅचरल ड्रेनेज सिस्टिम शेतकऱ्यांनी एन्क्रोच केली आहे. त्या ठिकाणी ड्रेनेज सिस्टिम शिल्लक राहिलेली नाही. ड्रेनेजमध्ये पाणी गेल्यामुळे नाल्यामधील जमीन सर्व एकच झालेली आहे. सुरुवातीला हा रस्ता पांदण रस्ता होता. पावसाळ्यामध्ये तेथील नाल्यातून पाणी जायचे आणि पावसाळा संपल्यांतर तेथून वाहतूक व्हायची. सदर ठिकाणी रस्ते बांधण्याच्या संदर्भात सार्वजनिक बांधकाम विभागातील उच्च पातळीवरून सांगण्यात आले आहे. तसेच कृषी विभागाच्या सुद्धा काही अडचणी आहेत. जलसंपदा विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग आणि कृषी विभाग यांनी नेमकी कोणती कामे करावीत हे ठरवावे लागेल.काही भागांत नाले आयडेंटीफाई करून ७५ लाख रुपयांपर्यंतचे अंदाजपत्रक तयार करून दिले आहे.

२.३३ या अनुषंगाने समितीने असे सुचित केले की, यासंदर्भात योग्य ती कार्यवाही करावी लागेल तसेच या उन्हाळ्यात टेलिंगची सर्व कामे मार्गी लावली पाहिजेत. पुढील पावसाळ्यात शेतकऱ्यांचे टेलिंगच्या कामांअभावी नुकसान होणार नाही या बाबत काळजी घेतली पाहिजे. ही कामे राष्ट्रीय रोजगार हमी योजनेतून करण्यात यावी किंवा विभागाच्या बजेटमधून करण्यात यावी यावर अधिक्षक अभियंता, अंबाडी यांनी सांगितले की, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, कृषी विभाग व जलसंपदा विभाग या तिन्ही विभागांमध्ये समन्वय साधून ही कामे करावी लागतील.

जरी रस्ते केले असले तरी ते मानवनिर्मित आहेत. एखाद्या ड्रेनेजला कोणी बंद केले असेल तर ते सुद्धा मानवनिर्मित आहे. त्यामुळे ज्या मानवनिर्मित गोष्टी घडल्या आहेत त्या दूर केल्या पाहिजेत. या बाबी कशा दूर कराव्यात हे तांत्रिक लोकांना विचारुन त्या दूर करण्यात याव्यात. तसेच दुसरी बाब अशी की, या संदर्भात सर्व्हे सुद्धा केला नाही. जर सर्व्हे केला असता तर शेतकऱ्यांचे नुकसान झाल्याचे निदर्शनास आले असते, परिणामी आपल्याला शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई द्यावी लागली असती. त्यामुळे टेलिंगच्या कामांना प्राधान्य देऊन ती पूर्ण केली पाहिजेत असे मत समितीने व्यक्त केले असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी त्यास सहमती दर्शविली व स्थानिक अधिकाऱ्यांनी कोणती कामे करावीत हे ठरवून, ही कामे करावी लागतील असे सांगितले.

२.३४ गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या डाव्या कालव्याचे काम निकृष्ट झाले म्हणून महालेखाकारांनी हा आक्षेप काढला. संबंधित ठेकेदाराला काळ्या यादीत टाकण्याबाबत चौकशी समितीने सुचविले होते. चौकशी समितीने सुचविल्यानुसार संबंधित ठेकेदाराला काळ्या यादीत टाकले काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, डाव्या कालव्याचे काम पूर्वीच्याच ठेकेदाराकडून विना खर्चाने पूर्णतः नवीन करून घेण्यात येत आहे. पूर्वीच्याच ठेकेदाराने काम करावे म्हणून त्या ठेकेदाराचे अगोदरचे देणे थकीत ठेवले आहे. जे काम निकृष्ट दर्जाचे झाले आहे ते नव्याने करून घेत आहोत. जे काम निकृष्ट झालेले आहे ते काम ठेकेदाराकडून विनाखर्च दुरुस्त करून घेत आहोत. ते काम करून घेतल्यानंतर त्या ठेकेदाराला काळ्या यादीत टाकण्याबाबत विचार करता येईल.

या कामाची चौकशी करण्यासाठी मेंढेगिरी व वडनेरे समिती गठीत करण्यात आली होती. त्या समितीने अहवाल सुद्धा सादर केला आहे. चौकशी समितीच्या अहवालाची प्रत समितीला द्यावी असे निदेश समितीने दिले असता विभागीय चौकशी अहवाल समितीस प्राप्त झाला आहे. **(विवरण क्र.२)**

२.३५ गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्पामुळे बाधित झालेल्या प्रकल्पग्रस्तांना पूनर्वसनाच्या सद्यःस्थिती बाबत सांगताना कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्पामुळे बाधित होणारी एकूण गावे ८५ असून, नागपूर जिल्ह्यातील ५१ व भंडारा जिल्ह्यातील ३४ गावे बाधित होतात. बाधित ८५ गावांचे पुनर्वसन नागपूर जिल्ह्यातील ३६ व भंडारा जिल्ह्यातील २८ अशा प्रकारे एकूण ६४ गावांमध्ये करण्यात येणार आहे. गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे शेत जमीन बाधित होणाऱ्या गावांची संख्या १८९ असून नागपूर जिल्ह्यातील ८५ आणि भंडारा जिल्ह्यातील १०४ गावांचा त्यात समावेश आहे. बाधित होणाऱ्या ८५ गावांचे पुनर्वसन ३ टप्प्यांत करण्यात येणार आहे. प्रकल्पामध्ये ३ टप्प्यांत पाणी साठविण्यात येणार आहे. त्यानुसार पहिल्या टप्प्यात २३९ मीटर, दुसऱ्या टप्प्यात २४२ मीटर आणि तिसऱ्या टप्प्यात २४५.५० मीटरपर्यंत पाणी साठविण्यात येणार आहे. पहिल्या टप्प्यात नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील १४ गावांमध्ये १८ नागरी सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. परंतु १४ गावांपैकी केवळ ९ गावांमध्ये बाधित व्यक्ती स्थलांतरित झाल्या आहेत. ५ गावांमध्ये स्थलांतरण झालेले नाही. या गावांमध्ये स्थलांतर करण्यास गावकऱ्यांचा विरोध आहे. त्यांची मागणी आहे की, त्यांचे पुनर्वसन राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ नुसार करावे व केंद्रात पुनर्वसनाबाबत जे विधेयक संमत होणार आहे त्यानुसार मोबदला द्यावा.

२.३६ यासंदर्भात विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीमध्ये खालीलप्रमाणे नमूद केले आहे.

गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील ८५ गांवे पूर्णतः बाधित होत असून या गावांचे ६४ पर्यायी स्थळी ३ टप्प्यात पुनर्वसन करण्याचे नियोजन आहे. प्रथम टप्प्यात १४ गावांचे, द्वितीय टप्प्यात ४५ गावांचे व तृतीय टप्प्यात २६ गावांचे पुनर्वसन करण्याचे नियोजन आहे. तसेच नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील १८९ गावांचे (पूर्णतः बाधित गावांच्या शेतजमिनीसह) शेतजमीन बाधित होत आहे.

प्रथम टप्पा सद्यःस्थिती :

या टप्प्यात नागपूर जिल्ह्यातील ११ पूर्णतः बाधित गावांचे पुनर्वसन करणे नियोजित असून या सर्व ११ गावांचे गांवठाण संपादनाचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत. ही ११ गांवे ७ पर्यायी स्थळी पुनर्वसित करण्याचे नियोजित असून या सर्व पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त होऊन सर्व ठिकाणी नागरी सुविधांचे कामे पूर्ण करण्यात आलेली आहेत. या टप्प्यात भंडारा जिल्ह्यातील ३ पूर्णतः बाधित गावांचे पुनर्वसन करणे नियोजित असून या सर्व ३ गावांचे गावठाण संपादनाचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत. ही ३ गांवे ३ पर्यायी स्थळी पुनर्वसित करण्याचे नियोजित असून या सर्व पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त होऊन सर्व ठिकाणी नागरी सुविधांचे कामे पूर्ण करण्यात आलेली आहेत. या टप्प्यात नागपूर जिल्ह्यातील २७ गावांची शेतजमीन बाधित होत असून यापैकी २४ गावांच्या जमिनीचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत. भंडारा जिल्ह्यातील १८ गावांचे शेतजमीन बाधित होत असून यापैकी १३ गावांच्या जमिनीचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत.

द्वितीय टप्पा सद्यःस्थिती :

या टप्प्यात नागूपर जिल्ह्यातील २६ पूर्णतः बाधित गावांचे पुनर्वसन करणे नियोजित असून यापैकी २५ गावांचे गावठाण संपादनाचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत व एका गावाचे प्रकरण प्रारुप निवाडा स्थितीत आहे. ही २६ गांवे १९ पर्यायी स्थळी पुनर्वसित करण्याचे नियोजित असून या सर्व पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त होऊन सर्व ठिकाणी नागरी सुविधांचे कामे सुरू करण्यात आलेली आहेत. यापैकी २४ गावांकरिता नागरी सुविधांची कामे पूर्ण झालेली आहेत व २ गावांचे पर्यायी स्थळी १३ नागरी सुविधांची कामे पूर्ण होऊन ५ अतिरिक्त नागरी सुविधांची कामे सुरू आहेत. या टप्प्यात भंडारा जिल्ह्यातील १९ पूर्णतः बाधित गावांचे पुनर्वसन करणे नियोजित असून या सर्व १९ गावांचे गावठाण संपादनाचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत. ही १९ गांवे १४ पर्यायी स्थळी पुनर्विसित करण्याचे नियोजित असून या सर्व पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त होऊन १८ गावांचे पर्यायी स्थळी नागरी सुविधांचे कामे पूर्ण करण्यात आलेली आहेत. उर्वरित १ गाव सावरगांव याकरिता स्वेच्छा पुनर्वसनाचा प्रस्ताव विचाराधीन आहे. या टप्प्यात नागपूर जिल्ह्यातील १४ गावांची शेतजमीन बाधित होत असून सर्व १४ गावांच्या जमिनीचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत. भंडारा जिल्ह्यातील १२ गावांचे शेतजमीन बाधित होत असून यापैकी ७ गावांच्या जमिनीचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत.

तृतीय टप्पा सद्यःस्थिती :

या टप्प्यात नागपूर जिल्ह्यातील १४ पूर्णतः बाधित गावांचे पुनर्वसन करणे नियोजित असून यापैकी १२ गावांचे गावठाण संपादनाचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत व उर्वरीत २ गावांचे प्रकरण प्रारुप निवाडा स्थितीत आहे. ही १४ गावे ११ पर्यायी स्थळी पुनर्वसित करण्याचे नियोजित असून यापैकी ९ पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त होऊन सर्व ठिकाणी नागरी सुविधांचे कामे सुरू करण्यात आलेली आहेत. यापैकी ८ गावांचे पर्यायी स्थळी नागरी सुविधांचे कामे पूर्ण झालेली आहेत. या टप्प्यात भंडारा जिल्ह्यातील १२ पूर्णतः बाधित गावांचे पुनर्वसन करणे नियोजित असून यापैकी ५ गावांचे गांवठाण संपादनाचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत. उर्वरित ७ गावांचे निवाडे प्रलंबित आहेत. ही १२ गावे १० पर्यायी स्थळी पुनर्वसित करण्याचे नियोजित असून या पैकी ७ पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त आहे. उर्वरित ३ गावांच्या पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त नाही. ५ बाधित गावांचे पर्यायी स्थळी नागरी सुविधांचे कामे पूर्ण करण्यात आलेली आहेत. या टप्प्यात नागपूर जिल्ह्यातील ४४ गावांची शेतजमीन बाधित होत असून यापैकी २६ गावांच्या जमिनीचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत. भंडारा जिल्ह्यातील ७४ गावांचे शेतजमिन बाधित होत असून यापैकी ६२ गावांच्या जमिनीचे मोबदले अदा करण्यात आलेले आहेत.

गोसीखुद प्रकल्पग्रस्तांकरिता महाराष्ट्र शासनाने रु.१५२.०० कोटीचे विशेष पॅकेज मंजूर केलेले असून या पॅकेज अंतर्गत व्याजाच्या रकमेपोटी नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील प्रकल्पग्रस्तांना एकूण मंजूर रु.७१.२९ कोटी पैकी रु.६५.०८ कोटी उपलब्ध करून देण्यात आले आहेत, ऐ.पी.एल. अंतर्गत नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील प्रकल्पग्रस्तांना एकूण मंजूर रु.६०.१८ कोटी पैकी रु.१३.४१ कोटी उपलब्ध करून देण्यात आले आहेत. प्रशिक्षणाकरिता देय रकमेपोटी नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील प्रकल्पग्रस्तांना एकूण मंजूर रु.१४.६२ कोटी पैकी रु.१.०४ कोटी उपलब्ध करून देण्यात आले आहेत. व्यापार संकूलाकरिता पॅकेज अंतर्गत एकूण रु.६.०२ कोटी मंजूर आहेत.

प्रकल्पबाधित व्यक्तींना उपरोक्त प्रमाणे विशेष पॅकेज मंजूर करण्यात आल्याने कुटूंब निर्वाह भत्ता देण्यात आलेला नाही. त्याकरिता वेगळी तरतूद करण्यात आलेली नाही.

२.३७ समितीने विचारणा केली की, केंद्र सरकार सन २०११ सालानुसार प्रोजेक्ट कॉस्ट देणार असेल तर त्या कॉस्टनुसार शेतकऱ्यांना मोबदला देण्यास काय हरकत आहे ? यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, अजून याबाबतचा निर्णय झालेला नाही. राज्य सरकारच्या पुनर्वसन धोरणानुसार पुनर्वसित गावांमध्ये १८ नागरी सुविधा उपलब्ध करून दिलेल्या आहेत. आता केवळ प्रकल्पबाधितांना मोबदला देण्याचा प्रश्न आहे. तसेच ज्या गावांमध्ये पुनर्वसन करण्यात आलेले आहे त्या प्रत्येक गावांतील उणिवा पॉईंट आऊट केल्या आहेत व ज्या ठिकाणी उणिवा भासतील त्या दूर केल्या जातील असे समितीस आश्वासित केले.

२.३८ गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कामामध्ये मोठ्या प्रमाणावर त्रुटी आहेत. महालेखाकारांनी त्यांच्या आक्षेपामध्ये ज्या त्रुटी निदर्शनास आणून दिल्या होत्या त्यानुसार कारवाई झालेली दिसत नाही. फक्त कारवाई सुरू असल्याचे सांगण्यात येत आहे. विभाग संबंधित अधिकाऱ्यांना पाठीशी घालत आहे. कारण मेंढेगिरी आणि वडनेरे समितीने या प्रकल्पाच्या कामासंदर्भात आपल्या अहवालामध्ये काही शिफारशी सुद्धा केल्या आहेत. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, मेंढेगिरी आणि वडनेरे समितीच्या अहवालानुसार ठेकेदार आणि संबंधित अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्याची कार्यवाही सुरू आहे. जे काम निकृष्ट झालेले आहे ते काम पूर्वीच्याच ठेकेदाराकडून पूर्ण करून घेणे आवश्यक आहे. त्यामुळे ठेकेदाराकडून काम करून घेण्याबरोबरच साईड बाय साईड त्यांच्यावर कारवाई सुद्धा करीत आहोत. गेल्या वर्षी २३७.२० मीटर तलांकापर्यंत पाणी साठविले होते. परंतु त्याबाबत लोकांच्या काही अडचणी वा हरकती होत्या. त्यामुळे या वर्षी पाणी साठा २३६.६० मीटर पर्यंतच थांबविण्यात आलेला आहे.

२.३९ पुनर्वसनाच्या बाबतीत प्रकल्पबाधितांच्या मोठ्या प्रमाणावर तक्रारी आहेत. त्यामुळे प्रकल्पबाधित जिद्दीला पेटले आहेत की, त्यांचे योग्य प्रकारे पुनर्वसन झाले नाही तर ते जलसमाधी घेतील. वास्तविक पाहता शासनाच्या धोरणानुसार पुनर्वसनाचे काम झाले नाही. पुनर्वसनाच्या कामामध्ये मोठ्या प्रमाणावर भानगडी झालेल्या आहेत. प्रकल्पाचे अनुदान मिळण्यात विभागास काही अडचण आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, या वर्षी १५०० कोटी रुपयांची मागणी आहे. परंतु या वर्षी मंजूर अनुदान केवळ ५०८ कोटी रुपये आहे. निधीच्या संदर्भात तांत्रिक सल्लागाराची कमिटी गठीत करण्यात आलेली आहे. त्यानुसार प्रथम विभागाकडून तांत्रिक सल्लागाराला समितीकडे प्रस्ताव जाईल आणि त्यानंतर अंतिम मान्यतेसाठी मंत्रालयात सादर करण्यात येईल. केंद्र वा राज्य सरकारकडून जी रक्कम मिळणे अपेक्षित आहे ती मिळण्यासाठी विभागाचा पाठपुरावा सुरू आहे. गोसीखुर्द प्रकल्पाचा समावेश राष्ट्रीय प्रकल्पात झाल्यामुळे ९० टक्के निधी केंद्र सरकारकडून मिळणार आहे. जानेवारी-२०१२ मध्ये सुधारित अंदाजपत्रक केंद्र सरकारला सादर करणार आहोत. १५०० कोटी रुपयांच्या ९० टक्के निधीची मागणी आम्ही केंद्र सरकारकडे करणार आहोत. राज्य सरकारकडे भूसंपादनाचे ५० कोटी रुपये थकीत आहेत. मेंढेगिरी समितीने केलेल्या शिफारशीनुसार गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या निधी संदर्भातील फाईल आता मूव्ह झाली आहे. सध्या ती फाईल वित्त विभागाकडे आहे. गेल्या वर्षी केंद्र सरकारकडून ७०० कोटी रुपये मिळाले होते. त्या रकमेचे वाटप करताना भूसंपादन आणि पुनर्वसनच्या कामाचा एकही पैसा शिल्लक राहता कामा नये या दृष्टिकोनातून वाटप केले आहे. तसेच ठेकेदारांचा जून महिन्यापर्यंत पेमेंटबाबत जो प्रश्न निर्माण होणार आहे त्यासाठी आणि भूसंपादन आणि पुनर्वसनाच्या कामासाठी प्राप्त रकमेपैकी पर्यायी व्यवस्था म्हणून १२० कोटी रुपये राखून ठेवले आहेत. अशाच प्रकारचे धोरण यापुढे सुद्धा राबविण्यात येईल. पुनर्वसनाच्या ठिकाणी सिव्हील ॲमिनिटीज उपलब्ध करून देण्याचे काम जलसंपदा विभागाकडून केले जाते. आतापर्यंत गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या निधी वापरामध्ये बरेच गैरप्रकार झालेले आहेत. त्यामुळेच उर्वरित निधी प्राप्त होण्यात अडचणी निर्माण होत आहेत, हे खरे आहे काय ? यावर कार्यकारी संचालक यांनी नकारार्थी उत्तर दिले व सांगितले की, निधी वापरामध्ये गैरप्रकार झाला या कारणामुळे निधी अडविला जातो असे नाही.

२.४० समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, या प्रकल्पाला राष्ट्रीय प्रकल्पाचा दर्जा मिळाल्यानंतर दिल्लीच्या टीमने प्रकल्पाला भेट दिली होती. त्या टीमला या प्रकल्पाच्या कामामध्ये बऱ्याच प्रमाणात त्रुटी आढळल्या. त्यांनी सांगितले की, या प्रकल्पातील अडचणी दूर केल्या तरच उर्वरित निधी वितरित केला जाईल. यावर कार्यकारी अभियंता यांनी सांगितले की, दिल्ली येथील टीमने स्पेशल ऑडिट रिपोर्ट सादर केला होता. त्यात त्यांनी रिमार्क्स दिला होता की, प्रकल्पाच्या कामामध्ये वित्तीय अनियमितता झाली नसून, केवळ प्रोसिजरली लॅप्सेस आहेत. शिवाय त्या बैठकीत त्यांनी या प्रकल्पासाठी ७७७ कोटी रुपये मंजूर केले होते.

विभागाला ५० कोटी रुपयांची पेनल्टी लावली ती अनियमितता नाही काय ? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता कार्यकारी अभियंता यांनी सांगितले की, दिल्लीच्या टीमने सांगितले होते की, लाईनिंगचे काम दुरुस्त करून घ्यावे.

विदर्भात जेवढे सिंचन प्रकल्प सुरू आहेत त्यातील कामांच्या दरांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर तफावती आहेत तसेच गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या ठिकाणी पाईपच्या रेटमध्ये मोठ्या प्रमाणावर तफावती आहेत. हे खरे आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले या प्रकल्पाच्या ठिकाणी नव्हे तर बुलढाणा जिल्ह्यातील जीगांव सिंचन प्रकल्पाच्या ठिकाणी पाईपच्या रेटमध्ये तफावत आहे.

२.४१ गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्प लवकरात लवकर पूर्ण होऊन शेतकऱ्यांना त्याचा लाभ मिळावा. सदर प्रकल्प त्वरित पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने विभागाकडून योग्य ती पावले उचलण्यात आली तर त्याचा समितीला आनंदच होईल. विदर्भातील हा मोठा प्रकल्प अनेक वर्षे रेंगाळलेला आहे. परिणामी, प्रकल्पाची किंमत वाढत आहे. कामांमध्ये त्रुटी दिसत आहेत. काही ठिकाणी अधिकाऱ्यांचे दुर्लक्ष झाले आहे. काही ठिकाणी अनियमितता झाली असेल तर काही ठिकाणी पुनर्वसनाचे प्रश्न उद्‌भवले असतील. शासनाने या प्रकल्पाच्या संदर्भात प्रायॉरिटी दिली पाहिजे. शेतकऱ्यांच्या पुनर्वसनाच्या संबंधी काय करता येईल, या संदर्भात वेगवेगळ्या संकल्पना आहेत. माननीय मंत्री महोदयांनी सांगितले की, शासन लम्पसम अमाऊंट द्यायला तयार आहे. परंतु, त्याचे पुढे काहीही झाले नाही. शेतकऱ्यांना जवळपास १०-१५ लाख रुपये द्यायचे आहेत. आपल्याकडे हा प्रकल्प ३० वर्षे प्रलंबित आहे. परंतु, पुढे अशा गोष्टी होऊ नयेत, याची काळजी देखील विभागाने घेतली पाहिजे असे समितीने सुचित केले.

या प्रकल्पासंदर्भात विभागाला देखिल काही सूचना करावयाच्या असतील तर त्यांनी त्या समितीला सांगाव्यात त्यावर समिती विचार करून त्यासंदर्भी आपले मत अहवालाला नमूद करीत असे समितीने सूचित केले. समिती शासनाला चांगल्या गोष्टी देऊ इच्छिते. त्यामुळे विभागाकडूनही सुद्धा समितीस काही सूचना आल्या पाहिजेत. काही व्यक्ती चुकल्या असतील. परंतु, पुढे अशा गोष्टी होऊ नयेत, याची काळजी देखील विभागाने घेतली पाहिजे.

२.४२ सीएम पॅकेज पूर्णपणे दिले आहे. परंतु, सीएम पॅकेजच्या संदर्भात ४५० कृषी अधिकाऱ्यांना निलंबित देखील केले होते. गोसीखुर्द प्रकल्पाचे काम इतकी वर्षे सुरू असल्यामुळे आता तरी धरणाच्या कामाला गती मिळावी, हे धरण पूर्ण व्हावे, अशी समितीची इच्छा आहे. समिती शेतकऱ्यांचे हित लक्षात घेऊन या प्रकल्पाला भेट देण्यासाठी आली आहे. समितीने या प्रकल्पासंबंधातील अधिकाऱ्यांना मुंबईला बोलावून महालेखाकारांनी काढलेला हा परिच्छेद क्लिअर केला असता. परंतु, पुढील काळात विदर्भात चांगले काम व्हावे म्हणून समितीचा हा सर्व प्रपंच आहे. समिती येथे कोणास टार्गेट करण्यासाठी आलेलो नाही. परंतु, काहींचे चुकले असेल तर त्यांना पाठीशी घालू नका. त्यातून मार्ग काढण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. त्यामुळे विभागीय प्रतिनिधींनी योग्य उत्तरे येणे अपेक्षित आहे असे मत समितीने व्यक्त केले.

२.४३ भंडारा जिल्ह्यातील अंशतः बाधित असणारी ३ गावे आहेत. अंशतः म्हणजे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता अंशतः म्हणजे स्थलांतरणाची प्रक्रिया सुरू आहे. प्रथम टप्पा पुनर्वसनामध्ये १४ गावांतील पुनर्वसित करावयाची कुटुंबे २०४१ आहेत. पर्यायी स्थळी घरांचे बांधकाम सुरू असलेली कुटुंबे ९६३ आहेत. घरांचे बांधकाम पूर्ण करून स्थलांतरित झालेली कुटुंबे ७३७ आहेत. इतरत्र स्थलांतरित झालेली कुटुंबे ४१७ आहेत. भूखंड परत करून रक्कम स्वीकारणारी कुटुंबे १५१ आहेत. स्थलांतरित प्रक्रियेत भाग घेतलेली कुटुंबे १५३१ आहेत. स्थलांतरण प्रक्रियेत भाग न घेतलेली कुटुंबे ५१० आहेत. स्थलांतरणास प्रखर विरोध असलेली कुटुंबे ३९९ आहेत. घरासाठी इंदिरा आवास योजनेच्या अंतर्गत ६८,५०० रुपये दिले जातात. सुरुवातीला हे फक्त बीपीएलच्या लाभार्थ्यांसाठी होते. परंतु, आता एपीएलच्या लाभार्थ्यांसाठी देखील आहेत. माननीय मुख्यमंत्री महोदयांचे १५२ कोटी रुपयांचे पॅकेज आले, त्यामध्ये एपीएलच्या लाभार्थ्यांचा देखील समावेश करण्यात आला आहे. ज्या व्यक्तीचे घर प्रकल्पाखाली येत आहे, त्यांना मोबदला देण्यात येत आहे. नवीन घर देत आहोत काय ? पूनर्वसन विभागाकडे पूनर्वसनासंदर्भात आतापर्यंत जून, २०१२ पर्यंत २३९ ची गरज आहे. पुढील वर्षी २४२ ची गरज आहे. विभागाकडून आवश्यक गोष्टी आयडेंटिफाय केलेल्या आहेत, प्रोसेस सुरू आहे. आता दुसऱ्या टप्प्यातील भूसंपादनाला, पुनर्वसनाला प्रायॉरिटी देण्यात येत आहे.

प्रकल्पबाधितांचे पूनर्वसन करण्यासंदर्भात पूनर्वसन विभाग मनापासून काम करतो. एकूण किती प्रकल्प आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता यावर उप जिल्हाधिकारी पुनर्वसन यांनी सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्प, वडगा प्रकल्प, बावनथडी प्रकल्प हे जलसंपदा विभागाचे डिपार्टमेंटचे प्रकल्प आहेत. मिहान प्रकल्प व एनटीपीसी प्रकल्प वेगळे आहेत.

२.४५ महाराष्ट्रातील हा एक राष्ट्रीय प्रकल्प आहे. राष्ट्रीय प्रकल्प त्वरित पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने व्यवस्था झाली पाहिजे. सदर कामासाठी मनुष्यबळाची गरज आहे. कार्यकारी संचालक यांच्या माहितीप्रमाणे ५० टक्के पद आहेत. गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कामासाठी विशेष आणि मनापासून काम करणारा कर्मचारी वर्ग असला पाहिजे, त्या कर्मचाऱ्याकडे इतर प्रकल्पांच्या पुनर्वसनाची कामे देता कामा नयेत. कारण गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या पुनर्वसन अधिकाऱ्यांना मिहान प्रकल्पाला देखील जोडण्यात आले आहे. शासनाच्या आदेशाप्रमाणे त्यांना काम करावे लागते. गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी वेगळा डेडिकेटेड स्टाफ आवश्यक आहे. जर गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कामासाठी १० अधिकारी लागत असतील आणि फक्त ६ अधिकारी असतील तर उर्वरित ४ अधिकारी कॉंट्रॅक्ट बेसिसवर भरण्यात यावेत. परंतु, गोसीखुर्द प्रकल्प पूर्ण होण्यात अडथळा निर्माण होऊ नये असे सूचित केले.

२.४६ डीआयएलआर व टीआयएलआरमध्ये रिक्त पदे आहेत. रिक्त पदे भरणे ही महत्वाची बाब आहे असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले असता समितीने सुचित केले की, गोसीखुर्द प्रकल्प लवकरात लवकर पूर्ण होण्याच्या दृष्टीने समितीने विभागास सूचित केले की, या प्रकल्पासाठी नेमणूक केलेल्या कर्मचारी वृदांपैकी रिक्त पदांची माहिती समितीला तत्काळ द्यावी. जेणेकरून समितीची गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी आवश्यक मॅनपॉवर देण्याच्या संदर्भात आपले अभिप्राय अहवालात नमूद करेल. गोसीखुर्द व्यतिरिक्त तेथील कर्मचारी इतर काही काम करीत असतात तर ते त्यांना न देण्याबाबत तसेच प्रकल्पाच्या कामासंदर्भात सर्व्हेअर नेमण्याबाबत वेगवेगळे सोशल वर्कर नेमण्याबाबत समिती प्रयत्न करेल. जेणेकरून हे काम लवकर पूर्ण होऊ शकेल. प्रकल्पामध्ये अनेक अडचणी आहेत, त्यातून मार्ग काढण्याचा प्रयत्न करावा. गोसीखुर्द

प्रकल्प महाराष्ट्र राज्याशी संबंधित आहे, शेतकऱ्यांच्या हिताशी संबंधित आहे. हा शेतकऱ्यांच्या जीवनमरणाचा प्रश्न झालेला आहे. प्रकल्पग्रस्तांचे सन २०११ च्या कायद्याप्रमाणे पुनर्वसन करण्यात यावे. तुम्ही त्यांची अमाऊंट फिक्स करावी. प्रकल्पग्रस्तांना द्यावयाची रक्कम निश्चित करण्यात यावी ती रक्कम एकरकमी अमाऊंट देण्याच्या संदर्भात टाईम बाऊंड प्रोग्रॅम करावा किंवा बँकेच्या खात्यावर ती रक्कम जमा करून त्यावरील व्याज दरमहा त्या प्रकल्पग्रस्तास मिळेल, हे पहावे. असे केल्याने शेतकऱ्यांचा शासनावर विश्वास बसेल. यावर विभागीय सचिवांनी असे सांगितले की, पुनर्वसन अधिकारी यांना प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन करण्याच्या संदर्भात मापदंड ठरवून दिलेला आहे. प्रत्येक जिल्ह्याला एक अधिकारी देण्यात येतो. या अनुषंगाने समितीने सुचित केले की, कार्यकारी संचालकांनी या संदर्भात मॉनिटरिंग करावे. गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी महसूल विभागाची मॅनपॉवर देण्याबाबत जिल्हाधिकाऱ्यांनी लक्ष द्यावे. पदे रिक्त असतील तर आवश्यक स्टाफ कॉंट्रॅक्ट बेसिसवर घ्यावा. गोसीखुर्द प्रकल्पाकरिता ५० प्रकारच्या सेवांची वर्गवारी लागते. सर्व्हेअर पासून डेप्यूटी कलेक्टर पर्यंतची पदे लागतात. जिल्हाधिकाऱ्यांनी पुनर्वसन अधिकाऱ्यांना या संदर्भात व्हिज्युअलाईज करावे. एन.जी.ओ. देखील पुनर्वसनाचे काम चांगल्याप्रकारे करु शकतात.

२.४७ गोसीखुर्द प्रकल्पाला जवळपास ७७७७.८२४ कोटी रुपये लागलेले आहेत आणि त्यातील मार्च, २०११ अखेर झालेला एकूण खर्च ५०९९.४८ कोटी रुपये आहे. सदर रकमेतून पुनर्वसनासाठी प्रत्यक्ष खर्च किती झाला, हे पाहणे गरजेचे आहे. तसेच, उर्वरित २६७८ कोटी रुपयांमधील किती रक्कम पुनर्वसनासाठी खर्च होणार आहे, हे पहावे लागेल. यासाठी थरो ॲण्ड मायक्रो प्लॅनिंग करावे लागेल असे देखिल सूचित केले.

दरवर्षी सीएसआर वाढत आहे. लोखंड, विटा, सिमेंट यांचे दर वाढत आहेत. त्यामुळे इंदिरा आवास योजनेच्या अंतर्गत जे ६८५०० रुपये दिले जातात, त्यामध्ये देखील वाढ झाली पाहिजे. प्रकल्पग्रस्तांची सन २००७ च्या कायद्याप्रमाणे पुनर्वसन करण्याची मागणी बरोबर आहे. सन १९८४ प्रमाणेच पुनर्वसन होत आहे. पहिले रेट वेगळे होते, आताचे रेट वाढले आहेत. अगोदरच्या रेटमध्ये आता करावयाचे असेल तर ते योग्य होणार नाही.

सन २००७-०८ मध्ये प्रकल्पाची किंमत ७७७७.८२४ कोटी रुपये होती. त्यावेळी पुनर्वसनाचा दर होता त्याप्रमाणे आता पुनर्वसन होणे शक्य होणार नाही. सदर प्रकल्पाच्या संदर्भातील प्रशासकीय मान्यता ३७२.२२ कोटी रुपयांना मिळाली होती. आता त्या प्रकल्पाची किंमत जवळपास १४००-१५०० कोटी रुपयांमध्ये जात आहे. मात्र पुनर्वसनाचे रेट काही वाढत नाहीत, हे बरोबर नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, पुनर्वसित ठिकाणी प्रकल्पग्रस्तांना प्लॉट दिला जातो. प्रकल्पग्रस्तांना घर बांधण्यासाठी इंदिरा आवास योजनेतून रुपये ६८,०००/- देण्यात येतात. पूर्वी इंदिरा आवास योजनेतून २८,००० रु. दिले जात होते. त्यानंतर ३२,००० रुपये, ४४,००० हजार रुपये अशी वाढ होत गेली. आता हा दर ६८,००० रुपये आहे.

२.४८ पुनर्वसनासंदर्भात माननीय मुख्यमंत्री महोदयांनी आश्वासन दिले होते की, प्रकल्पग्रस्तांचे विशिष्ट कालावधीत पुनर्वसन करण्यासाठी कायदा करावयास पाहिजे. जोपर्यंत विशिष्ट कालावधीत पुनर्वसन करण्याबाबतचा कायदा होत नाही तोपर्यंत कितीही शिफारशी केल्या तरी पुनर्वसन होऊ शकत नाही. कालबद्ध पुनर्वसन करावे असे समितीने सुचित केले असता पुनर्वसनावर झालेल्या खर्चाबाबत सांगताना कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, आतापर्यंत पुनर्वसनाच्या कामावर २४१ कोटी रुपये खर्च केले आहेत. हा खर्च प्रकल्पाच्या किंमतीच्या ३.१० टक्के इतका आहे. अजूनही पुनर्वसनाचे काम सुरू आहे. ती कामे झाल्यानंतर हा खर्च प्रकल्पाच्या किंमतीच्या ६.१४ टक्के होईल. विभागीय आयुक्तांनी पुनर्वसनाच्या संदर्भात शासनाकडे अहवाल सादर केला आहे. महामंडळाच्या वतीने सुद्धा महामंडळाच्या अध्यक्षांना पुनर्वसनाच्या संदर्भातील प्रस्ताव सादर करण्यात येईल. आयुक्तांनी पुनर्वसनाच्या संदर्भात विशेष पॅकेजसाठी ३७५ कोटी रुपयांचा प्रस्ताव सादर केला आहे. तो प्रस्ताव मान्य झाल्यास, पुनर्वसनावर प्रकल्पाच्या जुन्या किंमतीनुसार १० टक्के खर्च होईल आणि प्रकल्पाच्या नवीन किंमतीनुसार ६ टक्के खर्च होईल. शासनाचे धोरण 'आधी पुनर्वसन मग धरण' असे आहे. परंतु पुनर्वसनासाठी असणारे इन्फ्रास्ट्रक्चर कमी पडते. उदा. प्रकल्पाचे २००० कोटी रुपयांचे बांधकाम असताना पुनर्वसनावर २४२ कोटी रुपये खर्च केला जातो. परंतु प्रकल्पाचे काम होण्यास एक वर्ष विलंब झाला तर प्रकल्पाची किंमत २००० कोटी वरुन २२०० कोटी पर्यंत जाते. परंतु पुनर्वसनाचा खर्च पूर्वी इतकाच म्हणजेच २४२ कोटी रुपये राहतो.

२.४९ विभागाने प्रकल्पाची अनावश्यक कामे अगोदर केलेली आहेत. जर आवश्यक कामे अगोदर केली असती तर हजारो हेक्टर सिंचन झाले असते. परंतु या संदर्भातील नियोजन पूर्णतः चुकले आहे आणि नियोजन चुकल्यामुळेच प्रकल्पाची किंमत दिवसेंदिवस वाढत गेली. जर सुरुवातीलाच कामाचा प्राथम्यक्रम ठरविला असता तर आज हा प्रश्न निर्माण झाला नसता. याबाबतचा उल्लेख मेंढेगिरी आणि वडनेरे समितीच्या अहवालात आलेला आहे. यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, त्यामुळेच आता विभागाने स्ट्रॅटेजी बदलली आहे. आता कामनिहाय नियोजन करण्यास सुरुवात केलेली आहे. कोणत्या निविदेवर किती खर्च करावयाचा हे आम्ही ठरविले आहे. प्रत्येक कामावर किती खर्च अपेक्षित आहे याचे नियोजन केलेले आहे. तसेच जी कामे अपूर्ण आहेत ती पूर्ण करण्याचे आम्ही प्रस्तावित केले आहे.

२.५० समितीने पूढे अशी विचारणा केली की, गोसीखुर्द प्रकल्प हा राष्ट्रीय प्रकल्प असल्यामुळे या प्रकल्पाला ९० टक्के निधी केंद्र सरकारकडून मिळतो. महामंडळाला आपल्या रिक्वॉयरमेंटनुसार निधी मिळतो काय ? वास्तविक पाहता ॲन्युअल प्लॅनमध्ये आऊटले नमूद केल्याशिवाय निधी मिळत नाही. यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, केंद्र सरकारबरोबर जो एमओयु झालेला आहे त्यानुसार ५०८ कोटी रुपये मिळालेले आहेत. त्यामुळे सध्या तरी जे आहे ते पदरात पाडून घेण्याचा आमचा प्रयत्न आहे. शिवाय राज्य सरकारकडून १० टक्के हिस्सा मिळतो.

जरी ९० टक्के निधी केंद्र सरकारकडून मिळत असला तरी तो आऊटले मध्ये घेतल्याशिवाय तरतूद करता येत नाही. तसेच ही बाब केंद्र सरकारच्या निदर्शनास आणून दिल्याशिवाय रक्कम मिळत नाही. ही बाब समितीच्या निदर्शनास आणून दिली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ समितीने सांगितले की, ही बाब आऊटलेमध्ये घेऊन तशा प्रकारे केंद्र सरकारला कळविले आहे. माननीय मुख्यमंत्री पॅकेजमधून प्रकल्पबाधितांना १५२ कोटी रुपये देण्यात आलेले आहेत. या पॅकेजमधून प्रकल्पबाधितांना आवश्यक त्या सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. प्रकल्पग्रस्तांना या पॅकेजमधून घरातील सामान पुनर्वसित ठिकाणी शिफ्ट करण्यासाठी वाहतूक अनुदान सुद्धा देण्यात आलेले आहे. अनेक वेळा विभागाच्या वाहनांतून सुद्धा सामान शिफ्ट करण्यात आलेले आहे.

२.५१ पुनर्वसनासाठी लागणारी ५% रक्कम जलसंपदा विभागाने पुनर्वसन विभागास दिली आहे काय ? ही रक्कम एकूण किती आहे ? तिच्या खर्चाची विगतवारी कशी केली आहे ? यासंदर्भात विभागीय कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी असा खुलासा केला की, पुनर्वसनाच्या कामावर २४१ कोटी रुपये खर्च झाला आहे. सध्या ही रक्कम प्रकल्पाच्या किंमतीच्या ३.१४ टक्के आहे. तसेच जी नवीन कामे हाती घेतली आहेत त्यानुसार हे प्रमाण प्रकल्पाच्या नवीन किंमतीच्या ६ टक्के होईल व विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीमध्ये नमूद केले आहे की, प्रकल्पामुळे बाधित होणाऱ्या गावांच्या भूसंपादनाची कार्यवाही राजस्व विभागामार्फत करण्यात येते व राजस्व विभागाकडून प्राप्त झालेल्या मागणीनुसार राजस्व विभागास निधी उपलब्ध करून देण्यात येतो. पुनर्वसन अंतर्गत नागरी सुविधा कामे प्रकल्प संस्थेद्वारेच करण्यात येतात व आतापर्यंत या कामांवर नागपूर जिल्ह्यांतर्गत रु.१००.०७ कोटी व भंडारा जिल्ह्यांतर्गत रु.९३.०२ कोटी खर्च करण्यात आलेले आहेत. असे एकूण १९३.०९ कोटी खर्च करण्यात आलेला असून हा खर्च प्रकल्पाच्या मंजूर किंमतीचे तुलनेने ३.४१ टक्के एवढा झालेला आहे. तथा उर्वरित नागरी सुविधांची कामे सुरू असल्याने तो जवळपास ५ टक्क्यांहून अधिक होण्याची शक्यता आहे.

२.५२ सदरहू प्रकल्पाच्या तसेच या प्रकल्पाअंतर्गत ज्या चार उपसा सिंचन योजना आहेत. त्याच्या कामाची सद्यःस्थिती काय आहे यावर कार्यकारी संचालक विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पांतर्गत चार उपसा सिंचन योजना आहेत. पहिली टेकेपार उपसा सिंचन योजना असून, ही योजना १९९८ मध्ये कार्यान्वित करण्यात आली. या योजनेची एकूण सिंचन क्षमता ७७१० हेक्टर आहे. खरीप हंगामात २०१० मध्ये प्रत्यक्ष सिंचन ३९२५ हेक्टर आणि रब्बी हंगामात प्रत्यक्ष सिंचन ३०० हेक्टर झालेले आहे. टेकेपारला बारमाही पाणी दिले जात नाही. परंतु शेतकऱ्यांच्या मागणीनुसार पाणी दिले जाते. बारमाही पाण्याची मागणी आली तर देता येईल.

टेकेपार उपसा सिंचन योजनेची कामे पूर्ण करून योजना ११/२००३ मध्ये पूर्ण झाल्याचे जाहीर करण्यात आले. सदर योजना नोव्हेंबर, १९९८ मध्ये कार्यान्वीत झालेली आहे. योजनेची संपूर्ण कामे आटोपून २००५ मध्ये योजना लघु पाटबंधारे विभाग, भंडाराकडे हस्तांतरित केली आहे. सदर योजनेद्वारे ७७१० हे. सिंचन क्षमता निर्मिती केली आहे.

दुसरी अंभोरा सिंचन योजना असून, या योजनेची एकूण सिंचन क्षमता १११९५ हेक्टर आहे. आतापर्यंत १०६१७ हेक्टर सिंचन क्षमतेचे काम हाती घेतले असून, २०१० च्या खरीप हंगामात प्रत्यक्ष सिंचन ३५२ हेक्टर आणि रब्बी हंगामात १२३० हेक्टर सिंचन झालेले आहे.

आंभोरा उपसा सिंचन योजनेच्या टप्पा-१ ची कामे पूर्ण करून योजना १२/२००५ मध्ये कार्यान्वीत केली आहे. टप्पा-१ द्वारे ३७२९ हे.सिंचन क्षमता निर्मित झालेली आहे. टप्पा-२ ची सिंचन क्षमता ७४६६ हे. आहे. जून २०११ पर्यंत योजनेद्वारे एकूण १०६८२ हे. सिंचन क्षमता निर्माण झाली आहे. उर्वरित ५१३ हे. सिंचन क्षमता जून, २०१२ पर्यंत होणार आहे.

तिसरी योजना मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना असून, या योजनेची एकूण सिंचन क्षमता २८२३५ हेक्टर आहे. पंपगृहाचे काम ९० टक्के पूर्ण, ६.५१ कि.मी. उर्ध्वनलिका पूर्ण, या योजनेच्या मुख्य कालव्याचे ८० टक्के काम पूर्ण झाले असून, वितरण व्यवस्थेतील ४० टक्के कामे पूर्ण झाली आहेत. १०२०० हेक्टरवर सिंचन क्षमतेच्या निर्मितीची कामे प्रगतीपथावर आहेत. मार्च, २०१२ पर्यंत योजनेच्या पंपगृहाचे व उर्ध्वनलिकांचे काम उपलब्ध निधीनुसार प्राधान्याने पूर्ण करण्याचे निर्धारित आहे. योजनेद्वारे एकूण २८२३५ हे. सिंचन क्षमता निर्माण करण्यात येणार आहे. सदर योजनेद्वारे २०११-१२ मध्ये ४३० हे. सिंचन क्षमता निर्माण करण्याचे उद्दिष्ट निर्धारित करण्यात आले आहे.

चौथी योजना नेरला उपसा सिंचन योजना असून, या योजनेची एकूण सिंचन क्षमता २८६८० हेक्टर आहे. या योजनेच्या पंपगृहाचे काम ९० टक्के पूर्ण झाले आहे. ६९० मी. उर्ध्वनलिका, ९० टक्के पूर्ण व विद्युत गृह व इतर कामे ९० टक्के पूर्ण. या योजनेची मुख्य कालवा व वितरण व्यवस्थेतील कामे ५० टक्के पूर्ण झाली आहेत. ७५०० हेक्टर क्षेत्रावर सिंचन क्षमता निर्मितीची कामे प्रगतीपथावर आहेत.

नेरला उपसा सिंचन योजनेच्या पंपगृहाचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे. योजनेच्या विद्युत पुरवठ्याकरिता विद्युत वाहिनीचे व उपकेंद्राचे काम वगळता इतर सर्व कामे पूर्णत्वास आलेली आहेत. योजनेच्या मुख्य कालव्याचे एकूण ४३.८० कि.मी. लांबीपैकी वनजमिनीच्या हस्तांतरणाअभावी किमी. ८.५० पर्यंतची कामे प्राधान्याने हाताळण्यात येत आहेत. त्यायोगे ७५०० हे सिंचन क्षमता निर्मिती होणार आहे. २०११-१२ करिता सदर योजनेद्वारे १२०४ हे.सिंचन क्षमता निर्मितीचे उद्दिष्ट निर्धारित केले आहे.

२.५३ असोलामेंढा या ब्रिटीशकालीन धरणाची उंची वाढविण्याच्या व कालव्याच्या नुतनीकरणाच्या कामाच्या सद्यःस्थितीबाबत सांगण्यात आले की, असोलामेंढा या ब्रिटीशकालीन जुन्या तलावाची सिंचन क्षमता वाढविण्यात येत आहे. जुन्या धरणाची उंची २.७० मीटरने वाढविण्याच्या कामास सुरुवात झालेली आहे. या ठिकाणी सिंचन क्षमता निर्मितीची कामे प्रगतीपथावर आहेत. मुख्य कालवा व दोन शाखा कालव्यांचे नुतनीकरणाच्या कामास सुरुवात झालेली आहे (२० टक्के काम पूर्ण) आतापर्यंत निर्माण झालेली सिंचन क्षमता ३२२३ हे. आहे व १३७७४ हे. क्षेत्रावर सिंचन निर्मितीची कामे प्रगतीपथावर आहेत.

आसोलामेंढा प्रकल्प हा चंद्रपूर जिल्ह्यातील सावली तालुक्यात पाथरी गावाजवळ ब्रिटीशकालीन पूर्ण झालेला प्रकल्प आहे. या प्रकल्पाद्वारे मूल, सावली, गोंडपिपरी व पोंभूर्णा या तालुक्यातील क्षेत्रास सिंचनाचा लाभ देण्यात येत आहे. गोसीखुर्द प्रकल्प धरण पूर्ण झाल्यानंतर वैनगंगेतील पावसाळ्यात वाहून जाणारे अतिरिक्त पाणी उजव्या तिरावरील ९९ कि.मी. लांबीच्या कालव्यातून असोलामेंढा तलावात साठविणे, त्याकरिता या तलावाची उंची ९.०० मीटरने वाढवून आसोलामेंढा कालव्याची वहन क्षमता ९.६ क्यूमेक्स वरुन ६२ क्यूमेक्स करणे व त्याद्वारे एकूण ७०४१२ हेक्टर सिंचन क्षमता निर्माण करणे या बाबी आसोलामेंढा नुतनीकरण प्रकल्पात अंतर्भूत आहे.

आसोलामेंढा नुतनीकरण प्रकल्पाची सद्यःस्थिती :—

आसोलामेंढा धरणाची उंची वाढविणे, सांडवा व शिर्ष विमोचकाचे बांधकाम, व्याहाड शाखा कालवा नुतनीकरणाची कामे प्रगतीपथावर आहे.

सद्यःस्थितीत धरणाचे काम प्राथमिक अवस्थेत सुरू करण्यात आले असून एकूण धरणाच्या ३००० मी.लांबी पैकी सा.क्र.९६० ते १४२० मी. व सा.क्र.२३८५ ते २९६० मी.मधील रोधीचराचे काम पूर्ण झाले आहे.

आसोलामेंढा मुख्य कालवा हा एकूण ४१.३७ कि.मी.लांबीचा असून सदर काम प्रगतीपथावर आहे. व्याहाड शाखा कालवा कि.मी. ५ ते १३ मधील कामास सुरुवात झालेली आहे. तसेच आसोलामेंढा मुख्य कालव्याच्या सा.क्र.४१३७० मि.वरुन निघणारी दिघोरी शाखेची लांबी १५.१३ कि.मी. असून संपूर्ण ब्रँन्च कॅनल वर Renovation चे काम सुरू आहे.

सन १९८८ पासून गोसीखुर्द प्रकल्प सुरू असून नागपूर, भंडारा व चंद्रपूर या तीन जिल्ह्यांशी संबंधित आहे. प्रकल्पबाधित लोकांचा पुनर्वसनाचा प्रश्न प्रलंबित आहे. वरील तीन्ही जिल्ह्यांतील प्रकल्पबाधित गावांचे झालेले पुनर्वसन व प्रलंबित राहिलेले गावांचे पुनर्वसन यांची जिल्हानिहाय सविस्तर सद्यःस्थितीबाबत कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील ८५ गावे पूर्णतः बाधित होत आहेत. नागपूर जिल्ह्यात ५१ बाधित गावे असून, बाधित कुटुंबांची संख्या ८३३२ आहे. ५१ पैकी ८ गावे पूर्णतः पुनर्वसित ठिकाणी स्थलांतरित झाली असून, १२९२ कुटुंबे पूर्णतः पुनर्वसित झालेली आहेत. भंडारा जिल्ह्यातील बाधित गावांची संख्या ३४ असून, बाधित कुटुंबांची संख्या ६६३६ आहे. ३४ पैकी ६ गावे पुनर्वसित ठिकाणी स्थलांतरित झाली असून, पूर्णतः पुनर्वसित झालेल्या कुटुंबांची संख्या १४९७ आहे.

चंद्रपूर जिल्ह्यातील २ गांवे आसोलामेंढा धरणाची उंची वाढविण्यात येणार असल्याने बाधित होतील. तथापि आसोलामेंढा धरणाचे नुतनीकरण सद्यःस्थितीत आहे.नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील बाधित गावांच्या पुनर्सनाची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे :—

अ.क्र.	जिल्हा	बाधित गावांची संख्या	बाधित कुटुंबांची संख्या	पूर्णतः पुनर्वसित झालेली गावांची संख्या	पूर्णतः पुनर्वसित झालेली कुटुंबे
१.	नागपूर	५१	८३३२	८	१२९२
२.	भंडारा	३४	६६३६	६	१४९७
	एकूण . .	८५	१४९६८	१४	२७८७

गोसीखुर्द प्रकल्पास राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून सन २००९ मध्ये मान्यता मिळाली आहे. त्यानुसार प्रकल्पाबाधितांना राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण २००७ प्रमाणे सुविधा देण्यात आल्या आहेत काय ? नसल्यास, त्याची कारणे काय ? राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणानुसार प्रकल्प बाधितांना मिळणाऱ्या नागरी सुविधांची माहिती देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण २००७ अन्वये ज्या अतिरिक्त नागरी सुविधा द्यावयाच्या आहेत त्याची यादी तयार केली आहे. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण हे केंद्र सरकारचे धोरण आहे. अजून केंद्र शासनाने या संदर्भातील कायदा केलेला नाही.

त्यामुळे मंत्रिमंडळ जो काही निर्णय घेईल त्या नुसार कार्यवाही करण्यात येईल. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ नुसार अतिरिक्त नागरी सुविधा उपलब्ध करून दिल्यास ९१५.८६ कोटी रुपयांचा जादा खर्च येईल. आम्ही प्रकल्पग्रस्तांना सांगितले की, आपण अगोदर पुनर्वसित गावामध्ये स्थलांतरित व्हावे. त्यानंतर पुनर्वसनाच्या बाबतीत मंत्रिमंडळ जो काही निर्णय घेईल त्यानुसार आपल्याला मोबदला देण्यात येईल. प्रकल्पबाधितांनी सर्वप्रथम पुनर्वसित ठिकाणी स्थलांतरित होणे गरजेचे आहे. कारण त्या शिवाय पाण्याची पातळी वाढविणे शक्य नाही. केंद्र सरकारच्या राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणामध्ये १८ नागरी सुविधांव्यतिरिक्त १० अतिरिक्त नागरी सुविधा प्रस्तावित आहेत.

गोसीखुर्द प्रकल्पांतर्गत बाधित प्रकल्पग्रस्तांना पुनर्वसन अधिनियम, १९९९ अन्वये लागू असलेल्या सुविधा देण्यात येत आहेत. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ प्रमाणे सुविधा देण्यात आलेल्या नाहीत. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ गोसीखुर्द प्रकल्पास लागू नसल्याने या धोरणाअंतर्गत असलेल्या सुविधा प्रकल्पग्रस्तांना देण्यात आलेल्या नाहीत राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ अन्वये देय अतिरिक्त नागरी सुविधा खालीलप्रमाणे आहेत :—

(१) गरीबी रेषेखाली असलेल्या प्रकल्पग्रस्तांकडे जर स्वतःचे घर किंवा जमीन नसेल व सदर व्यक्ती प्रकल्प घोषित झाल्याच्या ३ वर्षे आधिपासून वास्तव्य करत असेल व असे अशी व्यक्ती स्वमर्जीने इतरत्र विस्थापित होत असल्यास ग्रामीण भागात १०० वर्ग मी. व शहरी भागात ५० वर्ग मी. क्षेत्रातील घर मिळण्यास पात्र ठरेल व त्यांनी सदर घर घेण्यास नकार दिल्यास त्याला त्याऐवजी एक रकमी घर बांधण्यासाठी अनुदान देय आहे. सदर अनुदान केंद्र शासनाच्या कोणत्याही घर बांधणी कार्यक्रमात देण्यात येत असलेल्या अनुदानापेक्षा कमी राहणार नाही.

(२) ज्या प्रकल्पबाधित व्यक्तीकडे पाळीव प्राणी असतील अशा व्यक्तीस पाळीव प्राण्याकरिता निवारा बांधण्याकरिता आर्थिक मदत देय आहे. ही रक्कम शासनामार्फत ठरविण्यात येईल. सदर रक्कम रु.१५,००० पेक्षा कमी राहणार नाही.

(३) प्रकल्प बाधित व्यक्तीस पुनर्वसनाच्या ठिकाणी कुटुंबिय बांधकाम साहित्य, पाळीव प्राण्यांच्या स्थानांतरण करण्याकरिता शासन आर्थिक मदत देय आहे. सदर आर्थिक मदत रु. १०,००० प्रति कुटुंब ह्यापेक्षा कमी असणार नाही.

(४) प्रकल्प बाधित व्यक्ती ग्रामीण कुशल कामगार असेल किंवा छोटा व्यापारी असेल किंवा स्वतःचा उद्योग करणारा व्यक्ती असेल तर अशा प्रकल्प बाधित व्यक्तीला दुकान किंवा कामाकरिता छोटे शेड बांधण्याकरिता आर्थिक मदत करण्याबाबत विचार करेल. सदर आर्थिक मदत रुपये २५,००० पेक्षा कमी असणार नाही.

(५) प्रकल्पग्रस्त कुटुंबांना जर शेतजमीन किंवा रोजगार उपलब्ध करून देण्यात आला नसेल तर असे कुटुंब ७५० दिवसांच्या रोजगार किंवा त्यापेक्षा जास्त आर्थिक मदतीकरिता पात्र असेल. ह्या बाबत शासनाद्वारे योग्य तो निर्णय घेण्यात येईल.

(६) इच्छे विरुद्ध पुनर्वसित झालेल्या प्रकल्पग्रस्ताला उपजिविकेकरिता पुनर्वसन झाल्यापासून एक वर्षाकरिता दर महिना २५ दिवसांचे शेत मजुरीचे वेतन देय आहे.

(७) प्रकल्पाच्या खर्चाने प्रकल्पग्रस्तांच्या कुटुंबांना दर महिना कमीतकमी रुपये ५०० प्रति महिना निवृत्ती वेतन देण्याबाबत शासन विचाराधीन आहे.

(८) अनुसूचित जातीच्या प्रकल्पग्रस्तांना ह्यांचे पारंपरिक अधिकार जसे, वन उत्पादकासंबंधी वापर हिराऊन घेतल्यामुळे त्यांना अतिरिक्त कमीत कमी ५०० दिवसांचे शेतजमीनीचे वेतन अतिरिक्त एक रकमी वेतन म्हणून देय आहे.

अतिरिक्त नागरी सुविधा—

१) सार्वजनिक तळे, २) वृक्षारोप, ३) स्वस्त धान्य दुकान, ४) सहकारी संस्था, ५) पोस्ट ऑफीस, ६) बी-बियाणे व खत पुरवठा, ७) स्वास्थ केंद्र, ८) माता व बालाकांकरिता सकस आहार सुविधा, ९) सार्वजनिक प्रार्थना स्थळे, १०) सुरक्षा व्यवस्था.

उपरोक्त अतिरिक्त सुविधा प्रकल्पग्रस्तांना देऊ केल्यास प्रकल्पावर रुपये ९१५.८६ कोटीचा अतिरिक्त बोझा पडतो. महाराष्ट्र शासनास या अनुसार कळविण्यात आले असून गोसीखुर्द प्रकल्पास राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ अद्यापी लागू करण्यात आलेले नाही.

गोसीखुर्द प्रकल्पांतर्गत बाधित प्रकल्पग्रस्तांना पुनर्वसन अधिनियम १९९९ अन्वये लागू असलेल्या सुविधा देण्यात येत आहेत. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ प्रमाणे सुविधा देण्यात आलेल्या नाहीत. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण २००७ गोसीखुर्द प्रकल्पास लागू नसल्याने या धोरणांतर्गत असलेल्या सुविधा प्रकल्पग्रस्तांना देण्यात आलेल्या नाहीत राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ अंतर्गत खालील अतिरिक्त सुविधा आहेत :—

(1) Each affected below poverty line family which is without homestead land and which has been residing in the affected areas contineously for a period of not less than 3 years presiding the date of declaration of the affected area & which has been involuntarrily displaced from such areas, shall be entitiled to a house of minimum 100 s.q.m. carpet area in rual area

or 50 s.q.carpet area in urban area (which may be offered, where applicable, in a multystoried building complex) as the case may be in resettlement area. Provided that any such affected family which opted not to take the house offered, shall get a suitable onetimes financial assistance for house construction and the amount shall not be less than what is given under any programme of house construction by the Government of India.

(2) Each affected family i.e. displaced and has cattle, shall get financial assistance of such amount as the appropriate Government may decide but not less than 15000 Rs for construction of cattle shed.

(3) Each affected family i.e. displaced shall get financial assistance of such amount as the appropiate Government may decide but not less than Rs.10,000, for shifting of the family, building materials, belongings and cattle.

(4) Each affected person who is rural artisan, small trader of self empoyed person & who has been displaced shall get financial assistance of such amount as the appropiate Government may decide but not less than Rs. 25,000 construction of working shed or shop.

(5) In case of a project involving land acquisition on behalf of requring body, the affected families who have not been provided agricultural land or employment shall be entitiled to a rehabilitation grant equivalent to 750 days minimum agricultural wages or such other higher amount as may be prescribed by the appropriate Government.

(6) In case of a project involving land acquistion on behalf of requiring body, each affected family which is involuntarily displaced shall get monthly subsistence allowance equivaent to 25 days minimum agricultural wages per month for period of one year from date of displacemen.

(7) The project authories shall, at their cost, arrange for authority policies that will pay a pension for life to the vulnerable affected persons as indicated are paragraph 6.4 (v) of such amount as may be prescribed by the appropriate Government subject to a minimum of Rs. 500 per month.

(8) In case of a project involving land acquisition on behalf of requiring body, each shedule tobe affected family shall get an additional one time financial assistance equivalent to 500 days minimum agricultural wages for loss of customary rights for usages of Forest produce.

Additional civic amenities—

(9) (a) Comminity pond, (b) Plantation (c) Fare price shop, (d) Cooperative sociaties, (e) Post offices, (f) Seed cum fertilizeer storage, (g) Health centre, (h) Child and mother supplimental nutritional services, (i) places for woships, (j) Security arrangements.

उपरोक्त अतिक्ति सुविधा प्रकल्पग्रस्तांना देऊ केल्यास प्रकल्पावर रु. ९१५.८६ कोटींचा अतिरिक्त बोझा येईल.

गोसीखुर्द प्रकल्पाचे नियोजन करताना पहिल्यांदाच तीन टप्प्यांमध्ये पाण्याचा साठा करण्याचे नियोजन करण्यात आले आहे. प्रकल्पाचे भूसंपादन बहुतांश पूर्ण केलेले आहे. उर्वरित भूसंपादनाचे काम निवाड्याच्या स्तरावर आहे. तिन्ही टप्प्यांचा विचार केला तर ८०-८५ टक्के पुनर्वसन करण्यात आलेले आहे. विशेष पॅकेजसाठी आम्ही ३७५ कोटी रुपयांची मागणी केली आहे. हे पॅकेज मिळाले तर बरे होईल.

गोसीखुर्द प्रकल्पाचे तीन टप्प्यात पाण्याचा साठा करण्याचे नियोजन खालीलप्रमाणे आहे.

टप्पा क्र.	पाणी साठ्याचा तलांक	निर्माण होणारा पाणीसाठा (टी.एम.सी.)	बाधित होणारी गावे			संपादन करावे लागणारे क्षेत्र (हे.)			संपादित क्षेत्र
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	२३९.००	१०.००	२७	१८	४५	३६०१.३२	८१९.०९	४४९२.४१	४०९९.१७
२	२४२.००	२०.००	१४	१२	२६	२६०६.३७	७५३.५९	३३५९.९६	३०१३.३७
३	२४५.००	४०.४७	४४	७४	११८	६११७.१४	५७८९.५२	११९०६.६५	९२८२.१९
	एकूण		८५	१०४	१८९	१२३२४.८३	७४३४.८३	१९७५९.०२	१६३९४.७३

निविदांमध्ये चालना अग्रिम देण्याची तरतूद नव्हती. रु. ११.९३ कोटी दिलेला अग्रिम अनधिकृत असून तो कंत्राटदारांना देय नव्हता. तीन कंत्राटदारांना तर बोलीपूर्व सभेत न मागितलेला रु.१७.५५ कोटीचा चालना अग्रिम देण्यात आला. याबाबत कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी खुलासा करताना सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या अतिविशिष्ट व वेगळ्या प्रकारच्या कामांना उदा. ज्या कामात कुशल कामगार व विशिष्ट यंत्रसामग्रीची आवश्यकता असते अशा कामांना विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाच्या कलम १९ (२) महामंडळ अधिनियम, १९९७ च्या तरतुदीनुसार ५ कंत्राटदारांना चालना अग्रीम मंजूर करण्यात आला होता. ३ कंत्राटदारांना निविदा पूर्व बैठकीत आणि उर्वरित २ कंत्राटदारांना निविदा कार्यारंभ झाल्यानंतर चालना अग्रीम मंजूर करण्यात आला.

टेंडरमध्ये अग्रिम रक्कम मिळणार आहे याबाबतचा उल्लेख न केल्यामुळेच इतर ठेकेदारांनी टेंडर भरले नाही. किंबहुना यासाठी ठेकेदारांकडून प्रतिसाद मिळाला नाही. अग्रिम रक्कम मिळणार, हे ठेकेदारांना माहीत असते तर जादा ठेकेदारांनी निविदा भरल्या असत्या असे मत व्यक्त केले.

गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या अतिविशिष्ट व वेगळ्या प्रकारच्या कामांना जसे (cut & cover, tunnel) ज्या कामात skilled कामगार व special यंत्र सामग्रीची आवश्यकता आहे. अशा कामांना clause १९ (२)/ (१) of corporation Act. १९९७ चे तरतुदीनुसार mobilization अग्रिम मंजूर करण्यात आला होता. Mobilization अग्रिम (१) vaishnavi const. (२) F.A.const. (३) Hindustan const. (४) B.T.Patil/Mahalaxmi const. (५) S.M.Sancheti या कंत्राटदारांना मंजूर केलेला होता. Vaishnavi construction व H.C.C. यांना निविदा कार्यारंभ झाल्यावर रु.१२.४४ कोटी Mobilization Advance सक्षम स्तरावरून मंजूर झाला. मंजूर करताना प्रस्तावामध्ये खालील अटींचा समावेश होता :–

(१) मुद्दलची रक्कम १२ समान हप्ता दर महिन्यात वसूल केला जाईल.

(२) कंत्राटदारास समान हप्त्याचे Post Dated Cheque जमा करावे लागतील.

(३) मुद्दलाच्या रकमेवर १२.२ टक्के दराने व्याज आकारण्यात येईल.

(४) मुद्दलाच्या रकमेवर Security म्हणून राष्ट्रीयकृत बँकेकडून Bank Guarantiees सादर कराव्या लागतील.

कंत्राटदारांना देण्यात आलेल्या अग्रीमाची वसुली करण्याबाबतची सद्यःस्थिती काय आहे व त्यांच्याकडून वसूल करण्यात आलेल्या मुद्दल व व्याज वसुली रकमेबाबतच्या तपशिलाबाबत कार्यकारी संचालक विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी असे सांगितले की, कंत्राटदारांना अग्रिम म्हणून देण्यात आलेले ५५ कोटी रुपये पूर्णतः वसूल झालेले असून, त्यावरील व्याज ९.६३ कोटी रुपये सुद्धा वसूल करण्यात आलेले आहे. व्याजाची रक्कम १२.२ टक्के दराने वसूल केलेली आहे. जे ५ कंत्राटदार काम करीत होते त्यांच्याकडून अग्रीमाची रक्कम व्याजासह वसूल केलेली आहे.

कंत्राटदारांना देण्यात आलेल्या अग्रीमाची व वसुलीची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे :–

अ.क्र.	कामाचे नाव	कंत्राटदाराचे नाव	निविदा किंमत	अग्रीमाची रक्कम	वसूल करण्यात आलेले अग्रिम	अग्रीमावरील व्याज	एकूण रक्कम
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
१.	गोसीखुर्द प्रकल्प घोडाझरी शाखा कालवा सा.क्र.० ते ४१६० मी. चे मातीकाम व कट ॲन्ड कव्हरचे बांधकाम.	मे. वैष्णवी कंन्स्ट्रक्शन, नागपूर.	२०४७.९३	१९५.१४	१९५.१४	४६.०८	२४१.२२
२.	गोसीखुर्द प्रकल्प घोडाझरी शाखा कालवा सा. क्र.४२६० ते ८८०० मी. मधील मातीकाम, कट ॲन्ड कव्हर व बोगद्याचे काम.	मे. एफ. ऐ. कन्स्ट्रक्शन, मुंबई.	१०११८.८०	९६४.००	९६४.००	१६०.३८	११२४.३८
३.	गोसीखुर्द प्रकल्प घोडाझरी शाखा कालवा सा.क्र.८८०० ते १३३३५ मी. चे मातीकाम व कट ॲन्ड कव्हरचे व बोगद्याचे कामे बांधकाम.	मे. हिंन्दुस्थान कंन्स्ट्रक्शन, मुंबई.	११००९.३९	१०४९.००	१०४९.००	१२२.६५	११७१.६५

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
४.	गोसीखुर्द प्रकल्प घोडाझरी शाखा कालवा सा.क्र.१३३३५ ते १९१२० मी. चे मातीकाम कट ॲन्ड कव्हरचे व बोगद्याचे कामे बांधकाम	मे. महालक्ष्मी बी. टी. पाटील, पुणे	२९४०९.३३	२८०२.००	२८०२.००	५७४.७९	३३७६.७९
५.	गोसीखुर्द प्रकल्प घोडाझरी शाखा कालवा सा.क्र.१९१२० ते २०५९० मी. चे मातीकाम, कट ॲन्ड कव्हरचे व बोगद्याचे कामे बांधकाम	मे. एस. एम. एस. इंन्फ्रास्ट्रक्चर, नागपूर	५३६९.५६	५११.४६	५११.४६	५९.८०	५७१.२६
		एकूण . .	५७९५५.०१	५५२१.६०	५५२१.६०	९६३.७०	६४८५.३०

उपरोक्त तक्त्यावरून असे दिसते की, कामावर विविध अग्रिम ६४८५.३० लक्ष (मुद्दल रु. ५५२१.६० लक्ष व व्याज रु.९६३.७० लक्ष) वसूल करण्यात आलेली आहे व कोणत्याही कंत्राटदाराकडे अग्रिम प्रलंबित नाही.

२.५४ या प्रकल्पातील बाधीत प्रकल्पग्रस्त राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणाप्रमाणे पुनर्वसन करण्याची मागणी करिता आहेत त्याबाबतची नेमकी वस्तुस्थिती काय आहे? केंद्र व राज्य यांच्या पुनर्वसन धोरणातील तफावत काय आहे? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संपादक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पग्रस्तांची राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण २००७ लागू करण्याबाबत मागणी आहे. याबाबत शासनाकडून निर्णय अपेक्षित आहे. याबाबत विभागाच्या सचिवांना विनंती करण्यात येत आहे की, या प्रकरणी लवकरात लवकर निर्णय घ्यावा.

परंतु कार्यकारी संचालक हे पद सचिव पातळीचे आहे. कार्यकारी संचालकांनी एखादा प्रस्ताव सादर केल्यानंतर तो प्रस्ताव नाशिक येथील मुख्य अभियंता यांच्या कार्यालयाच्या माध्यमातून मंत्रालयात पाठविला जातो. कार्यकारी संचालकांनी अभ्यासाअंती प्रस्ताव सादर केल्यानंतर तो नाशिक येथील मुख्य अभियंत्यांच्या कार्यालयातील कनिष्ठ अभियंत्यांकडून तपासला जात असेल तर ते योग्य नाही. त्यामुळे या प्रकल्पाला दिरंगाई करण्यासाठीच ही प्रोसेस जाणीवपूर्वक केली जात आहे असे मत समितीने व्यक्त केले व विचारणा केली की, अशा प्रकारे नाशिक येथील कार्यालयात प्रस्ताव पाठविण्याच्या प्रोसेसमुळे दिरंगाई होते ही बाब आपण शासनाच्या निदर्शनास आणून दिली आहे काय? यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, अनौपचारिकरित्या निदर्शनास आणून दिले आहे. औपचारिकरित्या निदर्शनास आणून दिलेले नाही.

२.५५ कॅनॉलमध्ये ज्या शेतकऱ्यांच्या जमिनी गेल्या आहेत त्यांना अजूनपर्यंत मोबदला देण्यात आलेला नाही. खरे म्हणजे जमीन ताब्यात घेण्यापूर्वी आपण ८० टक्के रक्कम मोबदला म्हणून द्यावयास हवी हाती. जमीन ताब्यात घेण्यापूर्वी आपण रक्कम का दिली नाही? अशी विचारणा समितीने केली असता अधिक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी यांनी सांगितले की, जिल्हाधिकाऱ्यांकडे या संदर्भातील रक्कम जमा केलेली आहे. प्रकल्पग्रस्तांना ८० टक्के मोबदला दिला पाहिजे अशी विनंती देखील करण्यात आली आहे. परंतु, त्यांची अशी अडचण आहे की, अगोदर त्यांना ८० टक्क्यांचा ॲवॉर्ड करावा लागतो आणि नंतर २० टक्क्यांचा ॲवॉर्ड करावा लागतो. त्यामुळे एकदमच पूर्ण ॲवॉर्ड करून रक्कम देऊ, असे जिल्हाधिकारी कार्यालय म्हणत आहे. विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाकडे १५२ कोटी रुपये असंवितरीत रक्कम (अनडिसबर्स्ड अमाऊंट) शिल्लक आहे.

यासंदर्भात समितीने जिल्हा भूसंपादन अधिकाऱ्यास विचारणा केली की, सिंचन विभागाने तुमच्याकडे रक्कम वर्ग केली आहे. ती रक्कम तुमच्याकडे शिल्लक आहे. ही वस्तुस्थिती आहे का? या संदर्भात समितीला उत्तर प्राप्त झाले नाही. तसेच बैठकीला जिल्हा भूसंपादन अधिकारी उपस्थित होते परंतु त्यांना त्या भूसंपादनाची माहिती बैठकीत उपलब्ध नव्हती. समितीने तीव्र नाराजी व्यक्त केली याबाबत यावर एल.एल.ओ. व्ही.आय.डी.सी.२ नागपूर यांनी सांगितले की, यासंदर्भातील माहिती त्यांच्या कार्यालयात उपलब्ध आहे परंतु बैठकीच्या वेळेला त्यांनी सदर माहिती त्यांच्याकडे नसल्यामुळे त्यांना समितीस माहिती देता आली नाही. याबाबत समितीने नाराजी व्यक्त केली.

सिंचन विभागाने जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडे किती पैसे वर्ग केले व त्या रकमेचे काय केले? अशी विचारणा समितीने केली असता अधिक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी यांनी समितीस सांगितले की, पुनर्वसनासाठी प्रायॉरिटी देण्यात आली आहे. कॅनॉलसाठीच्या लॅण्ड ॲक्विझिशनला सेकंड प्रायॉरिटी देण्यात आली आहे. कॅनॉलचे पैसे वर्ग केले आहेत.

समिती आपले प्रश्न जिल्हाधिकाऱ्यांना विचारत असताना त्याचे उत्तर मात्र गोसीखुर्द उपसा सिंचन विभागाचे प्रतिनिधी देत असल्याने समितीने नाराजी व्यक्त केली.

२.५६ नागपूर, भंडारा या जिल्ह्यांना किती रक्कम वर्ग केली? चाऱ्या आणि कालव्यांसाठी भूसंपादन केले गेले, त्यांना ८० टक्के पैसे द्यायचे ठरले. तत्संदर्भात जिल्हावाईज किती रक्कम दिली ? ती रक्कम किती दिवस देणे प्रलंबित आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता समितीस उत्तर प्राप्त झाले नाही योग्य ती माहिती देत नाही. काही अधिकारी अनुपस्थित रहातात याचा अर्थ असा की, बैठकीला उपस्थित असलेले अधिकारी

समितीला गांभिर्याने घेत नाही. त्यामुळे संबंधितांवर कडक कारवाई करण्यात यावी असे मत समितीने नाराजीने व्यक्त केले. जिल्हाधिकारी कार्यालय, नागपूर व भंडारा यांना सिंचन विभागाने प्रकल्पग्रस्तांच्या रिइम्बर्समेंटसाठी १५२ कोटी रुपये दिले आहेत. नागपूरच्या भूसंपादन अधिकाऱ्यांना १५२ कोटी रुपयांपैकी किती मिळाले हे सांगता आलेले नाही. भंडारा जिल्ह्याला त्यातील किती पैसे मिळाले हे सांगण्यासाठी भंडारा जिल्ह्याचे भूसंपादन अधिकारी बैठकीस उपस्थित नाहीत. धरणाचे व कालव्याचे भूसंपादन, असे भूसंपादनाचे दोन प्रकार आहेत. कालव्याकरिता शंभर टक्के जमिनी संपादित केल्या जात नाहीत. कालव्याला जेवढी जमीन लागते, तेवढीच संपादित केली जाते. अनेक वेळा यामध्ये अल्प भूधारक उद्ध्वस्त होतो. जमिनीचा लहान तुकडा राहिल्यामुळे शेतकऱ्याला शेती करता येत नाही. दोन्ही जिल्ह्यांना दिलेले पैसे किती दिवसांपासून प्रलंबित आहेत, किती खातेदार शिल्लक आहेत, रक्कम न मिळालेल्या कुंटुंबांची संख्या किती आहे, ती प्रकरणे अजून किती व का प्रलंबित आहेत, या संदर्भातील सविस्तर माहिती समितीस सादर करावी असे निदेश समितीने दिले.

वैनगंगेचे पाणी अडविले आहे. सदर पाणी गडचिरोलीचे असून ते अडविले आहे. परंतु, गोसीखुर्द प्रकल्पामधून गडचिरोलीला काहीही देत नाही. गोसीखुर्द प्रकल्पातून काही पाणी देण्याची शक्यता आहे का? कारण उन्हाळ्यामध्ये जनावरांना प्यायला पाणी नसते. यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर यांनी समितीस असे अवगत केले की, असलेले पाणी डायव्हर्ट करून मदत करता येईल. गडचिरोली जिल्ह्यात ८७ टक्के जंगल आहे. लेव्हल फिक्स केली आहे. वरुन येणारे पाणी नदीमध्ये साठत आहे. आम्ही लेव्हल मेंटन करीत आहोत.

२.५७ गोसीखुर्द प्रकल्पात ठेकेदारांना नियमबाह्यरित्या अग्रीमाची रक्कम दिली गेली, हे खरे आहे का, याबाबत विभागाचे नेमके धोरण काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी उत्तरामध्ये असे नमूद केले आहे की, गोसीखुर्द प्रकल्पावरील अतिविशिष्ट व वेगळ्या प्रकारच्या जसे cut & cover, Tunnel, ज्या कामांना Extra skilled man power specialised यंत्रसामग्री आवश्यकता आहे अशा कामांना VIDC Clause १९ (२) I of corporation Act, १९९७ अन्वये मुद्दलवार १२.२ टक्के Postdated cheques व Bank Guarantees सादर करण्याच्या अटीवर मंजूर करण्यात आला आहे व ५ पैकी ३ कंत्राटदारांनी निविदा पूर्व बैठकीत Mobilization Advance ची मागणी केलेली आहे. वर नमूद केल्याप्रमाणे कंत्राटदारांना नियमबाह्यरित्या अग्रीमाची रक्कम दिली गेली नाही व सर्व कंत्राटदाराकडून चालना अग्रीम ९.६३ कोटी व्याजासह १०० टक्के वसूल करण्यात आलेले आहे.

या प्रकल्पासाठी काढण्यात येणाऱ्या निविदांच्या अटी व शर्ती कोणत्या स्तरावर निश्चित करण्यात आल्या होत्या व निविदांमधील अटी व शर्तीअभावी शासनास झालेल्या नुकसानींची जबाबदारी निश्चित करण्यात आली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी उत्तरामध्ये असे नमूद केले आहे की, गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी काढण्यात येणाऱ्या निविदांच्या अटी व शर्ती शासनाचे प्रचलित नियमानुसार व महामंडळ स्तरावर निश्चित करण्यात आलेल्या आहेत. या अटी व शर्तीमुळे शासनास किंवा महामंडळास कोणत्याही प्रकारचे नुकसान झालेले नाही. त्यामुळे नुकसानीची जबाबदारी निश्चित करण्यात आलेली नाही.

गोसीखुर्द प्रकल्पाची पाहणी करण्यासाठी समिती ज्या उद्देशाने आली होती, तो उद्देश सफल झाला आहे, असे समितीला वाटत नाही. गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्प हा विदर्भातील एक मोठा प्रकल्प आहे. व लवकरात लवकर पुर्णत्वास यावा यासाठी समिती वारंवार बैठका घेण्यासाठी तयार आहे. परंतु संबंधित अधिकारी समितीच्या बैठकीस जाणीवपूर्वक गैरहजर राहून समितीची गैरसोय करत असतील तर त्यांच्यावर कारवाई होणे आवश्यक आहे याची नोंद संबंधित विभागाने घ्यावी व तसेच संबंधितांना कळविण्यात यावे. तसेच समितीने विचारलेल्या मुद्यांच्या संदर्भातील माहिती १५ दिवसांच्या आत समितीला सादर करण्यात यावी. भूसंपादन भरपाईची किती रक्कम जिल्हानिहाय वर्ग करण्यात आली, त्या संदर्भातील माहिती देखील देण्यात यावी असे निदेश समितीने विभागास दिले.

समितीने दिनांक ५ नोव्हेंबर, २०११ रोजी समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाची पाहणी केली. त्यावेळी समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाने बाधित असलेल्या काही पुनर्वसित गावांना भेट दिली व तेथील समस्या जाणून घेतल्या. त्यासंदर्भातील अहवाल पुढीलप्रमाणे आहे :—

२.५८ समितीने उपरोक्त गावाला भेट दिली असता जलसंपदा विभागाच्या अधिकाऱ्यांनी माहिती दिली की, सन २००७-२००८ मध्ये प्रकल्पबाधित या गावामध्ये राहावयास आले. सदरहू पुनर्वसित गावामध्ये वीज, पाणी, रस्ते, प्राथमिक शाळा, समाजमंदिर, ड्रेनेज इ. नागरी सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहे. तसेच, शॉपिंग सेंटर मुख्यमंत्री पॅकेजमधून करण्यात येणार असून, प्रकल्पबाधितांना शॉप देणार आहोत. गावकऱ्यांनी स्मशानभूमीच्या जागेबाबत दोन-तीन वेगवेगळे ठराव दिले होते. स्मशानभूमीच्या जागेबाबत गावकऱ्यांमध्ये एकमत नसल्यामुळे अद्यापपावेतो स्मशानभूमीची सोय करता आली नाही. प्रकल्पबाधित गावातील १०० टक्के लोक या ठिकाणी स्थलांतरीत झालेली आहेत.

२.५९ समितीने यानंतर गावकऱ्याशी संवाद साधून त्यांच्या समस्या जाणून घेतल्या त्या पुढीलप्रमाणे आहेत :—

(१) श्री. गोपीचंद गजभिये, प्रकल्पबाधित यांनी सांगितले की, ते सन १९८३ पासून स्वतंत्र राहत होतो. मूळ गावामध्ये त्यांची एकूण तीन कुटूंबे होती. परंतु, पुनर्वसन करताना केवळ दोन प्लॉट दिल्यामुळे, दोन प्लॉटवर तीन बांधकामे करावी लागली. तसेच, मुख्यमंत्री पॅकेजमधून १० हजार रुपये मुलांच्या तांत्रिक शिक्षणासाठी देण्याची आवश्यकता आहे. या संदर्भात लेखी अर्ज सुद्धा सादर केला आहे. तसेच दुसरी बाब अशी की, गेल्या १५ दिवसांपासून गावामध्ये पाण्याचा पुरवठा होत नाही. सन १९९८-९९ मध्ये एकरी १० हजार मोबदला मिळाला. आज या भागातील शेतीचा भाव एकरी ४-५ लाख रुपये आहे. तसेच गावात रोजगाराचा महत्वाचा प्रश्न आहे.एनआरईजीएस मध्ये कामाची नोंदणी केली असून, अजून काम सुरू झालेले नाही. आता शेष खड्डयांची कामे करण्यात येणार असून २ x २ आकाराच्या खड्डयासाठी २० रुपये दर आहे. या भागातील जमीन अतिशय कठीण असल्यामुळे दिवसाला केवळ दोन खड्डे खोदू शकतो. यावर तहसिलदार भिवापूर यांनी खुलासा केला की, गजभिये यांचे घर मूळ गावठाणाच्या बाहेर असल्यामुळे त्यांना प्लॉट देता आला नाही. आता त्यांच्या प्लॉटचा प्रस्ताव उप विभागीय अधिकाऱ्यांकडे पाठविण्यात आला आहे. यावर श्री.गजभिये यांच्या घराचा प्रश्न आगामी हिवाळी अधिवेशनापूर्वी म्हणजे डिसेंबर, २०११ पूर्वी सोडविण्यात यावा अशी सूचना समितीने केली.

(२) श्री. भाऊराव मेश्राम, प्रकल्पबाधित यांनी सांगितले की, गाडेघाट घाटउमरी या गावात जरी पुनर्वसन करण्यात आले असले तरी रोजगार उपलब्ध करून देण्याबाबत कोणत्याही प्रकारची व्यवस्था केलेली नाही. या गावातील मुख्य रहिवासी प्रकल्पबाधितांना काम मिळू देत नाहीत. तसेच, शिवीगाळ सुद्धा करतात. प्रकल्पाचा डॅम बनविल्यानंतर बोर्डवर लिहिण्यात आले होते की, प्रकल्पग्रस्त कुटूंबातील एका व्यक्तीला नोकरी देण्यात येईल. परंतु नोकरी देण्यात आली नाही. त्यामुळे १० लाख रुपये प्रकल्पबाधितांना देण्यात यावे.

(३) श्री. रवी गेडाम, प्रकल्पबाधित यांनी सांगितले की, त्यांच्या मूळ गावामध्ये शेती उपजिविकेचे मुख्य साधन होते. परंतु त्यांची शेती प्रकल्पात गेल्यामुळे आता त्यांच्याकडे शेती नाही. उपजिवीकेचे साधन नसल्यामुळे त्यांच्या मुलांना लग्नासाठी मुली देत नाहीत. शासनाने जमिनीला अत्यल्प मोबदला दिला आहे. कॅनॉलचे काम सुरू आहे, त्यावेळी एकरी १० हजार ते २८ हजार रुपये मिळाले.

(४) कु. एस. पी. प्रधान, ग्रामसेविका यांनी सांगितले की, वृक्ष लागवडीचे काम केले होते. या गावामध्ये १४८ जॉब कार्डधारक असून, वृक्ष लागवडीच्या कामावर केवळ ९ लोक आले होते. आता शेष खड्डयांचे काम हाती घेत आहोत यासंदर्भात तहसिलदार, भिवापूर यांनी सांगितले की, एमआरईजीएसचे काम सुरू होण्यापूर्वी गावकऱ्यांची बैठक घेतली होती व त्यांना काम सुरू होणार असल्याबाबत कल्पना दिली होती. परंतु कामावर १४८ पैकी केवळ ९ मजूर आले. तसेच अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प यांनी समितीला आश्वासित केले की, गावकऱ्यांनी त्यांच्या लेखी तक्रारी दिल्यास विभागाकडून कॅम्प लावून त्यांच्या तक्रारी मार्गी लावण्याचा प्रयत्न करण्यात येईल.

प्रकल्पग्रस्तांच्या समस्या जाणून घेतल्यानंतर समितीने असे मत व्यक्त केले की, प्रकल्पबाधितांना रोख रकमेऐवजी जमिनीचा पर्याय दिल्यास त्यांना लाभक्षेत्रात पर्यायी जमीन देण्याचा कायदा आहे. परंतु जमीन संपादन करताना अधिकाऱ्यांनी प्रकल्पबाधितांना रोख रक्कम हवी की पर्यायी जमीन हवी आहे, याबाबत मार्गदर्शन केले नाही. एकंदरीतच प्रकल्पग्रस्तांची अवस्था अतिशय दयनीय आहे. त्यांना रोजगार नाही, शेती नाही आणि नोकरी सुद्धा नाही. यावर कार्यकारी संचालक विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, प्रकल्पग्रस्तांसाठी शासकीय सेवेत केवळ ५ टक्के आरक्षण आहे. हे प्रमाण १० टक्के केले तर बऱ्याच प्रमाणात नोकरीचा प्रश्न सुटू शकेल.

ज्या प्रकल्पबाधितांना एकरी १० हजार रुपये मोबदला देण्यात आलेला आहे, तसेच ज्या कुटूंबातील एका व्यक्तीला नोकरी दिली नाही, त्यांना माणुसकीच्या दृष्टीने जमिनीचा मोबदला वाढवून देण्याबाबत आणि नोकरी उपलब्ध करून दिली पाहिजे. या गावामध्ये १४८ जॉबकार्डधारक असताना प्रत्यक्ष कामावर केवळ ९ लोक गेले होते. गावकऱ्यांनी रोजगार हमी योजनेच्या कामावर जावयास पाहिजे. कारण त्यातून त्यांना जगण्यापुरता रोजगार मिळू शकतो. वास्तविक पाहता, शासनाचे धोरण " मागेल त्याला काम " असे आहे. भविष्यात विभाग किंवा अधिकाऱ्यांनी समन्वय साधून प्रकल्पग्रस्तांना जास्तीत जास्त काम उपलब्ध करून देऊन त्यांना रोजगार कसा मिळेल हे पहावे. तसेच अधिकाऱ्यांनी जमिनीचे संपादन करताना शेतकऱ्यांना पर्यायी जमिनीच्या पर्यायाबाबत मार्गदर्शन केले नाही. त्यामुळे एकप्रकारे प्रकल्पबाधितांची फसगत झाली आहे. शिवाय प्रकल्पग्रस्तांना रोजगार सुद्धा उपलब्ध करून देऊ शकत नाहीत. या गावातील मूळ गावकरी पुनर्वसित लोकांना रोजगार मिळू देत नाहीत. सध्या विभागाने केवळ २ हजार कुटूंबाचे पुनर्वसन केले असून अजून १४ हजार कुटूंबाचे पुनर्वसन करणे बाकी आहे. प्रल्कल्पग्रस्तांचे प्रश्न चुटकीसरशी सुटतील असे नाही. परंतु, प्रकल्पग्रस्तांचे प्रश्न सोडविण्यासाठी ग्रामपंचायत, समाजमंदिर, अंगणवाडी, स्मशानभूमी, दवाखाना, पाणी या व्यवस्था करण्यात आलेल्या नाहीत. चिंचाळ येथील पुनर्वसनावर २ कोटी २१ लाख रुपये खर्च करण्यात आले. १२ लाख रुपये खर्च करण्यात आलेल्या शाळेचे काम निकृष्ट दर्जाचे झाले आहे. ती शाळा आज पडण्याच्या स्थितीत आहे. एनडीटीव्हीच्या प्रतिनिधींनी सुद्धा शाळेची तपासणी केली होती. पाथरी गावामध्ये ४५२ खातेदार असताना प्रत्यक्षात पात्र खातेदार ३५३ असल्याचे सांगण्यात येत आहे. ग्रामपंचायत रेकॉर्डनुसार पाथरी गावातील ४५४ घरांचे खातेदार असून केवळ, ३६७ प्लॉट उपलब्ध

केल्यामुळे उर्वरीत प्लॉटसाठी १७.५ एकर संपादित जागेवर प्लॉट पाडून द्यावेत. पाथरी गावाच्या पुनर्वसनात लाखो रुपयांचा भ्रष्टाचार झाला आहे. तसेच प्रकल्पग्रस्तांना कोणत्याही प्रकारचा रोजगार उपलब्ध करून दिलेला नाही. आमची मागणी आहे की, सर्वप्रथम प्रकल्पग्रस्तांना उपजिवीकेचे साधन उपलब्ध करून दिले पाहिजे. गोसीखुर्द प्रकल्प हा राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून जाहीर करीत असताना प्रकल्पाची किंमत ज्या पटीत वाढत आहे, त्या पटीत प्रकल्पग्रस्तांना मोबदला का दिला जात नाही. असे मत समितीने व्यक्त केले असता अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प यांनी अशी माहिती दिली की, विभागीय आयुक्तांनी प्रत्येक गावातील समस्यांचा आढावा घेण्यासाठी टीम तयार करून अहवाल तयार केला आहे. येत्या अधिवेशनात ते आपला अहवाल शासनास सादर करणार आहेत.

(५) त्यानंतर संयोजक, गोसीखुर्द प्रकल्पग्रस्त संघर्ष समिती यांनी समितीला अशी माहिती दिली की, शासनाचे " आधी पुनर्वसन नंतर धोरण " असे धोरण आहे आणि तसा शासन निर्णय सुद्धा आहे. या धोरणाला विरोध नाही. परंतु लाभक्षेत्रातील संपत्ती वाढत असताना प्रकल्पग्रस्तांवर अन्याय होत असेल तर ते योग्य नाही. नागपूर शहरातील गटाराचे पाणी येथपर्यंत येते. काही गावांमध्ये या प्रकल्पातून पाणी पुरवठा केला जातो. परंतु, त्या पाण्याचे शुद्धीकरण होत नाही. महाराष्ट्र प्रकल्पबाधित व्यक्तींचे पुनर्वसन अधिनियम, १९९९ नुसार प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी जमीन देण्याची तरतूद आहे. गोसीखुर्द प्रकल्पग्रस्तांना आपली उपजिविका करण्यासाठी शासनाच्या अधिनियमानुसार पर्यायी शेतजमीन द्यावी, अशी मागणी आहे. तसेच, गोसीखुर्द प्रकल्पबाधित गावठाणात अंगणवाडी बांधून देण्यात यावी. या प्रकल्पामुळे विस्थापित होणाऱ्या मच्छीमारांचे प्रश्न सुद्धा सोडविण्यात यावेत. कारण या प्रकल्पामुळे मच्छीमारांचा टीकाव लागणार नाही. आमची मागणी आहे की, मच्छीमारांच्या बोटी, जाळे इ. साठी पॅकेज द्यावे. धिवर समाजाला मदत करावी ही देखील मागणी आहे. विभागीय आयुक्तांनी पुनर्वसनाच्या संदर्भात चांगले विशेष पॅकेज तयार करून शासनाकडे पाठविले आहे. त्या संदर्भात समितीने प्राधान्याने पाठपुरावा करावा. कवडशी, गायडोंगरी, पवनी ही गावे प्रकल्पाच्या पाण्याखाली आली आहेत. परंतु, या गावांचे पुनर्वसन करण्यात आलेले नाही. प्रकल्पामुळे जी गावे अर्धबुडित झाली आहेत, त्या गावांमध्ये नागरी सुविधा पुरविण्यात आलेल्या नाहीत. यावर संघर्ष मागण्यापैकी प्रकल्पग्रस्ताच्या कोणत्या मागण्या महत्वाच्या आहेत याबाबतचा अहवाल समितीस सादर करावा असे निदेश समितीने दिले.

(६) त्यानंतर सभापती, पं.स., पवनी यांनी समितीच्या निदर्शनास आणून दिले की, परसोडी या पुनर्वसित गावात मोठा खड्डा पडला असून, तो बुजविण्याचे काम होत नाही.

समितीने सर्वांच्या तक्रारी ऐकून घेतल्यानंतर, असे मत व्यक्त केले की, वेळेअभावी सर्वच लोकांचे म्हणणे समितीला ऐकून घेणे शक्य नाही. हे खरे आहे की, या प्रकल्पाच्या प्रकल्पग्रस्तांना आतापर्यंत खूप त्रास झाला आहे. या प्रकल्पाचा टप्पा १ व २ पूर्ण झाल्यानंतर सुद्धा अजून त्रास होणार आहे. प्रकल्पग्रस्तांना येणाऱ्या अडचणीमुळे प्रकल्पाच्या कामात बदल कसा करता येईल हे पहावे लागेल. आजच्या भेटीच्या अनुषंगाने प्रकल्पग्रस्तांनी सामाजिक, वैयक्तिक, नोकरीबाबत, वाहतूक, शेती, रोजगार इ.बाबत निरनिराळे प्रश्न उपस्थित केले. सर्वच लोकांचे प्रश्न सोडविण्यासाठी समिती प्रयत्नशील राहणार आहे. प्रकल्पग्रस्तांचे प्रश्न सोडविण्यासाठी समिती या ठिकाणी आली आहेत. प्रकल्पग्रस्तांना न्याय मिळावा, या अनुषंगाने समिती नक्कीच प्रयत्न करणार आहे.

त्यानंतर समितीने डाव्या कालव्याची पाहणी केली असता कार्यकारी अभियंता यांनी अशी माहिती दिली की, सन २००७ ते २००९ मध्ये हे काम झाले आहे. ० ते १० कि.मी. अंतराचे काम श्री.श्रीनिवासन या ठेकेदाराने केले असून, ११ ते २३ कि.मी. अंतराचे काम मेसर्स महिंद्रा यांनी केले आहे. कामाच्या निकृष्ट दर्जा प्रकरणी या कामाचे सुपरव्हिजन करणाऱ्यांना जबाबदार धरण्यात आलेले आहे. शासन स्तरावर या कामाच्या संदर्भात विभागीय चौकशीची कार्यवाही सुरू आहे. विभागाने १२ अभियंत्यांवर कारवाई करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

डाव्या कालव्याचे काम किती रकमेचे होते, काम कोणाला दिले, ठेकेदारांना पेमेंट किती रकमेचे झाले, हे काम निकृष्ट झाल्याप्रकरणी ठेकेदार/अधिकाऱ्यांवर काय कारवाई करण्यात आली, सिंमेट उखडलेले काम किती दिवसांत पूर्ण करण्यात येणार आहे, त्या कारणांमुळे सिंमेटचा कॅनॉल उखडण्यात आला आहे, त्याबाबत काय काळजी घेण्यात येत आहेत, डाव्या कालव्याच्या निकृष्ट कामामुळे २३ कि.मी. पर्यंत पाणी न गेल्यामुळे डाव्या/उजव्या बाजूला किती हेक्टर जमीन कॅनॉलच्या पाण्यापासून वंचित राहिली, इ. प्रश्नांची माहिती समितीस सादर करावी असे निदेश दिले.

२. मौजे चिंचाळी (पुनर्वसित गाव)

२.६० समितीने उपरोक्त पुनर्वसित गावातील शाळा इमारतीची पाहणी केली असता, इमारतीला क्रॅक पडल्याचे निदर्शनास आले. याबाबत माहिती घेतली असता, सदरहू शाळा इमारत सन २००१ मध्ये बांधण्यात आल्याचे सांगण्यात आले. तसेच, इमारतीच्या सिलिंगमधून पावसाचे पाणी गळत असल्याचे गावकऱ्यांनी सांगितले. गावकऱ्यांनी तक्रार केली की, प्लॉटसचे वाटप चिठ्ठया टाकून द्यावयास पाहिजे होते, परंतु तसे झाले नाही. यासंदर्भात कार्यकारी अभियंता, यांनी असे सांगितले की, शाळेच्या इमारतीची फाऊंडेशन ट्रीटमेंट व्यवस्थित केलेली नाही. शाळेच्या निकृष्ट बांधकामाच्या प्रकरणी कार्यकारी अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प मंडळ, नागपूर यांना चौकशी करण्याचे आदेश दिले आहेत. चिंचाळी गावाच्या पुनर्वसनावर २ कोटी २१ लाख रुपये खर्च करण्यात आला आहे.

यानंतर श्री.विठोबा समरीत या गावकऱ्याने निदर्शनास आणून दिले की, गावामध्ये पाण्याची टाकी बांधण्यात आली आहे. परंतु पम्प हाऊसची व्यवस्था केलेली नाही. त्यामुळे टाकी असून सुद्धा त्यात पाणी साठत नाही. ७ प्लॉटवर अनधिकृत बांधकाम केल्याचे निदर्शनास आणून सुद्धा प्रशासन त्या दृष्टीने काहीही करीत नाही. ग्रामस्थांनी तक्रार केली की, जलसंपदा आणि महसूल विभागाचे अधिकारी रात्री येऊन ग्रामस्थांना जागेच्या पट्टयाचे प्रलोभने देतात. शाळेच्या समोरील रस्त्यांचे मोजमाप केले असता अंतर्गत रस्ता ३.५ मीटर ऐवजी ३ मीटर असल्याचे दिसून आले. तसेच, शाळेच्या मागील बाजूचा अंतर्गत रस्ता २.१० मीटर असल्याचे आढळून आले. तसेच शाळेच्या बाजूच्या दोन्ही नाल्यांची रुंदी ११ इंच असल्याचे निदर्शनास आले. काही अंतरावरील नालीच्या शेजारुनच पाण्याची पाईप लाईन टाकल्याचे दिसून आले. ग्रामस्थांनी अशीही तक्रार केली की, जे लोक टॅक्स भरत नाहीत त्यांना प्लॉट देण्यात आले, परंतु ज्यांच्याकडे टॅक्स भरल्याच्या पावत्या आहेत, त्यांना मात्र प्लॉटचे वाटप करण्यात आलेले नाही. यावर कार्यकारी अभियंता, पुनर्वसन विभाग, भंडारा यांनी निदर्शनास आणून दिले की, वाढीव कुटूंबाच्या प्लॉटचा निर्णय अद्याप व्हावयाचा आहे. सन १९९८ मध्ये ३६५ भूखंडाचे वाटप केले आहे.

यावर समितीने मत व्यक्त केले की, पुनर्वसित गावामध्ये प्लॉट देताना त्याचे वाटप लॉटरी पद्धतीने करण्याची आवश्यकता असताना सुद्धा त्यानुसार केल्याचे दिसत नाही. त्यामुळे उर्वरित लोकांना, गावकऱ्यांसमोर चिठ्ठया टाकून प्लॉट वितरित करावयास पाहिजेत. ४५२ लोकांना गृहित न धरल्यामुळे अनेक लोकांना प्लॉट मिळाले नाही, याचे कारण इतरांनी केलेले अतिक्रमण होय. पुनर्वसनाच्या बाबतीत जवळजवळ सर्वच ठिकाणी अशा प्रकारची स्थिती आहे. महसूल विभाग आणि जलसंपदा विभागाने मध्यस्थी करून व चिठ्ठया टाकून गावकऱ्यांच्या समोर प्लॉट वाटप करावयास पाहिजे होते, परंतु अशा प्रकारची पद्धत अवलंबली नाही.

२.६१ समितीने प्रत्यक्ष गोसीखुर्द धरणाची, कालव्याची तसेच पुनर्वसित गावांची पाहणी केली. तसेच, पुनर्वसित गावांतील गावकऱ्यांचे म्हणणे ऐकून घेतले. गावकऱ्यांनी पुनर्वसनाच्या संदर्भात अतिशय तीव्र मते मांडली आहेत. सदर पाहणीच्या अनुषंगाने प्रकल्पबाधित व विभागीय प्रतिनिधी यांनी सांगितलेल्या माहितीच्या अनुषंगाने समितीने आढावा बैठक प्रकल्प कार्यालय, वाही येथे घेतली.

सदर बैठकीत समितीने विभागास विचारले की, सर्वप्रथम विभागाने सदर प्रकल्पाचा आर्थिक भाग समजावून सांगावा. प्रकल्पास पैसा कमी पडणार नाही, या दृष्टीने काय करावे लागेल व डाव्या व उजव्या कालव्यांच्या संदर्भातील माहिती द्यावी. प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनाच्या व शासनाकडे प्रलंबित असलेल्या प्रस्तावांच्या संदर्भातील माहिती द्यावी यावर विभागीय आयुक्तांनी सांगितले की, प्रकल्पाच्या संदर्भात वेगवेगळ्या स्तरावर बैठका सुरू आहेत, पाठपुरावा सुरू आहे, भेटी सुरू आहेत. काल सिंचन विभागाकडून सांगण्यात आले की, प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनाच्या संदर्भात त्यांनी १५२ कोटी रुपये महसूल खात्याला वर्ग केले आहेत आणि ते प्रकल्पग्रस्तांना न देता शिल्लक आहेत. धरणासाठी व कालव्यासाठी किती खर्च झाला, धरणाखाली व कालव्यांखाली किती जमीन गेली, त्या अनुषंगाने प्रकल्पग्रस्तांना किती मोबदला देण्यात आला आणि या संदर्भात देण्यात आलेल्या स्पेशल पॅकेजचे काय झाले.

गोसीखुर्द हा एक महत्वकांक्षी राष्ट्रीय प्रकल्प आहे. विदर्भावर अनेक वर्षे अन्याय होत आहे, अशी येथील जनतेची भावना आहे. विदर्भातील हा महत्वकांक्षी प्रकल्प लवकर पूर्ण होण्यासाठी प्रयत्न केले पाहिजेत. प्रकल्पामुळे विदर्भाचा विकास होणार आहे, विदर्भातील संपत्ती वाढणार आहे, शेतकऱ्यांना आर्थिक पाठबळ मिळणार आहे. यासंदर्भात कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस सांगितले की, सदर गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी या वर्षाची तरतूद ५०८ कोटी रुपये आहे. परंतु या प्रकल्पाला १५०० कोटी रुपयांची गरज आहे. आम्ही सादर केलेल्या प्रस्तावाला मान्यता मिळाल्यानंतर वाढीव मागणी करणार आहोत. केंद्र शासनाकडे ५०८ कोटी रुपयांचा प्रस्ताव सादर झालेला आहे. पहिल्या क्वॉर्टरची २५ टक्के रक्कम दिली होती. दुसऱ्या क्वॉर्टरची १५ टक्के रक्कम म्हणजे ७५ कोटी रुपये मिळाले नाहीत. तिसऱ्या क्वॉर्टरची ३० टक्के रक्कम, १५० कोटी रुपये मिळाले नाहीत. त्यामुळे प्रकल्पाच्या कामात अडचणी येत आहेत. दुसरा व तिसरा तिमाही हप्ता प्रलंबित आहे. १५०० कोटी रुपयांच्या ९० टक्के पैसे केंद्र शासनाकडून घेण्यात येतील.

केंद्र शासनाकडून येणारे पैसे आणि कालव्याच्या पुनर्वसनाचे काम याचा हिशोब काय आहे प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनाकरिता महसुल खात्याकडून मागणी किती येते अशी विचारणा समितीने केली असता, विभागीय आयुक्त नागपूर यांनी सांगितले की, या वर्षी कोणतीही मागणी प्रलंबित नाही. पुनर्वसनासाठी नागरी सुविधा आवश्यक असतात. भंडारा जिल्ह्यात ३ भूसंपादन अधिकारी आहेत. शेती प्रकरणाचे ३ आयटम आहेत. भूसंपादन मोबदला पुर्णतः या संदर्भातील शिल्लक रक्कम रुपये २५ कोटी ४४ लाख १७ हजार आहे. भूसंपादन मोबदला अंशतः या संदर्भातील शिल्लक रक्कम ९ कोटी २ लाख २५ हजार रुपये आहे. पुनर्वसन अनुदानाची रक्कम १३ कोटी २४ लाख २९ हजार रुपये आहे. व्याजाची रक्कम ११ कोटी १२ लाख ९४ हजार रुपये आहे. सर्व मिळून शेती प्रकरणात ५८ कोटी ८३ लाख ६५ हजार निधी शिल्लक आहे. सेक्शन-४ काढूनही भूसंपादनाच्या मोबदल्याची २/३ रक्कम दिलेली नाही. त्यामुळे ही रक्कम बाकी आहे. ॲवॉर्ड होऊन रक्कम शिल्लक आहे, असे नाही. बरीच प्रकरणे ॲर्वार्ड स्टेजवरील आहेत. ती प्रकरणे लवकरच निकाली काढण्यात येतील. सदर सर्व प्रकरणे निकाली काढण्यासाठी जास्तीत जास्त १ वर्षाचा कालावधी लागेल. याबाबत विभागाकडून प्रयत्न करण्यात येत आहेत. कारण वेगवेगळ्या टप्प्यावरील वेगवेगळी प्रकरणे आहेत.

ॲवॉर्डसाठी १ वर्ष योग्य नाही यासाठी कमीत कमी किती कालावधी लागेल अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय आयुक्त, नागपूर यांनी सांगितले की, सर्व प्रकरणांमध्ये सेक्शन-४ झाले आहे. बरीच प्रकरणे ॲवॉर्ड स्टेजला आलेली आहेत. या संदर्भात वरचे वर रिव्हू बैठक घेण्यात येते. जिल्हाधिकारी स्तरावर देखील आढावा बैठक घेण्यात येते. या संदर्भात प्राथम्यक्रम केलेला आहे. २२ प्रकरणे असून या संदर्भात एक सॉफ्टवेअर विकसित केले आहे. इतर भूसंपादनाचा आढावा घेणे, ऑप्शनल डेट्स इत्यादी केलेले आहेत. दर १५ दिवसांनी आयुक्त कार्यालय व सिंचन विभागाची संयुक्त बैठक घेण्यात येते. घरांच्या प्रकरणात भंडारा जिल्ह्यामध्ये १२ कोटी ६७ लाख ३१ हजार रुपये भूसंपादन मोबदला निधी शिल्लक आहे. नागपूर जिल्ह्यांसाठी ३ भूसंपादन अधिकारी आहेत. तेथील भूसंपादन प्रकरणात ३३ कोटी ५७ लाख २७ हजार २२७ रुपये आहेत. १५२ कोटी रुपयांच्या पॅकेजमध्ये ३ आयटम आहेत. त्यामध्ये शिल्लक रक्कम १९ कोटी ७५ लाख ३२ हजार ९०६ रुपये आहे. ती रक्कम भूसंपादन अधिकाऱ्याच्यामार्फत दिली जाते.

व्याजाची रक्कम लगेच वाटप का केली जात नाही ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय आयुक्त, नागपूर यांनी त्यांना गावात जाऊन लोकांना बोलावून व्याजाची रक्कम वाटप करण्यात येते. प्रत्येक गावात महिन्यातून एकदा ३ अधिकारी पाठविण्यात येतात. काही बाबतीत वैयक्तिक स्वरुपातील अडचणी आहेत तर काही बाबतीत सार्वजनिक स्वरुपाच्या अडचणी आहेत. तेथे अधिकारी त्यांच्याशी अनौपचारित बैठका घेऊन चर्चा करण्याचा प्रयत्न करतात. नागपूर जिल्ह्यात १५२ कोटी रुपयांच्या पॅकेजमध्ये १९ कोटी ७५ लाख ३२ हजार रुपये शिल्लक आहेत, ते देण्याच्या दृष्टीने कार्यवाही करण्यात येत आहे. पुनर्वसन अनुदानामध्ये २ कोटी ५५ लाख ६० हजार ५८ रुपये शिल्लक आहेत. त्यामध्ये अडचण अशी आहे की, संबंधित कोर्टामध्ये केस दाखल करणार आहेत. अंडरस्टेकिंग करणार नाही, म्हणून पुनर्वसन अनुदान दिले जाते. पुनर्वसन अनुदान कमी येत असल्यामुळे ते देत नाही. लोक कोर्टात गेले. कोर्टाने दिलेला निर्णय विभागीय आयुक्त कार्यालयात आला. तो निर्णय विदर्भ सिंचन महामंडळाकडे आलेला नाही.

असे असेल तर कोर्टाच्या आदेशाप्रमाणे कार्यवाही करावी लागेल असे मत समितीने व्यक्त केले असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस असे अवगत केले की, वाढीव मोबदल्यासंबंधी निकाल येईल. विधी व न्याय विभागाला यासंबंधी विचारण्यात येईल की, यासंबंधी अपिल करायचे की नाही आणि त्यांच्या अभिप्राय आल्यानंतर कार्यवाही करण्यात येईल.

भूसंपादनाच्या संदर्भात नागपूर जिल्ह्याला जवळपास २० कोटी रुपये वाटले आणि भंडारा जिल्ह्याला २० कोटी रुपये वाटले. विभागाने प्रकल्पग्रस्तांच्या जमिनी अनेक वर्षे ताब्यात घेतल्या आहेत. कॅनॉल तयार झाले. मग प्रकल्प होण्यास उशीर का लागत आहे ? पुनर्वसनाच्या बाबतीत शासनाचा कायदा आहे की, अगोदर पैसे दिले पाहिजे. शासनाने कायदा केलेला आहे की, जमीन संपादित केल्यानंतर लगेच ८० टक्के रक्क्म द्यायची. परंतु तसे केलेले नाही. याचाच अर्थ असा की, सरसकट शेतकऱ्यांना मारायचा प्रयत्न केला आहे असे मत समितीने खेदाने व्यक्त केले असता, विभागीय आयुक्त, नागपूर यांनी समितीस सांगितले की, ॲडव्हान्स पझेशन ॲवॉर्डची रक्कम मागणी केली तर ८० टक्के मोबदला देण्यात येतो, परंतु तशी केस आलेली नाही.

सिंचन विभागाने या संदर्भात भूसंपादन अधिकाऱ्यांना का कळविले नाही ? अशी विचारणा समितीने केली असता ॲडव्हान्स पझेशन घेतल्यानंतर ८० टक्के मोबदला द्यायचा असतो, परंतु त्यावेळी अडचण अशी मांडली गेली की, या संदर्भात दोन वेळा ॲवॉर्ड करावे लागतात. जिल्हाधिकारी कार्यालय म्हणाले की, पहिल्यांदा सर्व फायनल करु आणि त्यानंतर संपूर्ण ॲवॉर्ड करु. त्यामुळे ८० टक्के ॲडव्हान्स पझेशन ॲवॉर्ड करूनच पेमेंट करावे असे सांगितले होते.

प्रकल्पग्रस्तांना पुनर्वसनाच्या संदर्भात शासनाच्या धोरणाप्रमाणे पैसे देत नाही. कायद्याप्रमाणे भूसंपादन का केले नाही ? तसेच ग्रामस्थांना ॲडव्हान्स पझेशन ॲवॉर्डच्या संदर्भात कळविले नाही. शेतकऱ्यांची जमीन जाऊन देखील त्यांना शासन पैसे देऊ शकले नाही, शेतकऱ्याला मदत मिळाली नाही, हे बरोबर नाही ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणली असता विभागीय आयुक्त नागपूर यांनी सांगितले की, ॲर्वार्ड देण्यात येते आणि प्रोसेस करण्यात येते. फायनल स्टेजवर केस नसल्यास ८० टक्के मोबदला ताबडतोब देण्याचा प्रयत्न करण्यात येतो.

समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे बाधित झालेल्या लोकांची पुनर्वसनाची स्थिती पाहिली. पाथरी गावात सर्व कामे चुकीची झालेली आहेत. मौ.पाथरी या प्रकल्पबाधित गावाचे चिंचाळी गावात पुनर्वसन करण्यात आले आहे. त्या गावात पाणी पुरवठा करण्यासाठी टाकीचे बांधकाम केले आहे. परंतु पम्प हाऊस किंवा विहिरीची व्यवस्था केली नाही.

स्पेशल पॅकेजप्रमाणे काम झाले नाही. प्रकल्पबाधितांना सोयीसुविधा करून दिल्या नसल्यामुळे ते तेथे रहावयास तयार नाहीत. हजारो कोटी रुपये खर्च होऊन देखील तेथील शेतीला पाणी देण्याचा प्रश्न सुटलेला नाही. पुनर्वसनाचा प्रश्न जोपर्यंत प्रलंबित राहिल तोपर्यंत प्रकल्प सुरळीत सुरू होणार नाही. गावातील प्रमुख रस्त्यांची, अंतर्गत रस्त्यांची कामे प्लॅनप्रमाणे केली नाही. तसेच गाव पुर्नवसित होण्याच्या अगोदर तेथे शाळा बांधून ठेवली. त्यामुळे या शाळेची अवस्था फार वाईट झालेली आहे. ड्रेनेज सिस्टीम लहान केलेला आहे इत्यादी बाबी समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, गावातील रस्त्यांची रुंदी १५ मीटर, १२ मीटर व ९ मीटर अशी असणे तसेच अधीक्षक अभियंता यांनी असे सांगितले की, सदर प्रकरणी जे दोषी आहेत त्यांच्या चौकशीचे आदेश दिले आहेत.

शासनाने प्रकल्पग्रस्तांना वाऱ्यावर सोडले आहे. त्यामुळे पुनर्वसन कायद्यामध्ये बदल करावा हा दृष्टीकोन समितीचा आहे. गोसीखुर्द प्रकल्पाला राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून २००९ मध्ये मान्यता मिळाली. या प्रकल्पातील प्रकल्पबाधितांना राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ नुसार नागरी सुविधा दिल्या आहेत काय ? कारण समितीच्या मते राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणाप्रमाणे नव्हे तर राज्याच्या पुनर्वसन अधिनियमानुसार नागरी सुविधा उपलब्ध करून दिल्या आहेत. राज्याच्या पुनर्वसन धोरणात आणि राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणात बरीच तफावत आहे. या अनुषंगाने समितीने सुचित केले की, गोसीखुर्द प्रकल्प हा राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून जाहिर झाल्यामुळे यापूर्वी पुनर्वसन झालेल्या आणि भविष्यात पुनर्वसन करण्यात येणाऱ्या प्रकल्पबाधितांना राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ नुसार सोयी सुविधा उपलब्ध करून दिल्या पाहिजेत. गोसीखुर्द प्रकल्पबाधितांचे राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणानुसार पुनर्वसन झाल्यास, त्या धर्तीवर राज्यातील इतर प्रकल्पग्रस्तांचे सुद्धा पुनर्वसन करता येईल.

समितीने गाडेघाट या पुनर्वसित गावाला भेट दिली. तेथील ग्रामस्थांनी तक्रार केली की, त्यांचे घाटउमरी येथून गाडेघाट या ठिकाणी पुनर्वसन करण्यात आले, परंतु रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्यात आल्या नाहीत. वास्तविक पाहता बचत गटांच्या माध्यमातून रोजगार उपलब्ध करून देण्याच्या अनेक योजना आहेत. त्यामुळे या सर्व बाबींचा विचार करता गाडेघाट येथे पुनर्वसन करण्यात आलेल्या लोकांना रोजगार उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने कार्यवाही करावयास पाहिजे.

तसेच प्रकल्पग्रस्त कुटूंबातील एका व्यक्तीला नोकरी देण्याचे शासनाचे धोरण आहे. परंतु ज्यांना नोकरी मिळालेली नाही त्या कुटूंबाना किमान रोजगार उपलब्ध करून देण्याबाबतचा हा विषय आहे. प्रकल्पग्रस्तांना त्यांच्या मूळ गावातून काढून दुसऱ्या गावात पुनर्वसित केले जाते. परंतु ज्या ठिकाणी प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन केले जाते त्या गावातील ग्रामस्थ प्रकल्पग्रस्तांना कामे करु देत नाहीत. उलट त्यांना शिवीगाळ करतात. वास्तविक पाहता हा सामाजिक प्रश्न आहे. त्या लोकांना काही दिवस स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देता येईल काय, रोजगार हमी योजनेतून काम देता येईल काय किंवा गोसीखुर्द प्रकल्प सुरू झाल्यानंतर त्या ठिकाणी प्रकल्पबाधितांना काम देता येईल काय याबाबत विचार करावयास पाहिजे. प्रकल्पग्रस्त कुटूंबातील एका व्यक्तीला नोकरी देण्याचे शासनाचे धोरण आहे. या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, आतापर्यंत अशा किती प्रकल्पग्रस्तांना नोकरी देण्यात आलेली आहे ? यासंदर्भात विभागाकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही. याबाबतची सविस्तर माहिती समितीस सादर करावी असे निदेश समितीने विभागास दिले.

मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेचे काम कधी सुरू झाले. त्यावेळी मुख्य अधिकारी कोण होते. कारण कामामध्ये अनेक त्रुटी आढळून आल्या. तसेच त्या योजनेमध्ये मोठ्या प्रमाणावर अनियमितता झाल्याचे निदर्शनास आले आहे. त्या योजनेचे काम वेळेत पूर्ण न करणे, वारंवार एक्सटेंशन देणे या बाबी घडलेल्या आहेत. मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेचे काम कोणत्या एजन्सीला देण्यात आले आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता सदर योजनेचे काम सन २००६ च्या दरम्यान सुरू झाले होते. श्री. आपटे हे कार्यकारी अभियंता आणि श्री.पोहेकर हे मुख्य अभियंता होते. सध्या हे प्रकरण आर्बीट्रेशन यांच्याकडे प्रलंबित आहे. सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे सचिव श्री.धनजंय धवड हे आर्बीट्रेशनचे मुख्य आर्बीट्रेटर असून जलसंपदा विभागाचे श्री.उपासने व ठेकेदाराच्या वतीने श्री.जी.आर.कुलकर्णी हे ऑर्बीट्रेटर आहेत. या प्रकल्पाची जी डिझाईन दिली होती त्यामध्ये ठेकेदाराने बदल केल्यामुळे ठेकेदारांकडून जी वसुली होणे अपेक्षित होते ती वसुली करण्याचे आदेश शासनाने दिले होते. त्यानुसार ठेकेदारांकडून १६.९२ कोटी रुपये वसूल केले आहेत असे सांगण्यात आले.

अंदाजपत्रकाच्या अगेन्स्ट डिझाईनमध्ये बदल केला असताना ठेकेदाराला निधी अदा करण्यास कोण जबाबदार आहे ? विभागाच्या डिझाईनमध्ये बदल केल्यामुळे संबधित ठेकेदाराला आगाऊ दिलेली रक्कम परत घेतली आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता संबंधित ठेकेदाराकडून व्याजासह रक्कम वसूल केली आहे. मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या कामाचे टेंडर हे सी-टेंडर पद्धतीने होते. सी-टेंडरनुसार ठेकेदाराने स्वतःच्या मतानुसार डिझाईन तयार करून काम करावयाचे असते. विभागाचे अंदाजपत्रक ४-रो चे होते. पंरतु ठेकेदाराने ३-रो चे डिझाईन दिले होते असे सांगण्यात आले.

सी-टेंडर वगैरे सर्व मान्य आहे. विभागाचा प्रस्ताव ४-रो चा होता. परंतु ठेकेदाराने सी-टेंडर पद्धतीचा अवलंब करून आपल्या सोयीनुसार ३-रो चे डिझाईन तयार केले. असे असले तरी रनिंग किंवा फायनल बिल करताना विभागाच्या लक्षात यावयास हवे होते की, ठेकेदाराने ४-रो ऐवजी ३-रो केल्या आहेत. त्यामुळे विभागाने ठेकेदाराला कामाचा मोबदला ४-रो नुसार नव्हे तर ३-रो नुसार द्यावयास हवा होता ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता अधीक्षक अभियंता, गोसीखूर्द उपसा सिंचन मंडळ, भंडारा यांनी सांगितले की, या योजनेचे काम फायनल नव्हे तर रनिंग आहे. ठेकेदाराने डिझाईनमध्ये बदल केल्यामुळे, या कामाप्रकरणी जी आगाऊ रक्कम दिली होती ती वसूल केली आहे. विभागाने ठेकेदाराकडून रक्कम वसूल केली आहे.

टेंडर देण्यापूर्वी विभागाने पैसे रिलीज केले काय ? ज्यांनी ठेकेदाराला अतिरिक्त रक्कम दिली त्यांच्यावर काय कारवाई करण्यात आली ? याबाबत विभागाकडून लेखी माहिती प्राप्त झाली. **(विवरण क्र.३)**

गोसीखुर्द प्रकल्पाचा डावा कालवा सुरू करण्यासाठी २३९ मीटर पाणी साठ्यांची आवश्यकता आहे. परंतु या साठ्यापर्यंत न पोहोचण्याची कारणे काय आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस सांगितले की, सध्या पाण्याची पातळी २३६.६८ मीटर आहे. पहिला टप्पा २३९ मीटरचा आहे. परंतु ३-४ गावे पुनर्वसित ठिकाणी जाण्यास विरोध करीत असल्यामुळे हा टप्पा गाठता येत नाही. यावर समितीने असे मत व्यक्त केले की, २३९ मीटरचा टप्पा गाठण्यासाठी विभागाने प्रयत्न करावे. डावा कालवा पूर्ण न झाल्यामुळे शेतकऱ्यांच्या शेतात पाणी पोहोचत नाही. हे काम मार्गी लावण्यासाठी पुनर्वसन विभाग आणि जलसंपदा विभागाकडून या प्रकरणी निर्णय व्हावयास पाहिजे. तसेच विभागाने केवळ पुनर्वसनाकडे लक्ष केंद्रित करून, पुनर्वसनाच्या कामामध्ये कसल्याही प्रकारची गडबड होणार नाही याबाबत काळजी घेतली पाहिजे.

मूळात पुनर्वसन विभागाकडे कर्मचारी वर्ग कमी आहे. पुनर्वसनाच्या कामासाठी जो कर्मचारी वर्ग दिलेला आहे तो डेडीकेटेड नाही. शिवाय जलसंपदा विभागाकडे जो कर्मचारी वर्ग आहे तो निवडणूक कामासाठी किंवा अन्य कामासाठी पाठविण्यात येतो. पुनर्वसनाचे काम योग्यप्रकारे पार पाडण्यासाठी गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी स्पेसिफिक कर्मचारी वर्ग उपलब्ध करून द्यावयास पाहिजे. जेणेकरून किमान दोन-तीन वर्षात पुनर्वसनाचे सर्व काम मार्गी लागू शकेल. महसूल विभागात सर्व्हेअर, पीआरओ, ड्रायव्हर, लिपिक, तलाठी, इंजिनियर ची किती पदे कार्यरत आहेत आणि किती पदे अपुरी आहेत याची माहिती समितीला द्यावी. सरकारी अधिकारी आणि एनजीओ यांच्यात काम करण्यामध्ये फरक असतो. एनजीओ हे समाजातील प्रश्न विचारपूर्वक सोडवितात. काही प्रश्न मोकळेपणाने मांडून ते सोडविण्यासाठी एनजीओंना संधी द्यावी कारण बऱ्याच एनजीओंनी पुनर्वसनाच्या कामामध्ये चांगले काम केलेले आहे. असे मत समितीने व्यक्त केले असता, विभागीय आयुक्त, नागपूर यांनी सांगितले की, यासंदर्भात सामाजिक व आर्थिक अडचणी काय आहेत, कोणाच्या गरजा काय आहेत हे जाणून घेण्यासाठी प्रकल्प अधिकाऱ्यांना सूचना दिलेल्या आहेत. या अनुषंगाने संबधित अधिकाऱ्यांनी आपापल्या स्तरावर कार्यवाही सुरू केली आहे.

गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या डाव्या कालव्याचे काम पूर्ण करण्यासाठी स्थलांतरास विरोध करणाऱ्या तीन-चार गावांमध्ये वाटीघाटीतून काही करता येईल का अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय आयुक्त, नागपूर यांची स्पष्ट केली, उक्त चारही गावांमध्ये भूसंपादनाचे काम झालेले आहे. केवळ शेतजमिनीचे प्रश्न बाकी आहेत. गावकऱ्यांची मागणी आमच्या स्तरावर सोडविता येण्याजोगी नसून शासन स्तरावर सोडविण्यासारखी आहे.

याच अनुषंगाने कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीला अवगत केले की, गेल्या वर्षी प्रकल्पाचा पाणीसाठा २३७.२ मीटरवर अडविला होता. परंतु बऱ्याच लोकांची तक्रार आल्यामुळे या वर्षी तो पाणीसाठा ०.६० मीटरने कमी करून, २३६.६ मीटर पर्यंत खाली आणला आहे. इतर ठिकाणी अडचण नसेल तरच २३७.२ मीटरपर्यंत पाणीसाठा करण्यात येईल आणि त्यानंतर अडचण उद्‌भवली नाही तर तो पाणीसाठा २३८ मीटरपर्यंत नेण्यात येईल. या कामात कोणतीही अडचण न आल्यास मे-जून, २०१२ पर्यंत २३९ मीटरपर्यंत पाणीसाठा करण्याचा विभागाचा प्रयत्न आहे.

समितीने तेथील कॅनॉलला भेट दिली, त्यावेळी तेथील शेतकरी, प्रकल्पासाठी गावे सोडण्यास तयार आहेत, असे म्हणत होते. परंतु ते काही रक्कम मागत आहेत. शेतकरी मागत असलेली रक्कम द्यायची की कायद्यानुसार असलेली रक्कम द्यायची, याचा निर्णय शासनाने घ्यावयाचा आहे. ही बाब निदर्शनास आणून दिली असता, कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, ५ गावांतील लोकांनी राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण, २००७ प्रमाणे सुविधा देण्यात याव्यात असे म्हटले आहे आणि हाच मुख्य मुद्दा आहे.

हा मुद्दा विभागाने शासनासमोर मांडावा असे समितीने सुचविले असता यासंदर्भातील प्रस्ताव पाठविलेला आहे. लाभक्षेत्रामध्ये जमीन दिलेली नाही, त्यांना लाभक्षेत्रातील जमिनीच्या ५० टक्के रक्कम देण्याची प्रोव्हिजन आहे असे कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले.

सध्या विभागाकडे अतिरिक्त जमिन आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस असे अवगत केले की, विभागाकडे अतिरिक्त जमीन काहीही नाही. आपण कलम १४ (६) नुसार प्रस्ताव सादर केलेला आहे. त्या प्रस्तावाला शासनाची मान्यता मिळाली तर फार बरे होईल. पर्यायी जमीन नको म्हणतात अशा लोकांना लाभक्षेत्रातील जमिनीच्या ५० टक्के रक्कम दिली जाते.

काही दिवसांपूर्वी कॅनॉलमध्ये एक व्यक्ती मरण पावली, अशी माहिती मिळाली होती. सदर व्यक्ती कर्मचारी होती का ? अशी विचारणा समितीने केली असता सदर व्यक्ती कर्मचारी नसून, कर्मचाऱ्याचा मुलगा होता असे सांगण्यात आले. यावर समितीने शासनाकडून सदर व्यक्तीच्या कुटुंबाला काही शासकीय मदत करता आली तर पहावे. तसेच या संदर्भातील प्रस्ताव पाठवून संबंधिताला योग्य ती मदत करावी अशी सूचना दिली.

कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीला असेही सांगितले की, प्रकल्पग्रस्तांना कितीही पैसे दिले तरी ते पुरत नाहीत, ते खर्च करून टाकतात. प्रकल्पग्रस्त शेतकऱ्यांच्या वारसांसाठी कायमची व्यवस्था करण्याच्या दृष्टीने कार्यवाही केली पाहिजे. जर

समितीने शासकीय नोकरीमध्ये प्रकल्पग्रस्तांसाठी असलेले ५ टक्क्यांचे आरक्षण १० टक्के करण्याच्या संदर्भातील निर्णय घेतला तर फार बरे होईल. प्रकल्पग्रस्तांना कायमस्वरुपी उपयोगी होण्यासाठी ही बाब फार फायदेशीर होईल. तसेच नॉन इरिगेशन, खाजगी प्रकल्पांना पाणी देण्यात येते. सदर खाजगी उद्योगधंद्यांना त्यांच्या उद्योगांमध्ये प्रकल्पग्रस्तांसाठी १० टक्के नोकरी देण्याचे बंधन घातले तरी देखील खूप फायदा होईल.

विभागीय सचिवांनी उपस्थित केलेल्या उक्त मुद्यांसंदर्भात समिती सकारात्मक विचार करेल असे समितीने विभागाला आश्वासित केले.

२.६१ समितीने गोसीखूर्द प्रकल्पाला भेट दिल्यानंतर दिनांक ३० मे २०१६ रोजी मुंबई येथे बैठक घेण्यात आली. सदर बैठकीत प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसन संदर्भात चर्चा करण्यासाठी पुनर्वसन विभागाचे अधिकारी उपस्थित होते. उपायुक्त, (पुनर्वसन) नागपूर विभाग यांनी समितीला सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पग्रस्तांच्या ज्या मागण्या आहेत आणि त्यांना कायद्याने देय आहे या दोन्ही गोष्टींचा समावेश असलेला एक प्रस्ताव शासनाकडे २-३ महिन्यापूर्वी सादर केलेला आहे.

प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन राज्य शासनाच्या पुनर्वसन नियमानुसार केले जाणार आहे की, केंद्र शासनाच्या नवीन पुनर्वसन नियमानुसार केले जाणार आहे ? तसेच, केंद्र शासनाचे पुनर्वसनाबाबतचे नियम राष्ट्रीय प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांना लागू होणार आहेत काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस असे अवगत केले की, राज्याचा पुनर्वसन कायदा आहे व केंद्र शासनाचे पुनर्वसन धोरण, २००७ आहे. तसेच या बाबतचा केंद्र शासनाचा नवीन कायदा अद्याप अस्तित्वात आलेला नाही.

राज्याचा पुनर्वसन कायदा व केंद्र शासनाचे पुनर्वसन धोरण यामध्ये तफावत आहे. तेथील लोकांची केंद्र शासनाच्या धोरणाप्रमाणे मदत मिळावी अशी मागणी आहे. त्यामुळे कायद्यामध्ये केंद्र शासनाच्या धोरणाप्रमाणे सुधारणा करण्याची शिफारस विभागाने केली आहे काय, विभागाने सादर केलेल्या प्रस्तावामध्ये याबाबत काही नमूद केले आहे काय, तसेच समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पास भेट दिल्यानंतर समितीने केलेला सूचनेच्या अनुषंगाने विभागाने बैठका घेतल्या का, तेथील लोकांचे म्हणणे ऐकून घेतले का, माणुसकीच्या दृष्टीने त्यांना जे जे काही देता येईल त्याची नोंद घेतली का, समितीने दिलेल्या सूचनाची काय कार्यवाही केली. तसेच प्रकल्पग्रस्तांनी सुद्धा त्यांच्या काही मागण्या समितीच्या निदर्शनास आणून दिल्या होत्या. समितीच्या सूचना आणि प्रकल्पग्रस्तांच्या मागण्यांचा विचार प्रस्ताव तयार करताना केला काय ? विभागाने २००० प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन केले आहे. अजून १४ हजार प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन करणे बाकी आहे. समितीने भेटीच्या वेळी काही पुनर्वसित गावांना भेटी दिल्या होत्या. त्या ठिकाणी अनेक अडचणी असल्याचे दिसून आले होते. अशी विचारणा समितीने केली असता, उपायुक्त पूनर्वसन नागपूर यांनी सांगितले की, समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पास भेट दिल्यानंतर यासंदर्भात बैठक घेतली आणि त्यानंतर पुनर्वसनाच्या बाबतीत प्रस्ताव सादर केला आहे. सन १९९९ च्या पुनर्वसन कायद्यानुसार प्रकल्पग्रस्तांना कोणत्या सुविधा वा मोबदला द्यावा याचा अंतर्भाव प्रस्तावात केला आहे. प्रकल्पग्रस्तांची अशी मागणी आहे की, राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ नुसार एकरकमी रक्कम द्यावी. प्रकल्पग्रस्तांच्या मागणीचा आम्ही प्रस्तावात अंतर्भाव केला आहे. प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनाबाबतचा प्रस्ताव शासनाकडे सादर केला आहे.

शासन स्तरावर जो प्रस्ताव सादर केला आहे त्यावरुन प्रकल्पग्रस्तांचे समाधान होणार आहे काय ? विभागाने सादर केलेला प्रस्तावच जर प्रकल्पग्रस्तांना मान्य नसेल तर त्यांचे समाधान होणार नाही आणि पुन्हा पूर्वीचीच परिस्थिती निर्माण होईल. त्यामुळे जो प्रस्ताव तयार केला आहे त्याबाबत विभागाने प्रकल्पग्रस्तांशी चर्चा केली आहे काय ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता पुनर्वसनाच्या प्रस्तावासंदर्भात प्रकल्पग्रस्तांशी चर्चा केलेली नाही. पण प्रकल्पग्रस्तांसोबत त्यांच्या मागण्यांबाबत चर्चा करण्याची परवानगी द्यावी असे प्रस्तावात नमूद केले आहे असे उपायुक्त (पुनर्वसन), नागपूर यांनी सांगितले.

विभागाने सादर केलेल्या प्रस्तावाला शासनाकडून मान्यता मिळाल्यानंतर प्रकल्पग्रस्त पुनर्वसित ठिकाणी जातील हे अपेक्षित आहे काय ? प्रकल्पाचे काम पूर्ण व्हावे म्हणून विभागाने प्रस्ताव सादर केला आहे. परंतु प्रकल्पग्रस्तांना विभागाचा प्रस्तावच मान्य नसेल तर त्या प्रस्तावाला शासन स्तरावरून मान्यता मिळून सुद्धा काहीही उपयोग होणार नाही. वास्तिवक पाहता प्रकल्पग्रस्तांच्या अपेक्षा, मागण्या काय आहेत याबाबतचा सर्वंकष अभ्यासकरून आपण वस्तुस्थितीदर्शक प्रस्ताव सादर करावयास पाहिजे होता. अधिकारी कायद्याच्या बाहेर जाऊन काम करू शकत नाहीत. तथापि प्रस्ताव सादर करताना अमुक बाब योग्य आहे किंवा अमुक बाब अयोग्य आहे हे सांगण्याची जबाबदारी अधिकाऱ्यांची आहे. विभागाकडून पुनर्वसनाचे काम योग्यप्रकारे केले जात नाही म्हणूनच पुनर्वसनाचा विषय हा सर्वांच्या दृष्टीने चर्चेचा विषय होतो. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ हे केंद्र सरकारचे आहे. हे धोरण जाहीर झाल्यानंतर प्रकल्पग्रस्तांच्या अपेक्षा वा मागण्या वाढल्या आहेत. एखादा प्रकल्प करावयास घेतल्यानंतर त्या प्रकल्पाच्या किंमतीत वाढ झाली तर ठेकेदारांना एस्कलेशन कॉस्ट द्यावी लागते. त्यासाठी आपण परवानगी घेत नाही. एखाद्या प्रकल्पासाठी शेतकऱ्यांना जमीन संपादन करण्याची नोटीस दिल्यानंतर व ती जमीन १०-२० वर्षांनी संपादित केल्यास शेतकऱ्यांना पूर्वीच्याच दराने जमिनीचा मोबदला दिला जातो. मुळात शेतकऱ्यांची मागणी आहे की, त्यांच्या जमिनीला बाजारभावाने मोबदला मिळावयास पाहिजे. आपल्या राज्याने पुनर्वसन कायदा केला, भूसंपादन कायदा केला. त्यामुळे सर्व बाबींचा अभ्यास करून पुनर्वसनाच्या बाबतीत प्रकल्पग्रस्तांच्या नेमक्या काय मागण्या आहेत किंवा त्यांचे काय म्हणणे आहे हे जाणून घ्यावयास पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले

की, पुनर्वसन कायदा-१९९९, राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण-२००७ आणि प्रकल्पग्रस्तांच्या मागण्या या अनुषंगाने जेव्हा पुनर्वसनाचा प्रस्ताव तयार होतो तेव्हा मोठ्या प्रमाणावर आर्थिक भार येण्याची शक्यता असते. त्यामुळे कोणत्या मर्यादेपर्यंत आर्थिक भार पेलू शकतो हा देखील मुद्दा समोर येतो व त्या दृष्टीने विचार करावा लागतो. प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन करताना केलेले भूसंपादन, प्रकल्पग्रस्तांच्या मागण्या इ. सर्व बाबींचा विचार करावा लागतो. पुनर्वसन कायदा-१९९९ मध्ये प्रकल्पग्रस्तांना लाभक्षेत्रात पर्यायी जमीन देण्याची तरतूद आहे. या तरतुदीनुसार प्रकल्पग्रस्तांनी लाभक्षेत्रात पर्यायी जमीन मिळण्यासाठी ६५ टक्के रक्कम भरणे आवश्यक आहे. परंतु गोसीखुर्द प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांनी त्या कालावधीत ती रक्कम भरलेली नाही. या बाबींचा विचार करून, गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी वेगळे पॅकेज देण्याच्या दृष्टीकोनातून विचार सुरू आहे. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरण, राज्याचा पुनर्वसन कायदा, प्रकल्पग्रस्तांच्या मागण्या आणि त्यामुळे पडणारा आर्थिक भार या सर्व बाबींचा अभ्यास करावा लागेल. यापूर्वी शासनाने गोसीखुर्द प्रकल्पग्रस्तांसाठी १५२ कोटी रुपयांचे वेगळे पॅकेज दिले होते. आयुक्त (पुनर्वसन) यांनी जो प्रस्ताव सादर केला आहे तो शासनाकडे विचाराधीन आहे. प्रकल्पग्रस्तांच्या नेमक्या कोणत्या मागण्या आहेत हे त्यांनी प्रस्तावात नमूद केले आहे. नोकरी उपलब्ध असेल तर एकरकमी आर्थिक रक्कम देण्याची मागणी सुद्धा प्रस्तावात अंतर्भूत आहे. आयुक्तांनी सादर केलेल्या प्रस्तावावर अजून अंतिम निर्णय झालेला नाही.

२.६२ केंद्र सरकारने १९६० मध्ये चेक बंदी कायदा केलेला आहे. उत्तर प्रदेश, हरीयाणा आणि इतर काही राज्यात त्या कायद्याची अंमलबजावणी होत आहे. चेक बंदी कायद्यान्वये भूसंपादन, रस्ते, धरण, प्रकल्प इ. कामे कसल्याही आडकाठीविना पूर्ण होतात. शिवाय कोणताही शेतकरी भूमिहीन होत नाही. कोणाची कमी किंवा कोणाची जास्त जमीन संपादित केली हा प्रकार सुद्धा होत नाही. उत्तर प्रदेश राज्याने त्या कायद्याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी केली आहे. आपल्या राज्याचा विकास करावयाचा असेल तर आपल्या राज्याने धाडसाने चेक बंदी कायदा लागू करण्याची आवश्यकता आहे. आपल्या राज्याने या कायद्याची अंमलबजावणी केली तर अनेक प्रश्न सुटू शकतात. शिवाय प्रकल्प सुद्धा मार्गी लागू शकतात. चेक बंदी कायद्यामुळे लोकांना समान फायदा होऊ शकतो. हा कायदा राज्याला लागू करावा चेक बंदी कायद्याबाबत समितीने सांगितले की, टाऊन प्लॅनिंग ॲक्ट जसा आहे तसाच चेक बंदी कायदा आहे. टाऊन प्लॅनिंग ॲक्ट अंतर्गत जमिनी संपादित करून त्याचे प्लॉटींग करून सर्वांना समान स्वरुपात वाटप केले जाते. तशा प्रकारे चेक बंदी कायद्यामध्ये सुद्धा समान वाटप केले जाते. चेक बंदी कायद्यामुळे कोणावरही अन्याय होत नाही किंवा कोणी विस्थापित होत नाही. प्रत्येकाच्या जमिनीचे प्लॉटींग करून, ज्या प्रकल्पासाठी जागा हवी आहे त्या प्रकल्पासाठी लोकांची जमीन कपात करून दिली जाते. असे केल्यास सर्वांची समप्रमाण जमीन कपात होते आणि त्यास कोणाचा विरोध होत नाही. तसेच प्रकल्पाचे काम सुद्धा पूर्ण होऊ शकते. या कायद्याची अंमलबजावणी सुरू केल्यामुळे त्या त्या राज्यात कोर्ट कचेऱ्यांची प्रकरणे सुद्धा कमी झाली आहेत. काय हा कायदा विभागाच्या अधिकाऱ्यांना माहित आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी नकारार्थी उत्तर दिले. त्यानुषंगाने समितीने सूचित केले की, राज्यातील अधिकाऱ्यांनी पुढे येऊन चेक बंदी कायद्याची माहिती घ्यावी. कारण महाराष्ट्रासारख्या पुरोगामी राज्यातील अधिकाऱ्यांना या कायद्याची माहिती नसेल तर ते योग्य नाही.

२.६३ प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनाबाबतचा प्रस्ताव शासनाकडे पाठविण्यात आला आहे. ४०० कोटी रुपये किंमत असलेला प्रकल्प आता ४ हजार कोटी रुपयांपर्यंत गेला आहे. ज्या प्रमाणात प्रकल्पाची किंमत वाढली त्या प्रमाणात प्रकल्पग्रस्तांच्या जमिनीचा मोबदला वाढला पाहिजे अशा प्रकारचा विचार झाला नव्हता काय ? गोसीखुर्द हा महत्वकांक्षी प्रकल्प अनेक वर्षापासून रखडतो आहे. नियोजनाअभावी हा प्रकल्प रखडलेला आहे. वास्तविक पाहता " आधी पुनर्वसन आणि नंतर धरण " हे राज्याचे धोरण आहे. या धोरणानुसार प्रकल्पाचा आणि प्रकल्पग्रस्तांचा विचार केला असता तर वेळ वाया गेला नसता. शिवाय प्रकल्पाची किंमत सुद्धा वाढली नसती व प्रकल्प वेळेत पूर्ण झाला असता. परंतु वस्तुस्थिती अशी आहे की, प्रकल्पग्रस्तांना नेमके बाजूला ठेवले जाते. शासनाकडे सादर केलेला प्रस्ताव केव्हा मान्य होईल आणि प्रकल्पग्रस्तांना केव्हा सवलती व मोबदला मिळेल हे आजच्या घडीला कोणीही सांगू शकत नाही. जोपर्यंत पुनर्वसनाचा विषय मार्गी लागणार नाही तोपर्यंत या प्रकल्पाचे काम लांबतच राहील. ठराविक कालावधीत सदरहू प्रस्ताव संमत करून, प्रकल्पग्रस्तांशी चर्चा करण्याबाबत विहित मर्यादा आखून दिली पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले. यावर वि.स.सांगितले की, कायद्यानुसार प्रकल्पग्रस्तांना ज्या सुविधा किंवा मोबदला देणे आवश्यक आहे त्या दिल्या जातात. गोसीखुर्द प्रकल्पग्रस्तांच्या बाबतीत आपण पुढे जाऊन वेगळा विचार करीत आहोत. २००७ च्या राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणाच्या अनुषंगाने केंद्र सरकारचा नवीन कायदा येत आहे. केंद्राच्या धोरणानुसार किंवा नवीन कायद्यानुसार पुनर्वसनाच्या कामासाठी किती आर्थिक भार पडू शकतो याबाबतचा विचार सुरू आहे.

ज्यावेळी प्रकल्पाचे काम सुरू झाले त्यावेळी वेगळा कायदा अस्तित्वात होता. परंतु गोसीखुर्द प्रकल्प हा राष्ट्रीय प्रकल्प जाहीर झाल्यानंतर, केंद्र सरकारच्या राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणानुसार मोबदला द्यावा अशी मागणी प्रकल्पग्रस्तांकडून होत आहे. राष्ट्रीय पुनर्वसन धोरणानुसार जाहीर झाले नसते तर त्यानुसार प्रकल्पग्रस्तांनी मागणी केली नसती. त्यांनी राज्याच्या पुनर्वसन कायद्यानुसार मागणी केली असती. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली.

गोसीखुर्द पाटबंधारे प्रकल्प विहित कालावधीत पूर्ण होण्यासाठी केंद्र शासनाने फेब्रुवारी, २००९ मध्ये राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून जाहीर केला होता. प्रकल्पाच्या उर्वरीत किंमतीच्या ९० टक्के रक्कम इतका निधी केंद्र शासन अनुदान स्वरुपात उपलब्ध करून देते. केंद्र शासनाकडून अद्यापपावेतो

किती निधी प्राप्त झाला आहे व त्यातून किती टक्के काम पूर्ण केले आहे ? आतापर्यंत सदर प्रकल्पाचे किती टक्के काम पूर्ण झाले आहे ? यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पाला राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून मंजूरी देण्यात आली आहे. त्यावेळी सदर प्रकल्पाची किंमत ७ हजार ७७७ कोटी एवढी होती. त्यापैकी शिल्लक किंमत ४५६८ कोटी रुपये आहे. एकूण रकमेपैकी ९० टक्के रकम राष्ट्रीय प्रकल्पांतर्गत देण्याचे ठरले होते. आता पर्यंत केंद्र शासनाकडून २५८३ कोटी रुपये प्राप्त झाले आहेत. गोसीखुर्द शीर्ष कामे व कॅनलची कामे असे दोन भाग आहेत. शीर्ष कामे १०० टक्के पूर्ण झाले आहे. समिती प्रमुख श्री.झा यांनी या प्रकल्पाची स्वतः पाहणी केली आहे. आता प्रकल्पाची कामे जवळपास पूर्ण झाल्यामुळे तेथे पाणीसाठा करता येतो. भूसंपादनाची कामे ८० टक्के पूर्ण झाली असून निरनिराळ्या लिफ्ट इरिगेशनची कामे सध्या सुरू आहेत. टेकेपार व अंभोरा लिफ्ट इरिगेशनची कामे १०० टक्के पूर्ण झाली असून मोखाबर्डी योजनेची कामे ७२ टक्के पूर्ण झालेली आहेत. मेंबळा लिफ्ट इरिगेशनचे काम ८५ टक्के पूर्ण झाले आहे. तसेच अस्वलमेंढा तलावाच्या मॉर्डरनायझेशनचे काम ५ टक्के पूर्ण झालेले आहे. हा तलवा धरणाच्या टेलच्या बाजूला आहे. साधारण धरणाच्या सुरुवातीला बाजूची कामे प्राधान्याने पूर्ण केली जासतात व टेलच्या बाजूची कामे नंतर पूर्ण केली जातात. या ठिकाणी वन विभागाचा देखील एक विषय होता. त्यामधील बाबी पूर्ण करून घेतल्या आहेत. अशाप्रकारे या कामांची परिस्थिती आहे. उजव्या कालव्याचे काम ८० टक्के पूर्ण झाले आहे.

२.६४ या प्रकल्पाकरिता केंद्र शासनाकडून प्रत्यक्षात किती निधी प्राप्त झाला ? सदर कामांच्या पूर्ततेबाबत आमचे काहीही दुमत नाही. उर्वरीत कामासाठी केंद्र शासनाकडून किती निधी येणे अपेक्षित आहे ? एआयबीपी अंतर्गत केंद्र शासनाकडून येणारे ७०० ते ८०० कोटी रुपये सदर प्रकल्पाला कमी मिळाले यावर कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, प्रकल्पासाठी सुरुवातीला ५०८ कोटी रुपयांचे बजेट तयार केले होते. ४६० कोटी रुपये केंद्र शासनाकडून प्राप्त होणार होते. सदर निधी मिळण्यासाठी प्रोसेस सुरू झाली असून डिसेंबर-जानेवारी महिन्यांमध्ये हा निधी प्राप्त होणार आहे. नॅशनल प्रोजेक्ट कमिटीची बैठक दर वर्षी होत असते. ही बैठक आताच १० दिवसांपूर्वी झाली होती. त्यावेळी प्रकल्पाच्या कामाचे इव्हॅल्यूएशन करण्यात आले. प्रकल्पाकरिता उर्वरित निधी मिळण्याकरिता सदर बैठकीमध्ये शिफारस करण्यात आली आहे. या शिफारशींसह प्रस्ताव केंद्र शासनाकडे पाठविण्यात आलेला आहे.

केंद्र शासनाकडून प्रकल्पाकरिता साधारणपणे ७०० ते ८०० कोटी रुपये कमी प्राप्त झालेले आहेत, याची कारणे काय आहेत ? डाव्या व उजव्या कालव्याचे काम निकृष्ट दर्जाचे झाले, कामामध्ये काही त्रुट्या राहिल्या. यासंदर्भात कोणावर जबाबदारी निश्चित केली जाणार आहे काय ? ज्या ठेकेदारांनी निकृष्ट दर्जाचे काम केले, त्यांचा काळ्या यादीत समावेश केला जाणार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, कोणत्या कारणांमुळे निधी कमी मिळाला, हे आताच सांगता येणार नाही. सेंट्रल वॉटर कमिशनचे चेअरमन श्री.आर.सी.झा यांनी प्रकल्पाची पाहणी केली. त्यांना डाव्या कालव्याचे काम दाखविले. त्यांनी कालव्याच्या दुरुस्तीची कामे पाहिली. त्यावेळी कालव्याच्या अस्तरीकरणाच्या कामामध्ये दोष आढळून आला. हे अस्तरीकरण काढून टाकून तेथे नवीन अस्तरीकरण कशा प्रकारे केले आहे, हे देखील त्यांना दाखविले.

२.६५ ज्या अधिकाऱ्यांनी निकृष्ट दर्जाचे काम केले, त्यांच्यावर कारवाई केली जाणार आहे काय ? निकृष्ट दर्जाच्या कामामुळे शासनाचे हजारो कोटी रुपये वाया जातात. या संदर्भात अधिकाऱ्यांवर जबाबदारी निश्चित केली पाहिजे. मेंढेगिरी-वडनेरे समितीच्या अहवालातील शिफारशीनुसार कोणावर कारवाई करण्यात आली आहे ? दोषी अधिकाऱ्यांना निलंबित करण्यात आले आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी सांगितले की, जे अधिकारी दोषी आढळून आले, त्यांच्यावर चार्जशीट इश्यू केली आहे. सदर प्रकरणांमध्ये १३ अधिकारी दोषी आढळून आले असून १ मुख्य अभियंता, २ अधीक्षक अभियंता व १० कार्यकारी अधिकारी यांचा समावेश आहे. या सर्वांवर चार्जशीट इश्यू झालेली असून त्यावरील कार्यवाही अंतिम टप्प्यात आहे. मेंढेगिरी समितीने कालव्याच्या अस्तरीकरणाच्या संदर्भात अहवाल सादर केलेला आहे. या समितीच्या अहवालानुसार जे अधिकारी दोषी आहेत, त्यांच्यावर पूर्वीच चार्जशीट दाखल केलेली आहे. विभागीय चौकशी करण्यासाठी अधिकारी नियुक्त करण्याची कार्यवाही सुरू असून ही कार्यवाही अंतिम टप्प्यात आहे. सदर प्रकरणांमध्ये आतापर्यंत १३ अधिकाऱ्यांऐवजी एकूण १२ अधिकारी दोषी आढळून आले आहेत.

एखादा अधिकारी प्रथमदर्शी दोषी आढळून आल्यास चार्जशिट दाखल करून त्यास निलंबित केले जाते कोड ऑफ कन्डक्टमध्ये तशा प्रकारची तरतूद आहे. दोषी अधिकाऱ्यांवर चार्जशीट कधी दाखल करण्यात आली ? अशी विचारणा समितीने केली असता कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी समितीस सांगितले की, अस्तरीकरणाच्या कामाच्या संदर्भात २ भाग आहेत. डाव्या कालव्यावर पूर्वी जे सदोषी अस्तरीकरणाचे काम झाले होते ते काढून टाकून नवीन काम करण्यासाठी येणारा खर्च सदर कंत्राटदाराने करावे, असा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. ज्या कंत्राटदाराने सदोष काम केले होते त्यांच्याकडून दुरुस्तीचे काम करून घेतले जाणार आहे. सुपरव्हीजन करताना दुर्लक्ष केल्यामुळे त्यालाच जबाबदार धरले जाणार आहे. तसेच निकृष्ट दर्जाचे काम करण्यास जबाबदार असणाऱ्या अधिकाऱ्यांवर नोव्हेंबर, २०११ मध्ये चार्जशीट इश्यू केलेली आहे. तसेच सदर कामावरील शाखा अभियंता ते मुख्य अभियंता या सर्वांवर जबाबदारी निश्चित केलेली आहे.

सदर अधिकारी दोषी नसतील तर चौकशी झाल्यानंतर ते निर्दोष सुटतील. मात्र त्यांची चौकशी सुरू असताना त्यांना निलंबित केले पाहिजे. अधिकाऱ्यांना रिइन्स्टेट करण्याचे प्रमाण ५० ते ६० टक्के आहे. सदर अधिकाऱ्यांना पाठीशी का घालत आहात ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, चौकशीच्या अनुषंगाने पुढील कार्यवाही सुरू आहे.

सदर अधिकारी दोषी नसतील तर ते चौकशी झाल्यानंतर निर्दोष सुटतील. मात्र चौकशी सुरू असताना त्यांना निलंबित का केले नाही. कारण अधिकाऱ्यांना रिइन्स्टेड करण्याचे प्रमाण ५० ते ६० टक्के आहे. चार्जशीट दाखल केल्यानंतर देखील अधिकाऱ्यांना निलंबित करण्यास विलंब केला जात आहे ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, चौकशीच्या अनुषंगाने पुढील कार्यवाही सुरू आहे. सदर अधिकाऱ्यांवर चार्जशीट दाखल करून विभागीय चौकशी सुरू केलेली आहे.

सदर प्रकरणी शेकडो कोटी रुपयांची अफरातफर झालेली आहे. यामुळे या राष्ट्रीय प्रकल्पाचे प्रचंड नुकसान झाले असून राज्याचे देखील नुकसान झालेले आहे. सदर प्रकरणातील दोषी अधिकाऱ्यांवरील कारवाई सुरू होण्यास ६ महिन्यांपेक्षा अधिक कालावधी लागला. यास ७ ते ८ महिने झालेले आहेत. तरी देखील ते अधिकारी अद्याप कार्यरत असतील तर ? खरे तर चौकशी सुरू असताना त्यांना कामापासून दूर ठेवणे आवश्यक आहे. या ठिकाणी कोणताही व्यक्तिगत स्वरूपाचा प्रश्न नाही. जे अधिकारी दोषी नसल्याचे चौकशीमध्ये सिद्ध होईल, त्यांच्यावर कोणतीही कारवाई होणार नाही, ते निर्दोष सुटतील. आतापर्यंत ६० ते ६५ टक्के अधिकारी रिइन्स्टेड झालेले आहेत. प्रथमदर्शनी दोषी आढळून येणाऱ्यांवर दोषारोप पत्र बजावून त्या अधिकाऱ्यांना निलंबित केले जाणार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता दोषी अधिकाऱ्यांवर चार्जशीट दाखल केली असून सदर कामावरील मुख्य अभियंता, अधीक्षक अभियंता व इतर अधिकारी यापैकी ज्यांचा कामाशी संबंध होता, त्यांना तेथे बंदी घातलेली आहे असे विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले.

ज्यांच्यावर दोषारोप पत्र बजावण्यात आले आहे, अशा अधिकाऱ्यांची विभागाने अन्यत्र बदली केली आहे. परंतु, हे अधिकारी अन्य ठिकाणी अनियमितता करतील, कामचुकारपणा करतील. जर प्रथमदर्शनी ते दोषी आहेत, विभागाने त्यांच्यावर दोषारोप पत्र बजावले आहे तर मग त्यांना निलंबित का करण्यात आले नाही ? कारण समिती हे जे मुद्दे वारंवार मांडत आहेत, ते काही वैयक्तिक स्वरुपाचे नाहीत. राष्ट्रीय दर्जा असलेल्या एका प्रकल्पाबाबत समिती पोटतिडिकीने मुद्दे मांडत आहे. त्यामुळे समितीने मांडलेल्या या मुद्यांबाबत गांभीर्याने नोंद घ्यावी असे समितीने सुचित केले व समितीने या सर्व प्रकरणासंदर्भात तीव्र नाराजी व्यक्त केली.

२.६६ विभागीय सचिवांनी जो काही खुलासा केला आहे तो कोणत्याही परिस्थितीत समर्थनीय नाही व त्यामुळे समितीचे समाधान झालेले नाही. मेंढेगिरी व वडनेरे समितीने अहवाल दिल्यानंतर केवळ दोषारोप पत्र बजावून व विभागीय चौकशीचे आदेश काढून दोषी अधिकाऱ्यांना मोकळे सोडले जाणार असेल तर ते बरोबर नाही. एवढेच नव्हे तर ते नियमाविरुद्ध आहे. ज्या अर्थी, मेंढेगिरी व वडनेरे समितीने अभ्यास करून आपला अहवाल सादर केला, विभागाने दोषी अधिकाऱ्यांना दोषारोप पत्र बजावले, त्या अर्थी, ते अधिकारी प्रथमदर्शनी दोषी आहेत, हे सिद्ध होते. अन्यथा, त्या अधिकाऱ्यांना दोषारोप पत्र बजावण्याचा व त्यांची विभागीय चौकशी करण्याचा निर्णय विभागाने कशाच्या आधारावर घेतला आहे ? जर ते दोषी नसतील तर कशाच्या आधारावर त्यांना दोषारोप पत्र बजावले आहे ? ज्या वेळी, ते प्रथमदर्शनी दोषी आहेत, असे विभागाचे मत झाले, त्यावेळीच त्यांच्यावर दोषारोप पत्र बजावणे व त्यांच्याविरुद्ध विभागीय चौकशीची कारवाई सुरू करणे, ही कार्यवांही विभागाने केली आहे. असे असताना त्यांना निलंबित का करण्यात आले नाही ? असा साधा प्रश्न समितीने उपस्थित केला आहे. तथापि, त्याचे समाधानकारक उत्तर शासनाच्या प्रतिनिधींकडून मिळालेले नाही. शासनाचे प्रतिनिधी म्हणून सचिवांनी समितीला हे आश्वासित केले पाहिजे की, सदर अधिकाऱ्यांना ताबडतोब निलंबित केले जाईल. अन्यथा, दोषी अधिकाऱ्यांची पाठराखण करण्यात येत आहे, अशी शंका उपस्थित करण्यास पुरेसा वाव आहे. मेंढेगिरी व वडनेरे समितीच्या अहवालानुसार संबंधित अधिकाऱ्यांवर दोषारोप पत्र बजावण्यात आले असेल, त्यांची विभागीय चौकशी सुरू करण्यात आली असेल आणि त्यांना निलंबित करण्यात आले नसेल तर ते संयुक्तिक होणार नाही. समितीचे असे म्हणणे आहे की, या अधिकाऱ्यांना शासनाने ताबडतोब निलंबित केले पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले व त्या अनुषंगाने विचारणा केली की, अशा प्रकारची कार्यवाही शासन स्तरावर करणार आहे का ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, शासनाकडे जी कागदपत्रे प्राप्त झाली त्यावरुन संबंधित अधिकारी सकृतदर्शनी दोषी असल्याचे पुरावे असल्यामुळेच त्यांच्यावर दोषारोप पत्र बजावण्यात आले व विभागीय चौकशी सुरू करण्यात आली आहे. निलंबन ही शिक्षा होऊ शकत नाही. त्याऐवजी शासनाने दोषारोप पत्र बजावणे व विभागीय चौकशी सुरू करणे यासारखी निलंबनाच्या पुढची कार्यवाही सुरू केली आहे.

२.६७ या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, संबंधित अधिकारी सकृतदर्शनी दोषी असल्याचे पुरावे असल्यामुळे त्यांच्यावर दोषारोप पत्र बजावण्यात आले आहे. निलंबन ही शिक्षा ठरु शकत नाही. एखादा अधिकारी किंवा कर्मचारी प्रथमदर्शनी दोषी असल्याचे विभागाचे मत झाल्यानंतर व विभागीय चौकशी सुरू केल्यानंतर विभागीय चौकशीवर परिणाम होऊ नये, संबंधित अधिकाऱ्यांकडून पुराव्यांमध्ये किंवा तपासामध्ये ढवळाढवळ होऊ नये म्हणून त्यांना निलंबित केले जाते. जर त्यांनी विभागीय चौकशीत निर्दोषत्व सिद्ध केले तर त्यांचे निलंबन रद्द होऊन त्यांना पुन्हा शासन सेवेत घेतले जाते. म्हणनूच समितीची अशी तीव्र भावना आहे की, संबंधित अधिकाऱ्यांना सर्वप्रथम निलंबित केले जावे व त्यानंतर पुढील कार्यवाही व्हावी अशी सूचना समितीने केली असता यावर विभागीय चौकशीअंती जे दोषी ठरतील, त्यांच्याविरुद्ध जी कारवाई करणे आवश्यक आहे, ती विभागाकडून निश्चितपणे केली जाईल.

संबंधित अधिकाऱ्यांवर दोषारोप पत्र बजावण्यात आले आहे व त्यांची विभागीय चौकशी सुरू करण्यात आली आहे. विभागाने चौकशी अधिकाऱ्यांची नेमणूक केली आहे का व सुनावणी सुरू झाली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय चौकशी अधिकारी नेमण्याची प्रक्रिया सुरू झाली आहे. एकदा नेमणूक झाल्यानंतर विभागीय चौकशीची पुढील कार्यवाही सुरू होईल असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले.

ज्या पद्धतीने व ज्या गतीने विभागाकडून या प्रकरणी कार्यवाही सुरू आहे त्यावरुन संबंधित अधिकारी सेवानिवृत्त होईपर्यंत विभागीय चौकशी पूर्ण होणार नाही कारण आतापर्यंत विभागाकडून समितीला जी उत्तरे देण्यात आली ती समाधानकारक नाहीत असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागीय चौकशी सुरू झाल्यानंतर अंतिम अहवाल सादर करण्याच्या कालावधी दरम्यान संबंधित अधिकारी सेवानिवृत्त झाले तरी त्याच्याविरुद्ध शासनाला कारवाई करता येते.

समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाला भेट देण्याचे निश्चित केल्यानंतर नोव्हेंबर, २०११ मध्ये विभागाने दोषारोप पत्र बजावण्याची कार्यवाही केली आहे. जर समितीने त्या प्रकल्पाला भेट दिलीच नसती तर विभागाने आजपर्यंत कोणतीही हालचाल केली नसती असे मत देखील समितीने खेदाने व्यक्त केले.

अधिकाऱ्यांना निलंबित करण्याचे अधिकार कोणाला आहेत ? अशी विचारणा समितीने केली असता या प्रकरणात वेगवेगळ्या स्तरावरील अधिकाऱ्यांचा समावेश आहे. कार्यकारी अभियंता किंवा त्यावरील स्तरावरील अधिकारी असतील तर निलंबनाचे अंतिम अधिकार माननीय मुख्यमंत्री महोदयांना आहेत असे विभागीय सचिवांनी सांगितले.

असे असेल तर संबंधित अधिकाऱ्यांना निलंबित करण्याबाबतचा प्रस्ताव विभागाने मंत्री महोदय व मुख्यमंत्री महोदयांना सादर केला आहे काय ? यावर विभागाने नकारात्मक उत्तर दिले. परंतु संबंधित सर्व अधिकाऱ्यांची बदली करण्यात आली आहे असे वि.स.सांगितले.

२.६८ साक्षीसाठी आलेले अधिकारी हे वरिष्ठ अधिकारी आहेत व त्यांचा समिती आदर करते. परंतु समितीला खेदाने हे नमूद करावसे वाटते की, ते समितीला अध्यारुत धरुन चालले आहेत. कारण, समितीने संबंधित अधिकाऱ्यांची नावे विचारली, त्याचे उत्तर समितीला मिळालेले नाही. समितीने निलंबनाबाबतच्या अधिकाराबाबत विचारले, त्याचीही पूर्ण माहिती मिळालेली नाही. संबंधित अधिकाऱ्यांना निलंबित का करण्यात आले नाही, असाही प्रश्न समितीने विचारला, परंतु त्याचेही समर्पक उत्तर मिळालेले नाही. मेंढेगिरी समितीचा अहवाल दिनांक २५ जून, २०१० रोजी कार्यकारी अभियंता, विदर्भ सिंचन विकास महामंडळ यांना अहवाल सादर झाला आहे. म्हणजे, अहवाल सादर होऊन आता २ वर्षे झाली आहेत असे समितीने नाराजीने मत व्यक्त केले. व यासंदर्भात सविस्तर माहिती संबंधितांकडून दूरध्वनीद्वारे लगेच घ्यावी. तोपर्यंत समितीचे कामकाज तहकूब करण्यात येईल असा निर्णय समितीने घेतला. त्यानुसार विभागीय सचिवांनी थोड्या वेळाने या प्रकरणासंदर्भात समितीला माहिती अवगत करताना सांगितले की, ज्या १२ अधिकाऱ्यांविरुद्ध विभागीय चौकशी सुरू करण्यात आली आहे. श्री.सुर्यवंशी हे मुख्य अभियंता म्हणून सेवानिवृत्त झाले आहेत. त्याचप्रमाणे अधीक्षक अभियंता श्री.पोहेकर हे पूर्वी गोसीखुर्द प्रकल्पावर होते. आता ते नागपूर पाटबंधारे मंडळामध्ये कार्यरत आहेत. त्या ठिकाणी त्यांची बदली करण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे श्री. गोंडाणे यांची देखील गोंदिया पाटबंधारे मंडळामध्ये बदली झाली आहे. त्याचप्रमाणे श्री.बोदेले हे उप विभागीय अभियंता डाव्या कालव्यावर होते ते आता उजव्या कालवा, नागभीड येथे कार्यरत आहेत. या गोसीखुर्द प्रकल्पाचे कार्यक्षेत्र प्रचंड आहे. हे सर्व खालच्या पातळीवरील अधिकारी आहेत. त्याचप्रमाणे श्री.मानवतकर यांची नागपूर जिल्हा परिषदेंतर्गत उमरेड येथे बदली झालेली आहे. श्री.वाय.बी.जामकर, हे शाखा अभियंता आहेत त्यांना पुनर्वसन विभागामध्ये पाठविण्यात आले आहे. श्री. एस.एम.सावरकर, हे शाखा अभियंता असून त्यांना अंभोरा येथील उपसा सिंचन योजनेमध्ये पाठविण्यात आले आहे. श्री.टेंभेकर हे सहाय्यक अभियंता असून त्यांना गोसीखुर्द बुद्रुक उपसा सिंचन योजनेच्या कामावर पाठविण्यात आले आहे. श्री.टी.बी.पुराणिक हे शाखा अभियंता, श्रेणी २ असून त्यांची गोसीखुर्द उपसा सिंचन योजनेमध्ये बदली करण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे श्री.दलाल हे शाखा अभियंता, गोसीखुर्द उजवा कालवा, नागभीड प्रकल्प येथे कार्यरत आहेत. त्याचप्रमाणे श्री.तिकुडे हे गोसीखुर्द डाव्या कालव्याच्या डिस्ट्रीब्यूशन सिस्टीमवर आहेत.

म्हणजे हे अधिकारी पूर्वीच्याच ठिकाणी आहेत ? ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता मुख्य अभियंता हे सेवानिवृत्त झाले आहेत, अधीक्षक अभियंत्यांची बदली झाली आहे, कार्यकारी अभियंत्यांची बदली झाली आहे, उप अभियंत्यांची बदली झाली आहे, फक्त शाखा अभियंता व सहाय्यक अभियंता यांची कामे बदलली आहेत असे वि.स.यांना सांगितले.

२.६९ जलसंपदा विभागाच्या सचिवांनी सुरुवातीला निवेदन केले की, दोषी अधिकाऱ्यांमधील एकाही अधिकाऱ्याला या प्रकल्पाच्या कामावर ठेवण्यात आले नाही. पण आता त्यांनी दिलेल्या माहितीनुसार काही अधिकारी पूर्वीच्याच ठिकाणी आहेत. फार तर ते डाव्या किंवा उजव्या कालव्यावर असतील. एक उच्च दर्जाचा वरिष्ठ अधिकारी ज्यावेळी समितीपुढे साक्ष देत असताना अशाप्रकारचे उत्तर देतात त्यावेळी ते समितीपुढे प्रश्नचिन्ह निर्माण करतात आणि ही गोष्ट लोकशाहीमध्ये कदापी मान्य करणार नाही याची गंभीरपणे नोंद घेतली पाहिजे. जलसंपदा विभागाच्या सचिवांनी समितीपुढे दिलेले स्टेटमेंट ही गंभीर बाब समजून याबाबत त्यांनाच जबाबदार धरावयास हरकत नाही. शासनाचे वरिष्ठ अधिकारी

समितीपुढे साक्षीदार म्हणून येतात आणि समितीला गृहीत धरुन सर्व काही थातूरमामतूर चालले आहे अशाप्रकारचे वक्तव्य करतात ही गोष्ट योग्य नाही. आणि याबाबत या सचिवांना जबाबदार धरुन त्यांच्यावर वेगळी कारवाई करता येईल काय असे मत समितीने व्यक्त केले. यावर खुलासा करताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मघाशी समितीपुढे माहिती देत असताना जे अधिकारी या प्रकल्पावर काम करीत आहेत त्यांना त्या कामापासून दूर ठेवण्यात आले आहे असे सांगण्याचा हेतू आहे. हा प्रकल्प फार मोठा आहे त्यामुळे यामध्ये वरिष्ठ अधिकाऱ्यांची त्या प्रकल्पाच्या कामामधून बदली करण्यात आली आहे आणि शाखा अभियंता व सहाय्यक अभियंता हे पूर्वी त्या ठिकाणी जे काम करीत होते त्या कामापासून त्यांना दूर ठेवण्यात आले आहे.

विभागीय सचिवांनी केलेला उपरोक्त खुलासा पाहता असे दिसते की, ते या प्रकरणावर सारवासारवी करण्याचा प्रयत्न करीत आहेत हे योग्य नाही. समिती या गोसीखुर्द प्रकल्पासंदर्भात अतिशय गंभिरपणे चर्चा करीत आहे. समितीने जर या प्रकल्पास भेट दिली नसती तर या सर्व बाबी समितीसमोर आल्या नसत्या. प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनासंदर्भात विभागाने केलेल्या खुलाशांवर समितीचे समाधान झाले नाही. ज्या अधिकाऱ्यांनी या कामावर सुपरव्हिजन केले त्यांनी त्यांच्या कामात दिरंगाई केली आहे. अशा अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्यास विभागाकडून दिरंगाई करण्यात येते. दोषी अधिकाऱ्यांवर चार्जशिट दाखल करून सुद्धा त्यांना निलंबित केले नाही. त्यातील काही अधिकारी सेवानिवृत्त देखील झाले आहेत. त्यामुळे दोषी लोकांना संरक्षण देण्याचे काम विभागाकडून करण्यात येते अशी देखील शंका समितीने उपस्थित केली. कारण गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्पाचे नुकसान हे राष्ट्रीय नुकसान आहे. तसेच अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्याची जी विभागाची भूमिका आहे त्याचप्रमाणे ठेकेदारावर सुद्धा कठोर कारवाई करण्याची भूमिका शासनाने घ्यावी असे मत समितीने व्यक्त केले.

यावर विभागीय सचिवांनी समितीस आश्वासित केले की, समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या विलंबाची चौकशी व पुनर्वसनाचे काम यासंदर्भात समितीने केलेल्या सूचनांचा विभागाकडून निश्चितच विचार करण्यात येईल.

२.७० या प्रकल्पाच्या कामकाजासंदर्भाज समितीने नाराजी व्यक्त केलेली आहे. गोसीखुर्द प्रकल्पाबाबत सभागृहामध्ये अनेक वेळा चर्चा झालेली आहे. अनेक वेळा यासंदर्भात आश्वासन व निर्देश दिले गेलेले आहेत. परंतु या सर्वांचे पालन करण्यामध्ये प्रशासन कुचराई करीत आहे. अधिकाऱ्यांबरोबर ठेकेदारांनाही पाठीशी घालण्याचे जे सत्र सुरू आहे, ते लवकरात लवकर थांबून जे दोषी आहेत, त्यांच्याविरुद्ध नियमानुसार योग्य ती कठोर कारवाई होणे आवश्यक आहे. तसेच या प्रकल्पाला पूर्ण होण्याकरिता विलंब लावणाऱ्या अधिकाऱ्यांची पूर्णपणे बदली केलेली नसून, अजूनही काही जुनेच अधिकारी तेथे कार्यरत आहेत. हे अधिकारी या प्रकल्पांच्या विलंबाच्या चौकशीची कारवाई नीटपणे पार पडू देणार नाहीत असे मत समितीने व्यक्त केले.

२.७१ गोसीखूर्द राष्ट्रीय प्रकल्पाचे काम निकृष्ट स्वरुपाचे झाले असल्याने याबाबत मेंढगिरी समितीचे दोषी ठरविलेला अधिकाऱ्याची माहिती संदर्भात विभागाकडून प्राप्त झालेली लेखी माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

गोसीखूर्द प्रकल्पाचे कामाचे स्वरुप मोठ्या प्रमाणात असून यामध्ये घटकांच्या (धरण, उजवा कालवा, डावा कालवा, टेकेपार उ.सि.यो., अंभोरा उ.सि.यो., नेरला उ.सि.यो.मोखाबर्डी उ.सि.यो.आसोलामेंढा) अंतर्गत या प्रकल्पावर नोव्हेंबर २०१२ अखेर रु.६२८७.७५ कोटी खर्च झाला आहे. त्यापैकी फक्त रु.२९ कोटी कामाचे सदोष अस्तरीकरणाच्या कामाबाबत तक्रारी प्राप्त झालेल्या आहेत. इतर कोणत्याही लोकप्रतिनिधींकडून तक्रारी प्राप्त झाल्या नाहीत. केंद्र शासनाच्या गुण नियंत्रण चमूने या प्रकल्पाचा ३ दिवस दौरा करून या सखोल पाहणी केली. त्यामध्ये सुद्धा डावा कालवा वगळता इतर कुठल्याही कामावर आक्षेप घेतलेले नाहीत.

गोसीखूर्द राष्ट्रीय प्रकल्पाच्या डाव्या मुख्य कालव्यावरील अस्तरीकरणात पडलेल्या भेगांची तपासणी करणे, भेगा पडण्या मागील कारणमीमांसा शोधणे, सदर अस्तरीकरणाच्या दुरुस्तीबाबत आवश्यक उपाययोजना सुचविण्याकरिता दिनांक २४.०२.२०१० रोजी श्री.मेंढेगिरी, मुख्य अभियंता, जलविज्ञान प्रकल्प, नाशिक यांचे अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्यात आली. सदर समितीने दिनांक २५.६.२०१० रोजी अहवाल सादर केला. सदर अहवालाच्या अनियमततेस जबाबदार १२ अधिकाऱ्यांविरुद्ध दिनांक २३.११.२००० च्या आदेशान्वये महाराष्ट्र आगरीसेवा (शिस्त व अपिल) नियम, १९७९ मधील नियम ८ खाली विभागीय चौकशी सुरू करण्यात आली आहे. यामध्ये १ सेवा निवृत्त मुख्य अभियंता, १ अधीक्षक अभियंता, १ कार्यकारी अभियंता, २ उप अभियंता, ५ शाखा अभियंता, व २ सहाय्यक अभियंता श्रेणी-२ यांचा समावेश आहे.

प्रस्तुत प्रकरणी दिनांक ३१.५.२०१२ च्या शासन आदेशान्वये सविस्तर चौकशीकरीता चौकशी अधिकारी म्हणून अपर मुख्य सचिव व विशेष चौकशी अधिकारी-२ सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. चौकशी अधिकारी यांच्याकडे अपचाऱ्यांची प्राथमिक सुनावणी दिनांक ६.११.२०१२ व दिनांक ३०.१.२०१३ रोजी झाली असुन चौकशीची पुढील कार्यवाही सुरू आहे.

दोषारोप पत्रे बाजवण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांची बदली बाबतची माहिती सोबत जोडलेल्या प्रपत्रात सादर करण्यात येत आहे. दोषी अधिकाऱ्यांना निलंबीत करण्याचे अधिकार संवर्गनिहाय खालीलप्रमाणे आहेत.

अ.क्र.	संवर्ग	निलंबनाचे अधिकार
१	मुख्य अभियंता	शासन
२	अधीक्षक अभियंता	शासन
३	कार्यकारी अभियंता	शासन
४	उपविभागीय अभियंता/अधिकारी	नियुक्ती प्राधिकरण/शिस्तभंगविषयक प्राधिकरण (मु.अ./अ.अ.)
५	शाखा अभियंता	नियुक्ती प्राधिकरण/शिस्तभंगविषयक प्राधिकरण (मु.अ./अ.अ.)
६	कनिष्ठ अभियंता	नियुक्तीप्राधिकरण/शिस्तभंगविषयक प्राधिकरण (मु.अ.)

कंत्राटदारांच्या स्वखर्चाने सदोष अस्तरीकरणाचे काम काढून नव्याने अस्तरीकरणाचे काम करण्यात येत आहे. काम पूर्ण होण्याकरीता कंत्राटदाराचा इतर कामातील देय निधी रोखुन ठेवण्यात आला आहे. कंत्राटदाराने स्वखर्चाने अस्तरीकरणाचे काम करण्याचे लेखी दिलेले असल्याने व यात शासनाचे कोणत्याही प्रकारचे नुकसान होत नाही तथापि अनियमततेस जबाबदार १२ अधिकाऱ्यांविरुद्ध महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ मधील नियम ८ खाली विभागीय चौकशी सुरू करण्यात आली आहे.

श्री. वडनेरे सेवानिवृत्त प्रधान सचिव यांच्या एक सदस्यीय समितीने गोसीखूर्द प्रकल्पासंबंधी शासनास सादर केलेल्या अहवालानुसार, शासनाने विभागीय चौकशी प्रस्तावित केलेल्या संबंधित अधिकाऱ्यांच्या तत्कालीन कार्यरत व सध्या कार्यरत कार्यालयाची माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	नाव	पद	पूर्वीचे कार्यरत कार्यालय	सध्या कार्यरत कार्यालय
१	श्री.सो.रा.सूर्यवंशी	मुख्य अभियंता	मु.अ.गो.प्र.ज.वि.नागपूर	सेवानिवृत्त
२	श्री.स.ल.खोलपूरकर	अधीक्षक अभियंता	गो.प्र.म.नागपूर	आंतरराज्य नियंत्रण मंडळ, नागपूर
३	श्री.वि.दे.पोहेकर	अधीक्षक अभियंता	गो.उ.सि.मंडळ, अंबाडी (भंडारा)	लघू पाटबंधारे मंडळ, स्थानिक स्तर, नागपूर
४	श्री.रमेश वर्धने	कार्यकारी अभियंता	गो.उ.का.विभाग, ब्रम्हपुरी	गोसीखुर्द धरण विभाग, वाही
५	श्री.ल.प्र.इंगळे	कार्यकारी अभियंता	गो.उ.का.विभाग क्र.३, नागभिड	संकल्पचित्र पथक, नागपूर
६	श्री.जी.मो.शेख	कार्यकारी अभियंता	गो.ध.वि.वाही	पाटबंधारे प्रकल्प विभाग, नागपूर
७	श्री.के.च.तायडे	कार्यकारी अभियंता	गो.उ.का.विभाग क्र.१ वाही	गुण नियंत्रण विभाग, नागपूर
८	श्री.व.ग्या.गोत्राडे	कार्यकारी अभियंता	गो.डा.का.विभाग, वाही.	बाघ इंटीयाडोह पाटबंधारे विभाग गोंदिया
९	श्री.श्री.म.आपटे	कार्यकारी अभियंता	आंभोरा उपसासिंचन विभाग, भिवापूर	लघु पाटबंधारे विभाग, भंडारा
१०	श्री.उ.वा.पर्वते	कार्यकारी अभियंता	आंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापूर	मु.अ.जलसंपदा विभाग, नागपूर
११	श्री.प्र.दि.मोरघडे	कार्यकारी अभियंता	गो.उ.सि.विभाग, अंबाडी	मु.अ.गो.प्र.ज.वि.नागपूर
१२	श्री.मु.यू.राणे	कार्यकारी अभियंता	गो.उ.सि.विभाग, अंबाडी	लघु पाटबंधारे विभाग, स्थानिक, स्तर, चंद्रपूर
१३	श्री.एस.जी.वाघाये	कार्यकारी अभियंता	गो.उ.का.विभाग क्र.१ वाही	सेवानिवृत्त
१४	श्री.सु.ज.हिरे	कार्यकारी अभियंता	गो.ध.वि.वाही	धोमबलकवडी प्रकल्प विभाग, वाई (सातारा)

गोसीखूर्द प्रकल्पांतर्गत चालु असलेल्या निविदांवर दिनांक १.४.२०१२ रोजी रु.२८०६.०८ कोटीचे उर्वरीत दायीत्व आहे.

गोसीखूर्द प्रकल्प अंतर्गत सन २०१२-२०१३ ची शासनाने मंजूर केलेली तरतुद रु.५५६ कोटी मंजुर असुन सन २०१२-२०१३ मध्ये रु.५.१४ कोटी किंमतीच्या २७ निविदा काढण्यात आलेल्या आहेत.

समितीच्या उक्त बैठकीत विभागीय सचिवांनी आश्वासित केलेल्या मुद्यांसंदर्भातील माहिती प्राप्त झाली. **(विवरण क्र.४)**

या प्रकल्पाचे २००१-२००२ पासून अगदी वेगात काम सुरू आहे. सद्यस्थितीत ९००० कोटीपर्यंत खर्च झालेले आहेत. हा कंन्टीन्युअस चाललेला प्रोजेक्ट आहे. २०१२ ते २०१४ पर्यंत काहीच झालेले हे योग्य नाही. वास्तविक पाहाता समितीने साक्ष घेतल्यानंतर तीन ते पाच महिन्याच्या आत विभागाने आश्वासित केलेल्या माहितीचा अहवाल समितीला सादर आवश्यक आहे परंतु संबंधित विभागाकडून एक-एक वर्षे आश्वासित माहिती संदर्भातला अहवाल समितीस प्राप्त होत नाही असे येथे दिसून येते. त्यामुळे गोसीखुर्द प्रकल्पाचा अहवाल मागील कालखंडात सादर करण्यात आलेला नाही.

२.७२ गोसीखुर्द प्रकल्पासंदर्भात विभागाकडूननआश्वासित व अदयावत माहिती आल्यानंतर या संदर्भातील अहवाल सभागृहाला सादर करण्यात येईल, असे ठरले होते. तथापि, विभागाने या संदर्भातील साक्षीतील आश्वासनांकडे दुर्लक्ष केलेले असल्यामुळे या संदर्भातील अहवाल चार-पाच वर्षापासून प्रलंबित आहे. या संदर्भातील माहिती घेऊन त्यानंतर सभागृहासमोर अहवाल सादर करण्यात यावा तसेच अस्तरीकरणाच्या कामाची व त्याच्या देखभालीची व मागोव्याची काळजीही घेतलेली नसल्यामुळे या संदर्भात मागील साक्षीच्या वेळी जी कामे व जे मुद्दे उपस्थित करण्यात आले होते, त्यासंदर्भातील मागोवा व आश्वासन पुर्ती झाली की नाही हे पाहण्याकरिता समितीने २४ ऑगस्ट, २०१६ रोजी पुन्हा विभागीय सचिवांची साक्ष घेतली. कारण गोसीखूर्द प्रकल्पासंदर्भातील अदयावत माहिती घेऊन सभागृहासमोर अहवाल सादर करणे आवश्यक आहे.

सदर बैठकीत समितीने असे मत व्यक्त केली की, प्रकल्पग्रस्तांना न्याय मिळणे आवश्यक आहे. कारण समितीच्या मागील साक्षीच्या वेळी ज्या ज्या गोष्टी कबूल केलेल्या होत्या, त्यापैकी पाच वर्षांमध्ये एकही गोष्ट पूर्ण केलेली नाही. सन २००९-२०१० मध्ये जे लायनिंग दुरुस्ती करावयाची होती, त्याचे काम सन २०१६ पर्यंत सुरू देखील करण्यात आलेले नाही. या प्रकल्पातून जेवढे पाटबंधारे पोटेन्शियल अपेक्षित होते,तेवढे होऊ शकेल का असे वाटत नाही. पॅकेज दिल्यानंतरही गावांचे पुनर्वसन झालेले नाही. ज्या दोन कंत्राटदार कंपन्यांनी हे काम पूर्ण करतो असे सांगितले परंतु आता सन २०१६-२०१७ पर्यंतही या कामाला सुरुवात झालेली नाही, याची कारणे काय आहेत ? आतापर्यंत या विषयावर एक दौरा व चार साक्षीच्या बैठका झालेल्या आहेत. सन २०१० मध्ये या संदर्भात संबंधित तत्कालीन मंत्री महोदयांनी बैठक आयोजित केली होती. सन २०१२ मध्ये या संदर्भात कार्यकारी संचालक यांच्याकडेही एक बैठक झाली होती. सन २०१६ पर्यंत एकाही ठेकेदाराने अस्तरीकरणाच्या कामाला सुरुवात केलेली नाही. हे ही खरे आहे. सन २०१६पर्यंत विभागाने याकडे अक्षम्य दुर्लक्ष केलेले आहे. सन १९८२ मध्ये या प्रकल्पाचे भुमिपूजन झाले होते. आता या प्रकल्पाला ३४ वर्ष झाल्यानंतही सन २०१९ पर्यंत या प्रकल्पाचा कार्यक्रम दाखविण्यात येत आहे, ही बाब भुषणावह नाही. सन २०१९ पर्यंत हा प्रकल्प पूर्ण करण्यात येईल, असे विभागाने म्हटलेले आहे. याकरिता विभागाने पुढील तीन वर्षांकरिता असे कोणते नियोजन केलेले आहे,. यापूर्वी जे आश्वासन दिलेले आहे, ते कधी व कसे पूर्ण केले जाणार आहे,

२.७३ या प्रकल्पाच्या अस्तरीकरणाचे काम हाती घेतलेल्या या दोन ठेकेदारांनी या प्रकल्पाची कामे मुदत उलटल्यानंतरही केलेली नाहीत. वर्क ऑर्डर दिल्यानंतरही ही कामे पूर्ण केलेली नाहीत. या दोन ठेकेदारांची नावे काय आहेत ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता विभागीय सचिवांनी समितीस असे सांगितले की, डावा कालवा, गोसीखूर्द प्रकल्प हा २३ कि.मी.लांबीचा आहे. याच्या लायनिंगच्या कामाविषयी अनेक तक्रारी प्राप्त झाल्या होत्या. याकरिता मेंढेगिरी समिती नियुक्त केली गेली होती. या समितीने असा अहवाल दिला की, या अस्तरीकरणाचे काम हे निकृष्ट दर्जाचे झालेले आहे. या संदर्भातील दोन ठेकेदारांची नावे पुढीलप्रमाणे आहेत. श्री.रामाराव, हैद्राबाद, श्री. एम. आय .भांगडिया अशी या दोन ठेकेदारांची नावे आहेत. यापैकी ११ कि.मी. व पुढील २३ कि.मी.च्या अस्तरीकरणाचे काम हे एम.आय.भांगडिया या कंपनीकडे दिलेले होते.

२.७४ तदनंतर समितीच्या दिनांक २४ ऑगस्ट, २०१६ रोजीच्या बैठकीत समितीने विचारणा केली की, असोला मेंढा प्रकल्पातील काही बुडित क्षेत्र कमी केलेले आहे त्यामुळे कमांड एरिया कमी झालेला आहे यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, असोला मेंढा प्रकल्पाची उंची ९ मिटरने वाढविण्याचे ठरले होते त्यामुळे या प्रकल्पाखाली ५३६० हेक्टर्स जमीन सिंचनाखाली येणार होती. सुदैवाने हरणघाट आणि वाघोली बुटी हे दोन प्रकल्प झाल्यामुळे तेवढा कमांड एरिया यातून कमी झाला त्यामुळे उंची कमी करून ती २.७ मीटर केली. यामुळे ५३६० हेक्टर्सवरुन २२०० हेक्टर्स जमीन आता सिंचनाखाली येणार आहे, परंतु कमांड एरिया तेवढाच आहे. यापूर्वी ११ गावांचे पुनर्वसन करावयाचे होते, परंतु आता फक्त दोन गावांचे पुनर्वसनाचे करायचे आहे.

असोला मेंढा धरणाची उंची वाढविण्याचे काम प्राधान्यक्रमावर ठेवलेले नाही. गोसीखूर्द कॅनॉल असोला-मेंढापर्यंत झालेला आहे. असोला मेंढाला जर पाण्याची गरज असेल तर थेट फिडिंग करून त्यांना पाणी देता येऊ शकेल. असोला मेंढा प्रकल्पाच्या कालव्याकडे जास्त फोकस दिलेला आहे. टँकवर काम करीत नाही. याचे कारण असे की, निधी मर्यादित आहे. सिंचनक्षमता निर्मित करून शेतकऱ्यांना पाणी देणे ही पहिली प्राथमिकता आहे.

समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, आतापर्यंत धरणामध्ये किती टक्के पाणी साठले आहे, त्याचा किती टक्के उपयोग करण्यात येतो. सन २००६-२००७ या वर्षात या कामाचे टेंडर झालेले असून आज सन २०१६ उजाडले आहे. तरी सुद्धा हा प्रकल्प पुर्ण झाला नाही. हा प्रकल्प केव्हा पूर्ण करणार आहात? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, गोसीखूर्द प्रकल्प आता युद्ध पातळीवर हाती घेतलेला आहे. यामध्ये एकूण ८ कंपन्या या प्रकल्पामध्ये टायअप आहेत. लोएस्ट क्वॉलिटीवर असोला-मेंढा आहे. यामध्ये

दोन कालवे आहेत. एक ९९ किलोमीटरचा उजवा कालवा असून २३ किलोमीटरचा डावा कालवा आहे. दोन्ही बाजूला दोन लिफ्ट इरिगेशन्स स्किम्स आहेत. मोखाबर्डी आणि नेरला या दोन्ही बाजूला आहेत. कालव्याचे ९९ किलोमीटर आणि २३ किलोमीटरचे काम झालेले आहे. उजव्या कालव्यावर ७० किलोमीटरवर लाईनिंग केलेली आहे. डाव्या कालव्याचा लाईनिंगचा प्रॉब्लेम झाला होता. आता संबंधित ठेकेदाराने शब्द दिलेला आहे की, दिनांक ३० जून, २०१७ पर्यंत ते पूर्ण लायनिंग करून देणार आहे. तेथे ४ किलोमीटरचे काम झालेले आहे. धरणामध्ये दिनांक ३१ डिसेंबर पर्यंत ४० टीएमसी पाणी साठा होणार आहे. २४२.५ मीटरची लेव्हल आहे. ९९ किलोमीटरवर टेल आहे तेथे असोला-मेंढा सुरू होतो. आधी कॅनॉल पूर्ण करून डिस्ट्रीब्यूशन नेटवर्क पूर्ण करण्याचा प्रयत्न आहे. त्यानंतर शेवटच्या टप्प्यामध्ये उंची वाढविली जाणार आहे.

असोला-मेंढा या प्रकल्पातून विदर्भातील सिंचन क्षमता वाढवायची आहे. ज्या शेतकऱ्यांना पाणी लागणार आहे त्यांचेसाठी कॅनॉल तयार झालेला आहे. आताही शेतकऱ्याला पाणी लागले तर कॅनॉलमधून दिले जाऊ शकते का ? अशी समितीने विचारणा केली असता विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले की, १०० टक्के इरिगेशन कव्हर केलेले आहे. हरणघाट, वाघोली बुटी आणि बोरघाट या प्रकल्पातून ११७०० हेक्टर्स जमीन सिंचनाखाली आणली आहे. असोला-मेंढा या प्रकल्पावरील १२ हजार हेक्टर्सचा बोजा कमी होणार आहे. तसेच मोखा बर्डी आणि नेरलाला गोसीखूर्दवरुनच पाणी आहे. दिनांक ३१ डिसेंबर पर्यंत १०० टक्के धरण भरणार आहे. २४५.५ आमचे डिसेंबर पर्यंत टारगेट आहे.

हा प्रकल्प तीन वर्षात पूर्ण केला पाहिजे. हा प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी विभागाचे काय नियोजन आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता या प्रकल्पांची सुप्रमा सचिव नियामक मंडळाकडून मंजूर करून घेतलेली असून येत्या मंगळवारच्या कॅबिनेटमध्ये १८४०० कोटी रुपये गोसीखूर्द प्रकल्पाला मान्यता देण्याबाबतची सुप्रमाचा प्रस्ताव ठेवणार आहोत असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले.

प्रकल्पाची ३०० कोटी रुपयांची किंमत आता १८ हजार कोटी रुपयांपर्यंत गेलेली आहे ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता सन १९८३ सालापासून सन १९९९ पर्यंत दरवर्षी २५ कोटी रुपये वाढत गेले. अशप्रकारे ही आकडेवारी वाढत गेलेली आहे. सन १९९९ मध्ये ११० कोटी रुपयांवर आकडेवारी गेली होती. १६ वर्षे डबल डिजीटमध्ये आकडे राहिले असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले.

२.७५ आतापर्यंत किती खर्च झालेला आहे? १८ हजार कोटी रुपयांची सुप्रमा आहे त्यामुळे सन २०१६ पर्यंत काय परिस्थिती आहे? असा प्रश्न समितीने उपस्थित केला असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दिनांक १ एप्रिल २०१६ रोजी १८४०० कोटी रुपयांचे अंदाजपत्रक तयार केलेले आहे. यापैकी ९१०० कोटी रुपये खर्च झाले असून ९३०० कोटी रुपयांपैकी ३००० कोटी रुपये रेडी रेकनरच्या दराने शेतकऱ्यांना मोबदला द्यावयाचा आहे. ७००० कोटी रुपये लॅण्ड ॲक्विझिशनसाठी शिल्लक आहेत. या प्रकल्पासाठी सेलडीड जलद गतीने केलेले आहे. दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१६ पर्यंत लॅण्ड ॲक्विझिशन पूर्ण करणार आहोत. १५६ कुटुंबांचे पुनर्वसन केल्यानंतर १०० टक्के धरण भरणार आहे.

२.७६ विभागीय सचिवांनी असेही सांगितले की, प्रकल्पबाधित कुटुंबांचे पुनर्वसन केल्यानंतर धरणाची पातळी २४५.५ मीटरपर्यंत जाईल. मागील दीड दोन वर्षापासून गोसीखूर्दचे काम बंद झाले होते. या प्रकल्पाची सर्व प्रकरणे एसीबीकडे तपासणीसाठी गेली आहेत. २५ कोटी रुपयांच्या वर ४० टेंडर आहेत. १०० टक्के टेंडर एसीबीच्या इन्वहेस्टीगेशनसाठी आहेत. एसीबीची चौकशी १० वर्षे चालू राहणार आहे त्यामुळे अधिकारी तसेच ठेकेदार सुद्धा या प्रकल्पामध्ये काम करायला घाबरतात. त्यांचे असे म्हणणे आहे की, काम सुरू केले तर परत एसीबीचे लोक कारवाई करणार. म्हणून सद्यःस्थितीत विभागाने निर्णय घेतला की, हे सर्व निर्णय रद्द करायचे.

तीन सचिवांची कमिटी असून तिने सुद्धा हे टेंडर रद्द करावेत अशी शिफारस केली होती काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता जून महिन्यात मुख्यमंत्री महोदयांचे ॲप्रुव्हल घेतलेले आहे. येत्या मंगळवारी कॅबिनेटमध्ये पूर्वीची कामे रद्द करायची काय, यासंदर्भातील निर्णय होणार आहे विभागाकडूनन दोन पर्याय मंत्रिमंडळासमोर ठेवलेले आहेत. पहिला पर्याय असा ठेवलेला आहे की, एसीबीकडील सर्व टेंडर रद्द करावे. २५ कोटी रुपयांच्या वरचे ४० टेंडर आहेत. दुसरा पर्याय असा ठेवला आहे की, कॅबिनेटने विभागाला अधिकार द्यावा की विभाग केस टू केस मेरिटप्रमाणे टेंडर रद्द करण्यासंदर्भात निर्णय घेईल. परंतु कॅबिनेटने ठरवायचे आहे की कोणता ऑप्शन मान्य करावा. एसीबीची चौकशी वर्षानुवर्षे रेंगाळत राहणार आहे त्यामुळे या प्रकल्पाचे पैसे खर्चच होणार नाहीत. हे पैसे लॅप्स होतील. असे विभागीय सचिवांनी सांगितले.

पण दोषी असतील तर त्यांचे टेंडर रद्द करावे असे समितीने सूचविले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सदरचा निर्णय कॅबिनेटवर सोडलेला आहे. विभागाने विधि व न्याय विभाग, नियोजन विभाग आणि मुख्य सचिव यांचे ॲप्रुव्हल घेऊन कॅबिनेटसमोर हा विषय ठेवलेला आहे. तसेच तेथील लोक कोर्टात जाणार आहे. हे सर्व देखील कॅबिनेट नोटमध्ये नमूद केलेले आहे. विधि व न्याय विभागाचे अभिप्राय रेकॉर्डवर आणलेले आहेत.

प्रकल्पाचे काम जितके झालेले आहे त्यामध्ये काही डिफॉल्ट निघाला तर संबंधितांवर ती जबाबदारी राहणार आहे. परंतु जी कामे अर्धवट आहेत, ती रद्द करून पुन्हा नव्याने ठेकेदार नेमणार आहात का ? आपल्या राज्यात इरिगेशनमध्ये काम करणारे ठेकेदार २५ ते ३० आहेत. तेच पुन्हा दुसऱ्यांच्या नावाने टेंडर भरणार आणि दुसऱ्या बाजूने क्लेम करतील. त्यामुळे ही नोट चुकीची आहे. ज्यांना वर्क ऑर्डर दिलेली आहे ती आता रद्द करणार आणि नव्याने काम देणार, अशा पद्धतीने काम करू नये. यामुळे राज्यातील प्रत्येक काम रद्द होईल. जी अर्धवट कामे झालेली आहेत ती पूर्ण करा, त्यानंतर वर्क ऑर्डर द्या. असे मत समितीने व्यक्त केले. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विभागाकडून ठेकेदारावर कारवाई करण्यात येणार नाही. त्यांना काळ्या यादीत टाकणार नाही, हे सर्व एसीबी बघणार आहे.

२.७७ विभागीय सचिवांनी समितीस असेही सांगितले की, दिनांक २७ जून रोजी माननीय मुख्यमंत्र्यांनी एक बैठक घेऊन असा निर्णय घेतला आहे की, नागपूरमध्ये जो काही करंट डीएसआर आहे त्या रेटने एनबीसीकडूनन व्हॉलेन्टरीली काम करून घ्यायचे. उदाहरणार्थ लाईनींग, एक्सलेशन, सॉफ्ट रॉक, हार्डरॉक, ज्यूट सिंथेटीक, इन्सुलेशन, असे वेगवेगळे आयटम आहेत त्याचे रेट डीएसआरमध्ये उपलब्ध आहेत. जेवढा व्हॉल्युम ऑफ काम होईल त्याप्रमाणे पेमेंट करावे. एनबीसी, नवरतन कंपनी ही भारत सरकारची कंपनी आहे. ही कंपनी १०० टक्के भारत सरकारच्या मालकीची आहे. या कंपनीचे देशात व जगभरात ७० हजार कोटी रुपयांची कामे सुरू आहेत. त्या कंपनीबरोबर एमओयू करण्यात येणार आहे ६ हजार कोटी रुपयांचे सिव्हील कन्स्ट्रक्शनचे काम बाकी आहे ते तीनवर्षात पूर्ण करून देण्याची हमी ती कंपनी देत आहे. त्या कंपनीचे असे म्हणणे आहे की, २ हजार कोटी पर ॲनमप्रमाणे सहा हजार कोटी रुपयांचे कन्स्ट्रक्शन तीन वर्षात करू शकतो. त्यांच्या पॅनेलवर एल. ॲण्ड टी. सारखी कंपनी आहे. त्यांचे म्हणणे आहे की, नामवंत कंपनीकडून प्रकल्प पूर्ण करण्यात येईल.

हे सर्व काम नवरतन कंपनीकडून घेण्याचे विभागाचे नियोजन आहे. आठ-दहा वर्षांपूर्वी गोसीखुर्द हा राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून जाहीर केलेला आहे. त्यानंतर गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कामाच्या दर्जाबाबत खूप लिहून आले होते. त्यानंतर या कामाबाबत एसीबीची कारवाई सुरू करण्यात आली. मागील वर्षी वित्त विभाग आणि अन्य विभागाच्या काही सचिवांची एक समिती नियुक्त करण्यात आली. त्या समितीने असा निर्णय घेतला की, ज्यांची ज्यांची एसीबीमार्फत चौकशी सुरू आहे त्यांचे टेंडर रद्द करण्यात यावे. एका बाजूला विभागाकडून फायनान्शिअल क्लोजर करण्यात येत आहे. दुसऱ्या बाजूला लिगल रिमेडी होणार नाही, Because they can also go to the Court. ही बाब समितीने निदर्शनास आणली यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ही बाब मंत्रिमंडळामध्ये हायलाईट केलेली आहे.

ठेकेदार येथेच क्लोज करा असा कन्सेट देण्यास तयार आहेत काय ? फायनान्शिअल क्लोजर देण्यास ठेकेदार तयार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दोन-तीन लोकांनी तसे दिलेले आहे. सर्व निविदा रद्द कराव्यात असा अजून अंतिम निर्णय झालेला नाही.

जेवढे काम झाले त्याचे पेमेंट करावे असा ॲग्रीमेंटमध्ये क्लॉज आहे. त्यामुळे शासनाला फार अडचणीचे होणार नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता मागील काही काळापासून प्रोजेक्ट बंद आहे. कामाबाबत काही प्रोग्रेस नाही कारण अभियंत्यांच्या मनात भीती आहे की, आपण एसीबी प्रकरणात पुढे गेलो तर आपणावर कारवाई होऊ शकते. जो ठेकेदार अगोदरच अेसीबीच्या शॅडोमध्ये आहे आणि त्यास ॲडीशनल पेमेंटट झाले तर आपल्यावर कारवाई होऊ शकते, त्यामुळे अभियंते काम करण्यास तयार नाहीत. ठेकेदार सांगतो मला पेमेंट मिळणार नाही म्हणून मी काम करणार नाही. दोन्ही बाजूनी अशी अडचण झालेली आहे. यातून मार्ग काढण्यात येत आहे असे विभागीय सचिवांनी सांगितले.

२.७८ पाणलोट क्षेत्राची पुनरावृत्ती : सर्वेक्षण कार्याची पुनरावृत्ती :

पाणलोट क्षेत्राची पुनरावृत्ती व सर्वेक्षण कार्याची पुनरावृत्ती यासंदर्भात विभागीय सचिवांनी सांगितले की, दोन बाबींचे सारखे सर्व्हे केले असा आक्षेप घेण्यात आलेला आहे. परंतु ते सत्य नाही. पहिला सर्व्हे हायड्रोलिकसाठी करण्यात आला होता तर दुसरा सर्व्हे हा भंडारा गावाजवळ बैकवॉटर येतत आहे त्या गावाला धोका निर्माण होऊ नये म्हणून त्याठिकाणी एक वॉल उभी करावयाची आहे त्यासाठी करण्यात आला.

त्या ठिकाणी वॉल बांधलेली आहे. दुसरा सर्व्हे हा डिझाईन ऑफ पंप हाऊस आणि डिझाईन ऑफ बंड ॲण्ड डिवॉटरींग सिस्टीम ऑफ भंडारा सिटी. पहिला सर्व्हे हा हायड्रोलिक स्टडी ऑफ प्रोजेक्ट होता म्हणून हा ओव्हरलॅप सर्व्हे नाही. ते वेगवेगळे सर्व्हे होते.

सार्वजनिक रोख्यांद्वारे निधी उभारणी :

२.७९ गोसीखुर्द प्रकल्पाच्याकामासाठी बॉण्ड इश्यू करावयाचे आहेत. परंतु ते फूलफील करू शकला नाहीत, ही वस्तुस्थिती विभागास मान्य आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी होकारार्थी उत्तर दिले व समितीस अवगत केले की, बॉण्ड इश्यू करून त्यातून VIDCसाठी १ हजार ६७८ कोटी रुपये उभे केले. परंतु त्यापैकी फक्त ५९५ कोटी रुपये खर्च झाले. त्याची प्रामुख्याने दोन कारणे आहेत. पहिले कारण म्हणजे जमीन संपादन करण्यात अनेक अडचणी आल्या. कारण वेळेवर जमीन संपादित करू शकलो नाही त्यामुळे पुनर्वसनाचे काम वेळेवर झाले नाही.

बॉण्डच्या माध्यमातून एकूण १ हजार ६७८ कोटी रुपये जमा झाले त्यापैकी ५९५ कोटी रुपये खर्च झाले. उर्वरित ११० कोटी रक्कम कोठे वळती केली ? तसेच रिपेमेंटची काय परिस्थिती आहे, हे बॉण्ड किती वर्षासाठी आहेत, उर्वरित ११०० कोटी रुपये VIDC कडे आहेत की, दुसरीकडे वळते केले ? कारण या विषयाबाबत विभागाने महालेखाकारास बरोबर माहिती दिलेली नाही. ही बाब समितीने निदर्शनास आणून दिली असता त्याबाबत खुलासा करताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सन १९९७-९८ ते सन २००२-२००३ या सहा वर्षांच्या कालावधीत बॉण्डच्या माध्यामतून १,६७८ कोटी रुपये जमले होते. त्यामध्ये शासनाचे कॉन्ट्रीब्युशन २६६ कोटी रुपये होते. त्या रकमेमध्ये गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कामावर ५९५ कोटी रुपये खर्च झालेला आहे. बाकीचे पैसे इतर प्रोजेक्टवर खर्च झालेले आहेत. The Bonds raising was not specially for Gosikhurd, it was for entire VIDC आणि VIDC चे सर्व पैसे VIDC वर खर्च झाले. बॉण्डचे अगेस्ट सर्व रिपेमेंट पूर्ण झालेले आहे.

प्रकल्पाच्या विविध घटाकांच्या बांधकामाची सद्यःस्थिती :

२.८० उक्त परिच्छेदासंदर्भात समितीने विचारणा केली की, जून २०१६ पर्यंत २४५ मीटर उंचीचे धरण पूर्ण होईल. परंतु अद्याप पाणी वाटपाची व्यवस्था अजून पूर्ण झालेली नाही. त्यास अनेक कारणे आहेत. कुठे अस्तरीकरणाबाबत चुका झालेल्या आहेत तर कुठे पुनर्वसनाचा प्रश्न प्रलंबित आहे, पहिले धरण बांधायचे आणि नंतर कॅनॉल बांधायचे ही पद्धत कुठेतरी थांबली पाहिजे. आपले हेडपंप तयार आहेत, पाईपलाईनचे काम झालेले आहे, पंपिंग स्टेशन झाले आणि ६०% cost of the project has been over. मोखाबर्डी आणि नेरलाला तीच परिस्थिती आहे. कॅनॉलचे काम झाले नाही म्हणून १० टक्के देखील इरिगेशन होत नाही अशी परिस्थिती आहे. इरिगेशन कमी असण्याचे कारण काय असा आक्षेप महालेखाकारांचा आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी समितीच्या मताशी सहमती दर्शविली व सांगितले की, एकूण २ लाख ५० हजार हेक्टर क्षेत्रावर इरिगेशन झाले पाहिजे. सध्या ३९ हजार हेक्टर क्षेत्रापर्यंत पोहोचलो आहोत.

विभागीय सचिवांनी ४० हजार हेक्टरक्षेत्राचा उल्लेख केला. परंतु २५ हजार हेक्टर पूर्ण झाले आहे. कारण अंभोरा ही योजना १० वर्षापूर्वीच पूर्ण झालेली आहे ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता टेकेपार योजना १० वर्षापूर्वी पूर्ण झाली. अंभोरा योजना पूर्ण होऊन चार वर्षे झाली आहेत असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

त्यानंतरची प्रगती काय ? एका बाजूला ९ हजार कोटी रुपये खर्च झाले. विभागाचे लक्ष्य धरण पूर्ण करण्यावर आहे. तसेच पुनर्वसन झाले नाही म्हणून काम झाले नाही.असे देखील विभागाकडून सांगण्यात आले. २४५ मीटरर उंचीचे धरण टार्गेट केले त्याप्रमाणे कॅनॉलची व्यवस्था करण्यास टार्गेट केलेले नाही, हे विभागास मान्य आहे काय ? अशी पृच्छा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी होकारार्थी उत्तर दिले. परंतु आता पाईपलाईन डिस्ट्रीब्युशनची नवीन पॉलिसी आणली आहे. डिस्ट्रीब्युशन नेटवर्कसाठी १ हजार किलोमीटरवर पाईपलाईन टाकायची आहे. त्यामुळे आता जमीन संपादित करावी लागणार नाही. मायनर,सब मायनर आणि चारीसाठी ते डिस्ट्रीब्युशन आहे. १.२ मीटर अंडरग्राऊंड करून क्लोज पाईपलाईनने डिस्ट्रीब्युशनने नेटवर्क क्रिएट करून युटीलायझेशन करायचे आहे. फक्त मेन कॅनॉल आणि ब्रांच कॅनॉल ओपन राहील बाकी सर्व अंडरग्राऊंड नेटवर्क राहील. या संदर्भात शासन निर्णय काढण्यात आला असून तसे शासनाने धोरण स्वीकारलेले आहे.

या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, हे धोरण फक्त गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी आहे की संपूर्ण राज्यातील प्रकल्पांसाठी आहे ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हे धोरण राज्यासाठी असून विभागाचा फोकस गोसीखुर्द प्रकल्प आहे. कारण २ लाख ५० हजार हेक्टर क्षेत्र आपण रफली एक हजार किलोमीटरचीअंडरग्राऊंड पाईपलाईनचे नेटवर्क क्रिएट करीत आहोत. आपणास लॅंड अक्वीझीशन शॉटफॉल दिसत आहे यातील निम्मा टप्पा कमी होईल आणि लॅंड ॲक्वीझीशनची गरज भासणार नाही कारण अंडरग्राऊंड पाईपलाईन टाकण्यासाठी जमीन संपादनाची आवश्यकता नाही.

"Planning of irrigation potential created 2016-2017". Whether it is already created or it will be created in future? अशी विचाराणा समितीने केली असता त्यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, ते आय.पी.क्रिएशनचे नियोजन आहे. इरिगेशन पोन्टेन्शिअल बाबत नवीन नियम करण्यात येणार आहेत. ते मार्च २०१७ पर्यंत होईल.

सध्या ४९ हजार हेक्टर क्षेत्र क्रिएटेड आहे असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले असता समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिले की, प्रत्यक्षात ३१ हजार हेक्टर क्षेत्रावर इरिगेशन आहे. हा फरक होण्याची कारणे काय आहेत? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, यामध्ये महत्त्वाचा फरक म्हणजे खरीप, रब्बी आणि हॉटवेदर अशा तीन सिझनमधील पिकांचा अंदाज घेऊनन इरिगेशन पोटेन्शिअल घेण्यात येते. जेव्हा एक हजार क्षेत्राला फिजिकली पाणी देऊ शकतो असे म्हणतो त्यावेळी याचे पोटेन्शिअल १३२ टक्के आहे. खरीप आणि रब्बी पिकासाठी दिलेल्या पाण्याची मोजमाप वेगवेगळी करण्यात येते.

एकाच जमीनवर तीनदा इरिगेशन केले तर त्याची तीनवेळा बेरीज करण्यात येते का ? अशी विचारणा समितीने केली असता त्याची एकूण पीकक्षेत्राची बेरीज असते असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

जर शेतकऱ्यांना दोनच पिके घ्यावयाची असतील तर ? वास्तिवक पाहता शेतकरी वर्षातून दोन पिके घेतात. शंभरामध्ये एखादा शेतकरी वर्षातून तीन पिके घेत असेल परंतु दोन पिकांच्यावर कोणी जास्त पिके घेत नाहीत. असे असताना विभागाकडून मात्र तीन पिके घेतात असे सांगून इरिगेशन पोटेन्शिअल २.५ लाख वाढली असे सांगून काय उपयोग आहे का ? यावर हा प्रोजेक्ट प्लानिंगचा भाग आहे. राज्यातील कोणत्या भागात तीन पिके घेतली जातात अशी विचारणा समितीने केली असता तीन पिके १०० टक्के होत नाहीत. ते पर्सेन्टेजवर घेण्यात येतात असे विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले.

हॉर्टीक्लचर किंवा फ्लोरिक्लचरमध्ये तीन पीके घेतात का ? खरीप आणि रब्बी पिकाचे काऊन्ट वेगळे आहे. जी बारमाही पिके आहेत त्यामध्ये ऊस, फळबागा येतात ते देखील काऊन्ट केले जाते काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, हे प्रोजेक्ट प्लानिंगप्रमाणे आहे. जेव्हा २.५ लाख म्हणतो त्यावेळी प्रत्यक्षात १ लाख ९० हजार हेक्टर क्षेत्राला पाणी देण्यात येणार आहे. त्यामध्ये ८० टक्के खरीपाचे क्षेत्र आहे. म्हणजे १ लाख ९० हजार हेक्टर क्षेत्राच्या ८० टक्के क्षेत्राला खरीपात पाणी देणार. पूर्व विदर्भात खरीपाच्या हंगामासाठी पाण्याची मागणी सप्टेंबर आणि ऑक्टोबर महिन्यात येते. ज्यावेळी ताण येतो त्यावेळी एक किंवा दोन रोटेशन देता येतील.

एक-दोन रोटेशन म्हणजे It is not assured irrigation, it is a secured irrigation. रब्बी पिकासाठी पूर्ण पाणी पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस असे अवगत केले की, रब्बी पिकासाठी ४५ टक्के पाणी अपेक्षित धरले आहे. १ लाख ९० हजार हेक्टर क्षेत्राच्या ४५ टक्के म्हणजे साधारणतः ९० लाख हेक्टरक्षेत्राला रब्बीमध्ये पाणी देऊ शकतो. आणि जो तिसरा हॉट वेदन सीझर म्हणजे तो फक्त सात टक्के आहे. राज्यामध्ये काही लोक तिसरे पीक घेतात. यामध्ये ठिबक सिंचनाचा सुद्धा समावेश आहे का ? कारण आणखी पोटेन्शियल वाढू शकेल असे मत समितीने व्यक्त केले असता यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, यामध्ये हे फ्लो इरिगेशन आहे. या अनुषंगाने समितीने सूचित केले की, ठीबक सिंचनाने आणखी क्षेत्र वाढू शकते. जमीन संपादनाची काय स्थिती सागताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, जमीन संपादनाची प्रक्रिया डिसेंबर, २०१६ पर्यत संपवावी असे टार्गेट आहे. आजच्या स्थितीमध्ये ६ हजार ५०० हेक्टर क्षेत्राचे संपादन शिल्लक आहे. परंतु पाईपलाईन डिस्ट्रीब्युशन पॉलिसीमध्ये दोन ते अडीच हजार हेक्टर जमीन लागणार आहे. ते डायरेक्ट सेलडीड करणार आहे. त्यास प्रचंड प्रतिसाद मिळत आहे. शेतकरी जमीन देण्यास विलिंग आहेतत कारण त्यांना पाचपटीने पैसे देण्यात येतात.

कंत्राटदारांना गैरवाजवी आर्थिक लाभ :

२.८१ पाच ठेकेदारांना मोबीलायझेशन ॲडव्हान्स दिला. पाच ठेकेदारांपैकी फक्त तीन ठेकेदारांनी प्रीबीडमध्ये मोबीलायझेशन ॲडव्हान्स द्यावा असे सांगितले होते. परंतु आणखी दोन ठेकेदारांना मोबीलायझेशन ॲडव्हान्स का दिला ? एस्टीमेटेड कॉस्टवर ॲडव्हान्स द्यायचे की, प्रत्यक्षात बीडेड अमांऊटवर ॲडव्हान्स द्यायचे ठरले आहे ? जर बिडेड अमांऊटवर ॲडव्हान्स द्यायचे ठरले असेल तर एस्टीमेट अमाऊंटवर ॲडव्हान्स का दिला ? असे प्रश्न समितीने उपस्थित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, एकूण ५५ कोटी रुपये ॲडव्हान्स दिला होता तेवढा तो वसूल झालेला आहे.

मुळात जास्तीचा ॲडव्हान्स दिला हा आक्षेप आहे जास्तीचा ॲडव्हान्स एस्टीमेटेड अमांऊंटच्या १० टक्क्यांवर दिला की बीडेड अमाऊंटच्या १० टक्क्यांवर दिला ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, बीडेड अमाऊंटवरच दिलेले आहे. एस्टीमेट अमाऊंट कमी आहे. बीडेड अमाऊंट जास्त आहे.

निविदा मधील अटीत चालना अग्रिम देण्याची तरतूद नव्हती. तीन लोकांनी टनेलचे काम होते म्हणून मोबिलायझेशन ॲडव्हान्स पाहिजे असे सांगितले हे ठीक आहे. पण उर्वरित दोघांनाही ॲडव्हान्स घेऊन जावा असे सांगण्याचे कारण काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, विदर्भ एरिगेशन अधिनियम १९९७ मध्ये १२.२ टक्क्याने मोबिलायझेशन कॉस्ट देण्याची तरतूद आहे. त्याप्रमाणे त्यांना तो क्लॉज वापरून ॲडव्हान्स देण्यात आलेला आहे

जो कंत्राटदार ॲडव्हान्स मागेल त्याला तो दिला पाहिजे अशी तरतूद होती का? टेंडरमध्येच मोबिलायझेशन ॲडव्हान्स देण्याची तरतूद होती ? अशी विचारणा समितीने केली असता ती तरतूद टेंडरमध्ये होती असे विभागाकडून सांगण्यात आले.

एस्टीमेटेड कॉस्टच्या १० टक्के मोबिलायझेशन ॲडव्हान्स दिला पाहिजे अशी तरतूद होती की कोटेट कॉस्टवर देण्याची तरतूद आहे. टेंडरमध्ये तरतूद काय होती कारण टेंडरमधील तरतूदीचा आधार घेतला आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मोबिलायझेशन ॲडव्हान्सची टेंडरमध्ये तरतूद नव्हती. मात्र कोणत्या आधारावर मोबिलायझेशन ॲडव्हान्स देण्यात आला ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, याच मुद्यावर ACB चौकशी करीत आहे.

एफ-ए. कन्स्ट्रक्शन विरोधात विभागाने केस दाखल केली आहे काय अशी विचारणा समितीने केली एफआयआर दाखल केलेला आहे. उर्वरित सर्व कंत्राटदाराची प्रकरणे ACB कडे आहेत. संपूर्ण गोसीखुर्द प्रकल्पाची चौकशी ACB कडे आहे. टेंडरमध्ये मोबिलायझेशन ॲडव्हान्सची टेंडरमध्ये तरतूद नव्हती.

महालेखाकार यांनी असा आक्षेप काढला आहे की, त्यांना ॲडव्हान्स देण्याचे कारण काय आहे ? दुसरा मुद्दा असा आहे की, प्री-बीड संबंधी काहीच चर्चा झाली नाही. तीन लोकांनी मोबिलायझेशन ॲडव्हान्स मागितला म्हणून त्यांना तो दिलेला आहे. त्यामुळे पाच पैकी तीन जण कोण होते. वैष्णवी कन्स्ट्रक्शन, नागपूर, एफ.ए.कन्स्ट्रक्शन, मुंबई, हिंदुस्थान कन्स्ट्रक्शन, मुंबई, बी.टी.पाटील/महालक्ष्मी कन्स्ट्रक्शन, पुणे, एस.एम.संचेती इन्फ्रास्ट्रक्चर, नागपूर हे पाच कंत्राटदार आहे. यापैकी कोणत्या तीन कंत्राटदारांनी प्री-बीडमध्ये पैसे पाहिजे असे सांगितले. त्यांना प्री-बीडमध्ये पैसे देण्याचे मान्य केले होते काय ? यावर विभागीय सचिवांकडून उत्तर प्राप्त झाले नाही.

मोबिलायझेशन ॲव्हान्स देणे हे अलाऊडच नाही ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यासंबंधातील तरतूद व्हीएलडीसी ॲक्ट १९९७ मध्ये आहे.

असे असेल तर मग टेंडर मध्ये तसे नमूद का करण्यात आले नव्हते ? टेंडरमध्ये कंडिशन समाविष्ट न केल्यामुळे ते डिस्क्रेशनरी झाले असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यामुळेच सरकारने डिस्क्रेशनरी वापरून सर्वांना ॲडव्हान्स दिलेला आहे. सदर कायद्यातील क्लॉज १९ अगदी सुस्पष्ट आहे. त्यात मोबिलायझेशन ॲडव्हान्स देण्यात येतो असे नमूद केलेले आहे.

ॲक्टमध्ये तरतूद करण्यात आली असली तरी प्रत्येक टेंडर हे वेगळे असू शकते. हा प्रोव्हीझो आहे. वाटले तर द्यावे असा त्याचा अर्थ होतो. हे काही अनिवार्य नाही. टेंडर दिल्यानंतर त्यात नवीन बाबी समाविष्ट करणे म्हणजे टेंडर कंडिशनचा भंग केल्यासारखे आहे. त्यामुळे ठराविक लोकांनाच ही सुविधा उपलब्ध करून दिलेली आहे. येथे प्री-बीडचा उल्लेख करण्यात आला आहे. प्री-बीडमध्ये कंडिशन नसताना देखील विभागाने ॲक्टचा आधार घेतलेला आहे. प्री-बीडमध्ये मोबिलायझेशन ॲडव्हान्स द्यावा अशी मागणी केलेली नसताना तो आपण दिलेला आहे. हे ते योग्य नाही असे महालेखाकारांचे म्हणणे आहे. विभागाने कोणतीही अट टेंडरच्या अटी व शर्तीमध्ये नमूद केलेली नव्हती. सन १९९६ च्या शासन निर्णयाचा चा आधार घेतलेला आहे. ज्यांनी मागणी केली नाही त्यांनाही ॲडव्हान्स दिला आहे म्हणजे सर्वांना ॲडव्हान्स दिलेला आहे. हा अग्रीम व्हॅटसहित रिकव्हर देखील झाला असे सांगितले आहे. खरा मुद्दा असा आहे की, ज्यांनी ॲडव्हान्स मागितला नाही त्यांना तो का देण्यात आला आहे ? हे सर्व हेतपुरस्सर करण्यात आले असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले १२.२ टक्के या दराने संपूर्ण व्याजासह १०० टक्के वसुली केलेली आहे. परंतु, टेंडर कडिशनमध्ये ही तरतूद नव्हती. पण यासंबंधातील तरतूद ॲक्टमध्ये आहे.

ज्यांनी ॲडव्हान्स मागितला त्यांना तो दिला हे ठीक आहे. पण ज्यांनी ॲडव्हान्स मागितला नाही त्यांना देखील ॲडव्हान्स दिलेला आहे.त्या पाच पैकी दोन कंत्राटदार असे कोण होते ज्यांनी प्री-बीडमध्ये ॲडव्हान्स मागितला नाही पण त्यांना ॲडव्हान्स दिला. यासंदर्भातील माहिती समितीस सादर करावी असे निदेश समितीने विभागास दिले.

प्रकल्पबाधित लोकांचे पुनर्वसन

२.८२ आजमितीपर्यंत ४,५९० कुटुंबियांचे पुनर्वसन करावयाचे आहे. भूसंपादनाची मर्यादा कमी करतो असे आपण सांगितले तर नंबर ऑफ फॅमिली रिड्यूस होईल काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी अशी माहिती दिली की, याचा फक्त प्राधान्य क्रम ठरविलेला आहे. इतर लोकांचे देखील पुनर्वसन करावयाचे आहे.

एकूण ८५ गावांचे पुनर्वसन करावयाचे होते. भंडारा जिल्ह्यातील ३४ गावे असून त्यापैकी २८ गावांचे १०० टक्के पुनर्वसन करण्यात आले आहे. आता पॉलिसी अंतर्गत सावरगावचे काम पूर्ण केले आहे. खापरी आणि नेरला या दोन गावांची स्वेच्छा पुनर्वसन

करण्याची मागणी आहे. यात ७५ टक्क्यांपेक्षा लोकांची मागणी आहे. खापरी गावातील ७० टक्के लोकांनी स्वेच्छा पुनर्वसन पाहिले असे सांगितले आहे, तर ३० टक्के लोकांनी त्यास असहमती दर्शविली आहे. यासंबंधी माननीय खासदार व आमदार महोदयांनी बैठक घेतली होती. उर्वरित ३० टक्के लोक सहमत झाले तर त्यांना देखील स्वेच्छा पुनर्वसनानुसार in situ रोख रक्कम देऊन त्यांचे काम पूर्ण करू. त्यांची मागणी अशी आहे की, आम्ही बुडित क्षेत्रात येत नाही. त्यांना तेथेच पुनर्वसन हवे आहे. यासंदर्भात धोरण असे आहे की, जेव्हा नवीन गावठाण तयार करण्यात येते तेव्हा नागरी सुविधांवर निधी खर्च करण्यात येते. एकूण जेवढी लोकसंख्या असते त्याला भागून रोख रक्कम देण्यात येते. साधारणपणे साडे सात लाख रुपये प्रत्येक कुटुंबाला मिळतील अशी अपेक्षा आहे. आतापर्यंत फक्त ७० टक्के लोकांनी अनुमती दर्शविली आहे. यास सर्व लोकांनी सहमती दिली की, त्यांना निधीचे वाटप करण्यात येईल. २८+२ = ३० म्हणजे ३४ पैकी ३० गावांचा प्रश्न या प्रमाणे सुटणार आहे. फक्त ४ गावे राहिलेली आहेत. करंचखेडा,भंडारा नझूल, पिंडकेपार, सालेवाडी या चार गावांचे काम सुरू आहे. हे काम देखील प्रगतिपथावर आहे. नागपूर मधील ५१ गावे आहेत. ५१+३४ = ८५ गावे होतात. ५१ पैकी २२ गावांची कामे पूर्ण झाली आहेत. या २२ गावांचे १०० टक्के पुनर्वसन करण्यात आले आहेत. रूआड आणि टेकेपार यांचे देखील in situ पुनर्वसन आहे. रूआड गाव हे बुडित क्षेत्रापासून २५० मीटरवर आहे. आपले बुडीत क्षेत्र हे २४५.५ मीटर आहे. त्यामुळे रूआड गाव हे बुडीत क्षेत्रात येत नाही. त्याच ठिकाणी एक माल गुजारी तलाव असून तेथील लाभक्षेत्रात जागा देण्याची मागणी केली आहे. ती आम्ही मान्य केली आहे. कमांड एरियामधून वगळण्यासाठी शासनाकडे प्रस्ताव पाठविला आहे. त्यांचा प्रस्ताव मंजूर झाल्यानंतर त्यांचे पुनर्वसन होणार आहे.

टेकेपार हे दुसरे गाव आहे. या गावाने चिरवा येथे जाण्याचे मान्य केले आहे. यासाठी आ १७ हेक्टर जमीन लागणार होती. ती या महिन्यांमध्येच ताब्यात घेतली आहे. तेथे आता नागरी सुविधांचे काम सुरू होणार आहे. आता फक्त २७ गावे शिल्लक आहेत. यात फक्त १३६ कुटुंबे आहेत. ज्यांना शिफ्ट करणे गरजेचे आहे त्यांना शिफ्ट करून १०० टक्के धरणाचे क्षेत्र बुडीताखाली आणता येईल. ही सर्व २७ गावे in situ होणार आहे. प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर देखील ३-४ वर्षामध्ये त्यांचे पुनर्वसन करता येईल प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी त्याची बाधा येणार नाही. २८८ कुटुंबांना वगळले तर ४,३०२ कुटुंब ही २४५.५०० मीटरच्या वर आहेत. ही ८५ गावे डॅमच्या पाठीमागे होती तेथे रिर्जव्ह क्रियेट होणार आहे ते पूर्ण होणार नाही.

ही ४,३०२ कुटुंबे ही बुडीत क्षेत्राच्या लगत येतात काय ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी होकारअर्थी उत्तर दिले सांगितले की, पुनर्वसन कायदा आहे. एखाद्या गावातील ७५ टक्के जमीन पाण्याखाली जात असेल तर संपूर्ण गावाचे पुनर्वसन करण्यात येते. फिजिकली ते गाव २५० मीटरच्या पातळीच्या वर आहे. त्यामुळे त्या लोकांचे लगेचच पुनर्वसन करणे आवश्यक नाही. पण त्या लोकांना पुनर्वसन करण्यासाठी तयारी केली आहे.

या २८८ लोकांचे पुनर्वसन झाल्यानंतर पाण्याचे स्टोरेज करता येईल. बाकीचे लोक हे वरच्या पातळीवर आहेत. त्यामुळे आता पुनर्वसनाचे कारण दाखवून या प्रकल्पाला विलंब झाला असे आता सांगता येणार नाही ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, मागील सहा महिन्यांमध्ये फार मोठे काम झालेले आहे. सन २०१५ मध्ये माननीय मुख्यमंत्र्यांनी डायरेक्ट सेल पर्चेस संबंधातील नवीन धोरण जाहीर केले. पाच पटीने पैसे देण्याचे जाहीर केल्यामुळे यास गती मिळाली आहे. तो पर्यंत येथे भूसंपादन होत नव्हते.

गोसीखुर्द प्रकल्पाच्याबाबत माननीय आयुक्त, नागपूर यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती नेमलेली आहे. त्यावेळी सचिव महोदय, पुढील ३-४ वर्षात पुनर्वसन केले तरी चालू शकते असे म्हणाले होते. परंतु, राज्य शासनाने याचे पुनर्वसन करण्यासाठी पॅकेज दिलेले आहे. त्यामुळे लवकरात लवकर पुनर्वसन करावयाचे आहे. त्यामुळे समितीने जून २०१७ पर्यंत पुनर्वसनाचे सर्व काम पूर्ण करण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. सर्व कामे १०० टक्के पूर्ण करण्यात येणार आहेत असे विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस अवगत केले.

या प्रकल्पामुळे २८६ कुटुंब बुडीत क्षेत्रात येणार आहेत. उर्वरीत कुटुंबे वरच्या पातळीवर आहेत. पुनर्वसनाचे काम झाले नाही म्हणून या प्रकल्पाचे काम थांबले आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, गोसीखुर्द प्रकल्पाबाबत मा.आयुक्त, नागपूर यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमली आहे. राज्य शासनाने पुनर्वसनासाठी पॅकेज दिले आहे. त्यामुळे लवकरात लवकर पुनर्वसन करावयाचे आहे. जून, २०१७ पर्यंत सर्व काम पूर्ण करण्यात येणार आहे. तांत्रिकदृष्ट्या हा प्रकल्प १०० टक्के पूर्ण होणार आहे.

गोसीखुर्द प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन हे शासनाच्या नवीन धोरणानुसार होणार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, शासनाच्या नवीन धोरणानुसार पाच पटीने पैसे देऊन कार्यवाही करण्यात येत आहे. आता लोक मागे लागले आहेत त्यामुळे विभागाकडून सब रजिस्टर्डची मागणी शासनाकडे केली आहे. अमरावती विभागामध्ये भूसंपादनावर १,१०० कोटी रुपये खर्च केले आहेत.

मा. मुख्यमंत्र्यांनी गोसीखुर्द प्रकल्पाला भेट दिल्यानंतर प्रस्ताव सादर करण्यासंबंधीचे निदेश विभागाला दिले होते. त्या भेटीच्या वेळी रुपये २५६.४० कोटी रुपये देण्याचा निर्णय झालेला आहे. यासंबंधी शासनाने कोणता निर्णय घेतला आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, या प्रस्तावाला माननीय मुख्यमंत्र्यांनी मंजुरी दिली आहे. यामध्ये चार ॲक्टीव्हीटीज आहे. तेथे कॉंक्रीट गटर, डांबर रस्ते, थ्री फेज इलेक्ट्रीक कनेक्शन, वॉटर सप्लाय सोर्स या ॲक्टीव्हीटीज घेतल्या आहेत.त यास माननीय मुख्यमंत्र्यांनी मंजुरी दिलेली आहे. आता यासंबंधातील ऑर्डर इश्यू होईल.

तथापि, २.९० लाख रु. विस्थापित कुटुंबांसाठी आहेत याचा अर्थ काय आहे ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, १२०० कोटी रुपयांचे पॅकेज दिले होते. जे पीएपी आहेत त्यांना नोकरी ऐवजी रुपये २.९० लाख रुपये प्रती कुटुंब रोखीने दिलेले आहेत. या पॅकेजमध्ये नोकरी ऐवजी रोखीने पैसे देण्याची तरतूद होती. जेव्हा भूसंपादन कायदा लागू केला तेव्हा आपण एकच कुटुंब निश्चित केले होते. दरम्यानच्या काळात एका कुटुंबातील सज्ञान व्यक्तीचे लग्न झाले तर त्याचे वेगळे कुटुंब तयार होते. यासंबंधी शासनाने १९ ऑगस्ट २०१५ रोजी निर्णय घेतला आहे की, गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्पांतर्गत वाढीव कुटुंबांना नोकरी ऐवजी एक रकमी रक्कम देण्याचे निश्चित केले.

मूळ प्रत्येक कुटुंबाला किती रक्कम देतात आणि एक्स्पान्डेड फॅमिलीला किती रक्कम देणार आहात ? मुलगा १८ वर्षे वयाचा सज्ञान झाला पण त्याचे लग्न झाले नाही तर त्याला आपण रक्कम देणार आहात काय ? अशी पृच्छा समितीने केली असता जिल्हा पुनर्वसन अधिकारी यांनी समितीस सांगितले की, वडिलांच्या नावावर ३-४ घरे असतील आणि त्यांना तीन विवाहित मुले असतील तर एकच कुटुंब धरले गेले होते. पण यासंबंधी तक्रारी आल्यानंतर सर्व्हे करण्यात आला. वडिलांची तीन विवाहित मुले वडिलांच्या तीन वेगवेगळ्या घरात रहात असतील तर अशांना स्वतंत्र कुटुंब धरून त्यांना एक्सपान्डेड निधी देण्याचा निर्णय घेण्यात आला.

समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, एकाच कुटुंबातील लोक स्वतंत्र रहात असतील तर त्यांचे सेप्रेट रेशन कार्ड आहे का? नाहीतर एकाच घरामध्ये राहतात आणि सेप्रेट रहात असल्याचे दाखवित असतील तर ते योग्य नाही. स्वतंत्र रेशन कार्ड आहे का, आधार कार्ड सेप्रेट ॲड्रेसचे आहे का? स्वतंत्र घराचा नियम नाही.स्वतंत्र रेशन कार्ड पाहून पैसे देत देण्यात येतात का हे खरे आहे का ? यावर विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, १९९७ ची मतदार यादी आहे, तिचा बेस धरुन पुनर्वसन केले जात आहे. १९९७ च्या मतदार यादीप्रमाणे जो मुलगा पूर्वी एकाच कुटुंबात होता, तो आता विवाहित दिसत असेल तर त्याचे अतिरिक्त कुटुंब गृहित धरले जाते.

सन १९९७ च्या मतदार यादीतील मेजर मुलाचे लग्न झाले असल्यास त्याची आपण एक्स्टेण्डेड फॅमिली गृहित धरणार आहात. दुसरा मुद्दा तो मुलगा सेप्रेट घरात राहतो का, त्याचे रेशन कार्ड सेप्रेट आहे का याला महत्व नाही. जो मुलगा १८ पेक्षा जास्त वय आहे आणि विवाहित आहे त्याला लाभ देण्याबाबत शासन निर्णय आहे. एक फॅमिली एक्स्टेण्डेड असली तरी त्यांच्या बाबतीत रेशन कार्डची अट लागू केली पाहिजे अशी सूचना समितीने विभागास केली.

अतिरिक्त दायित्वाचा बोजा :

२.८३ यासंदर्भात माहिती देताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हा पुनर्वसनाचा मुद्दा आहे. घरांचा मोबदला देण्यासंबंधीचा हा मुद्दा आहे. आबादी क्षेत्रातील घरे आहेत त्यांना ॲवॉर्ड घोषित करून नुकसान भरपाई देण्यात आलेली आहे. परंतु, काही प्रकल्पग्रस्तांना शासकीय जागेवर अतिक्रमण करून घरे बांधली होती. त्या घरांचा मोबदला ॲवॉर्डमध्ये समाविष्ट होऊ शकला नाही. ते लोक घरांचा मोबदला दिल्याशिवाय तेथून उठायला तयार नव्हते. किंबहुना पर्यायी घरे दिल्याशिवाय तेथून उठणार नाही अशी भूमिका त्या लोकांनी घेतली होती. त्यावेळी अशी वास्तव स्थिती होती. तेव्हा महामंडळाच्या नियामक मंडळाच्या बैठकीमध्ये सानुग्रह अनुदान देण्याचा ठराव घेण्यात आला. ते जर आबादी क्षेत्रात असते तर तेवढेच व्हॅल्युएशन गेले असते. ते लोक ॲवॉर्डमध्ये समाविष्ट होऊ शकले नाहीत. ॲक्टप्रमाणे त्यांना ॲवॉर्डमध्ये समाविष्ट करू शकत नाही. त्यामुळे त्यांना तेवढीच रक्कम सानुग्रह अनुदान म्हणून दिलेली आहे.

आबादी क्षेत्राबाहेरील जी घरे होती त्या घरांचे मूल्यांकन करून मोबदला प्रकल्पग्रस्तांना दिल्याबद्दलचा हा परिच्छेद आहे. नागपूर जिल्ह्यातील ४०२ घरे होती. भंडारा जिल्ह्यातील ६३६ घरे होती. अशी मिळून एकूण १०३८ घरे होती. या सर्व घरांना एकूण ८.५४ कोटी रूपयांचे सानुग्रह अनुदान देण्यात आले होते. सदर सानुग्रह अनुदान नियामक मंडळाच्या बैठकीमध्ये ठराव करून देण्यात आले होते. त्यासंबंधातील हा परिच्छेद आहे. भूसंपादन अधिनियम, १८९४ मध्ये अशी तरतूद आहे की, त्या क्षेत्राची मालकी प्रकल्पग्रस्ताकडे असेल तर त्याचा समावेश अवॉर्डमध्ये करण्यात यावा. त्याप्रमाणे ज्यांच्याकडे त्या क्षेत्राची मालकी होती त्यांना मोबदला देण्यात आलेला आहे. जे अतिक्रमणाच्या क्षेत्रावर होते, जे प्रकल्पग्रस्त म्हणून ७/१२ नव्हते अशा प्रकल्पग्रस्तांना मोबदला देण्यासाठी त्यांना ८.५४ कोटी रुपयाचे सानुग्रह अनुदान वाटप करण्यात आले होते.

शासकीय जागेवर अतिक्रमण केल्यानंतर संबंधितांना पैसे देण्यात आले आहेत. ती जागा शासनाची असताना देखील त्यांना मोबदला देण्यात आला आहे. आज जलसंपदा विभाग एखादे धरण बांधायला गेल्यानंतर तेथील शासकीय जागेवर अतिक्रमण असेल आणि ते बुडित क्षेत्रात येत असेल तर त्या लोकांना देखील नुकसान भरपाई देण्यासंबंधात जलसंपदा विभागाचे धोरण आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्या जागेचा मोबदला देत नाही. त्या जागेवर जे घर बांधले असते त्याचा मोबदला देण्यात येतो.

जेथे धरण बांधण्यात येते तेथील शासकीय जमिनीवर जर दहा मजली इमारत बांधली तर त्यासाठी मोबदला देणार का ? शासकीय जागेवर अतिक्रमण करणाऱ्यांना मोबदला कसा काय देण्यात येतो ? यासंबंधी जलसंपदा विभागाने काही धोरण निश्चित केले आहे काय ? असेच धोरण आपण इतर ठिकाणी देखील लागू करणार आहात काय ? अशा प्रकारचे पुष्कळ प्रश्न महाराष्ट्रात इतर ठिकाणी देखील आहेत. अनेक ठिकाणी शासकीय जागेवर अतिक्रमण आहे. पण त्यांना आपण मोबदला देत नाही. तेव्हा येथे जे धोरण स्वीकारले आहे ते धोरण संपूर्ण राज्याला लागू करणार आहात काय ? याचे कारण राज्यात अनेक ठिकाणी शासनाच्या जागेवर अतिक्रमण करून लोकांनी झोपड्या बांधल्या आहेत, घरे बांधली आहेत त्यांना देखील हे धोरण लागू करणार आहात काय ? जी भूमिका गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी घेतली आहे तशीच भूमिका राज्यात इतर ठिकाणी धरण बांधत असताना घेतली पाहिजे. कारण तेथील शासकीय जागेवर देखील लोक राहत असतात. जशी सहानुभूती गोसीखुर्द प्रकल्पासाठी दाखविण्यात आली आहे तशी सहानुभूती राज्यातील अन्य प्रकल्पासाठी दाखविण्यात येणार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी समितीस असे सांगितले की, धोरण म्हणून कुठलाही निर्णय घेतलेला नाही. प्रकरण सापेक्ष निर्णय नियामक मंडळाने घेतलेला आहे.

धोरणात्मक निर्णय घेतलेला नाही हे ठीक आहे. अशाच प्रकारचे काही प्रस्ताव जर विभागाकडे आले तर त्यास मान्यता देणार का ? हा निर्णय नियामक मंडळाने घेतला हे मान्य आहे. अनेक लोकांनी गायरान जागेवर अतिक्रमण करून घरे बांधली आहेत. त्या लोकांना मोबदला देत नाही. अशा प्रकारचे प्रस्ताव विभागाकडे आले तर त्या लोकांना देखील गोसीखुर्द प्रकल्पाप्रमाणे मदत करण्यात येणार आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, तत्कालीन परिस्थिती विचारात घेऊन नियामक मंडळाने निर्णय घेतला आहे.

हा नियामक मंडळाने घेतलेला निर्णय आहे. पण गोसीखुर्द प्रकल्पाचे काम पुनर्वसनाने रंगाळलेले आहे. विभागाने फक्त रुपये ८.९४ लाख रुपये खर्च केले आहेत. त्यानंतर आपल्याला रुपये ११०० कोटीचे पॅकेज दिले. हे पॅकेज नागरी सुविधेसाठी तत्कालीन मुख्यमंत्री यांनी दिले होते. हे पैसे लोकांना पूर्वीच दिले आहे. ज्या लोकांनी शासकीय जमिनीवर अतिक्रमण केले आहे, झुडपी जंगलावर घरे बांधली आहेत त्यांना घराचा मोबदला देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यामुळे त्या योजने खाली दिलेले पैसे आपण कापून घेतले की नाही अशी विचारणा समितीने केली असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हे वजा करून घेतलेले नाही. जे पॅकेज होते ते आयटेमवाईज होते. पॅकेजमध्ये पुन्हा घराचे व्हॅल्युएशन नव्हते.

समितीच्या मागील बैठीकीमध्ये असे सांगण्यात आले की, सन २०१३ मध्ये ११०० कोटी रुपये देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला होता जे लोक अबादी मध्ये नाहीत, अतिक्रमण करून राहत आहेत, झुडपी जंगलांवर राहत आहेत त्यांना घराची किंमत देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे रु. ८.९४ कोटी संबंधित महालेखाकरांचा आक्षेप आहे. या लोकांना ११०० कोटी मधून पैसे दिले आहेत का ? जर त्यांना त्यातून पैसे दिले असतील तर ते कापून घेतले आहेत का आणि जर पैसे कापून घेतले नसतील तर त्यांना डबल मोबदला कसा काय देणार हे पैसे देत असताना ते कापून घेण्याची जबाबदारी ज्या अधिकाऱ्यांवर होती त्यांनी ती जबाबदारी पार पाडली नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता, विभागीय प्रतिनिधी सांगितले की, आबादी क्षेत्रातील आणि आबादी क्षेत्रा बाहेरील लोकांना पॅकेज दिले असे सांगितले होते. कोणत्या कारणासाठी पॅकेज दिले ती कारणे अशी आहेत. पर्यायी शेत जमिनी ऐवजी रोख रक्कम देणे पुनर्वसन अनुदान, गुरांचा गोठा याकरिता १५ हजार रुपये, नोकरी ऐवजी एक मुस्त रक्कम रुपये २.९० लाख, वाढीव कुटुंबांकरिता घर बांधणी अनुदान रुपये ८३५००/- दिलेले आहे. यात घरांचा मोबदला पॅकेजमध्ये येत नाही. घराच्या मोबदल्या पेक्षा इतर सुविधा आहेत. त्यामुळे ती रक्कम तशी कापता आली नाही. जे आबादी क्षेत्र आहे त्यात देखील वाढ झालेली आहे. त्यात वाढीव कुटुंब आलेली आहेत. घरात लग्न झाल्यानंतर कुटुंबामध्ये वाढ झाली त्यासंबंधीचा मुद्दा होता.

त्या लोकांनी अतिक्रमण केले होते म्हणून त्यांना घरे दिली हे मान्य आहे. त्यांना नोकरी ऐवजी रुपये २.९० लाखाचे पॅकेज देखिल दिले आहे. एखाद्या माणसाने शासकीय जागेवर अतिक्रमण केले म्हणून त्याला घर दिले हे मान्य आहे. पण घरा बरोबर नोकरी ऐवजी रुपये २.९० लाख देणे हे कितपत योग्य आहे सहानुभूती म्हणून घर देणे हे आम्ही समजू शकतो. पण त्यांना रुपये २.९० लाख कशासाठी दिलेले आहे असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस असे अवगत केले की, ते आबादी बाहेर असले तरी पुनर्वसन कायद्यानुसार प्रकल्पग्रस्त ठरतात. त्यामुळे प्रकल्पग्रस्तांना ज्या सुविधा द्यायच्या आहेत त्यात त्यांना पॅकेज देणे सुद्धा भाग होते. पॅकेजचा निर्णय सक्षम स्तरावर म्हणजे कॅबिनेट स्तरावर झालेला आहे.

गोसीखुर्द प्रकल्प हा ३०० कोटीचा होता. तो प्रकल्प १८००० कोटी रुपयांवर गेला. त्यामुळे पुनर्वसन पुढे पुढे सरकत गेले. त्यावेळी सन २०१३ मध्ये आघाडी सरकारच्या काळात निर्णय घेण्यात आला व त्या दृष्टीने पैसे देण्यात आले. विभागाने रुपये ८.९४ कोटी दिले. त्यांना त्या पॅकेजचा लाभ मिळाला आहे काय अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी समितीस असे सांगितले की, लोकांना पॅकेजचा लाभ मिळाला आहे. या लोकांना रुपये ८.९४ कोटी निधी दिला आहे. हा निधी घराच्या व्हॅल्युएशनसाठी देण्यात आला होता. जे आबादी क्षेत्रामध्ये येतात त्यांना घरांचे व्हॅल्युएशन ॲवॉर्डप्रमाणे देता येते. आबादी क्षेत्राच्या बाहेर आहे त्यांना सानुग्रह अनुदानाच्या माध्यमातून मदत दिलेली आहे. हे लोक पुनर्वसित क्षेत्रात गेल्याशिवाय पाणी साठा करता येत नव्हता. जी गुंतवणूक केली होती त्याचा लाभ शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचत नव्हता. त्यामुळे साडे आठ कोटी रुपयांचे वाटप करून त्यांचे स्थलांतर करून पाणी साठा केलेला आहे.

नवीन पॅकेजमध्ये घराच्या व्हॅल्युएशनसाठी निधी दिलेला आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, एकाच प्रयोजनार्थ दोनदा पैसे दिलेले नाही.

शासकीय जागेवर अतिक्रमण करून घरे बांधण्यात आली आहेत अशा प्रकल्पग्रस्तांची यादी तयार करण्यात आली आहे. पण ती यादी बोगस आहे. त्या यादीमध्ये बोगस नावे घुसविण्यात आली आहेत. ते आक्षेपार्ह आहे असे महालेखापालांनी चर्चेमध्ये नमूद केले होते. असे मत समितीने व्यक्त केले.

भूमी अधिग्रहण न करताच कामाचे वाटप :

२.८४ भूमी अधिग्रहण न करताच कामाचे वाटप यामध्ये असे म्हटलेले आहे की, लँड ॲक्विजिशन शिवाय टेंडर प्रक्रिया पूर्ण केली. रिप्लायमध्ये प्रोजेक्ट पूर्ण झाल्याचे नमूद केलेले आहे. नंतर कालवे झाले, लँड ॲक्विजिशन झाले वगैरे ठीक आहे. परंतु, लँड ॲक्विजिशन शिवाय टेंडर का काढले असा महालेखाकारांचा मुद्दा आहे. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्या मुद्यावर स्पष्टीकरण देण्यात आल्यानंतर त्यावर असे अभिप्राय महालेखापालांनी दिले. या मुद्यावर महालेखापालांनी नो कमेंटस असे रिमार्क दिले आहेत असे विभागीय सचिवांनी सांगितले.

पाण्याच्या गळतीवरील असमाधानकारक नियंत्रण :

२.८५ पाण्याच्या गळतीवरील असमाधानकारक नियंत्रण याबाबत खुलासा करताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, धरणात साठलेले पाणी सिपेज मधून निघून जाऊ नये याकरिता जलरोधक खंदक (सीओटी) बांधला जातो. त्यासाठी पर्मिॲबिलीटी टेस्ट केली जाते. ती जर ३ लिगॉनच्या लिमिटमध्ये असेल तर त्याला पर्मिसिबील लिमिट समजले जाते. आपण नाशिकच्या मेरी या संस्थेच्या मार्गदर्शनानुसार सर्व उपाययोजना केली. त्यानंतर परत पर्मिॲबिलीटी टेस्ट घेतल्या त्याचे सर्व रिझल्टस हे ३ लिगॉनच्या पर्मिसिबील लिमिटच्या आत आलेले आहेत. सध्याच्या वस्तुस्थितीनुसार तेथे पाझर होत नाही.

खोदकाम करून प्राप्त झालेल्या सामुग्रीचा अत्यल्प उपयोग :

२.८६ खोदकाम करून प्राप्त झालेल्या सामुग्रीचा अत्यल्प उपयोग यांसदर्भात समितीने असे मत व्यक्त केले की, यामध्ये कॉंट्रॅक्टरला लाभ देण्याची भूमिका आहे असे वाटते. कारण मटेरिअल वापरण्यासाठी योग्य नाही असे आपण म्हटलेले आहे. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, हा देखील धरणाच्या खालील जलरोधक खंदकाबाबतचा विषय आहे. यामध्ये गाभा भराव व केसी असे दोन मुद्दे आहेत. आपण जेव्हा प्रथम एस्टिमेट केले, त्यावेळी एकूण ८.१४ लाख घनमीटरचा जो भराव होता त्याकरिता आपल्या ॲव्हेलेबल मधून २.४९ लाख घनमीटर वापरावे असे एक गृहितक केले. त्याऐवजी कमी म्हणजे फक्त ०.२६ वापरले म्हणजे ३६% टक्के वापर करावयाचा असताना ०.३ टक्के एवढा वापर झाला.

तीन टक्के वापर केला परंतु, ३६ टक्क्यांचे बिल उचलले असे काही झाले आहे काय ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, नाही. केसिंग मटेरियल हे एकूण १३ लाख ७२ हजार पैकी २.८९ वापरावे असे होते. त्याऐवजी आपण २.२९ एवढे वापरले.

केसिंग मटेरिअल बरोबर आहे त्यामध्ये १०-२० टक्के कमी जास्त होते. त्यांनी सांगितल्याप्रमाणे पूर्वी खूप कमी वापर होत होता ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यामध्ये मटेरिअल उपलब्ध झाल्यानंतर त्याच्या गुण नियंत्रण चाचण्या घेतल्या जातात. त्याचे वेगवेगळे पॅरामिटर आहेत. जसे की, ड्राय डेन्सिटी किती आहे, त्यानंतर गाभा भरावासाठी वापरावयाचा असेल तर आपण त्याची पर्मिॲबिलीटीही पाहतो आणि मग त्यामध्ये बसत असेल तर वापरतो. गोसीखुर्द येथील सर्व माती ही वाळूमिश्रित आहे. त्यामध्ये वाळूचे प्रमाण जास्त असल्याने आपण ते जर गाभा भरावासाठी वापरले असते तर त्यातून पाण्याचा पाझर निश्चितपणे झाला असता आपले क्वालिटी कंट्रोल रिझल्ट्स तसे सांगतात. त्यामुळे बाहेरुन आणून योग्य गुणधर्माचे वापरले.

तेथील मटेरियल गेले कुठे ? अन्यथा बाहेरुन मटेरियल आणले असे सांगून तेथील मटेरियलच तर वापरले नाही ना ? असे असताना तेथील दर्जा नसलेले मटेरियल कुठे गेले ? ते मटेरियल तेथे उपलब्ध आहे का ? तसेच मटेरियलची क्वांटिटी एस्टिमेट आणि युटिलायजेशन यांच्याशी मॅच होत नाही. असे एकीकडे लिहिले आहे. पुन्हा खाली असे लिहिलेले आहे की, सदरहू मटेरियल एक्पेक्टेड क्वालिटीचे नसल्यामुळे त्या कामाकरिता वापरता आले नाही. या मटेरियलचा वापर केला नाही तर ते मटेरियल कुठे गेले ? हे मुद्दे समितीने उपस्थित केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, सदरहू मटेरियल त्याच भागामध्ये साईडला डंप करून ठेवलेले आहे. धरणाच्या खाली जे ५० मीटरचे हिप आहे, तेथे हे मटेरियल डंप केलेले आहे.

पर्यावरण व्यवस्थापन समिती

२.८७ यासंदर्भात असा आक्षेप आहे की, १० वर्षे विभाग पर्यावरण विषयक क्लिअरन्ससाठी कोणतीही काळजी घेतलेली नाही. याबाबत खुलासा करताना विभागीय सचिवांनी सांगितले की, चितळे या विशेष चौकशी समितीनेही हा मुद्दा गांभीर्याने घेतला होता. पूर्वीचे असे जे लॅप्सेस झाले तसे होऊ नयेत यासाठी त्यांनी ४२ प्रशासकीय सुधारणा दिल्या होत्या. त्यातील ही एक शिफारस होती व त्या दृष्टीने प्रत्येक मुख्य अभियंता कार्यालयामध्ये एक पर्यावरण विषयक कक्ष स्थापन करावा, अशी शिफारस करण्यात आली होती. त्याप्रमाणे व्यवस्था केलेली आहे.

चितळे समितीने काय प्रस्तावित केले होते ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, पर्यावरण विषयक क्लिअरन्सला गती मिळण्यासाठी प्रत्येक कार्यालयात एका विवक्षित माणसावर जबाबदारी निश्चित करावी, असे होते व नोडल ऑफिसर सारखी व्यवस्था निर्माण केलेली आहे.

महालेखापालांनी या मुद्यावर असा आक्षेप घेतला आहे की, विभागाने वेळोवेळी बैठका घेऊन पर्यावरण व फॉरेस्टची प्रकरणे क्लिअर करण्यासाठी प्रयत्न केले नाहीत. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असात विभागीय सचिवांनी समितीस असे सांगितले की, या प्रकल्पाला पर्यावरणाची मान्यता दिनांक ३ फेब्रुवारी, १९८८ मध्येच मिळाली आहे. त्या मान्यतेनंतर पाणलोट क्षेत्रामध्ये कॅचमेंट एरिया ट्रिटमेंटची व्यवस्था करायची असते. ही व्यवस्था संबंधित सर्व विभागांच्या अधिकाऱ्यांच्या बैठका घेऊन त्या माध्यमातून करावयाची असते. त्या बैठका वेळच्या वेळी झाल्या नाहीत असा मुद्दा होता.

सन २०१० पासून बैठका घेण्यास सुरुवात केलेली आहे. त्यानंतर दरवर्षी बैठक घेतलेली आहे. म्हणजेच त्याच्या अगोदरची १० वर्षे आपण काही बैठकच घेतलेली नाही. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली. आणून दिले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यानंतर म्हणजे सन २०१० नंतर दरवर्षी बैठक घेतली आहे.

ज्या बैठका घेतल्या नाहीत त्या का घेतल्या नाहीत, ती कोणाची जबाबदारी होती, त्याला कारणे काय होती. जे आक्षेप आहेत त्या अनुषंगाने कोणावर जबाबदारी निश्चित केली आहे का? प्रस्ताव क्लिअर करण्यासाठी त्या बैठका घेणे नियमानुसार आवश्यक होते. ज्या कंडिशनवर पर्यावरण विभागाने प्रस्ताव क्लिअर केला होता, त्यांची अंमलबजावणी करण्याची आवश्यकता होती, ती केलेली नाही. त्याकरिता कोण जबाबदार आहे, ? अशी विचारणा समितीने केली असता मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जलसंपदा विभाग यांनी समितीस सांगितले की, दिनांक ३ फेब्रुवारी, १९८८ रोजी पर्यावरणाची मान्यता मिळाली. तेव्हा त्यांनी काही अटी घातलेल्या होत्या. त्या अटींचे पालन करण्यासाठी त्या प्रकल्पाचे मुख्य अभियंता हे त्या समितीचे अध्यक्ष असतात त्यांनी विविध खात्याच्या प्रमुखांना एकत्रित आणून दरवर्षी किंवा सहा महिन्यांतून एकदा बैठक घेऊन त्या सर्व मुद्दयांची पुर्तता होते आहे की नाही हे पहावे. उदाहरणार्थ कॅचमेंट एरिया ट्रिटमेंट प्लांट असेल किंवा काही बंडस टाकायचे असतील किंवा काही ठिकाणच्या पुनर्वसित वसाहतींचे योग्य प्रकारे पुनर्वसन करणे, तर काही ठिकाणी पाण्याच्या पाँडमध्ये डासांची उत्पत्ती होऊन लोकली आरोग्यावर काही दुष्परिणाम होऊ नये असे काही मुद्दे त्यामध्ये आहेत. सन २०१० पूर्वी या बैठका झाल्या नाहीत. तत्कालीन मुख्य अभियंत्यांनी ही जबाबदारी पार पाडली पाहिजे होती. सन २०१० नंतर मात्र दरवर्षी एक बैठक घेतली जाते. यातील मुद्यांचा फॉलोअप सुरू आहे.

पर्यावरण व वन विभाग परवानगी देत नाही याचे कारण म्हणजे कंडिशनल परवानगी दिल्यानंतर आपले काम झाले की आपण त्या कंडिशनची पूर्तता करीत नाही. त्यामुळे येणाऱ्या भविष्यात वन विभाग असे म्हणते की, अगोदर कम्प्लायन्स पूर्ण करा मग परवानगी क्लिअर करण्यात येईल. याचे जे दुष्परिणाम होतात त्याला आम्ही जबाबदार आहोत. अशी परिस्थिती निर्माण झाली कारण त्यांनी कंडिशनल परवानगी दिली परंतु जलसंपदा विभागाने त्यांची पूर्तता केली नाही. याबाबत कोणाची जबाबदारी होती ती जबाबदारी निश्चित केली पाहिजे असे मत समितीने व्यक्त केले.

सन २०१० पासून बैठक घेण्यास सुरुवात केली. परंतु, सन १९८८ मध्ये पर्यावरणविषयक परवानगी मिळाली होती त्यावेळेस त्यांनी काही कंडिशन घातल्या होत्या. एजींचा आक्षेप हाच आहे की, १०-१० वर्षे या विषयाकडे गांभीर्याने लक्ष दिले नाही. सन

२०१० नंतरचे डिटेल्स दिले. परंतु, त्या अगोदरची १० वर्षे एकही बैठक घेतलेली नाही. याबाबत कोणावर जबाबदारी निश्चित केली आहे का ? पुढे काय केले ते सांगितले, मात्र मागचे काय ? या परिच्छेदाच्या अनुषंगाने काही ठराविक लोकांवर जबाबदारी किंवा चौकशी निश्चित केली. चिफ इंजिनिअरना जबाबदार धरुन काही कारवाई केली की नाही केली, केली नसल्यास का केली नाही ? अशी विचारणा समितीने केली असता मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जलसंपदा विभाग यांनी समितीस सांगितले की, दिनांक ३ मार्च, २००९ रोजी झालेली बैठक ही दहावी आहे असे त्यांनी म्हटलेले आहे. दिनांक २५ नोव्हेंबर २०११ रोजी झालेली बैठक अकरावी आहे. सन २००९ पूर्वी ९ बैठका झाल्या. फक्त १३-१४ इतक्या जास्त बैठका झाल्या पाहिजे होत्या, त्या ब्क्विन्सीने झालेल्या नाहीत.

निष्कर्ष :

२.८८ गोसीखूर्द संदर्भात प्राप्त परिस्थितीत ताबडतोब निर्णय घेण्यात आलेले आहेत,त्याबाबतची माहिती समितीला देण्यात यावी. तसेच मोखाबर्डी आणि आसोलीमेंढा या उपसा जलसिंचन योजनांचा उद्धार यातून होणार आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १४९८४ कुटुंबे यामध्ये बाधित झाली होती. त्यापैकी १०४०० कुटुंबांचे पुनर्वसन झालेले आहे. तेथील पाणीसाठ्याची पातळी २४१.५० मीटर इतकी आहे.

जून,२०१६ पर्यंत या धरणाच्या कामासंदर्भात जे सांगितले होते, तसे याबाबत काहीच झालेले नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जलसंपदा विभाग यांनी समितीस अशी माहिती दिली की, या प्रकल्पांतर्गत चार उपसा जलसिंचन योजना आहेत. त्यापैकी दोन उपसा जलसिंचन योजना सुरू आहेत. नेरला उपसा जलसिंचन योजनेचे काम प्रगती पथावर आहे. या प्रकल्पाची ऑगस्टमध्ये ट्रायल घेण्यात आली होती. ही ट्रायल घेत असताना त्या दरम्यान सिंचनासाठी पाणी सोडण्यास सुरुवात केली होती. नेरलाचे पूर्ण कॅनॉल्स तयार नाहीत. नेरला जलसिंचन योजनेच्या कॅनॉल्सचे आठ कि.मी.पर्यंतचे काम पूर्ण झालेले आहे. या आठ हजार कि.मी.पर्यंतच्या कॅनॉल्सच्या कामामुळे जवळ जवळ ६ कि.मी. पर्यंतचे क्षेत्र सिंचनाखाली येत आहे. २ कि.मी. इतक्या क्षेत्राच्या सिंचनाच्या कामास आता सुरुवात करण्यात येणार आहे. या कामाअंतर्गत भूसंपादनाच्या काही अडचणी निर्माण झाल्या होत्या. या कामानंतर या भागातील ८ कि.मी.पर्यंतच्या क्षेत्राला पाणीपुरवठा होईल, अशी व्यवस्था केलेली आहे. ८कि.मी.परिसराच्या पुढील भागामध्ये पाणीपुरवठा करण्याच्या कामासंदर्भातील निविदा रद्द करण्यात आलेल्या आहेत. पुढील काम सुरू होईल त्याच्यामध्ये प्रामुख्याने या पोर्शनमध्ये ८-१६ कि.मी.पर्यंतच्या परिसरामध्ये उपसा जलसिंचन योजनांच्या माध्यमातून सिंचन करण्याचे काम सुरू आहे. याकरिता विशेष नियोजन जून,२०१९ पर्यंत मोखाबर्डी योजना पूर्ण करण्याचे नियोजन केलेले आहे.

या उपसा जलसिंचन योजनांची पाईपलाईनची व इतर तांत्रिक कामे पूर्णत्त्वास नेली तरीही जर धरणाचे कॅनॉल्सच केले नाहीत तर ही कामे करून उपयोग नाही. जोपर्यंत कॅनॉल होत नाहीत, तोपर्यंत धरणाच्या इतर तांत्रिक कामांचा काही उपयोग होत नाही. या संदर्भात धोरणात्मक निर्णय घेतले पाहिजेत. प्रथम धरणाच्या कॅनॉलची कामे करण्यात यावीत. कॅनॉलची कामे होत नाहीत तोपर्यंत धरणातील पाणीसाठ्याच्या वितरणाची व्यवस्था होऊ शकत नाही. पाण्याच्या वितरणाची व्यवस्थाच झाली नाही तर अपेक्षित क्षेत्र सिंचनाखाली येऊ शकत नाही. पाच वर्षापासून या धरणाचे कॅनॉल होणे अपेक्षित होते. या धरणामध्ये आज १४ टीएमसी पाणीसाठा उपलब्ध आहे. डिसेंबरपर्यंत धरणाची उंची वाढविण्यात येईल, त्यावेळी या धरणातील पाणीसाठा ४० टीएमसी एवढा असण्याचे अपेक्षित आहे. जून,२०१६ पर्यंत गोसीखूर्द प्रकल्प पूर्ण करून त्यामध्ये २४१ टीएमसी पाणीसाठा होईल, अशी व्यवस्था करण्यात येईल, असे आश्वासित करण्यात आले होते. परंतु धरणाचे काम अद्यापही केवळ १४ आणि ४० टीएमसी पाणीसाठी होईल, एवढेच पूर्ण करण्यात आलेले आहे. आसोलामेंढा या उपसा जलसिंचन योजनेचे काम पूर्ण करून धरणाची उंची वाढविली गेली. परंतु याच्याशी संबंधित कॅनॉलचे काम पूर्ण न केल्यामुळे पाणी वितरणाची काही सोय झालेली नाही ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी समितीस असे सांगितले की, आता या धरणाचे काम थोड्या काळाकरिता बाजूला ठेवून कॅनॉलच्या कामावर भर देण्यात येत आहे.

धरणाचे काम पूर्ण करण्याचे काहीतरी टार्गेट ठरलेले असेल ना ? तरीही या संदर्भातील निविदा रद्द करण्यात आल्या आहेत, या रद्द केलेल्या निविदा पुन्हा लवकर पूर्ण करून कामाला सुरुवात करण्यात येईल का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी समितीस असे सांगितले की, या धरणाला या वर्षी एकूण १८४०० कोटी रुपयांचा निधी देण्यात आलेला असून आजपावेतो यापैकी केवळ ९१०० कोटी रुपयांचे काम पूर्ण झालेले आहे.

रुपये १८४०० कोटी इतकी प्रशासकीय मान्यता या धरणाच्या कामाकरिता मिळालेली आहे. गोसीखूर्द प्रकल्पांतर्गत मोखाबर्डी, आसोलामेंढा, नेरला आदि प्रकल्प हे उपसा जलसिंचन प्रकल्प २०१९ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजन आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण केलेले आहे का ? यावर विभागीय सचिवांनी होकारार्थी उत्तर दिले व सांगितले की, सदरहू प्रकल्प सन २०१९ पर्यंत पूर्ण करण्याचे आर्थिक नियोजन

पूर्ण केलेले आहे. आता शासनाने या योजनेचे काम प्रधानमंत्री कृषी सिंचाई योजनेंतर्गत घेतलेले आहे. राज्यातील एकूण प्रकल्पांपैकी २६ प्रकल्प हे एआयबीपी अंतर्गत घेण्यात आले होते. एकूण देशामध्ये अशा प्रकारचे एकूण ९९ प्रकल्प आहेत. हे ९९ प्रकल्प डिसेंबर,१९ पर्यंत पूर्ण करण्याकरिता लागणारा एकूण निधी विविध योजनांतर्गत राज्य शासनाला देण्यात येईल. सन २०१२ मध्ये या संदर्भात जो सामंजस्य करार झाला होता, त्यानुसार २० टक्के एवढया रकमेवर केंद्र शासनाची मदत अपेक्षित आहे. बाकीची रक्कम राज्य शासनाला जमा करणे जमत नसेल तर केंद्र शासन याकरिता नाबार्डला राज्य शासनाच्या वतीने गॅरेंटी देऊन कमी व्याजदराने म्हणजे केवळ ६ टक्के व्याजाने रक्कम उभी करण्यास मदत करेल.

केंद्राच्या मोठ्या प्रमाणात निविदा रद्द करण्यात आल्या होत्या. त्याचा काय परिणाम होणार आहे ? किती रुपयांच्या निविदा रद्द केलेल्या असून अजूनपावेतो किती रुपयांचा निविदा रद्द केलेल्या नाहीत अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी खुलासा केला की, या संदर्भातील कामाच्या निविदा रद्द करण्यासंबंधी वडनेरे समितीचे आक्षेप आलेले आहेत. या प्रकल्पाच्या कामाची एसीबी चौकशी चालू आहे. अशी सर्व परिस्थिती असताना या प्रकल्पांतर्गत काम करणारे काही अधिकारी सेवानिवृत्त झाले. आता जे नवीन अधिकारी काम करीत आहेत, ते या चौकशी व समितीच्या आक्षेपांमुळे बिचकतच काम करीत आहेत. कोणीही या प्रकल्पांतर्गत झोकून देऊन काम करीत नाहीत. या प्रकल्पाच्या कामांतर्गत मापे नोंदवितानाच ती बिचकत नोंदविली गेलेली आहेत. या संदर्भात व्यापक पातळीवरील धोरणात्मक निर्णय घेणे अपेक्षित आहे. त्यानंतर या धरणाच्या कामाला गती मिळण्याची शक्यता आहे. वडनेरे समितीने ज्या कामासंबंधी आक्षेप घेतलेले आहेत, त्यासंबंधीच्या निविदा रद्द करण्यात आलेल्या आहेत. रद्द केलेल्या निविदांसंदर्भातील ठेकेदारांची पुर्ननियुक्ती करण्यास दोन महिन्यांचा कालावधी लागणार आहे. ज्या निविदांचे एक कोटींपेक्षा जास्त बॅलेन्स वर्क असेल, त्या रद्द करून त्याची पुर्ननिविदा प्रक्रिया लवकरात लवकर करण्यात येणार आहे. ८१ व १२ निविदा देण्यात आल्या होत्या, त्यापैकी ज्या निविदासंदर्भात आक्षेप घेण्यात आलेले आहेत, त्यासंबंधीच्या निविदा प्रक्रिया काम किती झालेले आहे, हे पाहून रद्द करण्यात आलेल्या आहेत. ज्या निविदांच्या कामांची एसीबी चौकशी चालू आहे, त्यामध्ये काही चुका आढळून आलेल्या आहेत, त्या निविदा रद्द करण्यात आलेल्या आहेत असे विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले.

निविदासंबंधीची व कामाची सविस्तर यादी समितीकडे सादर करण्यात यावी असे निदेश समितीने विभागास दिले.

या धरणाच्या कामाच्या निविदा नेमक्या कोणत्या खात्याने रद्द केलेल्या आहेत ? विधि व न्याय विभागाकडून या निविदा मान्य करण्यासंबंधीची मान्यता घेण्यात आलेली आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी समितीस असे सांगितले की, वडनेरे समितीच्या आक्षेपांच्या माध्यमातूनच हे ठेके व संबंधित निविदा प्रक्रिया मागे घेण्यात आलेल्या आहेत. तत्संबंधी पुर्ननिविदा व ठेकेदारांच्या नियुक्तीची कामेही लवकरात लवकर करण्यात येणार आहेत.

२.८९ या धरणाच्या कामासंबंधीच्या निविदा प्रक्रिया व ठेकेदारांची नियुक्ती यासंबंधीची माहिती व अहवाल विभागाने समितीला अवगत करणे महत्त्वाचे आहे. तसेच, वडनेरे समितीने घेतलेल्या आक्षेपांनुसार पुन्हा ही प्रक्रिया करण्यात यावी असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले की, यामध्ये सिव्हील इंजिनियरिंग वर्क्स हे कॉन्ट्रॅक्ट पद्धतीने पूर्ण करण्यात आले होते. इंडियन कॉन्ट्रॅक्ट ॲक्ट नुसार ही कामे देण्यात आली होती. या कायद्यानुसार सिव्हील कामांची यादी करून त्याची कामे विभागून विविध ठेकेदारांना नियमानुसार वितरित करण्यात आली होती. यासंदर्भात आणखी अचूकता व विश्वासार्हता निर्माण करण्याकरिता धोरणात्मक निर्णय घेणे अपेक्षित आहे.

२.९० या प्रकल्पाच्या कामासंदर्भातील समितीचे अभिप्राय घेऊनही काही घटना व केसेससंदर्भात सरकारच्या विरोधामध्ये काही मत व्यक्त केले का ? हा विषय विधि व न्याय विभागाकडे अभिप्रायाकरिता व पाहणीकरिता पाठविण्यात आलेला आहे का ? यामध्ये ब्रीच ऑफ कॉन्ट्रॅक्ट ॲग्रीमेंट झालेले आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले की, यामध्ये दोन गोष्टी येतात, जास्तीत जास्त केसेससंदर्भात कनिष्ठ पातळीवरील कोर्टामध्ये जो निर्णय झाला, त्यानुसार पुन्हा ती केस दुसऱ्या वरिष्ठ पातळीवरील कोर्टामध्ये सादर होत असताना पूर्वीच्या कोर्टाच्या निर्णयासह सादर करावी लागते. या संदर्भातील निर्णय विधि व न्याय विभागाच्या सल्ल्याप्रमाणे व हाय कोर्टाशी सल्लामसलत करून घेण्यात येणार आहे.

या प्रकरणाच्या कामासंबंधीचे निर्णय व कोर्ट कचेरी यातून या प्रकल्पाच्या कामाची सोडवणूक करणे आवश्यक आहे. प्रकल्पाच्या कामांना चालना मिळणे आवश्यक आहे, प्रकल्पाचे काम पूर्ण होऊन अपेक्षित पाणीसाठा हा कॅनॉलच्या माध्यमातून वितरित होऊन अपेक्षित क्षेत्र सिंचनाखाली येणे आवश्यक आहे. जे कोणी या प्रकल्पासंबंधीची कामे व इतर प्रक्रिया कायद्यानुसार करीत नसतील तर त्यांच्यावर योग्य ती कारवाई करून त्यानंतर लगेच प्रकल्पाच्या कामांना गती मिळेल, अशा प्रकारची कार्यवाही विभागीय स्तरावरुन होणे आवश्यक आहे.

विधि व न्याय विभागाचा सल्ला घेऊनही अशा प्रकारच्या काही केसेस सरकारच्या विरोधात गेलेल्या आहेत का ? ब्रीच ऑफ कॉन्ट्रॅक्ट, ब्रीच ऑफ ॲग्रीमेंट संदर्भात विविध कायदे आहेत, तरीही कधी असे झाले आहे का की, हे कायदे असूनही सरकारला कधी तोंडघशी पडण्याची वेळ आली आहे. ज्यावेळी शासन एखादा आयोग निर्माण करते, त्यावेळी त्या आयोगाला मर्यादित अधिकार असतात. एखादया वेळी एखाद्या आयोगला काही अधिकारासह शासन एखाद्या बाबीवर अभ्यास किंवा चौकशी करण्याकरिता आदेश देते, त्यावेळी मुद्दाम त्या प्रक्रियेमध्ये लुपहोल्स ठेवून कोर्टात जाऊन मग मान्यता घेण्याचा प्रघात पडलेला आहे. अशा प्रकारची प्रक्रिया व घटनाक्रम जाणुनबुजून नियोजित केलेला आहे का ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी नकारार्थी उत्तर दिले व या प्रकल्पाकरिता सुरुवातीच्या काळामध्ये जे अर्थसहाय्य केंद्राकडून मिळत होते, ते त्यानंतर झालेल्या धोरणातील बदलामुळे बंद झाले. या धरणाच्या कामाबाबतचा मिडियाचा रिपोर्टबाबत काय करावे, अशी चर्चा चालू होती. त्यानंतर या प्रकल्पाच्या व इतर सिंचन प्रकल्पाच्या कामासंदर्भात एक पारदर्शी धोरण तयार केले. त्या धोरणाप्रमाणे आता राज्यातील सिंचन प्रकल्पांची कामे चालू झालेली आहेत.

२.९१ जुन्या कामाच्या संदर्भात एसीबीने ठेकेदारांची चौकशी सुरू केली असल्यामुळे अधिकारी सुद्धा कामाला हात लावण्यास घाबरतात. त्यामुळे या परिस्थितीत शासनाने असा निर्णय घेतला आहे की, त्यांची चौकशी सुरू ठेवायची कोणतीही कारवाई, चौकशी थांबवायची नाही परंतु ज्यांची ज्यांची चौकशी असेल त्यांची आपल्याकडे क्लॉजमध्ये ॲबिलीटी असेल तर त्या त्या क्लॉजमध्ये ते रद्द करून या कामाला कशी तरी गती द्यावी अशा प्रकारची भूमिका शासनाने घेतलेली आहे .असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, एसीबीला चौकशीचे काम दिले असून चौकशीचे काम संथ गतीने सुरू आहे त्यामुळे चौकशीचे काम दोन वर्षात संपेल की, पाच वर्षात संपेल हे निश्चितपणे काही सांगता येत नाही. मग तोपर्यंत लाभार्थी शेतकऱ्यांना वेठीस धरावयाचे काय ? त्यातून मग हा मध्यम मार्ग काढण्यात आला.

सन २०१० पासून २०१५ पर्यंत कोणकोणत्या ठेकेदारांना कोणकोणती कामे दिली, त्यापैकी किती ठेकेदारांनी परवानगी न घेता कोणकोणत्या लोकांना कामे दिली गेली त्याची माहिती समितीला उपलब्ध करून देण्यात यावी असे निदेश समितीने विभागास दिले.

मेंढेगिरी समितीने १४ लोकांवर कारवाई करण्याचे आदेश दिले होते. परंतु १४ पैकी ७ लोक निवृत्त झाले की, त्यापेक्षा अधिक लोक निवृत्त झाले आहेत काय ? मेंढेगिरी समितीचा मुद्दा खूप सिरिअस आहे. विभागाने या १४ लोकांची इकडे तिकडे बदली केली परंतु एकालाही निलंबित केले नाही. कारवाई करण्याऐवजी पदोन्नती दिलेली आहे. त्यामुळे मेंढेगिरी समितीचा उपयोग काय ? जेव्हा या लोकांवर आक्षेप झाले तेव्हा हे सर्व लोक डयुटीवर होते. परंतु यातील कोणावरही कारवाई करण्यात आली नाही. कोणावरही एफआयआर नोंदविला गेला नाही जे लोक निवृत्त झाले त्यांच्यावर काय कारवाई करणार अशी विचारणा समितीने केली असता यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, माणूस जर नोकरी असेल तर त्यावर प्रोसिक्यूशन करण्यासाठी शासनाची पूर्व मान्यता घ्यावी लागते परंतु निवृत्त झाल्यानंतर हा प्रश्न येत नाही.

जे लोक निवृत्त झाले आहे त्या लोकांना प्रॉव्हीडंट फंड ग्रॅच्यूईटी दिली असेलच हा मुद्दा समितीने उपस्थित केला असता ज्या लोकांवर गुन्हे दाखल झालेले आहेत त्यासंदर्भातील फाईल आताच विभागाकडे आलेली आहे मेंढेगिरी समिती आणि वडनेरे समितीचा त्यांच्यावर गुन्हा दाखल झालेला नव्हता. गुन्हा हा एसीबीकडून दाखल झालेला आहे. एसीबीने गुन्हा दाखल केल्यानंतर ती फाईल एसीबी शासनाकडे पाठवून प्रोसिक्यूट करण्याची परवानगी मागते.तसेच ही फाईल मुख्यमंत्र्यांपर्यंत जात असल्यामुळे निश्चित कालावधी किती लागेल हे सांगता येत नाही असे विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले.

मेंढेगिरी समितीने १४ लोकांची नावे नमूद केली होती. यामध्ये शिर्के यांना नंतर जोडून ही यादी १५ लोकांची झाली. १५ पैकी शिर्के धरुन ८ लोक निवृत्त झाले. या चौकशीचे काम गेली चार वर्षे सुरू आहे. आता विभागाकडे चौकशीची फाईल तयार आहे. या फाईलवर माननीय मुख्यमंत्री निर्णय घेणार आहेत. तथापि हा विषय समिती समोर आल्यामुळे या विषयाच्या संदर्भात समितीला विभागाकडून ठोस आश्वासन मिळण्याची आवश्यकता आहे.त्यामुळे फाईल आली, फाईल गेली, चौकशी सुरू आहे असे सांगून चालणार नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले की, चौकशीचे आदेश काढल्यानंतर प्रकरण सामान्य प्रशासन विभागाकडे वर्ग करण्यात येते त्यामुळे मेंढेगिरी आणि वडनेरे समितीच्या विभागीय चौकशा आदेशित करून ती चौकशी सामान्य प्रशासन विभागाकडे दिलेली असून त्यांच्यामार्फत ही चौकशी सुरू आहे. सामान्य प्रशासन विभाग यासंदर्भात जो निर्णय देईल त्याची अंमलबजावणी केली जाईल. मेंढेगिरी समितीचे आदेश २३ नोव्हेंबर २०१० रोजी काढले व चौकशीचे आदेशश दि.३१ मे १२ रोजी दिले गेले आणि वडनेरे समितीला चौकशीचे आदेश २८ जून २०१२ रोजी दिले गेले.

२.९२ सामान्य प्रशासन विभागाच्या माध्यमातून दोन्ही चौकशीचे काम गेल्या चार वर्षापासून सुरू आहे. १५ लोकांपैकी ८ लोक निवृत्त झाले आहेत. ८ लोकांपेक्षा अधिक लोक निवृत्त झाले आहेत की, नाही याबाबतची माहिती विभागाकडून समितीला देत नाही. आतापर्यंत एकंदर किती लोक निवृत्त झाले आहेत याची लेटेस्ट माहिती समितीला उपलब्ध करून द्यावी. चार वर्षापासून चौकशी सुरू असून यामध्ये बरेच लोक निवृत्त झाले असून काही लोकांचे प्रमोशन सुद्धा झालेले आहे. आपल्याला जीएडी कडून अहवाल मिळत नाही तसेच एसीबीच्या माध्यमातूनही या लोकांची चौकशी झाली आहे त्यानुषंगाने शासनाला आपण कोणती शिफारस केली. चौकशी चार वर्षापासून सुरू असून या चार वर्षात प्रमोशन दिले गेले आहे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले की, रेग्युलर प्रमोशन देण्याच्या संदर्भात नियमावली असून त्यानुसार चौकशी आदेशित झाली असेल आणि चौकशीचा निर्णय झाला नसेल तर त्यासंदर्भात प्रमोशन देण्याच्या संदर्भात दोषारोपाचे स्वरुप बघून म्हणजे कॉन्शीअस डिसिजन घ्यावा. विभागीय पदोन्नतीची जी निवड समिती असते व निवड समितीच्या दिवशी जर शिक्षादेश पारित झाले असतील आणि तो उमेदवार शिक्षा भोगत असेल. कालच एका मुख्य अभियंत्याची ३ वर्षाची वेतनवाढ रोखली असून त्याचे आता प्रमोशन होऊ शकत नाही.

चौकशीच्या संदर्भात काही कालमर्यादा आहे काय ? जोपर्यंत माणूस निवृत्त होणार नाही तोपर्यंत आपली चौकशी संपणार नाही काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी समितीस सांगितले की, यामध्ये जलसंपदा विभागाचा कंट्रोल नसून त्यावर सामान्य प्रशासन विभागाचा कंट्रोल आहे.

आजपर्यंत किती लोक निवृत्त झाले आहेत. चौकशीसाठी चार-चार वर्षे लागण्याची कारणे काय आहेत व ही चौकशी कधी पूर्ण होणार आहे. एसीबीच्या चौकशीमध्ये कोणती अधिकाऱ्यांविरुद्ध कोणती शिफारस करण्यात आली. तसेच मुख्यमंत्री महोदयांकडे जी नस्ती पाठवली त्यामध्ये कोणती शिफारस करण्यात आली होती. अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की विभागीय सचिवांमार्फत डायरेक्ट गेली नसल्यामुळे त्या नस्तीबाबत आता काही सांगता येणर नाही कारण ही नस्ती विभागीय सचिवांच्या वाचनात आली नाही.

कार्यकारी अभियंत्याला चौकशीत घेतले गेले. परंतु अभियंता, अधीक्षक यांना चौकशीत घेतले परंतु त्याच्या खालच्यांना चौकशीत घेतले नाही. तसेच चौकशा चालू असल्यामुळे कर्मचारी आणि अधिकारी काम करण्यास तयार नाही असे सांगितले पण ते सर्व्हीस रुलमध्ये बसते काय ? आक्षेप घेतला म्हणून काम करणार नाही असे चालते ? हे अधिकारी मागच्या कामाला म्हणजे झालेल्या कामांना नाही तर पुढे होणाऱ्या कामाला जबाबदार राहतील. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, एसीबीने गुन्हा दाखल केलेली एक केस आहे. यामध्ये कामच सुरू झालेले नसून एक रुपयाचे देखील पेमेंट झालेले नाही असा रिपोर्ट आलेला असतानाही त्यावर गुन्हा दाखल झालेला आहे अशी केस आलेली आहे.

माननीय मुख्यमंत्र्याकडे जी फाईल पाठवलेली आहे त्या फाईलमध्ये कोणत्या शिफारशी करण्यात आल्या होत्या ? तसेच ही शिफारस कोणाच्या विरोधात केली आहे ? मुख्यमंत्री जेव्हा निर्णय करतील तेव्हा करतील असे आपण या ठिकाणी सांगितले आहे. त्यामुळे या नस्तीमध्ये विभागाने कोणते मत नोंदवले आहे.असा मुद्दा समितीने प्राप्त केला असता यावर उत्तर प्राप्त नाही.

या अनुषंगाने गोसीखुर्द प्रकल्पात एसीबी किती दिवसात चौकशी करून कारवाई करण्यात येईल व सामान्य प्रशासन विभागाकडे चौकशी अहवालासंदर्भातील प्रलंबित प्रकरणे या संदर्भात समिती आपले अभिप्राय अहवालात नमुद करेल असे मत समितीने व्यक्त केले.

२.९३ लाईनिंगचा मुद्दा सर्वात गंभीर आहे. डावी आणि उजवी जी लाईनिंग आहे त्याला केंद्र शासनाने तसेच मेंढेगिरी कमिटीने अनेक लाईनिंग खराब असण्याची अनेक कारणे दिलेली आहेत. जलसंपदा विभागाच्या मंत्र्यांच्या दालनात सन २०१० मध्ये एक बैठक झाली होती व त्या बैठकीमध्ये निर्णय झाला होता की, सर्व लाईनिंग स्क्रॅपऑफ करून त्या कामाला पुन्हा ठेकेदार उपलब्ध करून देणार व त्या ठेकेदाराने दोन्ही लाईनिंगचे पूर्ण पैसे काढून टाकावे. यामध्ये दोन लाईनिंग असून ० ते ११ आणि ११ ते २२.९३ कि.मी. ही सर्व माहिती शेवटच्या पानावर दिलेली आहे. सन २०१० पासूनच्या लाईनिंग क्लिअर केल्या गेल्या. ११ ते २२ कि.मी. पर्यंतचा काही भाग आहे. दुसऱ्या भागाचे काही प्रमाणात काम झालेले आहे. परंतु या कामाचे पैसे अगोदरच घेण्यात आलेले आहे. त्यामुळे ही कामे आपण कधीपर्यंत पूर्ण करून घेणार आहात ? ज्या अधिकाऱ्यांनी नियमात नसताना पैसे दिले असे कोण अधिकारी आहेत व त्यांच्यावर विभागाने कोणती कारवाई केली ? तसेच त्यांना काम न करता पेमेंट कशाच्या आधारावर केले ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, काम न करता पेमेंट दिले असे नसून काम झाले होते परंतु कामामधील त्रुटी काही कालांतराने निदर्शनास आल्या होत्या. लायनिंगचे काम झालेले होते.

मेंढेगिरी समितीच्या अहवालात आहे की, अधीक्षक अभियंता व मुख्य अभियंता यांनी कामाचे इन्सपेक्शन वेळेवर केले नाही ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, अधीक्षक अभियंता व मुख्य अभियंता यांनी वेळच्या वेळी साईटला व्हीजीट करून क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना योग्य मार्गदर्शन केले असते तर कदाचित हे घडले नसते.

मेंढेगिरी समितीच्या अहवालामध्ये पीव्हीसीची स्टीपींग, मेन्टेनन्स न करणे, थिकनेस किती असावा. अशा प्रकरचे अनेक आक्षेप आहेत. तसेच केंद्र शासनाच्या टिमने सुद्धा तेच ऑब्जेक्शन घेतले होते. ० ते २२.९३ कि.मी.पर्यंतचे काम दोन ठेकेदारांच्या माध्यमातून करण्यात आलेले आहे ते सर्व काम निकृष्ट प्रतिचे झालेले आहे. या कामाचे सर्व पेमेंट करण्यात आले, जास्तीचेही पेमेंट करण्यात आले असून आता आपण पैसे मिळवण्यासाठी व काम पूर्ण करून देण्यासाठी त्यांच्या पाठीमागे फिरत आहोत. ० ते ११ कि.मी. पर्यंत थोडे फार काम झाले आहे परंतु ११ ते २२.९३ कि.मी. पर्यंतचे ५ टक्के सुद्धा काम झालेले नाही अशी परिस्थिती आहे. तेव्हा हे काम कंत्राटदार पूर्ण करणार आहे काय, किंवा त्याला दिलेले पैसे किंवा काम कसे करणार अशी विचारणा समितीने विभागास केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, डावा कालवा कि.मी.१.०० ते १०.०० यामध्ये श्रीनिवासन कन्स्ट्रक्शन आणि बलराम रेड्डी यांना काम दिले होते. १०.०० किमी पैकी त्यावेळी ४.५ कि.मी.चे लायनिंगचे काम पूर्ण झालेले आहे. जुन्या लायनिंगची किंमत २५.०० कोटी रुपये होती.

परंतु समितीकडे उपलब्ध असेलेली माहिती मध्ये २.५ कि.मी.लायनिंगचे काम होते असे नमूद आहे. यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जलसंपदा विभाग यांनी समितीस सांगितले की, त्यावेळी ४.५ कि.मी.लायनिंगचे काम होते. आता त्या कामाची एकूण किंमत २५.०० कोटी रुपये इतकी आहे. त्यापैकी नव्याने जे काम केले त्याची किंमत रूपये १०.८५ कोटी इतकी होते. त्यामुळे रुपये १४.१५ कोटी बॅलेन्स आहेत, त्याच्या अगेन्स्ट आमच्याकडे जवळ जवळ रुपये १५.८५ कोटी इतक्या रकमेची सिक्युरिटी डिपॉझिटस् आहेत. यात सिक्युरिटी डिपॉझिट रुपये ८.०० कोटीचे आहे आणि बँक गॅरंटी रुपये ७.०० कोटी इतक्या रकमेची आहे. व बँक गॅरंटी अपडेट आहे.

दुसरे काम ११.०० ते २२.९२ कि.मी.असे आहे. ते काम महिंद्रा कन्स्ट्रक्शन आणि एस.जे.भांगडिया यांना देण्यात आले होते. या कामाची एकूण किंमत २६.७६ कोटी होती. यात अजून अस्तरीकरण झालेले नाही. अस्तरीकरणाच्या मागे केसिंगपट्टीचा भराव करावा लागतो. त्यातील फक्त रुपये २.२७ कोटी इतक्या रकमेचे काम झालेले आहे. त्यामुळे अजून त्यांच्याकडून रुपये २४.४८ कोटी इतक्या रकमेचे काम शिल्लक आहे. त्याच्या अगेन्स आमच्याकडे रुपये १५.८५ कोटी इतकी रक्कम शिल्लक आहे. तसेच इतर चार कामांवरील रक्कम देखील शिल्लक आहे. आता रुपये १५.८८ कोटी रक्कम आहे ती बँक गॅरंटीच्या स्वरूपात आहे. ही सर्व बँक गॅरंटी अपडेट आहे. तसेच सदर बँक गॅरंटी नोव्हेंबर २०१६ व जुलै २०१७ पर्यंत बँक गॅरंटी लाईव्ह आहे. नोव्हेंबर २०१६ ची मुदत वाढवून घेता येईल. ती बँक गॅरंटी आज जप्त करावयाची म्हटली तर ती जप्त करता येऊ शकते.

मग उर्वरित ९.०० कोटी रूपयाचे काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जलसंपदा विभाग यांनी समितीस सांगितले की, उर्वरित रूपये ९.०० कोटी संबंधी असे सांगता येईल की, ही कामे सोडून त्यांची इतर कामे आमच्याकडे आहेत.त त्यासंबंधातील सिक्युरिटी डिपॉझिट देखील आमच्याकडे आहेत. त्या आम्ही रिलीज करणार नाही. साधारण रूपये ४.३२ कोटी इतकी रक्कम आहे.

बँक गॅरेंटीची मुदत नोव्हेंबर २०१६ पर्यंत आहे. त्याआधी आपण त्या बँक गॅरेंटीचे नूतनीकरण करून घेतले नाही तर ती जप्त करावी. बँक गॅरेंटीसंबंधातील एमएमआरडीएचे उदाहरण बघितले आहे. त्यांची बँक गॅरेंटीची मुदत संपली होती. त्यांनी त्या बँक गॅरंटीचे नूतनीकरण केले नव्हते. त्यामुळे शासनाचे नुकसान झाले. असे याबाबतीत देखील होता कामा नये. बँक गॅरेंटीची मुदत संपल्यानंतर ती रक्कम बँक त्या ठेकेदाराला कॅश करून देईल.ल त्यामुळे पुन्हा बँक गॅरेंटीची मुदत वाढवून घ्यावी असे समितीने सूचित केले असता विभागीय प्रतिनिधींनी होकारार्थी उत्तर दिले.

चार वर्षामध्ये फक्त अडीच कोटी रूपयाचे काम झाले आहे. विभागाकडून प्राप्त उत्तरामध्ये नमूद केले आहे की, हे काम जून २०१७ मध्ये पूर्ण होईल. सदर काम हे जून २०१७ पर्यंत पूर्ण होण्याची खात्री देणार आहात काय ? अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय प्रतिनिधींनी सांगितले की, १.०० ते १०.०० पर्यंतचा पहिला पॅच हा जून २०१७ पर्यंत पूर्ण करावायाचा आहे.

" It is planned to complete all CNS filing work by June 2016. 11 to 22.93 CC lining work will be started after rainy season in December 2016 and likely to be completed by June 2017." Are you giving assurance to us? अशी विचारणा समितीने केली असता मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जलसंपदा विभाग यांनी सांगितले की, हे काम जून २०१७ पर्यंत पूर्ण होणार नाही.

याचा अर्थ असा होतो की, विभागाकडून दिलेले आश्वासन हे विभागाला मान्य नाही असे मत समितीने व्यक्त केले असता मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सांगितले की, जून २०१६ पर्यंत सर्व फेजचे सीएनएसचे काम पूर्ण करतो असे ठेकेदाराकडून कमिटमेंट देण्यात आले होते त्यामुळे हे आश्वासन समितीला दिले होते. विभागाचे टेक्निकल ऑब्झर्व्हेशन असते. या कामानंतर एक वर्ष गेले पाहिजे. त्यानंतर त्यावर लायनिंग करायचे असते. कॉम्पॅक्शन पूर्वी इतर जी घाई झाली ती होता कामा नये यासाठी आम्ही काळजी

घेतली. त्यावेळी संपूर्ण लांबीमध्ये काम झाले नाही. फक्त ४.०० कि.मी.पर्यंतचे काम झाले आहे. यावर्षी उरलेल्या ६.०० कि.मी.चे सीएनएस होईल. मागच्या वर्षी ४.०० कि.मी.चे सीएनएस झालेले आहे. त्याचे फक्त लायनिंग होईल. मार्च २०१८ पर्यंत काम पूर्ण होईल असा अंदाज आहे.

ठेकेदाराने सीएनएसचे काम पूर्ण केले असते तर ते काम या वर्षी पूर्ण झाले असते. ठेकेदाराने वेळेत काम पूर्ण केले नाही म्हणून त्यांच्यावर कोणती दंडात्मक कारवाई करणार आहात ? यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी, नगापूर यांनी समितीस सांगितले की, ठेकेदारांना नोटीस बजावली आहे

ठेकेदाराने ॲग्रीमेंट नुसार काम केलेले नाही. त्यामुळे प्रकल्पास एक वर्षाने विलंब होत आहे. ठेकेदारांना पैसे दिलेले आहेत.ततेव्हा त्यांच्या विरोधात कोणती दंडात्मक कारवाई करणार आहात ? अशी विचारणा समितीने केली असता त्यांच्या विरूद्ध दंडात्मक कारवाई करू असे आश्वासन मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी समितीस दिले.

२.९४ गोसीखुर्द प्रकल्पासंदर्भात झालेल्या अनियमतता संदर्भात दोषी अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्याबाबत नेमलेल्या मेंढेगिरी व वडनेरे समितीच्या अहवालासंदर्भात विभागाने केलेल्या कारवाईबाबत सामान्य शासन विभागाची काय भुमिका आहे हे जाणून घेण्यासाठी सामितीने पुढील बैठकीत सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग (चौकशी) यांना बोलवण्यात यावे असे निर्देश समितीने दिले त्यानुसार समितीच्या दिनांक २६ ऑक्टोबर २०१६ व ८ नोव्हेंबर २०१६ च्या बैठकीत जलसंपदा विभागाच्या सचिव सोबत सचिव सामान्य प्रशासन विभाग (चौकशी) हे देखील उपथित होते.

सदर बैठकीत समितीने विभागाच्या निदर्शनास आले की, एका बाजूला अधिकाऱ्यांवर दोषारोप केलेले असून दुसऱ्या बाजूला त्याच अधिकाऱ्यांना पदोन्नती दिली जात आहे. ही गंभीर बाब आहे. या प्रकरणी होत असलेली दिरंगाई पाहता यासाठी कालमर्यादा असावी, गेल्या तीन चार वर्षापासून अधिकाऱ्यांवर दोषारोप झालेले असून सुद्धा अजूनही चौकशी सुरुच आहे. आतापर्यंत दोषारोप झालेल्या अधिकाऱ्यांमधील ५० टक्के जास्त अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत. एकीकडे चौकशी पूर्ण होत नाही, परंतु दुसऱ्या बाजूला ज्या अधिकाऱ्यांवर दोषारोप झाले ते सात, आठ अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत. या अनुषंगाने समितीने विचारणा केली की, सामान्य प्रशासन विभागामार्फत काय कारवाई करण्यात आली आहे ? यासंबंधी नियमात काही बदल करण्यात येणार आहेत काय यावर सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग यांनी सांगितले असता मेंढेगिरी समितीच्या अहवालात श्री.सूर्यवंशी तसेच इतर ११ अधिकाऱ्यांचा समावेश होता. त्यामध्ये ३१.७८ कोटी रुपयांचा खर्च वाया गेला. ११-१२ अधिकाऱ्यांची दिनांक ३१ मे २०१२ पासून चौकशीला सुरुवात झाली. यासंबंधी असे निदर्शनास आले की, संपूर्ण माहिती वेळेवर न देणे, जे दोषी अधिकारी आहेत, त्यांचेकडून वेळोवेळी माहिती मागविणे यात बराच वेळ गेलेला आहे. आतापर्यंत सात वेळा नियमित सुनावण्या झाल्या असून दिनांक १९ मे २०१६ रोजी अंतिम सुनावणी झालेली आहे. श्री. पोहेकर वगळता अपचारी अधिकाऱ्यांकडून निवेदने दिली गेली. यासंबंधीचा प्राप्त झालेल्या लेखी उत्तरात असे नमूद आहे की, (१) श्री. सुर्यवंशी व इतर ११ या प्रकरणात दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१६ च्या पत्रान्वये चौकशी अहवाल जलसंपदा विभागास पुढील कार्यवाहीसाठी पाठविण्यात आला आहे.

जलसंपदा विभागाकडून वेळेवर माहिती न दिल्यामुळे या सर्व गोष्टींना उशीर झालेला आहे. जलसंपदा विभागाला जी माहिती मागितली आहे ती विभागाने किती दिवसानंतर सामान्य प्रशासन विभागाला दिली आहे ? कारण काही ठराविक विभागाकडून माहिती न मिळाल्यामुळे हे प्रकरण प्रलंबित आहे, ही बाब भूषणावह नाही. एखाद्या विभागास चौकशीसंबंधीची जी माहिती मागितली आहे, ती माहिती देण्यासाठी किती विलंब झालेला आहे, अशी विचारणा समितीने केली असता सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग सांगितले की, दिनांक ३१ मे २०१२ रोजी पहिली सुनावणी झाली असून दिनांक २ जुलै २०१५ रोजी अंतिम सुनावणी झाली आहे.

चौकशी करण्यासाठी सामान्य प्रशासन विभागात माहिती वेळेवर न देणे ही बाब म्हणजे आरोपीला एकप्रकारे मदत करण्यासारखीच आहे. त्या चौकशीशी संबंधित काही लोक सेवानिवृत्त झाले, परंतु त्यांच्यावर काहीही कारवाई केलेली नाही. त्यामुळे यामध्ये एकमेकाला मदत करण्याचा, सांभाळून घेण्याचा प्रयत्न करण्यात येत आहे असे दिसते. मार्च, २०१२ मध्ये पाहिली सुनावणी झाली आणि शेवटची सुनावणी सन २०१६ मध्ये झाली. विभागीय चौकशीकरीता माहिती हवी असते त्यासाठी कालबद्ध कार्यक्रम असतो. सन २०१२ पासून जी माहिती मागितली आहे ती गेल्या चार वर्षाच्या कालावधीत मिळत नाही, ही चुकीची बाब आहे असे मत समितीने व्यक्त केले व विचारणा केली, सामान्य प्रशासन विभागाने संबंधित

विभागांना किती वेळा माहिती मागितली आणि जलसंपदा विभागाने कधी पाठविली, किती वर्षे विलंब झाला ? याबाबत काही कालमर्यादा आहे की नाही ? चार-चार वर्षे अधिकारी निवेदन सादर करु शकत नाही ? चौकशी किती दिवसात पूर्ण करावी, यासंबंधीचे काही निकष आहेत का ? यावर सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग विभागीय सचिवांनी समितीस अवगत केले की, परिपूर्ण प्रस्ताव असेल तर सहा महिन्यात चौकशी पूर्ण केली पाहिजे, दिनांक ३१ मे २०१२ रोजी जो प्रस्ताव दिला तो अपूर्ण होता. त्यानंतर दिनांक २९ जून २०१२, दिनांक २५ सप्टेंबर २०१२ इत्यादी तारखांना अतिरिक्त कागदपत्रांची आवश्यकता असल्याचे सांगितले. त्याकरिता दिनांक ३० नोव्हेंबर पर्यंत मुदतवाढ दिली आहे. एखाद्या विषयाची चौकशी करण्यासाठी सहा महिन्याचा वेळ दिला जातो. त्यानंतर त्याला पुन्हा सहा महिन्याची मुदतवाढ दिली जाते. अशा प्रकारे चार-चार वर्षे मुदतवाढ देत राहिले तर अधिकाऱ्यांना वाचविण्याचा प्रयत्न करण्यात येत आहे का ? अशी शंका समितीने उपस्थित केली. यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की,

सन २०१२ ते सन २०१४ या कालावधीत अपचारी अधिकाऱ्यांकडे कागदपत्रे मागितली. ती कागदपत्रे देण्यासाठी त्यांना वारंवार स्मरणपत्रे दिलेली आहेत तरी त्यांनी ती कागदपत्रे दिली नाहीत तसेच ही बाब प्रधान सचिव, जलसंपदा विभाग यांना कळविले आहे. याबाबत सामान्य प्रशासन विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहिती असे नमूद आहे की, जलसंपदा विभागांतर्गत असलेल्या दोन्ही विभागीय चौकशी प्रकरणात उपचारी अधिकारी यांची संख्या अनुक्रमे १२ व १५ इतकी आहे. अपचारी अधिकारी यांना शिस्तभंगविषयक प्राधिकरणाकडून उपलब्ध करून द्यावयाची माहिती मोठ्या प्रमाणात असल्याने या दोन्ही प्रकरणात विहित कालावधीपेक्षा अधिक कालावधी लागलेला आहे. अपचारी अधिकारी यांना उपलब्ध करून द्यावयाच्या कागदपत्रांबाबत/माहितीबाबत वेळोवेळी विभागास कळविण्यात आले आहे. संबंधितांवर जबाबदारी निश्चित करण्याचे अधिकार चौकशी अधिकारी यांना नाहीत. सदर बाब शिस्तभंगविषयक प्राधिकरणाच्या अखत्यारितील आहे.

या प्रकरणातील अपचाऱ्यांची संख्या, त्यांना उपलब्ध करून द्यावयाची कागदपत्रे, सरकारी साक्षीदार/बचाव साक्षीदारांची संख्या तसेच चौकशीतील विविध टप्पे ही सर्व प्रक्रिया व्यापक असल्याने विहित कालावधीपेक्षा अधिक कालावधी लागलेला आहे. परंतु चौकशीची प्रक्रिया कोणत्याही टप्प्यावर थांबलेली नसून निरंतर सुरू आहे.

समितीने दिलेल्या सूचनेनुसार जलसंपदा विभागाशी चर्चा करण्यात आली. चर्चेत विभागाने खालील बाबी निदर्शनास आणून दिल्या.

प्रस्तुत प्रकरणातील अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असून संबंधित अपचारी अधिकारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत ओहत.

अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे वेगवेगळया ठिकाणी वेगवेगळया धारीकामधील होती. माहितीची व्याप्ती मोठ्या प्रमाणात असल्याने कागदपत्रे संकलित करून जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्राच्या छायांकित प्रती अपचारी अधिकारी यांना उपलब्ध करून देण्यात आल्या.

विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका, १९९१ नियम ६.१४ (४) नुसार लोकहित किंवा राज्याची सुरक्षा यास स्पष्टपणे धोका आहे असे गृहित धरण्यास वाजवी व पुरेसा आधार असले तरच लोकहित किंवा राज्याची सुरक्षा या कारणास्तव कागदपत्र अपचारी यांना पहावयास देण्यास नाकारण्याच्या शक्तीचा वापर करता येतो. बचावाच्या दिशेने कागदपत्राशी थोडीसी जरी संबंद्धता असली आणि अशी संबंद्धता शासकीय कर्मचारी यांनी केलेल्या विनंतीच्या वेळी स्पष्ट नसली तरीही शासकीय कर्मचारी यांनी केलेल्या विनंतीच्या वेळी स्पष्ट नसली तरीही शासकीय कर्मचाऱ्याची विनंती अमान्य करण्यात येऊ नये अशा नियम पुस्तिकेतील सूचना आहेत. त्यानुसार संबंधितांना कागदपत्रे उपलब्ध करून देणे आवश्यक असते. उपलब्ध करून द्यावयाची माहिती मोठ्या प्रमाणात असल्याने या दोन्ही प्रकरणात विहित कालावधीपेक्षा अधिक कालावधी लागलेला आहे ही वस्तुस्थिती आहे. जलसंपदा विभागाने कागदपत्रे पुरविण्यास झालेला विलंब अवाजवी नसून हेतुपूर्वक विलंब करण्यात आलेला नाही हे स्पष्ट केले आहे.

मेंढेगिरी समितीचा अहवाल पूर्ण झाला असून वडनेरे समितीचा अहवाल पूर्ण होण्यास अद्याप ३-४ महिन्याचा कालावधी लागेल असे सचिव सामान्य प्रशासन यांनी सांगितले. गोसीखुर्द प्रकल्पासंदर्भात विभागीय चौकशी प्रकरणांची तपशिलवार माहिती सामान्य प्रशासन विभाग व जलसंपदा विभागाकडून प्राप्त झाली असून ती खालीलप्रमाणे आहे.

जलसंपदा विभाग

२.९५ उपरोक्त संदर्भास अनुलक्षून दिनांक २६ सप्टेंबर २०१६ रोजी लोकलेखा समितीच्या समोर झालेल्या साक्षी दरम्यान मा. अध्यक्ष, लोकलेखा समिती यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या विभागीय चौकशी प्रकरणांची तपशिलवार माहिती पुढीलप्रमाणे सादर करण्यात येत आहे.

१. प्रथमतः नमूद करण्यात येते की, श्री. मेंढेगिरी समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या डाव्या मुख्य कालव्याच्या अस्तरीकरणाच्या कामातील अनियमिततेबाबत सादर केलेल्या अहवालाच्या अनुषंगाने श्री. सो.रा.सुर्यवंशी व इतर ११ अधिकारी यांच्याविरुद्ध सुरू असलेल्या विभागीय चौकशी प्रकरणी चौकशी अधिकारी यांनी दिनांक २६ ऑक्टोंबर २०१६ रोजीच्या पत्रान्वये चौकशी अहवाल सादर केला आहे. सदर चौकशी अहवालाच्या अनुषंगाने म.ना.से.(शिस्त व अपील) नियम, १९७९ मधील नियम ९ मधील तरतुदीनुसार दिनांक ३ नोव्हेंबर २०१६ रोजीच्या शासन ज्ञापनान्वये चौकशी अहवालाची प्रत अपचाऱ्यांना पुरवून त्यावर अभिवेदन सादर करण्याची संधी अपचाऱ्यांना देण्यात आली आहे. अपचाऱ्यांकडून अभिवेदन प्राप्त झाल्यानंतर अनुषंगाने पुढील कार्यवाही करून सामान्य प्रशासन विभाग, शासन व महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या सहमतीने अंतीम निर्णय घेण्यात येईल.

२. विभागीय चौकशी प्रक्रिया म.ना.से. (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ नुसार करण्यात येते. अपचाऱ्याविरुद्ध दोषारोप पत्र बजाविल्यानंतर अपचाऱ्यास विहित मुदतीत बचावाचे अभिवेदन सादर करण्याची संधी देण्यात येते. विहित मुदतीत अपचाऱ्यांकडून प्राप्त झालेल्या बचावांच्या अभिवेदनाची विभाग स्तरावर छाननी करण्यात येते. तसेच ज्या अपचाऱ्यांनी व्यक्तीशः बाजू मांडण्याची इच्छा व्यक्त केली आहे त्यांना विनंतीनुसार प्रत्यक्ष बाजू मांडण्याची संधी देण्यात येते. तदनंतर अपचाऱ्यांनी विनिर्दीष्टपणे जे दोषारोप ना कबूल केले आहेत. त्या दोषारोपाबाबतीत सविस्तर चौकशी करण्यासाठी म.ना.से. (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ मधील नियम, ८ पोट-नियम (२) मधील तरतुदीनुसार चौकशी अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करून सदर प्रकरण सविस्तर चौकशीसाठी त्यांच्याकडे सोपविण्यात येते.

विभागीय चौकशीचे प्रकरण चौकशी अधिकाऱ्याकडे सोपविल्यानंतर चौकशी अधिकाऱ्याकडे प्राथमिक व नियमित सुनावणीच्या दोन टप्प्यात चौकशीची कार्यवाही होते. नियमित सुनावणीच्या प्रक्रियेत सरकारी साक्षीदारांची साक्ष, बचाव साक्षीदारांची साक्ष, अपचारी अधिकारी यांची स्वतःची साक्ष, अपचारी अधिकारी यांची निवेदने, सादरकर्ता अधिकारी यांचे टाचण, टाचणावर निवेदन असे विविध टप्पे अंतर्भूत आहेत. तसेच अपचाऱ्यांनी सुनावणी दरम्यान अतिरिक्त कागदपत्रांची मागणी केल्यास चौकशी अधिकाऱ्याच्या निर्देशानुसार अपचाऱ्यांना त्यांच्या मागणीनुसार अतिरिक्त कागदपत्रे उपलब्ध करून द्यावी लागतात. विभागीय चौकशी पुर्ण करण्याचा कालावधी सर्वसाधारणे ६ महिने इतका आहे. चौकशीच्या निष्कर्षासंबंधीचे अंतिम आदेश काढल्यानंतरच ती पूर्ण झाली आहे, असे मानले जाते. असे असले तरी वर दिलेल्या कारणमीमांसेनुसार विहित मुदतीत चौकशी पूर्ण करणे शक्य नसते.

३. लोकलेखा समितीने दिलेल्या सूचनेनुसार सामान्य प्रशासन विभागाशी चर्चा करण्यात आली. चर्चेमध्ये खालील बाबी सामान्य प्रशासन विभागाच्या निदर्शनास आणून दिल्या.

प्रस्तुत प्रकरणातील अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असून संबंधित अपचारी अधिकारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळ्या ठिकाणी कार्यरत आहेत. अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे वेगवेगळ्या ठिकाणी वेगवेगळ्या धारीकामधील होती. माहितीची व्याप्ती मोठ्या प्रमाणात असल्याने कागदपत्रे संकलित करून जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्रांच्या छायांकित प्रती काढून अपचारी अधिकारी यांना उपलब्ध करून देण्यात आल्या.

४. या विभागांतर्गत असलेल्या दोन्ही विभागीय चौकशी प्रकरणात अपचारी अधिकारी यांची संख्या अनुक्रमे १२ व १५ इतकी आहे. अपचारी अधिकारी यांना उपलब्ध करून द्यावयाची माहिती मोठ्या प्रमाणात असल्याने या दोन्ही प्रकरणात विहित कालावधीपेक्षा अधिक कालावधी लागलेला आहे. चौकशीची प्रक्रिया कोणत्याही टप्प्यावर थांबलेली नसून निरंतर सुरू आहे. सदर प्रकरणापैकी श्री.सो.रा.सुर्यवंशी व इतर ११ या प्रकरणी चौकशी अधिकारी यांनी दिनांक २६ ऑक्टोबर २०१६ च्या पत्रान्वये चौकशी अहवाल या विभागास सादर केला असून चौकशी अहवालाच्या अनुषंगाने पुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे. तसेच श्री.सो.रा.सुर्यवंशी व इतर १४ प्रकरणातील सरकारी साक्षीदारांच्या सुनावणीचे कामकाज संपलेले असून बचाव साक्षीदारांच्या साक्षीची प्रक्रिया सुरू आहे. पुढील टप्पे पुर्ण करण्यास तीन महिन्याचा कालावधी अपेक्षित असल्याचे चौकशी अधिकारी यांनी कळविले आहे.

वरील दोन्ही प्रकरणातील आतापर्यंत विभागाकडून करण्यात आलेल्या कार्यवाहीचा घटनाक्रम **(विवरणपत्र क्र. ५)**

सामान्य प्रशासन विभाग

२.९६ उपरोक्त विषयास अनुलक्षून दिनांक २६ सप्टेंबर २०१६ रोजी समितीसमोर झालेल्या साक्षीदरम्यान मा.अध्यक्ष लोकलेखा समिती यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या विभागीय चौकशी प्रकरणांची तपशिलवार माहिती पुढीलप्रमाणे सादर करण्यात येत आहे.

२. विभागीय चौकशी प्रक्रिया म.ना.से. (शिस्त व अपिल) नियम, १९७९ नुसार करण्यात येते. चौकशीचे प्रकरण विहित माहिती व आदेशांसह प्राप्त झाल्यानंतर त्याची तपासणी होऊन काही पूर्तता राहिली असल्यास शिस्तभंगविषयक प्राधिकरणाकडून सर्व पूर्तता करून घेतल्या नंतर प्रत्यक्ष चौकशीची प्रक्रिया सुरू होते. सदर नियमानुसार विभागीय चौकशीचे विविध टप्पे निश्चित करण्यात आले आहेत. त्यानुसार प्राथमिक व नियमित सुनावणीच्या दोन टप्प्यात कार्यवाही होते. प्राथमिक सुनावणीच्या टप्प्यात अपचारी अधिकाऱ्यांची प्राथमिक माहिती नोंदवण्यात येते. या अंतर्गत दोषारोपांबाबत त्यांच्या प्रतिक्रियेबरोबरच त्यांना सर्व कागदपत्रे उपलब्ध झाली आहेत किंवा कसे तसेच त्यांना अतिरिक्त कागदपत्रे बचाव सहायक/बचाव साक्षीदार आवश्यक असल्यास तपशील देण्याची सूचना केली जाते. याबाबत पूर्तता करण्याची सूचना शिस्तभंगविषयक प्राधिकरणाला केली जाते. ही पूर्तता झाल्यानंतर नियमित सुनावणीची प्रक्रिया सुरू होते.

नियमित सुनावणीच्या प्रक्रियेत सरकारी साक्षीदारांची साक्ष, बचाव साक्षीदारांची साक्ष अपचारी अधिकारी यांची स्वतःची साक्ष, अपचारी अधिकारी यांची निवेदने, सादरकर्ता अधिकारी यांचे टाचण, टाचणावर निवेदन असे विविध टप्पे अंतर्भूत आहेत. सदर प्रक्रियेनुसार अपचारी अधिकारी यांना बचावाची संधी देणे आवश्यक असते. अन्यथा अपचारी अधिकारी त्यांना बचावाची संधी न दिल्याचा मुद्दा उपस्थित करू शकतात. विभागीय चौकशी पूर्ण करण्याचा कालावधी सर्वसाधारण ६ महिने आहे. चौकशीच्या निष्कर्षासंबंधीचे अंतिम आदेश काढल्यानंतरच ती पूर्ण झाली आहे असे मानले जाते. असे असले तरी वर दिलेल्या कारणमीमांसेनुसार विहित मुदतीत चौकशी पूर्ण करणे शक्य नसते.

३. समितीने दिलेल्या सूचनेनुसार जलसंपदा विभागाशी चर्चा करण्यात आली. चर्चेत विभागाने खालील बाबी निदर्शनास आणून दिल्या.

प्रस्तुत प्रकरणातील अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असून संबंधित अपचारी अधिकारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळ्या ठिकाणी कार्यरत आहेत.

अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे वेगवेगळ्या ठिकाणी वेगवेगळ्या धारीकामधील होती. माहितीचा व्याप्ती मोठ्या प्रमाणात असल्याने कागदपत्रे संकलित करून जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्राच्या छायांकित प्रती अपचारी अधिकारी यांना उपलब्ध करून देण्यात आल्या.

४. जलसंपदा विभागांतर्गत असलेल्या दोन्ही विभागीय चौकशी प्रकरणात अपचारी अधिकारी यांची संख्या अनुक्रमे १२ व १५ इतकी आहे. अपचारी अधिकारी यांना उपलब्ध करून द्यावयाची माहिती मोठ्या प्रमाणात असल्याने या दोन्ही प्रकरणात विहित कालावधीपेक्षा अधिक कालावधी लागलेला आहे. चौकशीची प्रक्रिया कोणत्याही टप्प्यावर थांबलेली नसून निरंतर सुरू आहे. सदर प्रकरणापैकी श्री.सो.रा.सुर्यवंशी व इतर ११ या प्रकरणातील सुनावणीचे कामकाज संपलेले असून चौकशीचे सर्व टप्पे पूर्ण झालेले आहेत. चौकशी अहवाल तयार करण्याची प्रक्रिया अंतिम टप्प्यात आहे.

५. श्री.सो.रा.सुर्यवंशी व इतर १४ या प्रकरणातील सरकारी साक्षीदारांच्या सुनावणीचे कामकाज संपलेले असून बचाव साक्षीदारांच्या साक्षीची प्रक्रिया सुरू आहे. पुढील टप्पे पूर्ण करण्यास तीन महिन्याचा कालावधी अपेक्षित आहे.

दोन्ही प्रकरणातील आतापर्यंत झालेल्या कार्यवाहीचा घटनाक्रम **(विवरण पत्र क्र.६).**

२.९७ विभागाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने वडनेरे व मेंढेगिरि समितीच्या अहवालासंदर्भात समितीच्या पुढील बैठकीत चर्चा करण्यात आली. समितीच्या सूचनेनुसार या संपूर्ण प्रकरणाची चौकशी केली. वडनेरे समिती आणि मेंढेगिरी समितीच्या चौकशी अहवालानुसार दोन वेगवेगळ्या चौकशा सुरू होत्या. एका समितीमध्ये १२ अधिकाऱ्यांची एकत्रित चौकशी होती आणि दुसऱ्या चौकशीमध्ये एकत्रित १५ अधिकर्त्यांची चौकशी सुरू होती. ही चौकशी सन २०१० पासून सुरू असून त्यामध्ये इतका विलंब का झाला असा प्रश्न समितीने विचारला होता. त्या संदर्भात चौकशी केली असता त्यामध्ये जी एक चौकशी सुरू होती त्यामध्ये श्री. सूर्यवंशी अधिक ११ या प्रकरणी चौकशी पूर्ण होऊन त्याचा अहवाल आम्हाला ६ ऑक्टोबर २०१६ रोजी प्राप्त झाला आहे. ज्यावेळी सन २०१० मध्ये या १२ अधिक १५ असे मिळून एकूण २७ अपचारी अधिकारी होती. त्यांनी सुरूवातीला हरकती घेतल्या आणि वेळोवेळी रेकॉर्ड मागितले होते. त्यामुळे आमच्या विभागाने सुमारे ५ लाख पानांचे रेकॉर्ड तयार करून त्यांना वेळोवेळी पुरविण्यात आले आहे. अशा पद्धतीने व्हॅल्यूमनेस रेकॉर्ड त्यांना देण्यात आला आहे. यामध्ये चौकशी अधिकारी यांचे म्हणणे असे होते की, संबंधित अधिकाऱ्याने जर आपल्याला कागदपत्रे मागितली आणि आपण जर ती त्यांना नॅचरल जस्टीसनुसार पुरविली नाही आणि त्यांना आपण पुरेशी संधी दिली नाही तर प्रकरणामध्ये पुन्हा गुंतागुंत वाढू शकते. परिणामी ते पुन्हा वरिष्ठांकडे अपिल करू शकतात आणि शेवटी हे इश्यू सुरूच राहतील. म्हणून त्यांनी ज्या ज्या वेळी जी जी माहिती किंवा कागदपत्रे मागितली ती सर्व त्यांना शासनाकडून

महामंडळाकडे व पुढे महामंडळाकडून प्रादेशिक कार्यालयामार्फत त्यांना पुरविण्यात आली आहे. काही काही वेळेस प्रादेशिक कार्यालये बदलून गेल्यामुळे प्रत्येक प्रादेशिक कार्यालयातून ही माहिती उपलब्ध करून त्यांना पुरवावी लागली आहे. त्यामुळे यामध्ये विलंब झालेला आहे हे आम्ही मान्य करतो. परंतु हेतूपुरस्सर किंवा कोणालाही वाचविण्यासाठी हा विलंब झालेला नाही.

तथापि, विलंब किती व्हावा यालाही काही मर्यादा आहेत. कारण अजूनही त्या १२ आणि १५ अपचारी अधिकाऱ्यांच्या बाबतीतील अहवाल समितीसमोर आलेला नाही ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १२ अधिकाऱ्यांच्या बाबतीतील चौकशी पूर्ण झाली आहे. दिनांक ६ ऑक्टोबर २०१६ ला विभागाकडे १२ अधिकाऱ्यांच्या बाबतीत संपूर्ण चौकशी अहवाल आलेला आहे.

विभागाने चौकशीचा प्रारंभ सन २०१२ ला केलेला आहे. प्रकरण सन २०१० चे आहे. सन २०१२ पासून २०१६ पर्यंत एकाही अहवालाचा अंतिम निष्कर्ष पूर्ण झाला आहे किंवा नाही. यावर विभागीय सचिवांनी असे सांगितले की, यामध्ये १२ अधिकाऱ्यांची चौकशी पूर्ण झाली आहे. दुसऱ्या प्रकरणात येत्या १५ दिवसात आपण संबंधित १५ अभियंत्यांच्या बाबतीत अहवाल देणार आहे.

परंतु ज्या १२ अभियंत्यांच्या बाबतीत चौकशीचे काम झाले आहे या प्रकरणी साधारणपणे २०१४ नंतर गती मिळाल्याचे दिसते. त्यामुळे सन २०१४ पर्यंत जे काही झाले आहे ते केवळ ढकला ढकलीचे प्रकार असल्याचे दिसते. दिनांक २० ऑक्टोबर २०१४ मध्ये झालेल्या सुनावणीच्या वेळी डे टू डे किंवा विकली हिअरींग घेण्याचे सुरू केले आहे. खरे बघितले तर या प्रकरणी २ वर्षात चौकशी झाली आहे. त्यापूर्वीच्या दोन वर्षात कोणतीच कार्यवाही झालेली नाही. ही बाब समितीने विभागाच्या निदर्शनास आणून दिली असता विभागीय सचिवांनी सदर बाब मान्य केली व समितीस अवगत केले की, यामध्ये खरोखर विलंब झालेला आहे. परंतु याबद्दल जलसंपदा विभागाने सामान्य प्रशासन विभागाकडे विचारणा केली असता त्यांच्याकडे एवढ्या प्रमाणात चौकशा सुरू असल्याची ही दोनच अशी प्रकरणे होती की, ज्यामध्ये १ डझन आणि त्यापेक्षा अधिक अधिकाऱ्यांचा समावेश आहे. या प्रकरणामध्ये सर्वांची एकत्रित चौकशी सुरू होती. इतर प्रकरणात जरुर चौकशा असतात, पण त्यात एक किंवा दोन व्यक्ती समाविष्ट असतात. प्रत्येक व्यक्ती वारंवार कागदपत्रे मागत होता आणि अशा वेळी जर एखाद्या अभियंत्याने जर कागदपत्रे मागितले तर त्याबद्दल सामान्य प्रशासन विभागाकडून जलसंपदा विभागाकडे त्यानंतर महामंडळाकडे आणि पुढे प्रादेशिक कार्यालयाकडे किंवा उप प्रादेशिक कार्यालयात विचारणा करण्यात येऊन ती कागदपत्रे येत होती. यामध्ये एखादा कागद किंवा माहिती येण्यासाठी साधारणपणे ३-३ किंवा ४-४ महिने लागत होते.

शासनाने या संदर्भात काही उपाययोजना केली आहे किंवा कसे ? विशेष म्हणजे हा एकच विभाग आहे. यामध्ये १२ अधिकारी समाविष्ट असले तरी त्यामध्ये प्रकल्प वेगवेगळे नाहीत. एकच प्रकल्प आहे आणि विभागही एकच आहे. कधी कधी एखाद्या प्रकल्पामध्ये २-२ किंवा ३-३ विभाग काम करीत असतात. पण या प्रकल्पामध्ये एकच प्रकल्प असून त्याचा विभागही एकच आहे. त्यामुळे या चौकशीकामी एवढा कालावधी लागणे म्हणजे शासनाच्या निधीचा अपव्यय होतो. अधिकाऱ्यांच्या मुजोरीपणामुळे अपचाऱ्याला प्रमोशन मिळून तो पुढे जातो. बदली मिळवून तो दुसरीकडे जातो आणि रेकॉर्ड चेंज करण्याचा त्याला अधिकार राहतो. यामधून त्याला अधिकार नसला तरी रेकॉर्डमध्ये दुरुस्ती करण्याची संधी मिळते असे मत समितीने व्यक्त केले असता या प्रकाराची गंभीर नोंद घेतली आहे. यापुढे यावर लक्ष ठेवण्यात येईल आणि यापुढे असा विलंब पुन्हा होणार नाही याची ग्वाही विभागीय सचिवांनी दिली.

समितीने पुढे अशी विचारणा केली की, चौकशी सुरू असलेल्या या प्रकरणी किती अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत. किती अधिकाऱ्यांचे प्रमोशन झाले आहे आणि किती अधिकारी अद्याप सेवेत कार्यरत आहेत यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, १२ अधिकाऱ्यांच्या चौकशी प्रकरणातील १० अधिकारी अद्याप कार्यरत आहेत तर त्यापैकी २ अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत. तसेच जे अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत त्यांना त्यांचे ड्यूज दिलेले नाहीत.

दुसऱ्या चौकशीतील १५ अधिकाऱ्यांची सद्यःस्थिती काय आहे ? यावर विभागीय सचिवांनी सांगितले की, ज्या १५ अधिकाऱ्यांची चौकशी सुरू आहे व त्यांचा अहवाल लवकरच प्राप्त होईल त्यापैकी ६ अधिकारी कार्यरत आहेत आणि ९ अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत.

या प्रकरणात जे ६ अधिकारी कार्यरत आहेत आणि जे ९ अधिकारी सेवानिवृत्त झाले त्यांचे मधल्या ६ वर्षाच्या काळात प्रमोशन्स झाले असतील. जर एखाद्या अधिकाऱ्याची सेवानिवृत्ती सन २०१४ मध्ये झाली असेल तर आता त्याला देखील २ वर्षाचा कालावधी झाला आहे आणि त्यामुळे त्यांचे प्रमोशन्स सुद्धा झाली असतील असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, आता यामधून जी शिक्षा निश्चित होईल त्यामध्ये जर अशी शिक्षा निश्चित झाली की, त्यांना प्रमोशन द्यायचे नाही किंवा त्यांना पदावनत करायचे तर त्यांना हा नियम लागू होईल.

या प्रकरणी सामान्य प्रशासन विभागाचे सचिव यांनी सांगितले की, या समितीच्या मागे झालेल्या बैठकीनंतर सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग व जलसंपदा विभाग यांची २-३ वेळा एकत्र बैठक घेतली आणि खरंच यामध्ये कुठे जाणिवपूर्वक विलंब होत आहे किंवा कसे हे तपासले. स्थानिक स्तरावरुन रेकॉर्ड येणे आणि रेकॉर्ड आल्यानंतर त्यांच्या सुनावण्या लावणे या बाबी तातडीने केलेल्या आहेत. यामध्ये कोठेही जाणिवपूर्वक विलंब झालेला नाही. मागच्या बैठकीमध्ये आम्ही आश्वासित केल्याप्रमाणे एक अहवाल सादर केलेला आहे आणि दुसऱ्या अहवालास ३ महिन्यांची मुदत मागितली होती. त्याचेही काम गतीने सुरू आहे आणि त्याचा अहवाल पुढील दोन महिन्यात समितीला सादर करण्यात येईल.

तसेच यामधील अधिकाऱ्यांना जरी प्रमोशन्स दिले असेल तरी असा नियम आहे की, हे प्रमोशन्स प्रलंबित विभागीय चौकशीच्या निकालाच्या अधिन राहून ते देत असतो. व जे अधिकारी सेवानिवृत्त झाले आहेत त्यांना कोणतेही ड्यूज दिलेली नाही असे सचिव, जलसंपदा विभाग यांनी सांगितले. या अनुषंगाने समितीने सूचित केले की, या प्रकरणात जर कोणी दोषी आढळले तर त्यांचे ड्यूज ते ज्या पदावर कार्यरत होते त्यावेळेपासून रोखून ठेवले पाहिजेत. प्रमोशन्सचे ड्यूज देण्यात येऊ नये अशी सूचना समितीने विभागास केली. समितीने केलेल्या उक्त सूचनेस विभागीय सचिवांनी सहमती दर्शविली.

सामान्य प्रशासन विभागामार्फत चौकशी अहवाल पूर्ण करण्यात येऊन तो संबंधित विभागाकडे पाठविण्यात येईल व त्यानंतर तो विभाग त्यास मान्यता देऊन त्यानुसार ॲक्शन घेण्यात येईल. या प्रक्रियेमध्ये किमान ३-४ महिन्यांचा कालावधी लागू शकेल. यासंबंधी दोन्ही विभागांनी आपसात समन्वय ठेऊन ती प्रक्रिया पुढील १५ दिवसात संपविली पाहिजे. असे निदेश समितीने विभागास केले असता विभागीय सचिवांनी समितीस अश्वस्त केले की, त्यासंबंधी ऑलरेडी टाईमटेबल तयार केला आहे. ज्या १२ लोकांचा अहवाल प्राप्त झाला आहे. त्यामध्ये व्यक्तीनिहाय जे फाईंडींग्स आहे त्याबद्दल मंत्री महोदयांकडे शिक्षा कोणती करायची ते सूचवावयाचे आहे. पुढील ४ आठवड्यात ती कार्यवाही पूर्ण करण्याचे ठरविले आहे.

विभागीय सचिवांनी दिलेल्या आश्वासनाबाबत केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस एक महिन्यात सादर करावी असे निदेश समितीने दिले.

प्रस्तुत प्रकरणातील अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असून संबंधित अपचारी अधिकारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळ्या ठिकाणी कार्यरत आहेत. जरी ते क्षेत्रिय स्तरावर कार्यरत असले तरी त्यांना बोलाविले तर ते ऑन सर्व्हीस येत असतात. त्यासाठी त्यांना वेगळी रजा घेण्याची गरज नाही. ते ऑन ड्यूटी येऊ शकतात. त्यामुळे ते क्षेत्रिय स्तरावर काम करतात हे काही कारण होऊ शकत नाही. त्यामुळे या यंत्रणेमध्ये काही तरी सुधारणा करणार आहात की, नाही अशी विचारणा समितीने केली असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, यासंबंधी सामान्य प्रशासन विभागाने लक्ष देणे आवश्यक आहे. सामान्य प्रशासन विभागाकडे जेवढ्या चौकशा सुरू आहेत त्यापैकी जलसंपदा विभागाच्या या दोन चौकशा सोडून त्यांच्याकडील अन्य चौकशांना किती कालावधी लागतो. यासंबंधी अभ्यास केला असता, असे निदर्शनास आले की, जलसंपदा विभागाच्या ॲबनॉरमल आणि इतर नॉर्मल चौकशांसाठी जो सरासरी कालावधी लागतो त्याचा जवळपास ट्रेन्ड सारखाच आहे. असे नाही की, या दोन केसेसला जास्त कालावधी लागला आहे.

विभागीय चौकशी समितीचा अहवाल सादर करण्याची पद्धत सुधारण्यासाठी एखादी तज्ज्ञ समिती नेमणार येणार आहे काय आणि त्या समितीचा अहवाल ३ महिन्याच्या आत या समितीस सादर करणार का, जेणेकरून अशा प्रकरणांची चौकशी ६ महिन्यात पूर्ण होऊ शकेल असे मत समितीने व्यक्त केले असता विभागीय सचिवांनी सांगितले की, त्यांची अडचण अशी आहे की, जरी ते चौकशी अधिकारी असले तरी अपचारी अधिकाऱ्याने एखादे डॉक्युमेंट किंवा कागदोपत्री पुरावा मागितला तर त्यांना जलसंपदा विभागाला लिहावे लागते. त्यामुळे पुन्हा ही चेन मंत्रालयापासून क्षेत्रिय स्तरापर्यंत सुरू होते.

आता सर्व ऑनलाईन सुविधा असल्यामुळे त्यांनी ई-मेलद्वारे विचारणा केली तर संबंधित अधिकाऱ्याने एखादा कागद मागितला असेल तर तो स्कॅन करून प्रोसेस करून त्याला पाठविला तर त्याच दिवशी त्याच्याकडे जाऊ शकतो. त्यासाठी पत्र व्यवहार वाढविण्याची आवश्यकता नाही. कारण आपण संपूर्ण महाराष्ट्र आता डिजिटल करीत आहोत तर आपण अशा प्रकारची चौकशी सुद्धा डिजिटल पद्धतीने झाली पाहिजे. यामध्ये आपण पत्र व्यवहार करणार, मग मूळ प्रत स्वीकारणार आणि त्यानंतर ओ.सी.वर रिसीव्ह्यूड देणार आणि त्यानंतर तो संबंधित अधिकाऱ्याकडे जाईल व त्यानंतर खालच्या स्तरावर कागद पोहोचेल त्यानंतर संबंधित फाईलमधून माहिती शोधून ती मंत्रालयात पाठविल आणि त्यानंतर तो सामान्य प्रशासन विभागाकडे पाठविला जाईल, त्यामुळे ही सर्व प्रक्रिया कशी सुधारता येईल याकडे लक्ष द्यावे असे समितीने सूचित केले असता विभागीय सचिवांनी यास सहमती दर्शविली. तसेच सचिव सामान्य प्रशासन विभाग यांनी सांगितले की, एक तज्ज्ञांची समिती नेमून यामध्ये होणाऱ्या विलंबामध्ये नेमका लॅक्युना कोठे आहे, अपचारी किती आहेत, त्यांच्यावर दोषारोप किती आहेत आणि त्यासंबंधी साक्षीदार किती आहेत या सर्व बाबींकरिता टाईम लिमिट ठरवून देण्यासाठी ज्या सिनीयर अधिकाऱ्यांनी काम केले आहे अशा ३-४ अधिकाऱ्यांची समिती तयार करून त्याचा अहवाल तयार करून घेण्यात येईल.

हा विषय फक्त जलसंपदा विभागापुरता मर्यादित विषय नाही तर इतर चौकशांच्या बाबतीतही तसेच आहे. सामान्य प्रशासन विभागाकडे तर सर्वच विभागांचा बोजा असतो. कारण सर्व चौकशी समित्या तर सामान्य प्रशासन विभागाकडेच असतात. त्यामुळे यासंबंधी माननीय मुख्यमंत्री आणि संबंधित मंत्री महोदयांशी चर्चा करून अशी तज्ज्ञांची समिती नेमावी व तसे या समितीस कळविण्यात यावे. तसेच अशा चौकशा करताना त्या ६ महिन्याच्या आत पूर्ण होतील अशी मुदत निश्चित करण्यात यावी. या कामी डिजिटल पद्धतीचा अवलंब करावा लागेल किंवा आणखी काही सिस्टीम राबवावी लागेल तर ती राबविण्यात यावी. असे समिती आपल्या अहवालात नमूद करेल.

याविषयी सामान्य प्रशासन विभागाने तज्ज्ञांची समिती करावी व लोकलेखा समितीला तसे कळवावे. ज्या अपचारी अधिकारी व कर्मचाऱ्यांच्या विरोधात आपण चौकशी सुरू करीत आहात त्यांची नावे शासनाच्या, विभागाच्या, प्रकल्पाच्या वेबसाईटवर टाकण्यात यावीत. अशा प्रकारची नोट करण्यात यावी. या अधिकारी व कर्मचाऱ्यांची चौकशी सुरू असल्याची माहिती अशा वेवसाईटवर ठेवण्यास काही हरकत नाही. संबंधित कर्मचाऱ्याची चौकशी सुरू आहे अशी माहिती वेबसाईटवर ठेवली तरी त्याला काही तरी भीती राहील अशी समितीची सूचना आहे. आपण असे करु शकता. ज्यांच्याविरुद्ध प्रथमदर्शनी पुरावे एकत्र आल्यानंतर आपण चौकशी सुरू करतो. अशीच काही कोणी मागणी केली व त्याची चौकशी सुरू करतो अशातला भाग नाही. प्रथमदर्शनी पुरावे सापडल्यानंतर अधिकाऱ्यांविरुद्ध चौकशा सुरू होतात. शासनाच्या किंवा प्रकल्पाच्या वेबसाईटवर अमुक अधिकाऱ्याच्या चौकशा सुरू आहेत याची माहिती देण्यात यावी अशी सूचना समितीने विभागास केली.

अभिप्राय व शिफारशी :

३.१ जलसंपदा विभागाअंतर्गत गोसीखुर्द या प्रकल्पाच्या लेखा परिक्षणामध्ये महालेखाकारांनी नोंदविलेल्या आक्षेपामध्ये ऊर्जा निर्मितीचे अपुरे नियोजन, पाणलोट क्षेत्राची पुनरावृत्ती, सर्वेक्षण कार्याची पुनरावृत्ती, खर्च आणि वेळेत वाढ, भूमी अधिग्रहणास विलंब, कंत्राटदारांना गैरवाजवी आर्थिक लाभ, प्रकल्पबाधित लोकांचे पुनर्वसन, अतिरिक्त दायित्वाचा बोजा, निवाडे व्यपगत झाल्यामुळे आणि निवाडे घोषित करण्यामध्ये झालेल्या विलंबामुळे अधिकचा खर्च, भूमी अधिग्रहण न करताच कामाचे वाटप, मंजुरी देण्यातील अनियमितता अशा अनेक गंभीर बाबी समितीच्या निदर्शनास आल्या. सदर आक्षेपाबाबत विभागीय सचिवांची सन २०११-१२ व सन २०१६ मध्ये साक्षी घेण्यात आल्या. याशिवाय दिनांक ४ व ५ नोव्हेंबर २०११ रोजी तत्कालीन लोकलेखा समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाची पाहणी केली व तेथील क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांसमवेत बैठकही घेतली.

३.२ **शिफारस क्र. (१).—**गोसीखुर्द प्रकल्पास मार्च, १९८३ मध्ये मंजुरी देताना यावर रु.३७२.२२ कोटी खर्च अपेक्षित होता व सदर प्रकल्प मार्च, १९९० पर्यंत पूर्ण करणे अपेक्षित होते. तथापि, प्रकल्पाच्या मंजुरीनंतर ३३ वर्षे (सन १९८३ ते २०१६) पूर्ण होऊनही अद्याप प्रकल्पाचे काम पूर्ण झालेले नाही. प्रकल्पावरील खर्चाचा अंदाज रु. ३७२.२२ कोटीवरुन रु.१८,४९४.५७ कोटी पर्यंत वाढला आहे व प्रत्यक्ष डिसेंबर, २०१६ पर्यंत खर्च रुपये ९,६४२.१४ कोटी एवढा झाला आहे. शेतकऱ्यांना अद्यापही पूर्णतः जमिनीचा मोबदला देण्यात आलेला नाही. तसेच प्रकल्पाच्या पूर्ण क्षमतेने पाणीसाठा (तलांक २४५.५० मीटर पर्यंत) करण्यासाठी आवश्यक १७७ कुटुंबाचे स्थलांतरण अद्याप झालेले नाही. याशिवाय संचय पातळीच्या वरच्या पातळीवरील उर्वरित कुटुंबांचेही स्थलांतरण करणे बाकी आहे. प्रकल्पाची व्याप्ती पाहता ज्या हेतूने प्रकल्पाचे काम हाती घेतले त्यानुसार एकूण २,५०,६५८ हेक्टर क्षेत्र ओलिताखाली येणे अपेक्षित असताना सद्यःस्थितीत फक्त ४९,२३८ (१९.६४%) हेक्टर क्षेत्र ओलिताखाली आले अशी अद्ययावत माहिती विभागाकडून प्राप्त झाली. **(विवरण क्र.- ७ दिनांक १५.३.२०१७ चे पत्र)**

एकंदरितच ३३ वर्षांचा प्रदीर्घ कालावधी, हजारो कोटींचा खर्च करूनही प्रकल्प उभारणीचा हेतू अद्यापही साध्य झालेला नाही. प्रकल्पाच्या विलंबाबाबत विभागाने सादर केलेल्या खुलाशाशी समिती सहमत नाही. समितीने विलंबाबाबत व एकूणच शासनस्तरावरील कार्यवाहीबाबत गंभीर चिंता व्यक्त केली. विभागाने प्रकल्पाचे उर्वरित काम तातडीने पूर्ण करावे व उर्वरित २,०१,४२० हेक्टर क्षेत्र लवकरात लवकर ओलिताखाली येईल याबाबत कार्यवाही करावी, ज्या शेतकऱ्यांना अद्याप त्यांच्या जमिनीचा मोबदला दिलेला नाही तो तातडीने द्यावा, प्रकल्पाच्या पूर्ण क्षमतेने पाणीसाठा (तलांक २४५.५० मीटर पर्यंत) करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या १७७ कुटुंबांचे पुनर्वसन ६ महिन्यात पूर्ण करावे व संचय पातळीच्या वरच्या पातळीवरील उर्वरित कुटुंबांच्या स्थलांतरणासाठी सुद्धा कार्यवाही लवकरात लवकर करण्यात यावी. तसेच धरण भूसंपादन व पुनर्वसनाच्या बाबीवर अद्यापही रुपये १२८५.३५ कोटी एवढा निधी वितरीत करणे बाकी आहे. **शेतकऱ्यांना मोबदला देण्याच्या विलंबास जबाबदार अधिकाऱ्यांची चौकशी करून दोषी अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्यात यावी व सदर मोबदला अदायगीस अधिकचा विलंब न करता देय मोबदला संबंधित शेतकऱ्यांना ३ महिन्यांत अदा करावा. विभागाने सादर केलेल्या अद्ययावत माहिती नुसार प्रत्यक्ष खर्च रुपये ९,६४२.१४ कोटी एवढा झालेला असून सन २०१६-१७ ते २०१९-२० या चार वर्षांच्या कालावधीत रुपये ८,८५२.४२ कोटी एवढा खर्च अपेक्षित आहे. विभागाने या प्रकल्पाचे येत्या ४ ते ५ वर्षांचे जे आर्थिक व भौतिक नियोजन केलेले आहे त्याची तंतोतंत व कालबद्ध अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने कटिबद्ध रहावे व विभागाने प्रकल्पांच्या कामाची गती वाढवून प्रकल्प तात्काळ पूर्ण करावा. जेणेकरून प्रकल्प खर्चात आणखी वाढ होणार नाही विभागाने याबाबत ठोस उपाययोजना करावी जेणेकरून धरणाची अपेक्षित उंची गाठली जाईल व सदर प्रकल्पाअंतर्गत गावांना त्याचा मोठ्या प्रमाणात लाभ मिळू शकेल. तसेच महालेखाकारांनी या प्रकल्पाबाबत नोंदविलेल्या गंभीर आक्षेपांमधील सर्व त्रुटी तातडीने दूर कराव्यात व सदर प्रकल्पावर करण्यात आलेला खर्च पूर्णपणे उपयोगात येईल याबाबत विभागाने तातडीने कार्यवाही करावी. विभागाने प्रकल्प पूर्ण करण्याबाबत समितीच्या उपरोक्त शिफारशींबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीस तीन महिन्यांत सादर करावा अशी समितीची शिफारस आहे.**

३.३ **शिफारस क्र. (२)—**गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या डाव्या कालव्याच्या निकृष्ट कामाची चौकशी करण्यासाठी मेंढेगिरी व वडनेरे समिती गठित करण्यात आली होती. सदर दोन्ही समित्यांनी चौकशी अहवाल सादर केला असून श्री.वडनेरे समितीने १५ अधिकाऱ्यांना दोषी ठरविले होते तर श्री.मेंढेगिरी समितीच्या चौकशीत १२ अधिकारी दोषी असल्याचे निदर्शनास आले आहे. सदर दोन्ही चौकशी अहवाल प्राप्त होऊनही विभागाने सदर दोषी अधिकाऱ्यांवर अद्यापही कोणतीच कारवाई केलेली नाही. परिणामी, मेंढेगिरी समितीने दोषी ठरविलेल्या १४ पैकी ७ अधिकारी निवृत्त झाले आहेत. सन २०११ मध्ये समितीच्या साक्षीदरम्यान दोषी अधिकाऱ्यांवर निलंबनाची कारवाई करण्याबाबत सूचना करूनही एकही अधिकाऱ्याला निलंबित केले नाही. काही अधिकाऱ्यांना दरम्यानच्या कालावधीत पदोन्नतीही दिलेली आहे. काही अधिकाऱ्यांची बदलीसुद्धा केलेली नाही. हा संपूर्ण प्रशासकीय घटनाक्रम चकीत करणारा तर आहेच शिवाय शासनाच्या धोरणांची व महत्वाच्या सर्व निर्णयांची अंमलबजावणी

करण्याची थेट जबाबदारी ज्या प्रशासकीय यंत्रणेवर अवलंबून असते तीच जर अशा पोखरलेल्या अवस्थेत कार्यरत असेल तर ही बाब निश्चितच शासनाच्या धोरणावर व त्याच्या अंमलबजावणीवर थेट परिणाम करणारी आहे. या संपूर्ण कार्यवाहीवरुन विभाग दोषी अधिकाऱ्यांना पाठीशी घालत आहे असे समितीचे स्पष्ट मत झाले आहे. दोषी अधिकाऱ्यांवर अद्याप कारवाई केलेली नाही व विलंबाबाबत समितीने विचारणा केली असता जलसंपदा विभाग व सामान्य प्रशासन विभागाने खुलासा केला की, विभागीय चौकशीमध्ये नियमित सुनावणीच्या प्रक्रियेत सरकारी साक्षीदारांची साक्ष, बचाव साक्षीदारांची साक्ष, अपचारी अधिकारी यांची स्वतः ची साक्ष, अपचारी अधिकारी यांचे निवेदन, सादरकर्ता अधिकारी यांचे टाचण, टाचणावर निवेदन असे विविध टप्पे अंतर्भूत आहे. सदर प्रक्रियेनुसार अपचारी अधिकारी यांना बचावाची संधी देणे आवश्यक असते अन्यथा अपचारी अधिकारी त्यांना बचावाची संधी न दिल्याचा मुद्दा उपस्थित करु शकतात. प्रस्तृत प्रकरणातील अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अनुक्रमे १२ व १५ इतकी आहे. संबंधित अपचारी अधिकारी हे क्षेत्रियस्तरावर वेगवेगळ्या ठिकाणी कार्यरत आहेत. अपचारि अधिकारी यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे वेगवेगळ्या ठिकाणी, वेगवेगळ्या धारिकांमधील होती. माहितीची व्याप्ती मोठ्या प्रमाणात असल्यामुळे कागदपत्रे संकलित करून जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्रांच्या छायांकित प्रती काढून अपचारी अधिकाऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आल्या. यामुळे विलंब झालेला आहे. सद्यःस्थितीत सरकारी साक्षीदारांचे सुनावणीचे कामकाज संपलेले असून बचाव साक्षीदारांच्या साक्षीची प्रक्रिया सुरू आहे व पुढील टप्पे पूर्ण करण्यास तीन महिन्यांचा कालावधी अपेक्षित असल्याचे जलसंपदा विभागाने त्यांच्या दिनांक ७ नोव्हेंबर २०१६ रोजीच्या पत्रान्वये लेखी अहवाल सादर केला. विभागाने पत्रात नमूद केलेली कार्यवाही व कार्यपद्धती ही निश्चितच नैसर्गिक न्याय तत्वानुसार गुणवत्तेवर व पारदर्शक पद्धतीने करणे आवश्यकच आहे यात समितीचे दुमत नाही. परंतु याचा समाजात व प्रशासकीय यंत्रणेमध्ये शासनाच्या कार्यपद्धतीबाबत काय संदेश जातो याचा देखील अधिक गांभीर्याने विचार करणे आवश्यक आहे. या कार्यपद्धतीमुळे कर्मचारी/अधिकाऱ्यांमध्ये एक प्रकारची निश्चिंतपणाची व सुरक्षिततेची भावना कायम राहते व त्यातून पुढील अनेक प्रकार करण्याचे देखील धाडस करण्यात येते. **विभागाने सन २०१२ ते २०१४ पर्यंत या दोन वर्षांत चौकशीची कोणतीही कार्यवाही केलेली नाही. सदर विलंबामुळे अपचारी अधिकाऱ्यांना पदोन्नती मिळालेली आहे. त्यांचे निलंबन न केल्यामुळे दस्तऐवजांमध्ये बदल करण्याची संधीही त्यांना मिळालेली आहे. संपूर्ण महाराष्ट्र राज्य डिजीटल पद्धतीने कार्यरत असताना कागदपत्रांच्या छायांकित प्रती अपचारी अधिकाऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यास विलंब झाला, हे कारण समितीस मान्य करता येणार नाही. विभागाने प्रस्तुत प्रकरणी पुढील प्रक्रिया १५ दिवसांत पूर्ण करावी, जे अधिकारी सेवानिवृत्त झालेले आहेत त्यांचे सेवानिवृत्तीनंतरचे देय रक्कमा चौकशीवरील अंतिम निर्णयापर्यंत राखून ठेवावी असे निर्देश दिनांक ८ नोव्हेंबर २०१६ च्या बैठकीत देण्यात आले होते. तथापि, चौकशीचे काम पूर्ण करून दोषी अधिकाऱ्यांवर केलेल्या कारवाईचा अहवाल अद्याप अप्राप्त आहे, ही बाब आणखीनच गंभीर आहे. या दोषी अधिकाऱ्यांवर अति तात्काळ कारवाई करण्यात यावी तसेच दोषी अधिकाऱ्यांवर केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल सादर करण्याच्या विलंबास जबाबदार अधिकाऱ्यांवर कारवाई करून चौकशीतील दोषी अधिकाऱ्यांवर देखील केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल तातडीने समितीस सादर करावा अशी समितीची शिफारस आहे.**

३.४ **शिफारस क्र. (३)**—गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या डाव्या कालव्याचे काम निकृष्ट झाले आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी साक्षीदरम्यान स्पष्ट केले होते की, डाव्या कालव्याचे काम निकृष्ट दर्जाचे झाले असले तरी सदर काम पूर्वीच्याच ठेकेदाराकडून विनाखर्चाने पूर्ण करून घेण्यात येत आहे. याबाबतचा अहवाल सादर करणेबाबत समितीने दिलेल्या निदेशानुसार विभागाने दिनांक २३ मार्च २०१७ रोजी अद्ययावत माहिती सादर केली आहे. **(विवरण क्र.८)** त्यानुसार गोसीखुर्द डावा कालवा कि.मी १ ते १० मध्ये अस्तरीकरण व मुरुम टाकण्याचे एकूण ५० टक्के काम झालेले आहे व एकूण लागणारा खर्च रु. २५ कोटी पैकी रु. १२.६५ कोटी एवढा खर्च झालेला आहे गोसीखुर्द डावा कालवा कि.मी. ११ ते २२.९३ मधील यापूर्वी केलेले अस्तरीकरण निकृष्ट दर्जाचे असल्याने काढून टाकण्यात आलेले आहे व नव्याने मुरुम टाकण्याचे काम सुरू केले आहे. सद्यःस्थितीत सरासरी ३५ टक्के काम झाले असून सदर कामाची एकूण किंमत रु. २६.७६ कोटी पैकी मुरुम भरावयाच्या झालेल्या सरासरी ३५ टक्के कामावर आजपावेतो रु. ६.४७ कोटी एवढा खर्च झालेला आहे. उपरोक्त दोन्ही कामे मार्च, २०१८ पर्यंत पूर्ण करण्यात येतील असे कार्यकारी संचालक विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर यांनी बैठकीत आश्वासित केले.

विभागाने आश्वासित केल्यानुसार गोसीखुर्द डावा कालव्याच्या कि.मी १ ते २२.९३ मधील अस्तरीकरणाच्या पुर्नबांधणीचे काम मार्च, २०१८ पर्यंत पूर्ण करण्यात यावे. सदर काम वेळत पूर्ण होऊ शकले नाहीतर कंत्राटदाराची विभागाकडे जमा असलेल्या सिक्यूरिटी किंवा गॅरंटी स्वरुपातील सुरक्षा रक्कमेमधून उर्वरित काम पूर्ण करून घ्यावे व केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीस सादर करावा अशी समितीची शिफारस आहे.

३.५ **शिफारस क्र. (४)—गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कामास गती देण्याच्या दृष्टीने काही उपाययोजना शासनस्तरावरुन करण्यात येत आहेत. व त्याची अंमलबजावणी देखील सुरू झालेली आहे. अशा निर्णयाची अंमलबजावणी करताना या प्रकरणातील सर्व कायदेशीर व तांत्रिक बाबींचा व करारातील अटींचा पूर्ण अभ्यास करूनच पुढील कारवाई करण्यात यावी. जेणेकरून शासनाचे सर्व निर्णय कायदेशीर पातळीवर अबाधित राहिले पाहिजेत तसेच, सदरहू प्रकल्पाचे काम हाताळणारे अनेक अधिकारी सद्यःस्थितीत चौकशीच्या जाळयात अडकलेले असल्यामुळे नवीन अधिकारी आता हे काम हाताळण्यास इच्छुक नाहीत किंवा तणावपूर्ण व असुरक्षिततेच्या भावनेने या प्रकल्पाचे काम पाहत आहेत. याबाबतही विभागाने गांभिर्याने विचार करावा व आवश्यक ती उपाययोजना करावी जेणे करून सदर निर्णयाचा विपरीत परिणाम प्रकल्पाच्या गतीवर व गुणवत्तेवर होणार नाही याची विभागाने दक्षता घ्यावी या बाबींसंदर्भात शासनाने यथोचित नियोजन करावे व प्रकल्पाचे काम तातडीने पूर्ण करावे अशी समितीची शिफारस आहे.**

३.६ **शिफारस क्र. (५)—**समितीसमोर विविध विभागाच्या सचिवांच्या साक्षीमध्ये असे निदर्शनास आले की, ज्या अधिकाऱ्यांची विभागीय चौकशी सुरू आहे त्यांच्या चौकशीची कार्यवाही ठरवून दिलेल्या वेळेत होत नाहीत व जाणिवपूर्वक त्यांच्या सेवानिवृत्तीपर्यंत प्रलंबित ठेवण्यात येते. त्या अनुषंगाने चौकशी समितीचा अहवाल सादर करण्यास विलंब होतो. यामध्ये होत असलेला कालापव्यय व त्यामुळे दरम्यानच्या कालावधीत दोषी अधिकारी निवृत्त होणे, अन्य अधिकाऱ्यांना चौकशीशी संबंधित दस्तऐवजात बदल करण्याची संधी मिळणे, चौकशीला अधिन राहून पदोन्नती मिळणे तसेच बऱ्याचदा ज्या विभागातील अधिकाऱ्यांच्या विरोधात चौकशी करायची आहे त्याच विभागातील वरिष्ठ अधिकारी या प्रकरणांची प्राथमिक चौकशी करणे यामुळे विभागाअंतर्गत प्रस्थापित संबंधामुळे चौकशी निःपक्षपातीपणे होण्यास अडचणी येणे. कित्येकदा अति विलंबामुळे ज्या अधिकाऱ्यांचा अशा प्रकरणांमध्ये सहभाग असतो तेच अधिकारी नंतर पदोन्नतीमुळे वरिष्ठ पदावर पोहचतात. त्याचा थेट परिणाम चौकशीवर होण्याची पूर्ण शक्यता असणे, अशा बाबी समितीच्या वारंवार निदर्शनास येत आहेत. त्यामुळे विभागीय चौकशीच्या पद्धतीमध्ये सुधारणा आणण्याची नितांत आवश्यकता आहे. विभागीय चौकशीचा सर्वसाधारण कालावधी सहा महिने असताना कोणत्याही विभागाकडून विभागीय चौकशीची कार्यवाही विहित कालावधीत पूर्ण होऊन दोषी अधिकाऱ्यांना शिक्षा दिल्या जात नाहीत. तसेच अशा चौकशीच्या कालावधीत त्यांना कुठलेही प्रशासकीय लाभ अथवा पदोन्नती रोखण्याची देखील तरतूद नाही. त्यामुळे काही अधिकाऱ्यांमार्फत त्याच त्याच चुका जाणीवपूर्वक करण्याची शक्यता बळावते. अशा बाबींची पुनरावृत्ती टाळण्यासाठी व एखाद्या प्रकरणात चौकशी लागली म्हणजे तुर्त तरी घाबरण्याचे काहीही कारण नाही ही अधिकाऱ्यांमध्ये प्रस्थापित झालेली भावना बदलण्याची कार्यवाही शासनस्तरावरुन गांभिर्याने करण्याची आवश्यकता आहे. तसेच अनेक प्रकरणांमध्ये कर्मचारी/अधिकारी निलंबित करण्यात येतात. अशा वेळी शासनाचे कोणतेही काम न करता ५०% किंवा ७५% निर्वाह भत्ता देण्यात येतो. शासन स्तरावर अशा निलंबितांची संख्या फार मोठी असून याची चौकशीदेखील वर्षानुवर्षे निकाली निघत नसल्यामुळे या निलंबित अधिकाऱ्यांचा देखील शासनाच्या तिजोरीवर आर्थिक मोठा भार पडतो व त्यातच चौकशीअंती जर निर्दोषत्व सिद्ध झाले तर त्यांना पगाराची थकीत रक्कम देखील अदा करणे बंधनकारक ठरते. **अतः सामान्य प्रशासन विभागाने सदर पद्धतीत सुधारणा करण्यासाठी एक तज्ज्ञ समिती नेमावी. ज्या अपचारी अधिकारी व कर्मचाऱ्यांच्या विरोधात चौकशी सुरू आहे त्यांची नावे शासनाच्या, विभागाच्या व प्रकल्पाच्या वेबसाईटवर प्रसिद्ध करता येईल किंवा कसे ते तपासावे व चौकशीच्या पद्धतीत सुधारणा करून, डिजीटल पद्धतीचा वापर करून सर्व प्रकरणांची चौकशी सहा महिन्यांत पूर्ण होऊ शकेल व दोषी अधिकाऱ्यांना शिक्षा देता येईल अशी कार्यपद्धती निश्चित करावी व केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल तीन महिन्यांत समितीस सादर करावा अशी समितीची शिफारस आहे.**

३.७ **शिफारस क्र. (६)—**विभागाने घोडाझरी शाखा कालव्याच्या ० ते २६ कि.मी. दरम्यानच्या कामावरील अंदाजित खर्च रु.४४४.६१ कोटी व प्रत्यक्षात निविदा स्वीकृतीची रक्कम रु.५५२.१४ कोटी होती. सदर काम ५ कंत्राटदारांना दिले होते. निविदेमध्ये चालना अग्रिम (Mobilization advance) देण्याची तरतूद नसताना कंत्राटदाराच्या विनंतीवरुन निविदा रकमेच्या १० % दराने रु. ५५.२ कोटी एवढा चालना अग्रीम (Mobilization advance) देण्यात आला. सदर अग्रीम अनधिकृत असून तो कंत्राटदारांना देय नव्हता असा आक्षेप महालेखापालांनी नोंदविला आहे. याबाबत विभागाने साक्षीदरम्यान स्पष्ट केले की, विदर्भ एरिगेशन अधिनियम, १९९७ मधील तरतुदीनुसार १२.२ % व्याजदराने चालना अग्रीम (Mobilization advance) देता येतो. तथापि, ज्या ५ ठेकेदारांपैकी २ ठेकेदारांनी निविदापूर्व बैठकीमध्ये मागणी केलेली नसतानाही त्यांना अग्रीम देण्यात आला ही बाब योग्य नाही. **विभागाने संपूर्ण अग्रीमाची व्याजासह वसुली केलेली असली तरी ज्या दोन ठेकेदारांची मागणी नसतानाही त्यांना अग्रीम देण्यात आला या अनियमिततेस जबाबदार अधिकाऱ्यांवर त्वरित कारवाई करण्यात यावी व केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल एक महिन्यात समितीस सादर करावा अशी समितीची शिफारस आहे.**

परिशिष्ट-अ

विवरणपत्र क्र. १

सौ.प्रमोद. ...कंत्राटदारांना सुसज्जता अग्रिम अदा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक- निविदा-१०९५/प्र.क्र. ५०/३०/दारणे-१,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक:- २३ फेब्रुवारी १९९६.

संदर्भ:- शासन पत्र बांधारे विभाग निर्णय क्रमांक- सीएसटी-१०८०/[२१४/८४]
एसएमी- एडीएम, दिनांक २८ मे १९८५.

कंत्राटदारांना शासनाच्या अग्रिमाबाबत सार्वजनिक बांधकाम विभाग नियम संहितेच्या परिच्छेद १०.५.२१ मध्ये तरतूद करण्यात आलेली आहे. बांधकामात वापरावयाच्या यंत्रसामुग्रीसाठी अग्रिम अदा करावयाची तरतूद पाटबंधारे विभागाच्या वर नमूद केलेल्या दिनांक २८.५.१९८५ च्या शासन निर्णयात करण्यात आली आहे. कंत्राटदारांना सुसज्जता अग्रिम देण्याची तरतूद सार्वजनिक बांधकाम विभाग नियम संहितेत किंवा शासन निर्णयात करण्यात आलेली नाही. कामाची गुणवत्ता उत्तम राखण्याचे दृष्टीने कंत्राटदाराने अद्यावत आधुनिक यंत्रसामुग्री व साहित्याचा उपयोग बांधकामात करावा अशी अपेक्षा आहे. मोठी कामे सुरु करण्यापूर्वी कंत्राटदाराला मोठ्या प्रमाणावर मजूरांना व उपकंत्राटदारांना अग्रिम अदा करणे, मजूरांसाठी रहाण्याची व्यवस्था करणे, बांधकामाला लागणारी मोठी यंत्रसामुग्री व साहित्य बांधकामाच्या जागेवर इतर ठिकाणाहून हलविणे इत्यादी बाबींवर खर्च करावा लागतो. त्यासाठी कंत्राटदाराला सुसज्जता अग्रिम अदा करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय :- शासन आता असे आदेश देत आहे की, सुसज्जता अग्रिम देण्याची व त्यासंबंधीच्या अटी व शर्तींची तरतूद निविदापत्रात करण्यात यावी. कामाची भौगोलिक परिस्थिती पाहून व त्यावर लागणाऱ्या अतिरिक्त यंत्रसामुग्रीचा आढावा घेऊन त्या कामावर कंत्राटदाराने खरोखर अतिरिक्त यंत्र सामुग्री अथवा इतर बाबींवर अतिरिक्त खर्च करणे आवश्यक आहे याची संबंधित कार्यकारी अभियंत्यांनी खात्री केल्यावरच, निविदा पत्रात अशी तरतूद करण्यात यावी. मात्र असे अग्रीम ज्या कामाच्या कंत्राटदाराच्या देकाराची किंमत [टेन्डर कॉस्ट] रु. १०० लक्ष पेक्षा जास्त आहे अशा कामांना या शासन निर्णयाच्या सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट - अ मध्ये दिलेल्या अटी व शर्तीच्या अधीन राहून अदा करण्यात यावे.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक-कअप/व्यय-६ दिनांक २८.११.९५ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

[वि.श्री. करंदीकर]
उप सचिव [एस.ई.]

प्रत,

सर्व मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक विभाग,
सर्व अधीक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम मंडळ,
सर्व कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
कार्यासने, नियोजन-१ ते ३, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
कार्यासने, रस्ते-१ ते ७, सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
कार्यासने इ. २ ते इ. ३/ मे.परिषद, मंत्रालय, मुंबई,
कार्यासने राष्ट्रीय महामार्ग-१ व राष्ट्रीय महामार्ग-२, मंत्रालय, मुंबई,
प्रधान महालेखापाल व महालेखापाल,
कार्यासन अधिकारी, रस्ते-५ [निवडनस्ती] सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

[७०२९ स्टे.]
स्नेहांकित

परिशिष्ट - अ

कंत्राटदाराला मुलजला अग्रिम अदा करण्याबाबत पुढील व्यवस्था अटी व शर्ती.

१] अग्रिम मिळण्यासाठी कंत्राटदाराने कामाचा आदेश दिल्यापासून ३ महिन्यात आपले संबंधित कार्यकारी अभियंता यांचेकडे अर्ज करणे बंधनकारक राहील.

२] अग्रिमाची रक्कम कंत्राटाच्या किंमतीच्या ५% पेक्षा अधिक नसावी व सदर अग्रिम मंजूर झाल्यानंतर एक रक्कमी अदा करण्यात यावी.

३] अग्रिम अदा करण्यापूर्वी कंत्राटदाराकडून खालील करारपत्रे पूर्ण करून घेण्यात यावीत.

अ] अग्रिम देण्याबाबत कंत्राटदार व कार्यकारी अभियंता यांचेमध्ये करारनामा करणे बाबत.

ब] काम विनिर्दिष्ट प्रमाणे व नेमून दिलेल्या कालावधीत पूर्ण करण्याबाबत कंत्राटदाराने द्यावयाची सुरक्षा ठेव.

४] कंत्राटदाराने मुलजला अग्रिमाच्या रकमेएवढी बँक गॅरंटी प्रथम संबंधित कार्यकारी अभियंता, यांना सादर करावी. सदर बँक गॅरंटी कार्यकारी अभियंता मान्य करतील त्या बँकेकडून व शासनाने मान्य केलेल्या दराविक नमुन्यात असावी. बँक गॅरंटीचा कालावधी हा जो पर्यंत कंत्राटदार मुलजला अग्रिमाची संपूर्ण परतफेड मान्यतेस करत नाही तो पर्यंतचा असावा. अशी बँक गॅरंटी प्राप्त झाल्यानंतरच अग्रिम प्रदान करावा.

५] अग्रिमाची रक्कम कंत्राटदाराने कामाला लागणारी यंत्रसामुग्री गोळा करणे व इतर अनुषंगिक बाबींवर वापरावयाची आहे. जर कंत्राटदाराने सदर रकमेचा इतर बाबींसाठी वापर केला तर त्याची संपूर्ण वसूली कंत्राटदाराकडून त्वरित करण्यात येईल.

६] अग्रिम कंत्राटदाराच्या कामाच्या देयकातून हप्त्याने वसूल करण्यात येईल. अग्रिमाची वसूली ज्या देयकात कंत्राटदाराला कंत्राटाच्या किंमतीच्या २५% किंवा जास्त रक्कम अदा केला असेल त्यानंतरच्या लगेच पुढच्या देयकातून सुरु होईल व प्रत्येक देयकातून देयकाच्या रकमेच्या १५% या दराने वसूली करण्यात येईल. मात्र अग्रिमाची संपूर्ण रक्कम काम पूर्ण करण्याचा मूळ कालावधी पूर्ण होण्याचे आत वसूल करण्यात येईल. अग्रिमाची वसूली करण्यात काही अडचण उद्भवल्यास कंत्राटदाराने दिलेल्या बँक गॅरंटीच्या रकमेतून त्याची वसूली करण्यात येईल. अग्रिमाच्या रकमेवर बँकेच्या प्रचलित

व्याज दसने व्याज वसूली करण्यात येईल. दरवेळी व्याजाचा हिशोब कामाचे संबंधित देयक अदा करण्याच्या तारखेपर्यंत करण्यात येईल. कामाचा कालावधी पूर्ण होण्याचे अगोदर अग्रिमाची रक्कम परतफेड करण्याची मुभा कंत्राटदाराला राहील.

विवरणपत्र क्र. २

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत कामासंदर्भात एक सदस्यीय समितीचा चौकशी अहवाल (गोसीखुर्द प्रकल्प)

(अभिप्राय व शिफारशी)

व त्यावरील कार्यवाहीचा अहवाल

प्रस्तावना :-

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत कामासंदर्भात चौकशी करीता एक सदस्यीय समितीची स्थापना दिनांक २२ मार्च, २०१० रोजी झाली. त्या संदर्भातील शासन निर्णय / कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे आहे.

शासन निर्णय :-

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत कामाच्या संदर्भात प्राप्त झालेल्या तक्रारीच्या अनुषंगाने खालील मुद्दयाबाबत सखोल चौकशी करता शासन स्तरावर श्री. नंदकुमार वडनेरे, सेवानिवृत्त प्रधान सचिव (जलसंपदा विभाग) यांची एक सदस्यीय समिती नियुक्त करण्यात येत आहे.

सदर समितीची कार्यकक्षा पुढील प्रमाणे आहे.

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत आर्थिक वर्ष सन २००६-२००७, २००७-२००८, २००८-२००९ व २००९-२०१० या कालावधीतील पुढील बाबींची तपासणी करावी.

(१) (अ) सर्व मोठ्या निविदा स्विकृतीसाठी अंदाजपत्रकाचे Cost Updation हे Current CSR/DSR ने करतांना व निविदेसाठी अधिक्य स्विकृत करतांना शासनाच्या नियमांचे पालन करण्याबाबत.

(ब) महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम संहितामधील परि.३१३ च्या तरतूदीनुसार Updated अंदाजपत्रकांना सुधारित तांत्रिक मान्यता न देणे व निविदा मंजूर करणेबाबत.

(क) महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम संहितामधील परि.१९४ व २१७ चे उल्लंघन झालेबाबत.

(२) गोसीखुर्द व इतर प्रकल्पांत भरावाचे दर (hearting and casing) संधानकाचे दर (Concrete) CSR/DSR च्या तरतूदीनुसार व शासन परिपत्रकानुसार, साहित्य व पाणी इत्यादी बाबत वहन अंतराची सक्षम स्तरावर तपासणी करुन मंजूर करणेबाबत व सदरचे दराच्या वाजवीपणाबाबत.

(३) निविदा अटी / शर्तीनुसार कंत्राटदारास आगाऊ रकमा देण्याची तरतूद नसतांना अशा रक्कमा देणे.

(४) पांढरी व वासनी प्रकल्प वेगवर्धित सिंचन लाभ कार्यक्रमांतर्गत (AIBP) नसतांना त्यास AIBP चा निधी वळवणेबाबत.

(५) जिगांव प्रकल्पामध्ये रायझिंग मेनसाठी जे दरपृथःकरण करण्यात आले त्यात मटेरियल चार्जेस व इरेक्शन चार्जेस हे पेनस्टॉकसाठीचे धरण्यात आले असल्याने सदर दराच्या वाजवीपणाबाबत.

(६) गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या उजव्या व डाव्या कालव्याचे अस्तरीकरण करतांना गाभा चाचणी व पारगम्यता चाचणी (Core Test and Permeability Test) न करता कामे करणे तसेच या कामामध्ये असलेल्या त्रुटी.

(७) साहित्य अग्रीमाची अदायगी निविदा शर्तीची पूर्तता न करता करणेबाबत.

(८) बयाणा रक्कम (Earnest money) महामंडळाच्या लेख्यात जमा न करणेबाबत.

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत गोसीखुर्द प्रकल्पासंदर्भात एक सदस्यीय समितीचे अभिप्राय व शिफारशी पुढील प्रमाणे आहेत.

१. (अ) सर्व मोठ्या निविदा स्विकृतीसाठी अंदाजपत्रकाचे Cost Updation हे Current CSR/DSR ने करतांना व निविदेसाठी अधिक्य स्विकृत करतांना शासनाच्या नियमांचे पालन करण्याबाबत.

समितीचे अभिप्राय :-

गोसीखुर्द प्रकल्पांवरील सर्व मोठ्या निविदा (रुपये १ कोटीवरील) स्विकृतीसाठी अंदाजपत्रकांचे कॉस्ट अपडेशन हे करंट सीएसआर/ डीएसआर ने करतांना व निविदेसाठी अधिक्य करतांना शासनाच्या नियमांचे पालन करण्यासंबंधीची एकूण कार्यवाहीचा उहापोह लक्षात घेतल्यावर एक सदस्यीय समितीचे खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहे.

(१) गोसीखुर्द प्रकल्पावर मागील चार वर्षात विविध घटकांवर १९५ मोठ्या निविदा काढण्यात आल्या असून ५० निविदा मूळ किंमतीपेक्षा ५ टक्के पेक्षा कमी किंमतीत मंजूर झालेल्या दिसून येतात.

(२) उर्वरित १४५ निविदांपैकी रस्ते/नागरी सुविधासाठी काढलेल्या किरकोळ १८ निविदा वगळल्यावर १२७ निविदांचे सखोल तपासणीतून असे आढळून येते की ३७ निविदांचे प्रकरणात शासन नियमानुसार मुळ किंमतीचे अद्यावतीकरण (अधिक्य) झालेले आहे.

(३) उर्वरित ९० निविदांचे अद्यावतीकरण (अधिक्य) करतांना शासन नियमबाह्य कारणमिमांसा धरलेल्या दिसून येतात त्या पुढीलप्रमाणे आहेत.

(अ) विविध करांसंदर्भात (व्हॅट, एक्साईज ड्यूटी, वर्क्स कॉन्ट्रॅक्ट तरतूदी इ.) अतिरिक्त तरतूदी

(ब) केन्द्रीय जल आयोगाच्या नियमावलीनुसार घेतलेले साहित्य सामुग्रीचे वाढीव दर व कामगार सुविधा संदर्भात धरण्यात आलेले अतिरिक्त दर (इनडायरेक्ट बेनिफीट्स)

(क) यांत्रिकी अद्ययावतीकरणामुळे (व्हायब्रेटरी रोलींग, बॅचिंग प्लॅट, मेकॅनिकल ट्रिमिंग, कॉंक्रीट पेव्हर)

(ड) बांधकाम साहित्याचे धरलेले अतिरिक्त ज्यादा दर

(इ) टीएमटी लोखंडाचा वापर व इतर उपकरणांचा पर्यायी वापर धरल्यामुळे उद्‌भवणारे ज्यादा दर

(फ) वहन अंतरातील वाढ घेतल्यामुळे येणारे अतिरिक्त दर

(ग) आर्द्रता, सीएनएस दबाई घेतल्यामुळे येणारे अतिरिक्त दर व

(ह) कामगारांचे स्थलांतर/चाचणीमुळे आलेले अतिरिक्त दर.

निविदेच्या मूळ किंमतीवरील अद्यावतीकरण करतांना अधिक्याचे वाढते प्रमाण मुख्यत्वे विविध करासंदर्भातील तरतूदी, केंद्रिय जलआयोगाच्या नियमावलीतील तरतूदी, यांत्रिकी अद्यावतीकरण व बांधकाम साहित्याचे दरांमुळे दिसून येत आहे. तसेच केवळ एकाच कारणांमुळे बऱ्याच निविदांवर शासन नियमबाह्य अतिरिक्त अधिक्य आढळते.

(४) एकूण ९० निविदांचे अद्यावतीकरण (अधिक्य) करतांना दरसूचीच्या बदलाप्रमाणे (शासन नियमाप्रमाणे) मूळ किंमतीवर अधिक्यांची न्यूनतम व महत्तम टक्केवारी अनुक्रमे ०.५५ टक्के व २४.४० टक्के दिसते, तर इतर कारणांमुळे (शासन नियमबाह्य) अधिक्यांची न्यूनतम व महत्तम टक्केवारी अनुक्रमे ०.१० व १६.२१ दिसते. तसेच एकूण अधिक्याची न्यूनतम महत्तम टक्केवारी अनुक्रमे ०.१२ टक्के व ३१.४९ टक्के दिसून येते.

(५) वरील इतर कारणमीमांसामुळे उद्‌भवलेले अधिक्य निविदा मंजूर करण्याच्या प्रक्रियेत धरणे योग्य ठरले असते. मात्र मूळ निविदेची अद्ययावत किंमत काढतांना गृहित धरण्याची कार्यवाही शासन नियमबाह्य दिसून येते.

(६) निविदा बोलावण्यापूर्वी मूळ अंदाजपत्रकातील दर काही प्रकरणात सुधारणे आवश्यक होते व व्यावहारीकता लक्षात घेऊन (स्कोप व स्ट्रक्चर) आणि अनुषंगिक बाबी उदृत करुन एकूणच दरात पुर्वीच सुधारणा करणे आवश्यक होते जेणेकरुन मूळ निविदेच्या किंमतीच्या तूलनेत अद्यायावत किंमत न्यूनतम राखली गेली असती. प्रत्यक्षात ही कार्यवाही सक्षमरित्या झालेली दिसून येत नाही.

(७) काही निविदांच्या प्रकरणात मूळ अंदाजपत्रकातील दर दरसूचीवर पूर्णत्वाने आधारित नसून डिराईव्ह केलेले दिसतात व वाजवीपेक्षा ज्यादा दिसून येतात.

शिफारशी :-

(१) मूळ निविदेच्या किंमतीवरील अधिक्य काढतांना क्षेत्रिय स्तरावर एकूणच साशंकता व संदिग्धता दिसून येते व एकसूत्रीपणा दिसून येत नाही. शासन नियमानुसार एकाच पायावर (इक्वल फूटिंग) अधिक्य काढलेले दिसत नाही. शासन स्तरावरील काही निवडक परिपत्रकानुसार / निर्णयानुसार अधिक्य काढण्याविषयी सूचना निर्गमित केल्या आहेत. तथापि शासनामार्फत ह्या नियमासंदर्भात एकूणच ठोस व निश्चित स्वरुपाची प्रणाली एकदा परत काळजीपूर्वक ठरवून देण्याची नितांत आवश्यकता प्रतिपादित होत आहे. मूळ निविदेच्या किंमतीवर अधिक्य चालू दरसूचीप्रमाणे काढतांना त्या अनुषंगाने सखोल विश्लेषण करतांना नेमके काय केले पाहिजे व नेमके काय करावयाचे नाही हे सोदाहरण स्पष्ट करण्याची गरज आहे. तरी शासन स्तरावरुन मूळ निविदेतील अधिक्य काढणेविषयीचा सर्वसमावेशक व सुस्पष्ट आदेश क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना त्वरेने प्रसृत करण्याची ही एकसदस्यीय समिती आग्रहाची शिफारस करीत आहे. त्यामुळे एकूणच राज्यातही ह्या विषयी एकसूत्रीपणा साधला जाईल.

(२) प्रकल्पांवरील कामे जलदगतीने होऊन विकास साधणेचे दृष्टीकोनातून शासनाने वेळोवेळी निविदा मंजूर करणेचे प्रक्रियेत अंदाजपत्रके अद्यायावत करण्याचे अधिकार सक्षम अधिकाऱ्यांना दिले आहेत. तसेच अधिक्य मंजूर करण्याचे व निविदा मंजूर करण्याचे अधिकारही सक्षम अधिकाऱ्यांना दिले आहेत. चालू

दरसूचीनुसार मूळ किंमतीतील अधिक्य काढतांना मूळ अंदाजपत्रके (निविदेतील बाबी) काही काळापूर्वीची कामे पूर्वीची असल्यास (एकवर्ष/दोन वर्ष) सदरील अंदाजपत्रके अद्ययावत करण्याच्या प्रक्रियेत एकूणच क्लिष्टता, असंदिग्धता येण्याची शक्यता निर्माण होते व एकूणच शासन निर्णयाची पायमल्ली होण्याचे प्रमाण वाढतच जाते. म्हणून भविष्यात मूळ अंदाजपत्रके सर्वांगानी सुधारित केल्यावरच निविदा बोलविण्यात आल्यास अधिक्य काढणेच्या प्रक्रियेत अचूकता तर येईलच व अद्यायावत किंमतीवरील अधिक्याचे प्रमाणही माफक (रॅशनल) राहील व निविदा मंजूरी प्रक्रियेत सक्षम स्तरावरील अधिकार अजूनही योग्य रितीने वापरले जातील. एकंदरीत सर्व बाबींचा विचार करुन मूळ अंदाजपत्रके चालू दरसूचीनुसार सक्षम स्तरावर पूर्णपणे व्यावहारिकता तपासून (स्कोप व स्ट्रक्चरसह) अद्यायावत करुनच निविदा काढण्यास परवानगी देण्यात यावी अन्यथा नाही, असा शासन निर्णय त्वरेने प्रस्तृत करणेत यावा अशी शिफारस ही एकसदस्यीय समिती करत आहे.

१ (ब) महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम संहितामधील परि.३१३ व ३१५ च्या तरतूदीनुसार Updated अंदाजपत्रकांना सुधारित तांत्रिक मान्यता न देणे व निविदा मंजूर करणेबाबत.

समितीचे अभिप्राय / शिफारशी :-

महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम नियमावलीतील परिच्छेद ३१३ व ३१५ च्या एकत्रित तरतूदीचा विचार केल्यास गोसीखुर्द प्रकल्पावरील अद्ययावत खर्च सुधारित

प्रशासकीय मान्यता किंमतीचे आत आहे असे लक्षात येते. क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांनी निविदेपूर्वी सुधारित अंदाजपत्रके केलेली नसून निविदेतील अधिक्य मंजूर केल्याशिवाय निविदा मंजूर केल्या जात नाहीत असा युक्तीवाद पूर्णतः पटणारा नाही. गोसीखुर्द प्रकल्पावरील एकूणच निविदा मंजूरी करीता अभ्यासलेली अधिक्यासंदर्भातील विश्लेषण/विवेचन लक्षात घेता निविदेपूर्वी अंदाजपत्रके सर्व बाबी लक्षात घेऊन सुधारित करण्याच्या महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम नियमावलीप्रमाणेच्या तरतूदीचे क्षेत्रिय स्तरावर पालन झाले पाहिजे असा अभिप्राय एकसदस्यीय समिती करत आहे.

१. (क) महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम संहितामधील परि.१९४ व २१७ चे उल्लंघन झालेबाबत.

परिच्छेद १९४

समितीचे अभिप्राय / शिफारशी :-

महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम नियमावलीतील परिच्छेद १९४ नूसार मूळ निविदा (ब-१) मंजूर झाल्यावरच तात्पुरत्या स्वरुपाची कामे ए-२ करारनाम्यावर करण्याची मंजूरी सक्षम अधिकाऱ्यास देता येते. तथापि ह्या प्रकरणांमध्ये अश्या परवानग्या ब-१ निविदा मंजूरीपूर्वी मोठ्या प्रमाणात दिलेल्या असून शासन नियमबाह्य कार्यवाही झालेली आहे. क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांनी परिच्छेदाचा अर्थ पूर्णतः चुकीचा लावला असून शिस्तीचे पालन केले नाही असा एकसदस्यीय समितीचा अभिप्राय आहे.

परिच्छेद — २१७

समितीचे अभिप्राय / शिफारशी

गोसीखुर्द प्रकल्पांवरील कामाच्या निविदांच्या मंजूरीसंदर्भात महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम नियमावलीतील परिच्छेद २१७ च्या तरतूदीचे पालन बव्हंशी प्रकरणात झालेले नाही. अधीक्षक अभियंता / मुख्य अभियंता स्तरावर व एकूणच महामंडळ स्तरावर ह्या प्रकरणाविषयी गांभीर्याने कार्यवाही झालेली दिसून येत नाही असा एकसदस्यीय समितीचा स्पष्ट अभिप्राय आहे.

(२) गोसीखुर्द प्रकल्पांत भरावाचे दर (hearting and casing), संधानकाचे दर (Concrete) CSR/DSR च्या तरतूदीनुसार व शासन परिपत्रकानुसार, साहित्य व पाणी इत्यादी बाबत वहन अंतराची सक्षम स्तरावर तपासणी करुन मंजूर करणेबाबत व सदरचे दराच्या वाजवीपणाबाबत.

समितीचे अभिप्राय

१. गोसीखुर्द प्रकल्पाचे एकूणच क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात वनक्षेत्र विखुरलेले दिसते. मुख्यत्वे लाभक्षेत्रात हे प्रमाण तुलनेने जास्त आहे. तसेच बव्हंशी कालव्याच्या क्षेत्रात भातपिक (पॅडी) घेण्याची पारंपारिक पध्दती असल्यामुळे यास भराव व आवरण भरावासाठी साहित्य अत्यल्प वहनअंतरात उपलब्ध होत नाही असे दिसून येते. भातखाचरातील जमिनी सहजासहजी शेतकरी देण्यास नांखुष असतो. त्यामुळे जवळच्या ठराविक साठवण तलाव हे गाभा भरावासाठी खाणी म्हणून वापराव्या लागतात. तसेच आवरण भरावासाठी मुरुम तुलनेने ज्यादा वहनअंतरावरुन विशेष खाणीमधून आणण्यात आला आहे असे आढळते. भिसा प्रकारचा मुरुम किंवा लॅटराईट प्रकारचा मुरुम जो अत्यल्प वहनअंतरावर मिळू शकतो तो गुणवत्तेत अपात्र ठरतो म्हणून केसिंगची लीड एकूणच वाढीव दिसून येते.

गोसीखुर्द प्रकल्पातील बव्हंशी निविदांमधील वहनअंतराचा अभ्यास/विश्लेषण केल्यास गाभा भरावासाठी सरासरी ७ किमी लीड येते व आवरण भरावासाठी सरासरी १३ किमी लीड येते असे स्टॅटिस्टीकल ॲनालिसिस केल्यावर समजते. ही वहनअंतरे येथील स्थानवैशिष्ट्याप्रमाणे तुलनेत ज्यादा वाटतात.

गाभा भरावाचा सरासरी दर २०० रुपये/घ.मी. इतका पडतो. विसर्गवहनाचा विचार केल्यास हा दर १५ ते २० टक्क्याने वाढीव येईल. अभ्यासानुसार असे दिसून येते की, गोसीखुर्द धरणावरील एकूण निविदेपैकी निम्या निविदांचे २००रुपये/घ.मी.चे खाली दर दिसून येतो व उर्वरित निम्या निविदेमध्ये २०० रुपये/घ.मी. चे वर दर दिसून येतात.

आवरण भरावासाठी सरासरी दर २७५ रुपये/घ.मी. इतका पडतो. विसर्गवहनाचा विचार केल्यास हा दर १५ ते २० टक्क्याने वाढीव होईल. अभ्यासानुसार असे दिसून येते की गोसीखुर्द प्रकल्पावरील एकूण निविदांपैकी २/३ निविदावर २७५ रुपये/घ.मी. पेक्षा कमी दर दिसून येतात तर उर्वरित १/३ निविदांवर रुपये २७५/घ.मी. पेक्षा ज्यादा दर पडतात.

अंदाजपत्रके तयार करतांना सीएसआर/डीएसआर तरतूदीप्रमाणे आदिवासी क्षेत्रासाठी व विशेष कृती योजनेखालील कामासाठी (नक्षलग्रस्त क्षेत्र) ज्यादा दर देय असल्यामुळे इतर सर्वसाधारण क्षेत्रापेक्षा येथील दर वाढीव दिसून येतात.

२. गोसीखुर्द प्रकल्पावर संधानकासाठी बऱ्याच लांब अंतरावरुन (पाचगांव) खडी आणावी लागते. सरासरी वहनअंतर ९० कि.मी. इतके येते. वाळू वैनगंगा नदीवरुन आणावी लागते. त्यासाठी सरासरी २९ कि.मी. वहनअंतर येते, तर सिमेंट जिल्ह्याचे

ठिकाणाहून सरासरी ६० कि.मी. अंतरावरुन आणावे लागते. त्यामुळे संधानकाचे दरही तुलनेने ज्यादा वाटतात. एम-१५, एम-२० व एम-२५ प्रतीच्या संधानकाचे सरासरी दर अनुक्रमे ३७८६ रुपये/घ.मी., ४३११ रुपये/घ.मी. व ४८३८ रुपये/घ.मी. इतके येतात. एकूणच सांख्यिकी शास्त्राप्रमाणे (स्टॅटीस्टीकल ॲव्हरेज) हा अभ्यास केला आहे.

३. गोसीखुर्द प्रकल्पावरील सीएनएस व अस्तरीकरणाच्या संधानकाचा सरासरीदर अनुक्रमे ४४७ रुपये/घ.मी. व ५७४ रुपये/चौ.मी. इतका पडतो.

बव्हंशी दरपृथःकरण तपासले असता ते शासन नियमानुसार झाल्याचे दिसते. मात्र ठराविक कामाचा वाजवी दर हा तेथील स्थानिक परिस्थितीनुरुप बदलता असतो. त्यामुळे गाभा भराव/आवरण भराव/संधानक/सीएनएस/ अस्तरीकरण ह्या कामांचा स्पेसिफीक वाजवी दर हा असूच शकत नाही. कामाचा वाजवी दर म्हणजे ठराविक क्षेत्रातील कमीतकमी वहनअंतरावरील सामुग्री शोधून ह्याप्रमाणे काम राबविल्यास पडणारा माफक दर होय. तसा दर क्षेत्रिय तपासणी केल्याशिवाय प्रमाणित करता येणार नाही. म्हणून वरीलप्रमाणे जास्तीत जास्त निविदांवरील अभ्यास करुन निष्कर्ष काढण्याचा प्रयत्न एक सदस्यीय समितीने केला आहे.

४. अत्यंत महत्वाचा मुद्दा म्हणजे वहनअंतराची तपासणी हा होय. शासन नियमानुसार सक्षम स्तरावर वहनअंतरे तपासण्याची जबाबदारी ठरवून देणेत आलेली आहे. सर्व अंदाजपत्रकांची लीड स्टेटमेंट सखोल तपासली असता अधीक्षक अभियंता व त्याखालील अधिकाऱ्यांनी वहनअंतरे तपासून प्रमाणित केलेली दिसतात. परंतु मुख्य अभियंत्यानी कोठेही तपासणी / प्रमाणीकरण केलेले आढळून आले नाही. अंदाजपत्रके मुख्य अभियंता स्तरावर जरी मंजूर झाली असली तरी वहनअंतरे त्यांचे स्तरावर न तपासणची एक मोठी त्रूटी गोसीखुर्द प्रकल्पावर झालेली आढळते.

शिफारशी

१. गोसीखुर्द प्रकल्पावर महत्वाची साधनसामुग्री म्हणजे संधानकासाठी/ बांधकामासाठी व इतर कामासाठी लागणारी खडी होय. संपूर्ण गोसीखुर्द प्रकल्पावर पाचगांव खाणीशिवाय इतरत्र कोठूनही खडी आणलेली दिसत नाही. सरासरी ९० कि.मी. अंतरावरील खडी अत्यंत महाग पडते. म्हणून खात्याने दुसऱ्या पर्यायी खाणी शोधून काढाव्यात. त्यासाठी भूवैज्ञानिक / तंत्रज्ञ / सल्लागारामार्फत सर्वेक्षण करुन काही ठिकाणी बुडित क्षेत्रात व इतरत्र खाणी नव्याने तयार कराव्यात. निविदा मागवून मऊ स्तरातील सामग्री कामावर वापरावी पण उत्तम पाषाणाची खाण निर्माण करण्याची नितांत आवश्यकता आहे.

२. वहनअंतराची सक्षम स्तरावर तपासणी पूर्ण झाल्याशिवाय/प्रमाणीकरण केल्याशिवाय अंदाजपत्रकांना मंजूरी देण्यास निर्बंध घालावेत व निविदा बोलावण्यात येऊ नये. वरिष्ठ स्तरावरुन/शासन स्तरावरुन ह्या विषयाची तपासणी सातत्याने करण्याची गरज आहे.

'गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कामावरील गाभा भराव / आवरण भराव ह्यासाठी एकसदस्यीय समितीने दर्शविल्याप्रमाणे सरासरी दरापेक्षा ज्यादा असलेली काही महत्तम दरांमध्ये अंतर्भूत असलेली वहनअंतरे (पृष्ठ क.४० व ४३ खंड १) ही त्रयस्थ यंत्रणेकडून तपासावीत. तसेच सदरील वहनअंतरापेक्षा कमी अंतरावर अपेक्षित साधनसामुग्री उपलब्ध आहे / नाही ह्याविषयी सखोल सर्वेक्षण करुन खातरजमा करावी.'

वरील दोन शिफारशी शासनाने मंजूर करुन कार्यवाही करण्यासंदर्भात पुढील कार्यवाही करावी.

(३) निविदा अटी / शर्तीनुसार कंत्राटदारास आगाउ रकमा देण्याची तरतूद नसतांना अशा रक्कमा देणे.

समितीचे अभिप्राय / शिफारशी

शासनास निविदाव्दारे होणाऱ्या खर्चाचे दायित्व पत्करावे लागते. किंबहूना दायित्व पत्करल्याशिवाय निविदेसंदर्भात पुढील कार्यवाहीच करता येवू शकत नाही. महामंडळास रोखे उभारुन निधी गोळा करत असतांना व्याज द्यावे लागते. तसेच शासनास निधी गोळा करण्यासाठी काही प्रमाणात व्याजापोटी खर्च सोसावा लागतोच. ह्या दायित्वाव्यतिरिक्त सुसज्जता अग्रीम (Mobilizaiton Advance) देऊ केल्याने निश्चितच दायित्वात वाढ होणे अपरिहार्य आहे. मागील काही काळाच्या तुलनेत सध्या राष्ट्रीयकृत/इतर बँकाचे व्याजदर बऱ्याच प्रमाणात कमी झालेले आहेत व उद्योग धंद्यासाठी/विकास कार्यक्रमांसाठी बँका माफक दराने व सुलभ हफ्यात कर्जे मंजूर करण्याचे धोरण राबवित असतांना दिसतात. ह्या पार्श्वभूमीवर कंत्राटदारांना बँकेचा समांतर मार्ग उपलब्ध आहे असे चित्र दिसून येते. कर्ज घेत असतांना कागदपत्राची पूर्तता (Documentaiton) देखील सद्यःस्थितीत तुलनेने सोपी झालेली आहे. ह्या बाबीचा विचार करता प्रस्थापित गरज बघता शासनस्तरावर सुसज्जता अग्रीम पुढील काळात देण्याविषयीचे धोरण ठरविणे अत्यावश्यक आहे असे ह्या एकसदस्यीय समितीचे मत आहे.

बँकेचा समांतर मार्ग उपलब्ध आहे असे धोरण स्विकारल्यास बँकाशी विचार विनिमय करुन कंत्राटदारांना बँकेमार्फत कर्ज सुलभरित्या कशी उपलब्ध होऊ शकतील ह्याविषयी प्रणाली ठरवून दायित्व कमी करता येईल. तशी व्यवस्था झाल्यास ह्यापुढील निविदामध्ये "Mobilization Advance देण्याची तरतूद ठेवण्याची गरज पडणार नाही व सुसज्जता अग्रीमाची पूर्तता इतरत्र वित्तिय संस्था/बँकामार्फत भागविण्यात येऊ शकेल.

तथापि सुसज्जता अग्रीम वेळोवेळी कामाच्या निकडीनुसार वरीलप्रमाणे देण्याची गरज लक्षात घेतली असता महामंडळ / शासन असे अग्रीम देण्यासाठी भविष्यात अनूकुल असल्यास तशी स्पष्ट तरतूद मात्र ह्यापुढील निविदेमध्ये होणे गरजेचे आहे. त्या संदर्भात महामंडळ / शासन स्तरावर योग्य तो विचारविनिमय करुन ठराविक निविदामध्ये, ठराविक निविदा किंमतीचे वर, कामाच्या किंमतीच्या ठराविक टक्केवारी पर्यंत कंत्राटदारांनी आवश्यकता प्रतिपादित केल्यावर त्यांना सुसज्जता अग्रीम देणेविषयी, एकरकमी वा गरजेप्रमाणे टप्पाटप्प्याने प्रचलित बँक दराप्रमणे (वा माफक ज्यादा दराने) योग्य त्या बँक गॅरंटीसह आणि अटी/शर्तीनुसार वसूली होणेसह स्पष्टोक्ती उदृत करुन "Mobilization Clause" निविदेअंतर्गत समाविष्ट करुनच सुसज्जता अग्रीम देणे ह्यापुढे संयुक्ति ठरेल असे एकसदस्यीय समितीचे स्पष्ट मत आहे. निविदांतर्गत तरतूदी अधिकाधिक पारदर्शक होणेची नितांत आवश्यकता असून कंत्राटदारांची निकोप स्पर्धा वाढीस लागणेस्तव वरील कार्यवाही वैधानिक दृष्टीकोनातूनही केवळ गरजेची आहे.

मुद्या क्र.४ व ५ गोसीखुर्द प्रकल्पाशी संबंधीत नसल्याने या अहवालामध्ये अंतर्भूत केलेला नाही.

(६) गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या उजव्या व डाव्या कालव्याचे अस्तरीकरण करतांना गाभा चाचणी व पारगम्यता चाचणी (Core Test and Permeability Test) न करता कामे करणे तसेच या कामामध्ये असलेल्या त्रुटी.

समितीचे अभिप्राय / शिफारशी

एकंदरीत गोसीखुर्द कालव्यांच्या अस्तरीकरणाचे कामांवर काही ठिकाणी निविदेतील तरतूदीप्रमाणे अदायगी झाली व सर्वसाधारणपणे गुणवत्ता राखली आहे असे चाचणी Result वरुन दिसून येते. काही ठिकाणी मात्र मुख्यत्वे डाव्या कालव्यावर निविदेतील अदायगीसंदर्भातील तरतूदी पाळतांना हयगय झाल्याचे दिसते. क्षेत्रिय अधिकारी व गुणनियंत्रण मंडळातील अधिकारी ह्यांचे समन्वयाने निर्धारित वेळेत चाचण्या घेवून अपेक्षित कालावधीत Result प्राप्त करुन देण्याची / घेण्याची दैनंदिन कार्यप्रणाली अजूनही सक्षम करण्याची आवश्यकता प्रतिपादित होत आहे. तसेच पारगम्यता चाचणी विषयी जरी निविदेत अदायगी संदर्भात तरतूद नसली तरी एकूणच अस्तरीकरणाची गुणवत्ता राखणेसाठी व झिरप्याचे प्रमाण अपेक्षेप्रमाणे रोखण्यासाठी ही चाचणी करुन घेतली पाहिजे. महाविद्यालय / मेरी / क्वॉलिटी कन्ट्रोल ऑर्गनायझेशन कडून ह्याविषयी जलदगतीने कार्यवाही करणे अपेक्षित आहे.

प्रसंगावशात डाव्या कालव्याचे कामाचे संदर्भात अस्तरीकरणाची तपासणी व भेगांच्या दुरुस्तीबाबत उपाययोजना करण्याकरिता जलविज्ञान प्रकल्प / मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना / मेरी / गुणनियंत्रण संघटना ह्यामधील तज्ञ अभियंत्यांची समिती फेब्रुवारी २०१० मध्ये गठीत केल्याचे समजते. त्या समितीकडून कामाची प्रत्यक्ष तपासणी होवून अस्तरीकरणाचे कामासंदर्भातील विश्लेषण/कारणमीमांसा, त्रुटी व

उपाययोजना अपेक्षित आहे. संधानक वापरुन अस्तरीकरण केलेल्या कामातील त्रुटीसंदर्भात त्या समितीकडून योग्य माहिती त्वरेने मिळवावी अशी एकसदस्यीय समितीची शिफारस आहे.

(७) साहित्य अग्रीमाची अदायगी निविदा शर्तीची पूर्तता न करता करणेबाबत.

समितीचे अभिप्राय / शिफारशी

वरील प्रकरणात साहित्यावरील अग्रिम निविदा शर्तीचे पालन करुन देण्यात आलेला दिसून येतो.

(८) बयाणा रक्कम (Earnest money) महामंडळाच्या लेख्यात जमा न करणेबाबत.

समितीचे अभिप्राय / शिफारशी

बयाणा रक्कम लेख्यात जमा करुन परत करणे संदर्भातील वरील उहापोह लक्षात घेता असे लक्षात येते की, बयाणा रक्कम लेख्यामध्ये समाविष्ट करण्याची पध्दती क्लिष्ट व वेळ घेणारी आहे. म्हणून एकसदस्यीय समिती अशी शिफारस करत आहे की, बयाणा रक्कम निविदेसोबत कागदपत्रांमध्ये सुरक्षित ठेवून सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या वरील १८.१०.१९७६ दिनांकाच्या परिपत्रकातील परिच्छेद ४ नुसार कार्यवाही करुन संबंधितांना परत करण्याची कार्यपध्दती अवलंबवावी.

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत (गोसीखुर्द प्रकल्प) कामासंदर्भात एक सदस्यीय समितीच्या चौकशी अहवालावर केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळांतर्गत कामासंदर्भात चौकशी करण्याकरिता शासन निर्णय दिनांक २२ मार्च, २०१० अन्वये नेमलेल्या श्री. नं. द. वडनेरे, सेवानिवृत्त प्रधान सचिव (जलसंपदा विभाग) यांच्या एक सदस्यीय समितीने दिनांक १५.६.२०१० च्या पत्रान्वये गोसीखुर्द प्रकल्पाबाबत पहिल्या टप्प्यात दिलेल्या अहवालावर शासनाने खालील प्रमाणे कार्यवाही केलेली आहे.

१) एक सदस्यीय समितीने गोसीखुर्द प्रकल्पाबाबत दिलेल्या अहवालाच्या अनुषंगाने आढळून आलेल्या अनियमिततेबाबत दिनांक २३-११-२०१० च्या शासन आदेशान्वये संबंधित एकूण १४ अधिकाऱ्यांविरुध्द म.ना.से. (शिस्त व अपील) नियम १९७९ नुसार नियम ८ खाली विभागीय चौकशी सुरु करण्यात आलेली आहे. यामध्ये एक सेवानिवृत्त मुख्य अभियंता, दोन अधीक्षक अभियंता व अकरा कार्यकारी अभियंता आहेत. एकूण अकरा कार्यकारी अभियंत्यामध्ये एक कार्यकारी अभियंता सेवानिवृत्त आहेत.

२) एक सदस्यीय समितीच्या कार्यकक्षेत गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या कालव्याच्या अस्तरीकरणाचा मुद्दा अंतर्भूत आहे. मात्र गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या डाव्या कालव्याच्या अस्तरीकरणाबाबत शासन निर्णय दि.२४-२-२०१० अन्वये मुख्य अभियंता, जलविज्ञान प्रकल्प, नाशिक यांचे अध्यक्षतेखाली स्वतंत्र समिती गठीत करण्यात आली होती. त्यामुळे अस्तरीकरणाच्या मुद्दयाबाबत सदर समितीचा अहवाल विचारात घेण्यात आलेला आहे. या समितीच्या अहवालाच्या अनुषंगाने दि.२३-११-२०१० च्या आदेशान्वये संबंधित बारा अधिकाऱ्यांविरुध्द म.ना.से. (शिस्त व अपील) नियम १९७९ मधील नियम ८ नुसार विभागीय चौकशी सुरु करण्यात आलेली आहे. यामध्ये एक सेवानिवृत्त मुख्य अभियंता असून एक अधीक्षक अभियंता, एक कार्यकारी अभियंता, दोन उपअभियंता, पाच शाखा अभियंता व दोन सहाय्यक अभियंता श्रेणी-२ यांचा समावेश आहे.

4) गोसीखुर्द व इतर प्रकल्पांत भरावाचे दर (hearting and casing) संधानकाचे दर (Concrete) CSR/DSR च्या तरतूदीनुसार व शासन परिपत्रकानुसार, साहित्य व पाणी इत्यादी बाबत वहन अंतराची सक्षम स्तरावर तपासणी करुन मंजूर करणेबाबत व सदरचे दराच्या वाजवीपणा, या मुद्याबाबत, अंदाजपत्रकात धरलेले वहनअंतर हे योग्य असल्याचे म्हणजेच या वहन अंतरापेक्षा कमी अंतरावर सदर बांधकाम साहित्य उपलब्ध होते किंवा कसे? तसेच प्रत्येक अंदाजपत्रकातील दरपृथःकरण प्रचलित नियमानुसार केले आहे किंवा कसे? याची एक सदस्यीय समितीने सखोल तपासणी केलेली नसल्याने विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळास याची सखोल तपासणी करण्याबाबत कळविण्यात आलेले आहे.

३) एक सदस्यीय समितीने आपल्या अहवालात काही शिफारशी केलेल्या आहेत. या संदर्भात शासनाने खालील अ.क्र. १ ते ३ मधील परिपत्रके / शासन निर्णय एक सदस्यीय समितीचा अहवाल शासनास प्राप्त होण्यापूर्वीच निर्गमित केले आहेत व अहवालाच्या अनुषंगाने उर्वरीत अ.क्र. ४ ते १० मधील शासन निर्णय / परिपत्रके शासनाकडे अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर निर्गमित केलेली आहेत.

अ.क्र.	शासन निर्णय/परिपत्रकाचा विषय
१.	निविदा संच व अंदाजपत्रके संकेतस्थळावर उपलब्ध करुन देण्याबाबत.
२.	पाटबंधारे प्रकल्पांच्या कामांची प्राक्कलने/सुधारित प्रशासकीय मान्यतेची प्राक्कलने तयार करतांना विचारात घ्यावयाच्या बाबी. (सुधारित प्रशासकीय मान्यतेच्या प्रस्तावांमध्ये विविध कारणामुळे होणारी वाढ टाळण्याकरिताचे निर्देश)
३.	निविदा स्विकृती करतांना अंदाजपत्रक अद्ययावत करतानाची कार्यपध्दती
४.	जलसंपदा विभागाच्या दरसूचीमध्ये अंतर्भूत नसलेल्या बाबींचे (Non D.S.R. Items) दर ठरविण्यासंदर्भात विचारात घ्यावयाच्या बाबी
५.	सामाईक दरसूची समितीच्या रचनेतील बदलाबाबत
६.	पाटबंधारे प्रकल्पांच्या कामांची प्राक्कलने/सुधारित प्रशासकीय मान्यतेची प्राक्कलने तयार करतांना विचारात घ्यावयाच्या बाबी
७.	यांत्रिकी संघटनेच्या कार्यक्षमतेचा पुरेपुर वापर होणेबाबत सर्व यांत्रिकी कामे यांत्रिकी विभागाकडून करुन घेण्याबाबत
८.	नविन निविदा बोलवितांना निविदांमध्ये मोबीलायझेशन ॲडव्हॉन्स देण्याची तरतूद न ठेवणेबाबत.
९.	उपसा सिंचन योजनेअंतर्गत यांत्रिकी व विद्युत कामाची अंदाजपत्रके तयार करणेबाबत.
१०.	पाटबंधारे प्रकल्पासाठी लागणाऱ्या सामग्रीच्या अनुषंगाने प्रशासकीय मान्यतेची प्राक्कलने/कामाची अंमलबजावणी करतांना वहन अंतराबाबत विचारात घ्यावयाच्या बाबी.

विवरणपत्र क्र. ३

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ

महाराष्ट्र शासनाचा अंगीकृत उपक्रम

मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना

ता. – भिवापूर जि. - नागपुर

उर्ध्व नलिका बाबत टिप्पणी

करारनामा क्र.सी-१/डीएल/२००६-२००७

आंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापुर

अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी (भंडारा)

मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता. भिवापूर, जि. नागपूर. उर्ध्व नलिका बाबत माहिती.

करारनामा क्र.- सी-१/डीएल/२००६-२००७

गोसीखुर्द प्रकल्पाअंतर्गत मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना नागपूर जिल्हयातील भिवापूर तालूक्यात मोखाबर्डी गावाजवळ आहे. सदर योजनेच्या बाबतीत ३५.०० क्युमेक्स विसर्ग व नलिकेची लांबी ४५०० मी. प्रस्तावित होते.

मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेस पंपगृहाच्या सर्वसाधारण आराखडयास दि. ७/१२/२००० च्या स्थायी समिती (पयंस) च्या बैठकीत मान्यतेची शिफारस करण्यात आली. व स्थायी समितीने मान्य केल्यानुसार मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेचे अर्ध्व नलिकेचे कामाकरिता आराखडा मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांचे पत्र क्र.म.स. स./दध-५/मोखाबर्डी उ.सिं.यो./२४९/२००३, दि. ३०/६/२००३ अन्वये मुख्य अभियंता, गोसिखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांना सादर केला. याअन्वये ३५.०० क्युमेक्स विसर्ग व नलिकेची लांबी ४५०० मी. करिता, उर्ध्वनलिकेचा व्यास २५०० मि.मी. व नलिकेच्या ४ रांगा (Rows) व नलिकेची जाडी १६ मि.मी. असे प्रस्तावित करण्यात आले.

सदर आराखडयानुसारच प्रशासकिय मान्यतेच्या प्रस्तावात वरील प्रमाणे तरतुदी आहेत. तद्नंतर मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी त्यांचे पत्र क्रमांक ८५७/मुअगोप्र/५६१/२००५-०६, दिनांक १४/०३/२००६ अन्वये तांत्रिक मंजुरी प्रदान केलेली आहे.

या योजनेकरिता अर्ध्वनलिकेची मांडणी व पुरवठयासह संलग्नीत स्थापत्य कामासोबत, पंपींग मशिनरी व संलग्न संयंत्रे तसेच स्वीचयार्ड उपकरणांची कामे Turn Key बेसीसवर करण्याचा निर्णय झाला. पंपींग मशिनरी व संलग्न संयंत्राच्या कामाच्या अंदाजपत्रकास मुख्य अभियंता (यांत्रिकी) जलसंपदा विभाग, नाशिक व स्वीचयार्ड उपकरणांची कामे योजनेकरिता १३२ के.व्ही. कळयंत्र प्रांगणाचे अंदाजपत्रकास मुख्य अभियंता (विद्युत) जलसंपदा विभाग, मुंबई यांनी तांत्रिक मंजूरी प्रदान केली.

आराखडयानुसारच योजनेच्या उर्ध्व नलिका पुरवठा, मांडणी व इतर संलग्न कामाच्या अंदाजपत्रकास 'क' प्रपत्रावर (Turn Key बेसीस) देण्याचे प्रयोजन असल्याने प्रशासकीय दृष्टीकोनातुन वरील कामाच्या (स्थापत्य, यांत्रिकी व विद्युत) एकत्रित अंदाजपत्रकास दि. १४/०३/२००६ अन्वये मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी तांत्रिक मंजूरी दिली. त्यानुसार क्षेत्रीय स्तरावर 'क' प्रपत्रावर निविदा बोलाविण्यात आल्या. सर्वात कमी रकमेची निवीदा २२४.३७ कोटीवर अंतीम करण्यात आली. व त्यानुसार मे. तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्राडक्ट लि. जिल्हा जळगांव यांचे सोबत करारनामा क्र. सी-१/डीएल/२००६-०७/ दि. ६/७/०६ अन्वये करण्यात आला.

'क' निविदेच्या व्याप्तीत व तरतूदीनुसार कलम १(ब) नुसार कंत्राटदाराला स्वत:चे संकल्पनांवर आधारीत योजना तयार करण्याची मुभा असल्यामुळे कंत्राटदाराने तयार केलेल्या उर्ध्व नलिकेच्या आराखडयात बदल होता कंत्राटदाराने १ ओळ कमी करून चार रांगा ऐवजी तीन रांगा करून व व्यास २५०० मि.मि. वरून २७०० मि.मि. वाढविलेला होता. तद्नंतर अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी (भंडारा) यांनी त्यांचे पत्र क्रमांक (इंग्रजी) २६८३/प्र.शा.-२/मोखा, दिनांक १४/७/२००६ अन्वये मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांना vetting करिता सादर केला. सुधारीत आराखडयात एक ओळ कमी करण्यात आली तथापि पुरेसा ३५.०० क्युमेक्स विसर्ग मिळण्यासाठी उर्ध्वनलिकेचा व्यास मोठा करण्यात आला (२५०० मि.मि. ऐवजी २७०० मि. मि.) याची म.स.चि.स.नाशिक यांच्या द्वारे खातर जमा करण्यात आले. व बदलविलेल्या आराखडयास मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेने त्यांचे पत्र क्रमांक मोखाबर्डी/०६०६/(३६/२००६)/वि.गृ.१/१६६८. दिनांक ७/१०/२००६ अन्वये vetting केले. या अन्वये सुधारीत आराखडयात उर्ध्वनलिकेचा व्यास २७०० मि.मी. व नलिकेच्या ३ रांगा (Rows) व नलिकेची जाडी १६ मि.मी. प्रस्तावित करण्यात आले.

सदर संकल्पानात कंत्राटदाराने मूळ मंजूरी प्राप्त आराखडयातील रचनेत बदल केलेले असल्याने म.सं.चि.सं. यांचे दि. ७/१०/०६ चे अहवालानुसार मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द, प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी संकल्पनास दि. १३/१०/०६ अन्वये मान्यता दिलेली आहे.

त्यानंतर उपसा सिंचन योजनेच्या स्थायी समितीच्या (पं.यं.सा.) दिनांक २२/१२/२००६ रोजी झालेल्या बैठकीत २७०० मि.मी. व्यास व १६ मि.मी. जाडीची उर्ध्व नलिका करण्यास मान्यता देण्यात आली.

त्यानुसार उर्ध्व नलिकेची परिमाणे खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	बाब	मूळ आराखडयानुसार	'सी' निविदे अंतर्गत कंत्राटदाराच्या संकल्पनेप्रमाणे
१)	विसर्ग	३५.०० क्युमेक्स्	३५.०० क्युमेक्स्
२)	उर्ध्व नलिकेचा व्यास	२५०० मि.मी.	२७०० मि.मी.
३)	नलिकेच्या रांगा (Rows)	०४	०३
४)	नलिकेची जाडी	१६ मि.मी.	१६ मि.मी.
५)	नलिकेची लांबी	४५०० मी.(एका रांगेची)	४४७० मी.(एका रांगेची)
६)	घनता	७.८५ मे. टन/घ. मी.	७.८५ मे. टन/घ. मी.
७)	वजन	०.९९३ मे. टन/मी.	१.०७२ मे. टन/मी.
८)	एकूण वजन	१७८७४ मे. टन (अंदाजे)	१४३७५.५ मे. टन (अंदाजे)

मुळ मंजूर अंदाजपत्रकीय परिमाणात उर्ध्व नलिकेची लांबी, उर्ध्व नलिकेचा व्यास, उर्ध्वगामी नलिकेच्या रांगा, उर्ध्व नलिकेची जाडी विचारात घेण्यात आली असता येणारे एकूण वजन व प्रत्यक्षात सुधारीत बदलामुळे येणारे वजन यामध्ये घट झाली.

यामुळे मंजूर अंदाजपत्रकाच्या तुलनेत एकूण करावयाच्या कामाच्या परिमाणात ३४९८.५० मे. टन घट झाली.

त्यानुसार या विषयी टिपणी विभागातर्फे शासनास सादर करण्यात आली. शासनाचे गोपनीय पत्र क.संकीर्ण-२००७/(५०८/२००७) मोप्र-२ दिनांक ३१/१२/२००७ अन्वये सदर फरकाची रक्कम कंत्राटदारास देय नाही असा निर्णय शासनाने घेतला.

शासनाच्या पत्राबद्दल वि.पा.वि.म. नागपूर यांनी गोपनीय पत्र क्रमांक १०/ वि.पा.वि.म./काता २ /मोखाबर्डी/२००७ दि. ११/०१/२००८ अन्वये सदर शासन निर्णय राबवताना कंत्राटदाराची लेखी सहमती प्राप्त करावी असे निर्देश कार्यकारी अभियंता, आंभोरा उपसा सिंचन विभाग यांना कळविले.

त्यानुसार कार्यकारी अभियंता आंभोरा उपसा सिंचन विभाग भिवापूर यांनी यांचे गोपनीय पत्र क्रमांक ८/निली/०८ दिनांक २९/१/०८ अन्वये शासन निर्णया नुसार उर्ध्व नलिकेच्या स्टील प्लेटचे प्रदान १४३७५.५ मे. टन इतके मर्यादीत करण्यांत येईल. त्यास आपली संमंती कळवावी असे कंत्राटदारास पत्राद्वारे कळवीले. त्यानुसार कंत्राटदाराने त्यांचे पत्र क्रमांक tppl/ Mokhabardi/34/2008 दिनांक ३१/१/२००८ अन्वये निविदा 'क' प्रपत्रावर असल्यामुळे आपला नकार कळविला.

तदनंतर कार्यकारी अभियंता आंभोरा उपसा सिंचन विभाग भिवापूर यांचे पत्र क्र. १८७३/लेप मोखाबर्डी/२००८ दि. २६/०८/२००८ अन्वये कंत्राटदाराच्या पत्राच्या अनुशंगाने निविदेतील अटीनुसार संकल्पनाच्या आधारावर येणाऱ्या परिमाणाकरिता कलम ६ प्रमाणे कंत्राटाची किंमत कमी/जास्त करण्याचे प्रयोजना बद्दल अवगत केले.

त्यानंतर कंत्राटदाराने निविदा हि 'क' प्रपत्रावर (Turn Key बेसीस) असल्यामुळे व विसर्ग ३५.०० क्युमेक्स् (या मुळ विसर्गा प्रमाणे) असल्यामुळे व C.D.O. नी वेटींग केल्यामुळे, व मुख्य अभियंत्यांनी मंजुर केल्यामुळे कलम ६ लागु होणार नाही या बाबत पत्र क्र. NO. TPPL/ मोखाबर्डी/२००८ दि. १४/१२/२००८ अन्वये कार्यकारी अभियंता

आंभोरा उपसा सिंचन विभाग भिवापूर, अधिक्षक अभियंता उपसा सिंचन मंडळ अंबाडी व मुख्य अभियंतता गोसीखुर्द प्रकल्प नागपुर यांना कळविले.

कार्यकारी संचालक वि.पा.वि.म. नागपुर यांचे पत्र क्र. ६३/ वि.पा.वि.म./काता १ /मो.उ.निविदा/०९ दि. ०५/०१/२००९ अन्वये निविदा 'क' प्रपत्रावर असल्यामुळे निविदे अंतर्गत कामात अर्ध्व नलिकेचा व्यास व जाडी यांचे सविस्तर संकल्पन कंत्राटदाराने करणे व त्याचे परिमानात बदल होणे अभिप्रेत होते. तसेच निविदेच्या व्याप्तीतील कामाचे सविस्तर संकल्पनातील बदलामुळे होणारी वाढ/घट मुळे होणाऱ्या आर्थिक वाढ/बचत, अदा करणे/वसूल करणे बाबत निविदेत कोणतीही तरतुद नाही त्यामुळे शासनाचे ३१/१२/२००७ चे पत्राने एकतर्फी आदेश रद्द करावा असे शासनास प्रस्तावित करण्यात आले.

महाराष्ट्र शासन, जलसंपदा विभाग मंत्रालय, मुंबई यांचे गोपनीय पत्र क्र. संकीर्ण २००९ (४९/२००९) मो. प्र. (२) दिनांक २३/०२/२०१० अन्वये स्टील मधील बचतीची रक्कम कंत्राटदाराच्या चालू देयकातून कपात करण्यात यावी व तसेच ४ रांगा ऐवजी ३ रांगा केल्यामुळे इतर आनुषांगिक बाबी लक्षात घेवून आवश्यक बदल करावे असे आदेश देण्यात आले.

त्यानंतर सुधारीत **(Revised Schedule of payment)**, तयार करण्यात आले. त्याला मुख्य अभियंता गो.प्र. जलसंपदा विभाग नागपुर यांचे पत्र क्र. २३९७/मुअगोप्र/निशा/तापी/२०१० दि. १७/०७/२०१० अन्वये मंजुरी देण्यात आली.

त्यानुसार कंत्राटदाराच्या चालु देयकातून रक्कम रूपये १६,९३,७४,९९६ वसुली करण्यात आली. व याबाबत कार्यकारी अभियंता आंभोरा उपसा सिंचन विभाग यांचे पत्र क्र. १७६८/निली/१० दिनांक १९/०७/२०१० अन्वये या बाबत कंत्राटदाराला पत्राने कळविण्यात आले.

तदनंतर कंत्राटदाराने या विषयी नागपुर उच्च न्यायालयात दि. २६/०७/२०१० ला याचीका दाखल केली. उच्च न्यायालयाने याचिका दाखल करून घेतली. याचीका नं. WRIT-PETITION NO. 3560/2010 हा आहे. सदर याचिकेत कंत्राटदाराने उच्च न्यायालयास केलेल्या विनंतीची छायाप्रत संलग्न.

मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ नागपुर यांचे आदेश क. ८/१०/१० अन्वये सदर प्रकरण लवादा मार्फत सुरू आहे. त्याची छायाप्रत सोबत जोडण्यात येत आहे.

लवाद खालील प्रमाणे आहेत.

१) मी. धनंजय वीठ्ठलराव धवड
सचिव,सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
मंत्रालय, मुंबई

२) आर. जी. कुलकर्णी
सचिव,(निवृत्त)
जलसंपदा विभाग,

३) मी. एस.एम. उपासे
मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग,
विशेष जलसंपदा प्रकल्प, पुणे-२

सदर प्रकरण सध्या न्यायप्रविष्ट असून लवादाकडे कार्यवाही सुरू आहे. सविस्तर माहिती सोबत सादर करण्यात येत आहे पृष्ठ क्र. 6 ते 55

कार्यकारी अभियंता
आंभोरा उपसा सिंचन विभाग,
भिवापूर.

महाराष्ट्र शासन
(पाटबंधारे विभाग)

यांत्रिकी मंडळ (द्वारे) पुणे-१.

स्थायी समिती (पंपिंग यंत्र-सामुग्री) ची बैठक
दिनांक ७-१२-२०००.

कार्यवृत्त

१. सोंडयाटोला उपसा सिंचन योजना.
२. अंभोरा उपसा सिंचन योजना.
३. मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना.
४. पाघोरा उपसा सिंचन योजना.
५. पांढरवाणी उपसा सिंचन योजना.
६. निम्न चुलबंद डावा तीर उपसा सिंचन योजना.
७. बोरघाट उपसा सिंचन योजना.
८. हल्दीपुरानी उपसा सिंचन योजना.

जने अंतर्गत उभारल्या जाणा-या पंपिंग यंत्र सामुग्रीसाठी आवश्यक असलेल्या यांत्रिकी उपकरणांचा संलग्न सयंत्राचा अभ्यास करण्यासाठी अभ्यास गटाची स्थापना करण्याचे सर्व यांत्रिकी मंडळास आदेश दिले होते. त्यानुसार सदस्य, स्थायी समिती (पं.यं.) व अधीक्षक अभियंता, यांत्रिकी मंडळ, नागपूर यांनी उपसा सिंचन योजनेसाठी स्थापन केलेल्या अभ्यासगटाने उपसा सिंचन योजनांसाठी आवश्यक असलेल्या नॉन रिटर्न व्हाल्व्ह, बटरफ्लाय व्हाल्व्ह व कायनेटीक एअर व्हाल्व्ह संदर्भात वेगवेगळ्या कंपन्यांच्या व्हाल्व्हचा तपशील अभ्यासलेला आहे.

सदर विषयावयल स्थायी समितीत मा.अध्यक्षांनी दिलेल्या सुचनेनुसार दिनांक १०.१.२००१ पर्यंत मुख्य अभियंता(यां.) नाशिक यांनी त्यांचे अभ्यासपुर्ण भाष्य करावे. तदनंतर पुढील बैठकीत सदर विषय चर्चेत घेण्यात येईल असे ठरले.

विषय क्रमांक-४ :

मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना - पंपगृह आराखड्यांस मान्यता देणे.

सदस्य, स्थायी समिती (पं.यं.) व अधीक्षक अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना (द.ध.), नाशिक यांनी मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या पंपगृहाचा सर्वसाधारण आराखडा त्यांचे कार्यालयीन पत्र क्रमांक २८३, दिनांक २९-१०-१९९९ अन्वये सर्व स्थायी समिती सदस्यांना वितरीत केलेला होता. यावर, सदस्य सचिव, (पं.यं.) व अधीक्षक अभियंता, यांत्रिकी मंडळ (द्वारे), पुणे व सदस्य , स्थायी समिती (पं.यं.), व अधीक्षक अभियंता, यांत्रिकी मंडळ (उ.स.), नागपूर यांनी अनुक्रमे त्यांचे कार्यालयीन पत्र क्रमांक ६६८२, दिनांक २७-११-१९९९ व पत्र क्रमांक ६४१६/९९ दिनांक २८-१२-१९९९ अन्वये त्यांचे अभ्यासपूर्ण अभिप्राय, मुख्य अभियंता,(यां.), पा.वि., नाशिक यांना सादर केलेले होते. यावर मुख्य अभियंता,(यां.), नाशिक यांनी त्यांचे पत्र क्रमांक २८७, दिनांक ३१-१-२००० अन्वये, अधीक्षक अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, (द.ध.) नाशिक यांना त्यांची कार्यालयाची सहमती दर्शविली आहे. तसेच मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, नागपूर यांनी त्यांचे कार्यालयीन पत्र क्रमांक ४०२७, दिनांक ४-११-२००० अन्वये अधीक्षक अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना (द.ध.), नाशिक यांना त्यांच्या कार्यालयाची सहमती व्यक्त केलेली आहे. सदस्य, स्थायी समिती (पं.यं.) व अधीक्षक अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना (द.ध.),नाशिक यांनी सदर आराखडा अंतिम केलेला आहे.

सदर आराखड्या सदस्य, स्थायी समिती (पं.यं.) व अधीक्षक अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना (द.ध.), नाशिक यांनी सर्व फेरबदल विचारात घेउन समितीपुढे मान्यतेकरीता सादर केला.सदर आराखड्यावर चर्चेअंती निर्णय होवून, पंपगृहाचा सर्वसाधारण आराखड्यास स्थायी समितीने मान्यतेची शिफारस केली.

हल्दी पुरानी उपसा सिंचन योजना

अ.क	तपशील	स्था.स.(पं.यं.)यांनी मान्य केलेले पंप विनिर्देश
१)	एकूण विसर्ग	२.९९४ मी^{3}/से.
२)	प्रती पंप विसर्ग	७४८.५ लि/से
३)	पंप संख्या	४+१
४)	प्रति पंप अश्वशक्ती	७००
५)	पंप फेरे / मिनीट	१००० (Syn.speed)
६)	पंप इम्पेलर स्टेजेस	सिंगल
७)	पंप हेड	५४.० मी. (एकूण हेड)
८)	पंप प्रकार	व्ही.टी.
९)	पंपगृह तळ तलांक	१६० मी.
१०)	पाण्याची सर्वसाधारण पातळी	१६३.१९५ मी.
११)	पाण्याची कमीतकमी पातळी	१६३.१९५ मी.
१२)	पाण्याची विसर्ग पातळी	१९५.४१५ मी.
१३)	उर्ध्वगामी नलिका व्यास	१३०० मि.मी.
१४)	उर्ध्वगामी नलिका लांबी	५२२० मी.
१५)	उर्ध्वगामी नलिका संख्या	१
१६)	उर्ध्वगामी नलिका जाडी	१० मी.मी.

शेवटी मा.अध्यक्षांचे आभार मानून बैठकीचे कामकाज खेळी मेळीच्या वातावरणात संपन्न झाले.

स्वाक्षरीत

(नि.ता.पाटील)
सदस्य सचिव,
स्थायी समिती.(पं.यं)

स्वाक्षरीत

(सु.वि.सोडल)
अध्यक्ष
स्थायी समिती.(पं.यं.)

जाक्र.मसंसं.दध-५/मोखाबर्डी उसिंयो/२४९ सन २००३.

अधीक्षक अभियंता (दध)
मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना,
दिंडोरी रोड, नाशिक-४२२ ००४.

दिनांक - ३०-६-२००३.

प्रति,

मुख्य अभियंता,
गोसीखुर्द प्रकल्प पाटबंधारे विभाग,
नागपूर.

विषय - मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना.
(तालुका-भिवापूर, जिल्हा-नागपूर)
उर्ध्वनलिकेचा सुधारित आराखडा.

संदर्भ - १) या कार्यालयाचे पत्र क्रमांक मसंसं/दध-५/मोखाबर्डी/२७६,
दिनांक १४-८-२००१.
२) आपले कार्यालयीन पत्र क्रमांक ३३३९/मुअगोप्र/तां-२(१)/मोखाबर्डी/
दिनांक २-११-२००२.

संदर्भ - १ अन्वये मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या उर्ध्वनलिकेचा सुधारित आराखडा सादर करण्यात आला. त्यावर संदर्भ क्रमांक २ अन्वये काही दुरुस्त्या सुचवून त्या अंतर्भूत करण्याच्या आधीन मान्यता कळविण्यात आली.

सदर दुरुस्त्या करुन सुधारित टिपणी व नकाशे दोन प्रतीत सादर करण्यात आले आहेत. एक स्वाक्षांकित प्रत पाठविण्यात यावी ही विनंती.

सोबत - अहवाल धारिका.
२ प्रती.

अधीक्षक अभियंता (दध),
मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना,
नाशिक - ४.

//२//

प्रत - अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी (जिल्हा-भंडारा) यांना माहितीसाठी सस्नेह अग्रेषित.

सोबत - अहवाल धारिका- १.

प्रत - कार्यकारी अभियंता, अंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापूर, जिल्हा-नागपूर यांना माहितीसाठी रवाना.

सोबत - अहवाल धारिका - १.

प्रत - प्रधान धारिका.

प्रत - युनीट लायब्ररीकरिता.

प्रत - जास्तीची चर्चेकरीता.

MOKHABARDI LIFT IRRIGATION SCHEME

TAL:- BHIWAPUR DIST.:- NAGPUR

DESIGN NOTE ON

REVISED LAYOUT OF RISING MAIN

DESIGN NOTE NO. 40 DATED 30-6-2003.

INDEX.

Sr.No.	Particulars.	Page No.
	PART- I REPORT	
1.0	INTRODUCTION.	1
2.0	SCOPE OF THIS NOTE.	2
3.0	BASIC DATA.	3
4.0	LAYOUT OF RISING MAIN.	3
5.0	APPURTENANCES OF RISING MAIN.	4
6.0	CROSS SECTION.	6
7.0	SURFACE TREATMENT.	7
8.0	DRAWINGS.	7
9.0	CONCLUSION.	8
10.0	ANNEXURE.	9

PART- II DRAWINGS

Sr. No.	Name of drawing.	C.D.O. Drg. No.	
		NO	DATE
1	INDEX PLAN	1147	26/10/1999
2	PLAN AND L-SECTION OF RISING MAIN	428	30/06/2003
3	CROSS SECTION OF RISING MAIN	429	30/06/2003

PART I.

REPORT.

MOKHABARDI LIFT IRRIGATION SCHEME

TAL:- BHIWAPUR DIST.:- NAGPUR

DESIGN NOTE ON REVISED LAYOUT OF RISING MAIN

1.0 INTRODUCTION.

1.1 Mokhabardi Lift Irrigation Scheme is one of the foreshore lift irrigation scheme under Gosikhurd Project. Gosikhurd Project along with its four lift irrigation schemes (Mokhabardi , Paghora , Tekepar & Ambhora) is administratively approved vide Government G.R. No. Gosi 1081/ 2381 dated 31/03/1983 for Rs. 372.22 crores. Revised administrative approval based on C.S.R. 1995-96 has also accorded for Rs. 2019.13 crores vide letter No. 1096 / 1500 / 274 / 96 MP-2 dated 03/07/1999.

1:2 Originally, Mokhabardi Lift Irrigation Scheme Pump House was proposed near village Mokhabardi , but it is observed that ,this location requires forest land for approach channel, pump house, rising main and canal. Therefore the location of pump house is shifted to upstream side of Mokhabardi near Kinh ikala village.

1.3 According to new location, the Rising Main and Pumping Capacity Note was prepared and submitted by this office vide marathi letter NO. CDO/MD.3/Mokhabardi/ /388/1997 dated 16/12/1996.

1.4 The Revised Pump House layout was prepared and submitted for approval vide this office letter No. CDO/MD.5/Mokhabardi/361 dated 30-11-2000.

Parameters are as below

1.	Total Discharge	.....	35 cumecs
2.	No. of Pumps	.....	16 + 1 (stand by)
3.	Pumping Capacity	.....	1520 BHP/pump
4.	Rising Mains	.....	4 Rows of 2500 Dia.
5.	Rising Main length	.....	4515 M
6.	Thickness of Rising Main	.....	16 mm.
7.	M.D.D.L.	.....	241.29 M.
8.	F.R.L.	.....	245.50 M.
9.	Valve Floor Level	.....	246.80 M.
10.	Motor Floor Level	.....	251.30 M.
11.	Delivery Level @ Pump House	.....	247.30 M.
12.	Delivery Level @ Delivery chamber	....	275.60 M.

1.5 The Revised Layout of Rising Main was prepared and submit Chief Engineer, Gosikhurd Project,Nagpur for approval vide this of No. CDO/MD5/Mokhabardi/276 dated 14/8/2001.

2.0 SCOPE OF THIS NOTE.

The Chief Engineer, Gosikhurd Project, Nagpur has approved main layout with some modifications vide letter No. 3339/C 2(1)/Mokhabardi, dated 2/11/2002 and requested to submit the revise layout.

3.0 BASIC DATA.

3.1 The alignment and other details are on the data received from the Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhiwapur, Dist Nagpur.

4.0 LAYOUT OF RISING MAIN.

4.1 If the pipeline is kept above ground or open to atmosphere , due to high temperature in summer as well as large variations in temperatue may create problem to rising main. In addition to that large saddle supports will be required to support the pipeline , which is costly. Hence the pipeline is proposed under-ground. In the revised layout, the overburden was proposed upto 1.2m instead of 0.7m to satisfy the provision of adequate cover over pipe for effective disper-sion of concentrated load and for protection against temperature variation.

4.2 The alignment has one apex at Rd. 2280 m. with F.B. 226 . The Rising Main is proposed horizontal from Rd. 0 to 1600m. with pipe invert level at R.L. 247.30 m., then gradually rising according to ground profile so that the depth of cutting is minimum.

4.3 The proposed layout of rising main is shown on CDO Drg. No.428/2003 dated 30/6/2003.

4.4 DELIVERY CHAMBER

The design of Delivery Chamber will be issued seperately.

4.5 CROSSINGS

There are six Road Crossings and one nalla crossing over the rising main.

The details are as given below.

1.Rd. 510 - Adyal Shegaon Village Road
2.Rd. 870 - Nalla Crossing
3.Rd. 1485 - Adyal Kolari Village Road
4.Rd. 2070 - Bhiwapur Panchkedi M.D. Road
5.Rd. 2520 - Kolari Tas Village Road
6. Rd.3450 - Kolari Tas Village Road
7.Rd. 4275 - Tas Mhasadongri Cart track

The design of crossings to be done at field level.

5.0 APPURTENANCES OF RISING MAIN.

5.1 Manifold –

Manifold of 1200 mm dia. is conneected to rising main. The man old details will be finalised in consultation with Mechanical Wing.

5.2 Anti Surge Arrangement –

Necessary anti surge device arrangement should be finalised in consult ation with CWPRS, Pune or IISC, Bangalore.

5.3 Butterfly Valve, Water Meter & Air Vessels –

Butterfly Valve is proposed for each row of rising main at Rd. 50 m. tentatively to cut off the rising main from pump house. The location may be fixed after finalisation of surge study. Electro Magnatic Water Meter and Air

Vessel is proposed at Rd. 80 m. and 100 m. respectively on each rising main. The locations may be finalised after surge study.

5.4 Scour Valves –

Scour valves should be at lowest point such that water in the rising main can be emptied and drained completely whenever required. The discharge will be letout in nearest natural drainage. (The Scour valves are proposed at Rd. 810 and 3720 m.)

5.5 Air Valves –

Air valves are be generally provided at summits and at changes in gradient. The tentative locations now proposed are at Rd. 480, 1020, 1500, 2100, 2730, 3060, 3420, 3840 and 4440 m. The locations may be finalised after surge study.

5.6 Manholes –

Access manholes are to be spaced at 300 to 600m apart on large conduit. They are helpful during construction and serve later for inspection and repair. They are proposed at distance of 400 m. Now, the location of Manhole at Rd. 3180 is shifted at Rd. 3300 as suggested. The tentative locations are shown on C.D.O. Drawing No. 428/2003 date 30-6-2003. May be fixed according to site cond ition.

5.7 Thrust Blocks –

Thrust blocks are proposed at bends to prevent horizontal and v thrust. The locations proposed are as given below.

1. Rd. 1680 - Vertical Bend
2. Rd. 2280 - Horizontal Bend
3. Rd. 2940 - Vertical Bend
4. Rd. 3420 - Vertical Bend
5. Rd. 3790 - Vertical Bend
6. Rd. 4140 - Vertical Bend
7. Rd. 4500 - Vertical Bend

The details of above thrust blocks will be sent later on.

5.8 Anchor Blocks –

As the rising main is proposed underground , nominal anchor blo Rd. 1080 & 2610 m. are proposed. It was suggested by field office to shi anchor block from R.D. 540m to R.D. 510m. and combine with Road cros It will be better to delete Anchor block at R.D. 540m as Road crossing at 510m will serve the purpose of anchor block. The details of anchor block be sent later on.

6.0 CROSS SECTION.

Cross section of rising main in cutting and partial banking is pro as shown in CDO Drg. No.429/2003 dated 30/6/2003. Service Road is pro between two rows of rising main. Sand Filling of 30 cm. thickness is propo

below rising main at locations of impermeable strata wherever met with, with suitable drainage arrang ement, so that water may be drained out easily.

7.0 SURFACE TREATMENT.

7.1 External Treatment –

The pipe line is to be laid underground for entire length, shall be coated on outer side with cement and sand gunite to protect from corrosion effect.

7.2 Inside Treatment -

Inside surface of pipe line shall be treated with one coat of zinc rich epoxy primer followed by three coats of paint.

7.3 Testing –

10 % Joint length of pipe line is proposed to be tested by ultrasonic test or with radio graphic test.

8.0 DRAWINGS.

1. Index Plan. C.D.O. Drawing No. 1147/99 dated 26-10-1999.
2. Plan and L-Section of Rising Main. C.D.O.Drawing No. 428/2003 dated 30-6-2003.
3. Cross Section of Rising Main. C.D.O.Drawing No. 429/2003 dated 30-6-2003.

9.0 CONCLUSION.

The Revised General Layout of Rising Main is prepared as pe submitted by the field office, according to the provisions made in I.S.C W.S. Manual and Modified as per the suggestion received from Chief Engineer.

It is requested to kindly accord an approval to proposed layout.

Prepared By

(P. G. RAMDASI)
SUB DIVISIONAL ENGINEER,
DESIGN DIVISION,MD5,
C.D.O.NASHIK –4.

(G. P. MOGHE.)
EXECUTIVE ENGINEER,
DESIGN DIVISION,MD5,
C.D.O. NASHIK –4.

Recommended for Approval

(D.R.KANDI)
SUPRINTENDING ENGINEER (M.D.),
CENTRAL DESIGN ORGANISATION,
NASHIK –4.

जावक क्रमांक ८५१ /मुअगोप्र/निली./धा.५६८/२००६

मुख्य अभियंता, यांचे कार्यालय
गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग,
नागपूर.
दिनांक : १४.०३.०६

प्रति,

अधीक्षक अभियंता,
गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ,
अंबाडी (भंडारा)

विषय : गोसीखुर्द प्रकल्प - मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या उर्ध्वगामी नळरांगा बसविण्याचे व इतर संलग्न कामे, यांत्रिकी भागाचे तसेच विद्युत कामाची क प्रपत्रावरील निविदापूर्व अर्हता प्रपत्रास मान्यता प्रदान करण्याबाबत
अंदाजित किंमत रु. २१२४०.८१३ लक्ष.

संदर्भ : आपले कार्यालयीन पत्र क्रं.३५४/लेखा/निली/०६; दि.२७.१.२००६.

संदर्भीय पत्राद्वारे सादर करण्यात आलेल्या विषयांकीत कामाकरिता प्रारुप पूर्व अर्हता प्रपत्र (निविदा प्रमाणे कामाची किंमत रु. २१२४०.८१३ लक्ष) मंजूर करुन सोबत पाठविण्यांत येत आहे.

सहपत्र-मूळ मंजूर पूर्व अर्हता प्राप्त

सहाय्यक मुख्य अभियंता,
गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग,
नागपूर

(मुळ प्रत मु.अ.यांना मान्य)

प्रतीलीपी :- कार्यकारी अभियंता, आंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापूर यांना माहिती व आवश्यक कार्यवाहीकरीता अग्रेषित.

Confidential
No. 65 /TC/2006

WORK ORDER

Office of the Executive Engineer
Ambhora Lift Irrigation Division
Bhiwapur
Dated : 06/07/06

To,

Tapi Prestressed Products Ltd.
Anjale, Taluka - Yawal
Dist. Jalgaon.

Sub : Servey Design & Construction of Rising main with Civil Works & Supply, errection of pumping Machinery with allied electrical works for Mokhabardi Lift Irrigation scheme, Taluka Bhiwapur Dist. Nagpur

Ref : 1) Chief Engineer Gosikhurd Project nagpur. Letter no.689, Dated 15/06/2006 & 2784 Dt.05/07/2006
2) This Office Letter No.1238 Dt.16/06/2006
3) Your Office Letter No. 378 Dt.23/06/2006

Sir,

Your tender in 'C' Form for above work is hereby accepted at Rs. 224,37,00,000/- (in words Rs. Two Hundred twenty four crores thirty seven lakh only) by the undersigned vide Approval of chief Engineer Gosikhurd Project Water Resources Department Nagpur Letter no. 689 Dt.15/06/06. the stipulated time period is thirty calender months including monsoon to complete the above work. you are therefor requasted to start the work within seven days from the date of issue of this letter under the supervision of S.D.E. Mokhabardi lift irrigation sub-Division no.1, Bhiwapur

2. It is requested to please produce the current licence issued under the provision of the contract labour (Regulation and abolition) Act 1970 and the Maharashtra Contract Labour Rule 1971 to this office immediately .

3. The Agreement is registered in this office under No. C/1/DL of 2006-2007 dt. 06.07.06.. amount to Rs 224,37Crores. the following things have been considered while accepting your tender which will be part & parcel of Tender

1. For payment of price escallation for cement factor , basic index for payment will be considered as quarter preceeding the date of work-Order as per directives from VIDC
2. your tender cost of Rs 224.37crores is including the cost of maintainence for two years from date of completion The additional S.D. required for maintainence is mentioned in payment schedule .
3. you are requested to submit insurance certificate after completion of work & before comissining of scheme
4. Star rates for cement & steel are as under
   a) cement Rs 198 per bag
   b) steel Rs 34680 per M.T.
5. Modified payment schedule is inclosed herewith .

D. A. : Modified Schedule.

Yours faithfully

Executive Engineer
Ambhora Lift Irrigation Division
Bhiwapur

Ref No.2683/PB-2/Mokh/06

Office Of The Superintending Engineer
Gosikhurd Lift Irrigation Circl
Ambadi.
Date :- 14/07/2006

To,
The Superintending Engineer, (P.H.S.)
Central Designs Organisations,
NASIK.

Sub :- Survey, Design & Construction of Rising Main with Civil Work & Supply, erection of pumping machinery with allied electrical works for Mokhabardi Lift Irrigation Scheme, Tal – Bhivapur, Dist. Nagpur.

- Execution of agreement with "Tapi Prestressed Products Ltd., Dist – Jalgaon" for vetting.

With reference to above cited subject, it is being informed that the work of construction of Rising Main, supply & erection of pumping machinery alongwith allied electrical work is awarded to "Tapi Prestressed Products Ltd., Dist – Jalgaon" by VIDC in 'C' form.

You are therefore requested to enter into the necessary agreement with above agency for vetting of design notes required for said work.

Superintending Engineer
Gosikhurd Lift Irrigation Circle
Ambadi.

Copy to – 1. The Ex. Engr., Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur
2. Tapi Prestressed Product Ltd., Anjale, Tal – Yawal, Dist – Jalgaon.

जा.क्रं. / मोखाबर्डी / ०६०६ / (३६/२००६)/विगृ - १ /१६६८/

अधिक्षक अभियंता यांचे कार्यालय
म.सं.सं. (वि.गृहे)
नाशिक - ४.
दि. ७/१०/२००६ .

प्रति,
मा.मुख्य अभियंता,
गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग,
सिंचन सेवा भवन, सिव्हील लाईन्स,
नागपुर.

विषय : मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता.भिवापूर, जि.नागपूर. योजनेच्या उर्ध्व नलिके करिता व इतर अनुषंगिक कामाचे सर्वेक्षण, संकल्पन व बांधकाम, पंप यंत्रसामुग्रीचा पुरवठा उभारणी बाबतचे संकल्पन तपासणी बाबत.

संदर्भ : १. अ.अ.गोसीखुर्द उ.सिं.मंडळ अंबाडी (भंडारा) यांचे आंग्ल भाषीय पत्र क्रं.२६८३/प्रशा-२/मोखा/ दि.१४.०७.२००६.

२. अ.अ.गोसीखुर्द उ.सिं.मंडळ अंबाडी (भंडारा) यांचे पत्र क्रं.२८३९/प्रशा-१/मोखाबर्डी/उर्ध्व नलिका, दि.२७.०७.२००६ चे मा.मुख्य अभियंता गो.प्र.ज.सं.वि. नागपूर यांना लिहिलेले पत्र व प्रत या कार्यालयास अग्रेषित

३. या मंडळाचे अ.अ. गो.उ.सिं.मंडळ अंबाडी (भंडारा) यांना लिहिलेले पत्र क्रं. मोखाबर्डी / ०६०६/(३६/२००६)/ विगृ-४/१३४९, दि.३/८/२००६

४. या मंडळाचे अ.अ. गो.उ.सिं.मंडळ अंबाडी (भंडारा) यांना लिहिलेले अ.शा.पत्र क्र. १८, दि.२९/९/२००६

५. या मंडळाचे मे. तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्रॉडक्टस् लि. भुसावळ, जळगांव यांना लिहिलेले आंग्ल भाषीय पत्र क्रं. सिडीओ/ पीएचएस व्हीआयडीसी/ १६३९, दि.२९/९/२००६

मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता.भिवापूर, जि.नागपूर बाबत, उर्ध्व नलिका व इतर अनुषंगिक कामाचे सर्वेक्षण, संकल्पन व बांधकाम, पंप यंत्र सामुग्रीचा पुरवठा,

उभारणी इ. कामे 'क' निविदेवर मे.तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्रॉडक्टस लि.भुसावळ, जि.जळगांव यांना दिल्याचे, अ.अ. गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी (भंडारा), यांनी संदर्भ पत्र क्रं.१ अन्वये कळविलेले आहे.

उपरोक्त कामाबाबतचे, कंत्राटदाराने सादर केलेले उर्ध्व नलिकेचे संकल्पन संदर्भ पत्र क्रं.२ अन्वये, तपासणी करिता प्राप्त झाले होते.

सदरहु संकल्पना बाबत, काही मूलभूत बाबींची तपासणी करण्याच्या दृष्टीने, आवश्यक ती कागदपत्रे क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांकडून मागविण्यात आली होती. (कृपया संदर्भ पत्र क्रं.३, ५ व या मंडळाची अ.अ. यांना लिहिलेली इतर पत्रे कृपया अवलोकीत व्हावी.)

सदर कागदपत्रे अद्यापही प्राप्त झालेली नाहीत. वेळोवेळी पाठपुरावा करूनही युक्त माहिती क्षेत्रिय स्तरावरून उपलब्ध करून देण्यात आली नाही, हे सस्नेह नमुद करण्यात येत आहे.

उपरोक्त संकल्पन तपासणी कामी, पुढील विलंब टाळण्याच्या दृष्टीने, या मंडळाचे संदर्भ पत्र क्रं.-५ अन्वये कंत्राटदाराशी आता विहित करारनामा करण्यात आलेला आहे.

कंत्राटदाराने सादर केलेले उर्ध्व नलिकेचे संकल्पन प्राथमिक तपासणी अंती सुव्यवस्थित असल्याचे, अ.अ.गो.उ.सिं.मंडळ, अंबाडी (भंडारा), यांनी संदर्भ पत्र क्रं.२ अन्वये कळविलेले आहे.

उपरोक्त संकल्पनाची तपासणी करण्यात आली असून तपासणी करावयाच्या बाबी म्हणजे उर्ध्व नलिका व्यास, जाडी, उर्ध्व नलिकेवरील पकड ठोकळे इ. संकल्पन सर्व साधारणपणे बरोबर आहे. आता सदर संकल्पन अहवाल, खालील अटींच्या अधिन राहून शिफारसीसह मान्यतेकरीता सादर करण्यात येत आहे.

अ) उपरोक्त संकल्पनात कंत्राटदाराने मुळ मंजूरी प्राप्त आराखडयातील रचनेच्या व्याप्तीत पुढील बदल केलेले आहेत.

	बाब	मंजुरी प्राप्त आराखडया प्रमाणे	कंत्राटदाराने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे
१.	पंपगृहाकरिता पंप परिचालन पातळी	२४१.२९० मी.	२४४.१०० मी.
२.	उर्ध्व नलिका		
	व्यास	२५०० मि.मी.	२७०० मि.मी.
	जाडी	१६ मि.मी.	१६ मि.मी.
	रांगा	४ रांगा	३ रांगा
	लांबी	४५०० मी.	४४७० मी.
३.	पंपक्षमता		
	एकूण पंप क्षमता	२५८४० अश्वशक्ती	२२५०० अश्वशक्ती
	पंप संख्या	१७ नग	१५ नग
	प्रत्येक पंपाची अश्वशक्ती	१५२० अश्वशक्ती	१५०० अश्वशक्ती

योजनेच्या मूळ मंजुरी प्राप्त आराखडयात वरील प्रमाणे कंत्राटदाराने केलेल्या सर्व स्तरावरील बदलास सक्षम स्तरावर मान्यता घेण्यात यावी.

ब) प्रचलित पध्दती प्रमाणे, संकल्पनातील पंप क्षमते बाबतची परिगणना संबधित यांत्रिकी मंडळाकडून होणे गरजेचे आहे. या बाबत स्वतंत्र टिप्पणी सादर करण्याविषयी कंत्राटदाराला सूचना दिलेल्या आहेत.

क) योजनेकरिता विविध पंधरवाडयांसाठी मंजूर पीक रचनेकरिता सुधारित पेनमन पध्दतीने येणारा विसर्ग नलिकेतील किमान व कमाल गती मर्यादा, लक्षात घेता युक्त प्रकारे प्रवाही सिंचन होईल याची खातरजमा करण्याची जबाबदारी क्षेत्रिय अधीक्षक अभियंता यांची राहील. तथापि, कंत्राटदाराने प्रस्तावित केलेल्या उर्ध्व नलिका व्यास व संख्या हे योजनेच्या विहित ३५.०० घ. मी./से. विसर्गाकरिता एकंदरीत पुरेशा आहेत.

सोबत : संकल्पन वाल दो ित सादर ग्यात ये हेत.

तरी कृप उपरोक्त ल्पन अ ास मान मिळावी च मान

प्रा कल्पन ालाची त या मं प्र संग्रहा ठवावी नंती.

स्थ ा अ.अ ना मा अधीक्ष अभियंत

ां.सं.(ि ई) नाशि २.

ता

सह -

वरी माणे संव अहवा न प्रतीत.

प्रत : ा.महार क, संव , संशोध प्रशिक्षण

महाराष्ट्र ांत्रिकी न संस्थ शेक यां हेतीस्तव नय साद

प्रत ा. कार संचाल दर्भ पा रे विका मंडळ,

सेंचन से वन, सि लाईन्स. पूर यांना तीस्तव य साद

प्रत : अधीक्षक यंता, ुर्द उपस वन मंड बाडी (ा).

ा.जि.भं यांना स्तव स अग्रेषित.

प्रत : अधीक्षक यंता, े मंडळ ं) अज म्पूर या हितीस्त

स्नेह अ ा.

प्रत : अधीक्षक यंता, ुत प्रक कल्पचि ळ, शास परिवाह

मारत, स खानावे ोड, वरव ई यांना तीस्तव अग्रेषि

प्रत : कार्यकारी यंता, उपसा विभाग ापूर जि ूर

ना मा तव.

प्रत : .तापी ि प्रॉडक्ट ा., 'तृप्ती इंदू हाऊ गोसावट ोनगर,

सावळ- २०१ ळगांव र ाहितीस स्नेह अ

२/ या योज त पंप ि स्वतंत्र णी सा वी ही

सह वरील प

संकल्प चाल

तातडीचा/आजच
पत्र क्रमांक ५२९८ /मुअगोप्र/तां.२(१)/मोखाबर्डी/रायझिंग मेन/२००६

मुख्य अभियंता, यांचे कार्यालय
गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग,
नागपूर
दिनांक :- 13 OCT 2006

प्रति,

अधीक्षक अभियंता
गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ,
अंबाडी (भंडारा)

विषय :- मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता.भिवापूर जि.नागपूर
योजनेच्या उर्ध्व नलिका करिता व इतर अनुषंगिक कामाचे सर्वेक्षण, संकल्पन व बांधकाम, पंप यंत्रसामुग्रीचा पुरवठा उभारणी बाबतचे संकल्पन तपासणी बाबत.

संदर्भ :- १) अधीक्षक अभियंता (विगृहे) म.सं.सं.नाशिक यांचे जावक पत्र क्र.मोखाबर्डी/०६०६/(३६/२००६)/ विगृ-१/१६६८/ दि.७.१०.२००६
२) अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी (भंडारा) यांचे पत्र क्र.३९०५/तांशा/मोखाबर्डी/०६ दि.१३.१०.२००६.

संदर्भिय पत्र क्र.१ अन्वये विषयांकीत कामाच्या संकल्पन टिप्पणी व रेखाचित्रास मंजुरी काही अटींवर देण्याबाबत अधीक्षक अभियंता (विगृहे) म.सं.सं.नाशिक यांनी शिफारस केलेली असुन संदर्भिय पत्र क्र.२ अन्वये प्राप्त झालेल्या अहवालानुसार खालील अटींचा अधीन राहुन विषयांकित कामाच्या संकल्पनास या कार्यालयाची सर्वसाधारण मान्यता कळविण्यांत येत आहे.

अ) उपरोक्त संकल्पनात मुळ मंजुरी प्राप्त आराखडयातील पंपगृहाकरीता पंप परिचालन पातळी (पी.ओ.एल.) व कंत्राटदाराने प्रस्तावित केल्या प्रमाणे पंप परिचालन पातळीत बदल होत असल्याने सदर बदलास स्थायी समिती पंपींग यंत्रसामुग्री यांची त्वरीत मान्यता घेण्याबाबत कार्यवाही प्रस्तावित करावी.

ब) संकल्पनाची पंपक्षमतेबाबतची परिगणना यांत्रिकी संघटनेद्वारे पडताळुन घेवुन मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेद्वारे त्यास मान्यतेची शिफारस करण्याबाबत सत्वर कार्यवाही करावी.

क) योजनेकरीता विविध पंधरवाडयासाठी मंजुरी पिकरचनेकरीता सुधारीत पेनमंत पध्दतीने येणारा विसर्ग, नलिकेतील किमान व कमान गती मर्यादा लक्षात घेवुन युक्त प्रकारे प्रवाही सिंचन होईल याची खातरजमा करण्यांत यावी. त्यानुसार अहवाल सादर करण्यांत यावा.

सहाय्यक मुख्य अभियंता
गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग,
नागपूर

(मुळ प्रत मु.अ.यांना मान्य)

प्रत : अधीक्षक अभियंता, (विगृहे) मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांना माहितीकरिता अग्रेषित.

प्रत : अधीक्षक अभियंता, यांत्रिकी मंडळ (उ.सं.) अजनी नागपूर यांना माहिती व आवश्यक कार्यवाहीस्तव अग्रेषित.

प्रत: कार्यकारी अभियंता, अंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापूर यांना माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव अग्रेषित.

प्रत :- मे. तापी प्रिसिझन प्रॉडक्टस् लि. जिला जळगांव, यांना माहितीस्तव अग्रेषित

Moshi\Mokhabardi.doc

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरीता

स्थायी समितीचे (पं.यं.सा.)
दिनांक २२/१२/२००६ रोजी झालेल्या
बैठकीचे कार्यवृत्त

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ,
नागपूर - ४०० ००१
(महाराष्ट्र शासनाचा अंगीकृत उपक्रम)

D:\edvidc2\tech\Kt-3\28th Meeting\Coverpage-91106.doc

उपसा सिंचन योजनेच्या स्थायी समितीच्या (पंयंसा), नागपूर येथे दिनांक २२ डिसेंबर, २००६ रोजी झालेल्या बैठकीचा वृत्तांत.

उपसा सिंचन योजनेच्या स्थायी समितीची (पं.यं.सा.) बैठक दिनांक २२ डिसेंबर, २००६ रोजी नागपूर येथे झाली. या बैठकीत खालील अधिकारी व इतर संबंधित उपस्थित होते.

अ.क्र.	अधिकाऱ्यांचे / प्रतिनिधीचे नांव	पदनाम व कार्यालयाचे नांव
१.	श्री. रो. मा. लांडगे.	अध्यक्ष, स्थायी समिती तथा कार्यकारी संचालक विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर.
२.	श्री. सो. श. सुर्यवंशी	सदस्य, मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर.
३.	श्री. दि. दे. पोहेकर	सदस्य, सचिव, स्थायी समिती तथा अधिक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी (भंडारा)
४.	श्री. दिलीप पत्की	सदस्य, अधीक्षक अभियंता, यांत्रिकी मंडळ, नागपूर.
५.	श्री. माधव बोपोरीकर	कार्यकारी अभियंता, यांत्रिकी विभाग, भंडारा.
६.	श्री. एस. एम. आपटे	कार्यकारी अभियंता, आंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापूर.
७.	श्री. एम. एस. हीरेमठ	कन्सलटन्ट, तापी प्रिस्टेस्ड प्रॉडक्ट प्रा.लि., भूसावळ.
८.	श्री. जयंतीभाई पुनमीया	प्रतिनिधी, तापी प्रिस्टेस्ड प्रॉडक्ट प्रा.लि., भूसावळ.

या बैठकीत खालील मुद्दे चर्चीले गेले व निर्णय घेतले गेले.

विषय :- मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना :-

उर्ध्वगामी नलिकाची जाडी निश्चित व अनुषंगिक कामे.

१) मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या उर्ध्वगामी नलीकेचा व्यास व त्याची जाडी या विषयी दिनांक ८.११.२००६ रोजीच्या स्थायी समितीत चर्चा झाली होती. त्या सभेत २७०० मी.मी. व्यास असलेल्या उर्ध्वगामी नलीकेची जाडी १८ मी.मी. इतकी ठेवण्याचे तत्वतः ठरले होते.

सदर कामे हे " सी " फॉर्म पध्दतीच्या निविदेअंतर्गत करण्यांत येत असून त्यांत कंत्राटदारांनी संकल्पन तयार करुन त्यांस मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेची मान्यता घ्यावी अशी तरतूद आहे. असा मुद्दा कंत्राटदारांनी उपस्थित केला होता. मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेने १६ मी.मी. जाडीच्या नलीकेस मान्यता दिली असल्याने स्थायी समितीच्या निर्णयाच्या पुनर्विचार करावा असे प्रतिपादन कंत्राटदारातर्फे करण्यांत आले.

त्या अनुषंगाने बैठकीत चर्चा करण्यांत आली. कंत्राटदारातर्फे त्यांचे तांत्रिक सल्लागार श्री. हिरेमठ यांनी खालील मुद्दे उपस्थित केले.

२) उर्ध्व नलीकेच्या जाडीच्या बाबतीत दोन मुद्दे उपस्थित केले.

अ) आय.एस. १९१६-१९८९ टेबल १ मध्ये २७०० मी.मी. व्यासाच्या पाईपची कमीत कमी जाडी १६ मी.मी. असावी असे लिहीले आहे.

ब) लोखंडी पाईपची जंग (corrosion) चढण्यांच्या प्रवृत्तीसाठी म्हणून जाडीमध्ये तरतूद करण्याची आवश्यकता नाही असा अमेरीकन व इंडियन वॉटर वर्क्स असोशिएशनचा निर्वाळा (सोबत प्रती जोडले- परिच्छेद-१)

३) या लिखाणांचा विचार होऊन १६ मी.मी. जाडी मान्य करण्यांत आली. परंतू ही तरतूद करतांना पाईपला आतून व बाहेरुन जंगरोधक अस्तर यांत्रिकी पध्दतीने, व्यवस्थीतपणे लावण्याची दक्षता घेण्याबाबत सूचना करण्यांत आली.

४) पाईपला आतल्या बाजूने झिंकरीच इपॉक्सी प्राईमर व इपॉक्सी पेंट (३ थर) लावण्याची तरतूद टेंडरमध्ये आहे. त्याअनुषंगाने हे थर लावतांना पुरेपुर दक्षता घ्यावी अशा सुचना अध्यक्षांनी दिल्यात.

५) पाईपला बाहेरुन ५० मी.मी. गनायटींग करण्याची टेंडरमध्ये तरतूद आहे. २७०० मी.मी. इतक्या मोठया पाईपसाठी यापेक्षा टेप-कोट आय.एस.कोड १०२२१ प्रमाणे लावणे जास्त सोयीस्कर असल्याबाबत चर्चा झाली. तथापि, गनायटींगची तरतूद विचारात घेता सदर गनायटींग अत्यंत काळजीपूर्वक करण्यांत यावे. तसेच, गनायटींग वर कोल टारचा स्प्रे मारुन त्यांस पुर्णतः वॉटर प्रुफ व क्रॅकप्रुफ करण्यांत यावे. जेणेकरुन पाईप्सचे थरापर्यंत पाण्याचा संसर्ग होणार नाही व पाईप बाहेरचे बाजुने जंगण्यास वाव राहणार नाही.

६) मातीचे परीक्षण करुन त्याप्रमाणे कॅथोडिक किंवा ॲनोडिक संरक्षण उर्ध्वगामी नलिकांना देण्यांत यावे.

वरील नमूद सर्व अतिरिक्त उपाययोजना (treatments) काळजी घेऊन १६ मी.मी. जाडीचे २७०० मी.मी. व्यासाचे पाईप्स वापरण्यांस सर्व सम्मतीने मान्यता देण्यांत आली.

तद्नंतर आभार प्रदर्शन करण्यांत आले व अध्यक्षांच्या परवानगीने सभा संपली.

सदस्य सचिव अधीक्षक अभियंता
गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ
अंबाडी (भंडारा)

अध्यक्ष स्थायी समिती (पं.यं.), व
कार्यकारी संचालक
विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ,
नागपूर

महाराष्ट्र शासन

गोपनीय
क्रमांक :- संकीर्ण-२००७/(५०८/२००७)मोप्र-(२)

जलसंपदा विभाग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक:- ३१/१२/२००७

प्रति,
कार्यकारी संचालक,
विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ,
नागपूर.

विषय : मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना, ता.भिवापूर, जि.नागपूर, उर्ध्व नलिका
संदर्भ : विषयांकित प्राप्त टिप्पणी, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर, दिनांक १४.०९.२००७.

१. गोसीखुर्द प्रकल्पास महाराष्ट्र शासनाचे पत्र क्रमांक १०९६/१५००/२००४/९६/मोप्र-२, दिनांक ३.७.१९९९ अन्वये रु. २०९१.१३ कोटीस प्रशासकीय मान्यता प्राप्त आहे. गोसीखुर्द प्रकल्पाअंतर्गत चार उपसा सिंचन योजना प्रस्तावित असून, यापैकी मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना नागपूर जिल्हयातील भिवापूर तालुक्यात मोखाबर्डी गावाजवळ प्रस्तावित आहे. सदर उपसा सिंचन योजनेचे उर्ध्व नलिकेचे कामाकरीता आराखडा मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांचे पत्र क्र.म.स.स./बध-५/मोखाबर्डी उ.सि.यो./२४९/२००३, दि. ३०.६.२००३ अन्वये मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांना सादर केला. याअन्वये

१) उर्ध्व नलिकेचा व्यास - २५०० मि.मी.
२) नलिकेच्या संगा (Rows) - ०४
३) नलिकेची जाडी - १६ मि.मी.
४) नलिकेची लांबी - ४५०० मी. (एका संगेची)
५) घनता - ७.८५ मे.टन/घ.मी.
६) वजन - ०.९९३ मे.टन/मी.
७) एकूण वजन - १७८७४ मे.टन (अंदाजे)

असे प्रस्तावित होते. या आराखडयानुसारच तयार केलेल्या अंदाजपत्रकास मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी त्यांचे पत्र क्रमांक ८५०/मुअगोप्र/२६१/२००५-०६, दिनांक १४/३/२००६ अन्वये तांत्रिक मंजुरी प्रदान केलेली आहे. यानुसार क्षेत्रिय स्तरावर निविदा बोलविण्यात आल्या व ताप्ती प्रिस्ट्रेस्ड प्रॉडक्ट लि.अंजाले, जि.जळगांव यांना क्रमांक सी-१/डीएल/२००६-०७, दिनांक ६/७/२००६ अन्वये क्षेत्रिय स्तरावर कार्यारंभ आदेश देण्यात आला.

२. यानंतर अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, अंबाडी (भंडारा) यांनी त्यांचे पत्र क्रमांक (इंग्रजी)२६८३/प्र.शा.-२/मोखा,दिनांक १४/७/२००६ अन्वये कंत्राटदाराने प्रस्तावित केलेला उर्ध्व नलिकेचे पर्यायी आराखडा मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांना vetting करिता सादर केला. सदर बदलविलेल्या आराखडयास मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेने त्यांचे पत्र क्रमांक मोखाबर्डी/०६०६/(३६/२००६)/वि.गृ.१/१६६८, दिनांक ७/१०/२००६ अन्वये vetting केलेले आहे. याअन्वये सुधारित आराखडयानुसार,

१) उर्ध्व नलिकेचा व्यास - २७०० मि.मी.
२) नलिकेच्या रांगा (Rows) - ०३
३) नलिकेची जाडी - १६ मि.मी.
४) नलिकेची लांबी - ४४७० मी. (एका रांगेची)
५) घनता - ७.८५ मे.टन/घ.मी.
६) वजन - १.०७२ मे.टन/मी.
७) एकूण वजन - १४३७५.५ मे.टन (अंदाजे)

प्रस्तावित करण्यात आले आहे.. मूळ आराखडयास अशा प्रकारे महामंडळ बदल करणे व त्यास मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेने मान्यता देणे योग्य नाही.

३. विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाच्या उपसा सिंचन योजनेच्या स्थायी स (पं.यं.सा.) दिनांक ८/११/२००६ रोजीच्या बैठकीत उर्ध्व नलिकेचा व्यास २७०० मि जाडी १८ मि.मी. मान्य करण्यात आले होते. परंतु उपसा सिंचन योजनेच्य समितीच्या (पं.यं.सा.) दिनांक २२/१२/२००६ रोजी झालेल्या बैठकीत दिनांक ८/११ चा निर्णय बदलवून २७०० मि.मी. व्यास व १६ मि.मी. जाडीची उर्ध्व नलिका व मान्यता देण्यात आली. यामुळे मंजूर अंदाजपत्रकाच्या तुलनेत एकूण कर कामाच्या परिमाणात अंदाजे ३४९८.५० मे.टन घट होत आहे.

४. विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाच्या उपसा सिंचन योजनेच्या स्थायी स (पं.यं.सा.) दिनांक ८/११/२००६ च्या निर्णयात बदल करुन दिनांक २२/११/२० स्थायी समितीच्या बैठकीत वर निर्दिष्ट प्रमाणे मूळ आराखडयातील मोठे परिमाणात घट असलेले प्रस्ताव स्वीकृत केल्याचे निदर्शनास आले आहे. करित सिंचन योजनेच्या (पं.यं.सा.) स्थायी समितीचा निर्णय अमान्य करण्यात येत अ वजनाच्या घटामुळे होणारी आर्थिक बचत शासनास वर्ग होणे आवश्यक आहे, खालीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहे.

अ) मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या उर्ध्व नलिकेची व्यास व जाडी संकल्पचित्र संघटनेने दिलेल्या मूळ संकल्पना अन्वये व आराखडयाप्रमाणे (ज्या अ अंदाजपत्रक मंजूर करुन निविदा काढण्यास आल्या.) याप्रमाणे ठेवण्यात याव्या स्थायी समितीच्या निर्णयाप्रमाणे उर्ध्व नलिकेचे पाईप्सचे बांधकामास सुरुवा असल्यास त्यामुळे होणाऱ्या परिमाणातील घटीची एकूण कंत्राटातून कमी ण्य जर या कामाची देयके अदा केल्यास ती एकूणकमी वसूल करण्यात यावी.

ब) निविदा मंजूर झाल्यानंतर प्रत्यक्ष काम करताना मूळ अंदाज आराखड्यातील बदलाची कारणमिमांसा व वरसंबंधी अहवाल शासनास सादर क

(गि.गो.बाबर)
मुख्य अभियंता (दे व प्र) व स

प्रत-
महालेखापाल, नागपूर
मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर
पृष्ठांकन क्र. ९३६ /मु.अ.गो.प्र/ता २(१)/मोखाबर्डी अंसिपे/२०१४
दि. ७/१/०
प्रति,
अ. अ. गो. अलें. मंडळ, अंबाझरी / उ. अ. अं
नागपूर
सूचना पुढील करीत अहवाल सादर करावा.
ही विनंती
सह. मु
गो. प्र

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ,

(महाराष्ट्र शासनाचा अंगीकृत उपक्रम)
सिंचन सेवा भवन, सिव्हील लाईन्स, नागपूर.
फॅक्स - (०७१२-२५५०७९६) ☎ २५६०७४९
E-mail - vidc@dataone.in

गोपनीय/महत्वाचे

जा.क्र./ १०५ /विपाविम/का.तां.१/मोखाबर्डी/२००७. दिनांक :- ११.१.०८

प्रति,

मुख्य अभियंता
गोसीखुर्द प्रकल्प जलसंपदा विभाग
नागपूर

विषय : मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता. भिवापूर जि.नागपूर उर्ध्व नलिका

संदर्भ शासन गोपनीय पत्र क्र.संकीर्ण-२००७/(५०८/२००७) मोप्र-२ दिनांक ३१.१२.२००७.

संदर्भीय पत्रात शासनाने मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजने अंतर्गतच्या उर्ध्वनलीके संदर्भात सादर झालेल्या दिनांक १४.९.२००७ च्या टिप्पणीचे आधारे सुचना दिल्या आहेत. ही टिप्पणी मुख्य अभियंता यांनी मान्य केली आहे. ही धारणा पक्की करावी. शासनाच्या कोणत्या संदर्भान्वये ही टिप्पणी पाठवली आहे हे कळवावे. टिप्पणीची प्रत महामंडळास उपलब्ध करुन द्यावी.

मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेने पत्र क्र.म.सं.स./ दध -५/मोखाबर्डी उपसियो /२४९/२००३ दिनांक ३०.६.२००३ नुसार सादर आराखडयात उर्ध्वनलीके करिता दिलेल्या वैशिष्ठयां-प्रमाणे अंदाजपत्रकास तांत्रिक मंजूरी व निविदा प्रक्रिया झाल्यानंतर मे. तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्रॉडक्टस् कंपनी जिल्हा जळगांव यांना कार्यारंभ आदेश देण्यात आला. सदर निविदा "क" प्रपत्रावरील असल्याने कंत्राटदाराने सादर केलेल्या उर्ध्व नलिकेच्या पर्यायी आराखडयास मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटनेने मंजुरी दिली आहे. निविदा शर्ती व अटीच्या अनुषंगाने "केलेला बदल तसेच उर्ध्वनलीकेबाबत आकडेमोड" या संदर्भात अभिप्राय सादर करावे.

मुळ मंजूर अंदाजपत्रकीय परिमाणात ऊर्ध्व नलिकेची लांबी, ऊर्ध्व नलिकेचा व्यास, उर्ध्वगामी नलिकेच्या रांगा, उर्ध्व नलिकेची जाडी विचारात घेण्यात आली असता येणारे एकूण वजन व

प्रत्यक्षात सुधारीत बदलामुळे येणारे वजन यामध्ये घट होत आहे. त्यानुसार पाइपच सुरु झाले असल्यास "परिमाणातील घटाची रक्कम कंत्राटातून कमी करण्यात यावी कामाची देयके अदा केली असल्यास एकरकमी वसूल करावी" अशा सूचना शा संदर्भीय पत्रानुसार निर्गमित केल्या आहेत. अशा प्रकारच्या वसूलीबाबत निविदेतील क कलमानुसार कार्यवाही शक्य आहे याचा विचार व्हावा. तसेच या निविदा प्रकरणी निवि बैठकीत उपस्थित मुद्दे, वाटाघाटीच्या वेळी कंत्राटदारानी सादर केलेले निवेदन इत्यादि तपासून अभिप्राय द्यावेत. सदर प्रकरणी वसूली कंत्राटदाराकडून करण्याबाबत नि तरतूद नसल्यास सदर बाब कंत्राटदाराचे निदर्शनास आणून या वसूली संदर्भात कंत्राट सहमती प्राप्त करुन घ्यावी.

वर नमूद मुद्दे तसेच शासन पत्रातील मुद्दा क्र. ४ ब बाबत सविस्तर अहवाल कार्यकारी अ अधीक्षक अभियंता यांच्याकडून घेऊन आपल्या अभिप्रायासह महामंडळास विनाविलंब सादर व स्थायी समितीत घेतलेल्या निर्णयाची अंमलबजावणी झाल्यानंतर त्यात बदल करता येता का (मुद्द याबाबत तपासणी महामंडळ स्तरावर करण्यात येत आहे.

" मुळ प्रत मा.कार्यकारी संचालक यांना मान्य"

(मु.कृ.पातुरकर)
कार्यकारी अभियंता ,
विदर्भ पाटबंधारे विकास महामं
नागपूर.

प्रत,

सचिव (ज.सं.) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय मुंबई ३२ (लक्षवेध —.गि.गो.बाबर मुख्य अभियंता (द व प्र) व सहसचिव) यांचे माहिती करिता सस्नेह.

अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ अंबाडी (भंडारा) यांचे माहिती आवश्यक कार्यवाहीसाठी.

अधीक्षक अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक यांना माहीतीस्तव .

कार्यकारी अभियंता, अंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापूर यांना माहिती व उचीत कार्यवाहीस्तव.

गोपनीय
जावक क्रं. /निलि/०८

आंभोरा उपसा सिंचन विभाग
भिवापूर.
दिनांक:– २९/१/०८

प्रति,

तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्रॉडक्ट लि.
अंजाले ता.यावल
जि. जळगांव

विषय :– मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता.भिवापूर जि. नागपूर उर्ध्वनलिका.

संदर्भ :– विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ नागपूर हयांचे पत्र क्रं. गोपनिय १०/विपाविम/कांता.१/मोखाबर्डी/२००७ दि. ११/१/०८.

मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या उर्ध्व नलिकेची मांडणी, जोडणी, उभारणी व यंत्रसामुग्री बसविण्याच्या कामाबाबत रू. २२४.३७ कोटीच्या कामाबाबत क्रं.१/डि.एल २००६–०७ नुसार ठोक कंत्राट करण्यांत आलेला आहे व काम प्रगतीपथावर आहे.

उपरोक्त कामाच्या नलिका बदलाचा कंत्राटदाराचा पर्यायी आराखडा प्रस्ताव अधिक्षक अभियंता गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ आंबाडी (भंडारा) हयांनी त्यांचे पत्र क्रमांक (इग्रजी) २६८३/प्रशा–२/मोखा. दि.१४/७/२००६ नुसार पाठविलेला मध्यवर्ती संकल्प चित्र संघटना, नाशिक हयांनी मान्य केलेला आहे. व हया बदलास विदर्भ पाटबंधारे विकास महामडळाच्या स्थायी समीतीने (प.यं.सा) मान्यता दिलेली आहे. आता सदर सुधारीत आराखडयानुसार मंजूर निविदेच्या तुलनेत एकून ३४९८.५० मे.टन वजनाच्या लोखंडाची घट होत आहे. त्यामुळे हया घटाची एकून रक्कम ठोक कंत्राटाच्या रकमेतून कमी करण्यात यावी. असे शासनानें त्यांचे पत्र गोपणीय संकिर्ण–२००७/(५०८/२००७ मोप्र–(२) दि. ३१/१२/२००७ चे आदेश आहेत.

उपरोक्त शासन निर्णयानुसार उर्ध्व नलिकेच्या स्टील प्लेटचे प्रदान १४३७५.५ मे. टन इतके मर्यादीत करण्यांत येईल. त्यास आपली संमती कळवावी ही विनंती.

कार्यकारी अभियंता
आंभोरा उपसा सिंचन विभाग
भिवापूर.

प्रतिलीपी:– कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ नागपूर हयांना त्यांचे संदर्भिय पत्रानुसार माहितीस सविनय सादर.

प्रतिलीपी:– मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प जलसंपदा, सिंचन सेवा भवन, नागपूर हयांना माहितीस सविनय सादर.

प्रतिलीपी:– अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, आंबाडी (भंडारा) हयांना माहितीस

PI PRESTRESSED PRODUCTS LTD.
MANUFACTURERS OF PRESTRESSED CONCRETE PIPES

IS 784

REGD. OFF. & FACT.
BANK OF TAPI RIVER
ANJALE, TALUKA YAWAL DIST. - JALGAON.
☎ OFFICE : 224423,224424,224425
FACT : (02585) 326510
GRAM : TAPI PIPE BHUSAWAL - 425 201.
FAX:OFF: 02582-224426.

Ref. No. No. TPPL/ Mokhabardi/ 34 /2008

Date : 31.01.2008

To,

The Executive Engineer,
Ambhora lift Irrigation Division,
BHIVAPUR (Tas) DIST :- NAGPUR.

Subject: - Mokhabardi Lift Irrigation Scheme Tal. Bhivapur Dist:-Nagpur. Restricting the payment of M.S. Rising Main.

Reference:- Your office Marathi letter No.08/TC/08 Dated 29.01.2008

Dear Sir,

We hereby acknowledge the receipt of your above referred letter. We hereby deny the proposal to restrict the weight of steel plate of Rising Main to the extent of 14,375.50 Metric Ton.

It is sorry state of affairs that your proposal is exactly contradictory to the terms and conditions stipulated in the tender. We would like to invite your kind attention on the tender provision in volume – (I) of tender documents.

You will appreciate that design parameters in the tender are indicative and for guidelines. The tender offer is invited in 'C' tender form (Lump Sump Contract) i.e. Contractor's own design, drawing, Layout and the construction with system of their own choice to fulfill the system requirements.

I) You will appreciate that we have been the privileged by the tender conditions itself to prepare design, drawing, Layout and the construction with system of our own choice. It will not be out of place to mention that our system design, drawing and Layout is full - proof and will meet all the requirements stipulated in the tender.

a) Kindly refer **Page No. 30** "The items and quantity of the works will be on the basis of design and drawings prepared by the contractor and vetted by CDO Nashik "

b) Refer Page No. 42 in support of our justification fulfilling the conditions laid in Clause 1(A)

The design, drawing and Layout is vetted by the S.E.CDO Nashik & approved in the standing committee for pumping machinery and M.S. Pipes of Vidharbha Irrigation Development Corporation has given sanction to the changes made by us. Beside Chief Engineer Gosikhurd Project Water Resources Department Nagpur has also approved the vetted drawings & design submitted by CDO Nashik.

c) Refer **Page No. 77** in support of our justification for accurate cost of the component, the contractor has to make his own designs and drawings based on detailed survey and investigation of the site and design data mentioned.

d) Please refer **Page No. 176** wherein it is stipulated that " The Contractor / Consultant shall carry out the layout studies including cost economics

by examining all possible alternative to prepare detailed layout designs and drawings of all component. [Kindly refer related Tender (Volume – I) Pages No. 30, 42, 77 and 176.]

e) We have brought to your kind notice various provisions, Terms and conditions under this contract. You will appreciate that we have not isolated the terms and conditions of the contract. As such to restrict our payment on the basis of restricted weights of steel plates used for Rising Main dose not arise.

In view of this it is requested to kindly make it convenient to make the proposal at appropriate level and recommended to cancel incorrect Government decisions. Your early action in the matter will be appreciated.

Kindly allow us good time to execute the scheme with peaceful mind without any further disturbance.

If only one-way decision is to be made from your end for recovery then, we may have to take legal steps and forced to go in the court of Law.

Meanwhile thanking you,

Yours faithfully,

For Tapi Prestressed Products Ltd.

Copy submitted with compliments to Principal Secretary, Shri Gaikwad Saheb, Irrigation Departments, Mantralaya, Mumbai for information & necessary action.

Copy submitted with compliments to The Executive Director, Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur. for information and necessary action

Copy submitted with compliments to The Chief Engineer Gosikhurd Project Water Resource Department Nagpur for information and necessary action.

Copy submitted with compliments to The Superintending Engineer, Gosikhurd Lift Irrigation circle Ambadi Bhandara for information and necessary action.

जावक क्रं. ९८७३ /लेप मोखाबर्डी/२००८

कार्यालय, कार.....मयंता
आंभोरा उपसा सिंचन विभाग
भिवापुर.
दिनांकः- २६/०८/०८

प्रति,

तापी प्रिस्ट्रेड प्रॉडक्ट लि.
अंजाले ता. यावल,
जि. जळगांव.

विषय :- मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता. भिवापुर जि. नागपुर उर्ध्वनलिका.

संदर्भ :- आपले इंग्रजी पत्र क्रं. टि.पी.पी.एल./मोखाबर्डी/३४/२००८/दि. ३१/१/२००८.

आपल्या संदर्भिय पत्राच्या अनुषंगाने खालील बाबी आपल्या निदर्शनास आणण्यात येत आहेत

१) परिच्छेद क्रं. १ च्या संदर्भात :

प्रत्यक्षात १४३७५.५ मे.टन स्टीलचा वापर होत असल्याने एवढयाच परिमाणाचे भुगतान करण्याच्या कार्यवाहीस आपण असहमत होणे वस्तुस्थितीशी सुसंगत नाही.

२) परिच्छेद क्रं. २ च्या संदर्भात :

वरील स्टीलचे परिमाण कंत्राटाच्या अटीनुसार व प्रत्यक्ष स्टीलच्या वापरावर आधारीत असल्यामुळे याबाबत आपण खेद नमुद करणे वस्तुस्थितीचा विपर्यास करणारे आहे.

३) परिच्छेद क्रं. ३ च्या संदर्भात :

निविदेतील अटीनुसार कंत्राटदाराने संकल्पन (Design & Drawing) द्यावयाचे आहे पण हया संकल्पनाच्या आधारावर येणा-या परिमाणाला कलम ६ प्रमाणे कंत्राटाची किंमत कमी / जास्त करण्याचे प्रयोजन आहे.

४) परिच्छेद क्रं. ४ (I) च्या संदर्भात :

आपण सादर केलेले ड्रॉईंग व डिझाईन मध्यवर्ती संकल्प चित्र संघटनेने मंजुर केले आहे. पण हया मंजुरीनुसार परिमाणात घट किंवा वाढ होत असेल तर कलम ६ अन्वये कंत्राटाच्या किमतीत त्याप्रमाणात घट किंवा वाढ करण्याचे प्रयोजन आहे.

(a) पृष्ठ २९ वर नमुद सविस्तर डिझाईन हे परिशिष्ट - ४ (पृष्ठ १७६) व परिशिष्ट -१ (पृष्ठ २५ व २६) वर दिलेल्या परामीटरच्या आधारे करावयाचे आहे. कृपया यासाठी पृष्ठ ४२ वरील कलम १ (अ) पहावे त्यामुळे कंत्राटदाराने करावयाचे डिझाईन हे बदल करून नव्हे तर कत्रांटात नमुद पॅरामीटरच्या आधारे करावयाचे होते हे स्पष्ट आहे.हया संदर्भात आपल्या

निदर्शनास आणुन देण्यात येत आहे की, आपण उद्धृत केलेल्या करारनामाच्या कोणत्याही पृष्ठावर कंत्राटदाराने सादर केलेल्या संकल्पनानुसार परिमाणात होणारी घट किंवा वाढ हयास कलम ६ लागु होत नाही हे नमुद नाही.

(b) डिझाईन, ड्राईंग व लेआऊट आपण सुचविलेल्या आराखडयावर आधारीत असुन त्यास स्थायी समितीने मान्यता दिली आहे. तसेच मा. मुख्य अभियंता, यांनी मान्यता दिली असल्याने डिझाईन बदलामुळे कलम ६ (पृष्ठ ४३) आपोआप लागु झाला. मुळ डिझाईन मध्ये बदल झाल्याने कमी केलेले काम कत्राटाच्या शेड्युल दराने कमी करण्याची वा प्रदान करण्याची तरतुद आहे. सक्षम स्तरावरून मंजुरी प्राप्त करणे हा एक वेगळा भाग असुन डिझाईन मध्ये बदल झाल्यास कलम ६ नुसार कत्रांटाच्या रक्कमेत घट व वाढ लागु होणे हा तत्सबंधीचा दुसरा भाग आहे. त्यामुळे मंजुरी प्राप्त आहे म्हणुन कामात घट झाली तरी रक्कम कमी करता येत नाही असे आपले म्हणणे कत्रांट कलमाला धरून नाही.

(c) हया परिच्छेदात नमुद केलेले म्हणणे योग्य नाही. कारण पृष्ठ ७७ वर नमुद डिझाईन हे परिशिष्ट 'अ' मध्ये दिलेल्या 'क' पॅरामीटरवर आधारीत करावयाचे आहे हे पुन्हा स्पष्ट आहे. पृष्ठ क्रं. ७७ वर निरनिराळया घटकांची टक्केवारी दिलेली आहे व असेही स्पष्ट नमुद आहे की, कंत्राटदाराच्या संकल्पनानुसार या टक्केवारीत घटकनिहाय बदल करण्यात यावा याचाच अर्थ कलम ६ लागु आहे असा होतो.

(d) हया परिच्छेदात आपण नमुद केलेल्या मुदयावर पुन्हा स्पष्ट करण्यात येते की, पृष्ठ १७६ वरील परिच्छेद २.१ मध्ये दिल्याप्रमाणे परिशिष्ट अ मध्ये दिलेल्या (a) (b) (c) मध्ये नमुद व्याप्ती व पॅरामीटरच्या आधारावर खर्चातील काटकसरच्या विचारासह निष्कर्षाची पडताळणी करून डिझाईन करण्याबाबत स्पष्ट मार्गदर्शन केलेले आहे. हया परिच्छेद सबंधात आपल्या निदर्शनास आणुन देण्यात येते की, पृष्ट क्रं. १७६ व १७७ वर कंत्राटदाराने संकल्पन मंजुर करून घ्यावयाची पध्दत व त्यावर येणारा खर्च याचा उहापोह केलेला आहे. या ठिकाणी कुठेही संकल्पनातील बदलामुळे होणा-या वाढ किंवा घटला कलम ६ लागु होत नाही असे नमुद नाही.

(e) हया परिच्छेदात विचारल्यानुसार वर खुलासा केल्याप्रमाणे सर्व डिझाईन हया परिशिष्ट 'ए' व परिशिष्ट -४ मध्ये नमुद 'सी' पॅरामीटरच्या आधारावर करावे असे कत्रांट कलम १ (अ) मध्ये स्पष्ट अट आहे हे स्पष्ट आहे. त्यामुळे वरील अटी व शर्तीच्या बाहेर जाऊन डिझाईन मध्ये बदल केल्याने व मा. मुख्य अभियंता हयांनी मान्यता दिल्याने कलम ६ नुसार घट झाल्याने कामाचे प्रदानाचे शेड्युल कमी करण्यास बाध्य ठरते. कामातील घटाची रक्कम

डिझाईन किंवा ड्रॉईंग करण्याचा किंवा वर नमुद पॅरामीटर मध्ये जसे २५०० एम.एम. व्यास, १६ एम.एम. जाडी, ४ नळरांगा, व्हि.टी. पंप इत्यादी मध्ये बदल करण्याचा प्रश्नच येत नाही. कंत्राटात नमुद संकल्पनात बदलामुळे कलम ६ लागु झाल्याने कंत्राटाच्या शेडयुलचे टक्केवारीत बदल लागु होत आहे. त्यामुळे कंत्राटातील शेडयुल सुधारीत करून सक्षम स्तरावरून मंजुरी घेवून अतिप्रदान झालेल्या रक्कमाचे समायोजन पुढील देयकातुन करण्यात येईल करीता आपले माहितीस्तव सविनय सादर.

सहपत्रः- शुन्य

कार्यकारी अभियंता
आंभोरा उपसा सिंचन विभाग
भिवापुर.

प्रतिलीपीः- मा. अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ आंबाडी (भंडारा) हयांना माहितीस सविनय सादर.

तिलीपीः- उपविभागीय अभियंता, मोखाबर्डी उपसा सिंचन उपविभाग क्रं.१, भिवापुर हयांना माहितीस अग्रेषित.

TAPI PRESTRESSED PRODUCTS LTD.
MANUFACTURERS OF PRESTRESSED CONCRETE PIPES
IS 784

REGD. OFF. & FACT.
BANK OF TAPI RIVER
ANJALE, TALUKA YAWAL DIST. - JALGAON.
OFFICE : 224423,224424,224425
FACT : (02585) 326510
GRAM : TAPI PIPE BHUSAWAL - 425 201.
FAX:OFF: 02582-224425.

Ref. No. Date :

No.TPPL/Mokhabardi/ /2008 Date : 14/12/2008

To,
The Executive Engineer,
Ambhora Lift Irrigation Division,
Bhiwapur

Subject :- Construction of Mokhabardi Lift Irrigation Scheme, Tal. Bhiwapur (Tas), District Nagpur .... Rising Main (उर्ध्व-नलिका).

Reference :- (i). Your office letter in marathi vide letter No. 08/ TC/08 dated 29/01/2008.

(ii) Our office letter vide letter No. TPPL/Mokhabardi/ 34/2008 dated 31/01/2008

(iii) Your office letter in marathi vide letter No. 1873/ TC/Mokhabardi/2008 dated 26/02/2008.

Dear Sir,

(1) Our letter under reference No. 2 above which is a detailed reply to your letter under reference No. (i) and which letter is crystal clear. Inspite of the said clarifying letter it appears that you are bent upon to deduct the cost of alleged reduction is quantity of steel. Please note that such an action from your side will be against the provisions of terms of the accepted contract.

(2) As regards the contentions and avernments made in para No. 1 of your letter reference No. (iii) : the same are inconsistent with the accepted tender conditions. You are conveniently overlooking the fact that this tender under question is not an item rate tender i.e. B-1 or

B-2 type of tender. This tender is "C" type tender which is evident from the wordings indicating the name of work as under.

> "Construction of project of Turnkey basis in "C" tender form, which includes providing lowering, laying and jointing testing spirally welded M.S. pipes and specials for Rising, main, providing and erecting pumping machinery, installation of Transformer, construction of switch yard, including all allied civil, mechanical and electrical works, survey, designs and drawings including commissioning and testing of entire scheme including maintenance etc. complete".

(3) As regards the contents and averments made in para No. 2 in your office letter under reference No. (iii) are misfounded; misleading and against the terms of the accepted agreement (contract). In the type of Turnkey project and "C" form of tender which is a Lump-sum contract and not on item rate contract there is no question of reducing the amount of bill for alleged reduction in quantity of steel, particularly in the case when the design was approved and sanctioned by the competant authority. No specified tonnage of steel was specified for use in pipes for rising main and as such there is no question of using less quantity of steel ; and hence when our design of the rising main gives requisite discharge ; the proposal of reduction of cost of steel is not permissible; and would be against the terms of accepted tender agreement.

(4) As regards the contentions and averments made in para No. 3 & 4 appear to have been based on wrong interpretation of clause 6 as well as clause 1(A). The clause 6 itself is irrelevant to the clauses of the tender. You will appreciate that nowhere specific quantities and rates are given and it is whole work based on contractor's own design of his choice. The system should be such that it should lift the design discharge, and transmit through required dia. of pipes at the delivery location.

The Clause 1(A) clearly provides for

"Contractor's own Designs, drawings duly vetted by C.D.O. including modifications thereof.

Whilst the clause - 6 provides for the power of alteration / additions in design and drawing, it is to be applied only in exceptional cases when the design made by the contractor do not meet the required criteria.

The provisions in 1(A) provides for modifications in the design; which stage is before the drawings and designs are submitted to C.D.O. for due vetting or approval.

Whilst the provisions in clause No. 6 empower the Chief Engineer or Engineer Incharge to make alteration or Additions in the designs and drawing after preparation and submission to C.D.O. for approval by the Contractor. Thus the Chief Engineer or the Executive Engineer are empowered to alter or add to designs after their approval by C.D.O.

Hence in the case in hand the modification was proposed in design and drawing by the contractor keeping in view the requirec discharge as per parameters which is duly maintained and the same has been duly vetted by C.D.O.

Neither the Chief Engineer nor the Executive Engineer has ever altered the design vetted by C.D.O. nor made any addition to the same. As such the interpretation of clause 1(A) and clause No. 6 made by you are totally incorrect.

(5) The contents and averments in para No. 5 of your letter referral above or no. (iii) under reference, are totally misconceived and not acceptable to us. There is no condition in the contract ; which is "C" type tender ; which provides for reduction of the cost even though the designs fully cater for the requisite discharge of water.

It shall always be the endevour of the contract to prepare economic

design. The designs and drawing prepared and submitted to C.D.O. for due vetting were duly vetted by the C.D.O. and as such now you are legally stopped to take such an action to adjust the cost of steel alleged to have been used in less quantity. What is required is the requisite discharge of water and not the number of rows of pipes.

(6) The contents and averments made in para No. 6 of your letter under reference No. (iii) above are mis conceived and hence not acceptable to us. "No work no Pay" is not applicable when we have already done the work.

The "C" type tenders are meant & provide for contractors own designs which are subjected to due vetting by C.D.O. Hence the question to any saving of steel to be adjusted / reduced from the R.A. Bill does not arise.

(7) Please refrain from reducing or adjusting the cost of 3498.5 M.T. of steel from the Running Bills payable to us. If you do so, please note that your such action will not only be correct, but it will hamper the progress of the work. Considering the huge quantity of work ; it is our sincere desire to accelerate the work so that the work is completed within stipulated time; and hence we expect similar co-operation from you side, rather than initiating such coercing action which will render us helpless to proceed with the work with full swing.

Thanking you in anticipation and expecting full co-operation from you, we assure you our sincere and painstaking efforts to complete the work within stipulated time limit.

Yours faithfully,

For Tapi Prestressed Products Ltd.,

Director

Copy submitted with compliments to the Executive Director Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur.

It is sorry state of affairs that the work being executed by us on 'C' tender form i.e. contractor over design duly valied by the CDO, Nashik. Thus to apply clause No.6 is irrelvant to other clause, of 'C' Tender. You are therefore requested to kindly intervene in the matter. Your judicious decision in the matter is solicited.

Encl :- Supporting documents.

Copy submitted to the Chief Engineer, Gosikhurd Irrigation Project Circle Nagpur for information and necessary action.

Supporting documents and important clause relevant to 'C' tender are submitted herewith for favour of your perusal and ready reference please.

Encl :- Documents as above.

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ,

(महाराष्ट्र शासनाचा अंगीकृत उपक्रम)
सिंचन सेवा भवन, सिव्हील लाईन्स, नागपूर.
फॅक्स - (०७१२-२५५०७९६) ☎ २५६०७४९
E-mail - vidc@dataone.in

पत्र क्र./ ६२ /विपाविम/का.तां.१/मोखाबर्डी उसिंयो/निविदा/०९ दिनांक :-५/१/०९

प्रति,
सचिव (जसं)
जलसंपदा विभाग,
मंत्रालय, मुंबई-३२.

(लक्षवेध : श्री. चं.द. तरगे, शासनाचे कक्ष अधिकारी)

विषय : मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता. भिवापूर जिल्हा नागपूर उर्ध्व नलिका

संदर्भ : (१) शासनाचे गोपनिय पत्र क्र.संकीर्ण-२००७/(५०८/२००७)/मोप्र-२, दिनांक ३१.१२.२००७.
(२) महामंडळाचे गोपनीय पत्र क्र.१८९/विपाविम/कातां./मोखाबर्डी/२००७, दिनांक ११.१.२००८ तसेच क्र.२२०, दिनांक १६.१०.२००८
(३) शासन पत्र क्र.मोउसी.२००८/(५४२/२००८)/मोप्र.२, दि.१०.११.२००८

१ मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेच्या पंपगृहाच्या सर्वसाधारण आराखड्यास दि.७.१२.२००० च्या स्थायी समिती (पयंस) च्या बैठकीत मान्यतेची शिफारस करण्यात आली. व स्थायी समितीने मान्य केल्यानुसार उर्ध्वगामी नलिकेचा सर्वसाधारण आराखडा, संकल्पने मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक द्वारे दि. ३०.६.०३ अन्वये प्राप्त झालीत.

२ या योजनेकरिता उर्ध्वनलिकेची मांडणी व पुरवठ्यासह संलग्नीत स्थापत्य कामासोबत, पंपींग मशिनरी व संलग्न संयंत्रे तसेच स्वीचयार्ड उपकरणांची कामे Turn Key बेसीसवर करण्याचे नियोजन करण्यात आले. पंपींग मशिनरी व संलग्न संयंत्राच्या कामाच्या अंदाजपत्रकास मुख्य अभियंता (यांत्रिकी) जलसंपदा विभाग, नाशिक व योजनेकरिता १३२ के.व्ही. कळयंत्र प्रांगणाचे अंदाजपत्रकास मुख्य अभियंता (विद्युत) जलसंपदा विभाग, मुंबई यांनी तांत्रिक मंजूरी प्रदान केली.

आराखड्यानुसारच योजनेच्या उर्ध्व नलिका पुरवठा, मांडणी व इतर संलग्न कामाच्या अंदाजपत्रकास 'क' प्रपत्रावर (Turn Key बेसीस) देण्याचे प्रयोजन असल्याने प्रशासकीय दृष्टीकोनातून वरील कामाच्या (स्थापत्य, यांत्रिकी व विद्युत) एकत्रित अंदाजपत्रकास दि.१४.३.०६ अन्वये मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी तांत्रिक मंजूरी दिली. त्यानुसार क्षेत्रीय स्तरावर 'क' प्रपत्रावर निविदा बोलाविण्यात आल्या व त्यानुसार मे. तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्राडक्ट लि. जिल्हा जळगांव यांचे सोबत करारनामा क्र. सी-१/डीएल/२००६-०७/ दि. ६.७.०६ अन्वये करण्यात आला.

'क' निविदेच्या व्याप्तीत व तरतूदीनुसार कंत्राटदाराला स्वतःचे संकल्पनांवर आधारित योजना तयार करण्याची मुभा असल्यामुळे कंत्राटदाराने तयार केलेल्या उर्ध्व नलिका आरखडा व संकल्पनास निविदेतील अटी व शर्ती प्रमाणे मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक द्वारे दि.७.१०.०६ अन्वये मूल्यार्पण करण्या[redacted]ने.

सदर संकल्पनात कंत्राटदाराने मुळ मंजूरी प्राप्त आराखड्यातील रचनेत बदल केलेले असल्याने म.सं.चि.सं. यांचे दि. ७.१०.०६ चे अहवालानुसार मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी संकल्पनास दि.१३.१०.०६ अन्वये मान्यता कळविली आहे.

स्थायी समितीच्या (पयंस) दि. ८.११.०६ व दि. २२.१२.०६ च्या संपन्न बैठकीत, उर्ध्व नलिका २७०० मी.मी. व्यासाच्या ३ रांगा व १६ मी.मी. जाडी करिता मान्यता देण्यात आली.

उर्ध्व नलिकेची परिमाणे खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्रं.	बाब	मूळ आराखड्यानुसार	'सी' निविदे अंतर्गत कंत्राटदाराच्या संकल्पनेप्रमाणे
१)	उर्ध्वनलिका व्यास	२५०० मी.मी.	२७०० मी.मी.
२)	नलिकेच्या रांगा	४	३
३)	नलिकेची जाडी	१६ मी.मी.	१६ मी.मी.
४)	नलिकेची लांबी	४५०० मी. (एक रांग)	४४७० मी. (एक रांग)
५)	घनता	७.८५ मे.टन/घ.मी.	७.८५ मे.टन/घ.मी.
६)	वजन	०.०९९३ मे.टन/मी.	१.०७२ मे.टन/मी.
७)	एकुण वजन	१७८७४ मे.टन	१४३७५.५ मे.टन

संदर्भिय पत्रान्वये शासनाने ऊर्ध्व नलिकेची परिमाणे म.सं.सं. कडील मूळ संकल्पनान्वये व आराखडयाप्रमाणे ठेवण्यात यावी, स्थायी समितीच्या निर्णयाप्रमाणे ऊर्ध्व नलिकेचे पाईप्सचे बांधकामास सुरुवात झाली असल्यास त्यामुळे होणाऱ्या परिमाणातील घटाची रक्कम कंत्राटातून कमी करण्यात यावी, या कामाची देयके अदा केल्यास ती एकरकमी वसूल करण्यात यावी. तसेच निविदा मंजूर झाल्यानंतर प्रत्यक्ष काम करतांना मूळ अंदाजपत्रकीय आराखडयातील बदलाची कारणमिमांसा व उपरोक्त बाबीसंबंधी अहवाल सादर करण्यात यावा असे निर्देश दिले.

त्याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहे.

उपरोक्त कामाची निविदा ठोक "क" प्रकारची असून त्यामुळे कंत्राटदारातर्फे स्वतःच्या संकल्पनावर आधारित व सक्षम स्तरावर मान्यता प्राप्त करुन घेऊन निविदेअंतर्गत नमूद काम,

ठराविक रकमेच्या (रु.२२४३७ लक्ष) मर्यादेत पूर्ण करणे अभिप्रेत आहे. निविदा प्रपत्र पृ.२५, परिच्छेद ३ नुसार योजना पूर्ण करुन लाभान्वित करण्यासाठी आवश्यक स्थापत्य, यांत्रिकी व विद्युत कामाचा समावेश आहे. त्यात पहिल्या टप्प्याअंतर्गतचे बांधकामात (१) कामाच्या विविध घटकांचे संकल्पन व रेखाचित्रे तयार करणे व सक्षम स्तरावरुन मंजूर करुन घेणे (२) (अ) २५०० मि.मि., १६ मि.मि. जाडीच्या एम.एस.पाईपची २ रांगाची ४.५० कि.मी. लांब ऊर्ध्वनलिका टाकणे (ब) मॅनीफोल्ड व्हॉल्व्ह, जलप्रतिघात यंत्रणा, सर्व्हिस रोड, ऊर्ध्व-नलिकेवरील विविध बांधकामे, १५०० एचपी च्या १७ पैकी ९ पंपाचा पुरवठा व उभारणी करणे, सर्व विद्युत विषयक कामे, स्विच यार्ड इरीगेशन स्विचयार्ड व पंपगृहातील ९ पंपाकरिता आवश्यक ट्रान्समिशन लाईनची उभारणी करणे तथा वरील सर्व कामाची चाचणी व पडताळणी करणे अंतर्भूत आहे. दुसऱ्या टप्प्यांतर्गतच बांधकामात उर्वरित २ रांगाच्या एम.एस.पाईप २५०० मि.मि. व्यासाच्या १६ मि.मि. जाडीच्या ऊर्ध्व नलिकेचे आवश्यक व्हाल्व्ह व जलप्रतिघात यंत्रणेसह बांधकाम व उर्वरित ८ पंपाचा पुरवठा व उभारणी व इतर यांत्रिकी व विद्युत विषयक कामाचा समावेश आहे. स्थायी समितीच्या (प.यं.सा) अहवालात नमूद खालील पॅरामिटर्स उपरोक्त विविध घटकांच्या संकल्पनासाठी विचारात घ्यावे असे नमूद केले आहे.

१. विसर्ग - ३५ घ.मी./सेकंद

२. ऊर्ध्व नलिका व्यास — २५०० मि.मी.

३. नलिकेची जाडी — १६ मि.मी.

४. नलिकेच्या रांगा — ४

५. नलिकेची लांबी — ४५०० मि.मि.

६. पंप संख्या — १७ (१५०० एचपी प्रत्येक)

निविदेतील सविस्तर सूचना :- परिशिष्ट "अ" मुद्दा-४ : D – Scope of work च्या तळ टिपमध्ये नमुद केल्याप्रमाणे "परिशिष्ट V येथे ठळक वैशिष्टे जोडलेली आहेत. त्यातील कामातील बाबी व कामाचे स्वरुपात मंजूर संकल्पने व क्षेत्रीय आवश्यकतेनुसार बदल संभवतात" असे नमूद आहे.

निविदा प्रपत्राच्या पृ.३१ परिच्छेद ७ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे कंत्राटदाराने तयार केलेले संकल्पन व रेखाचित्रे म.सं.सं.कडून मूल्यांकण करुन घेऊन बांधकाम करणे अपेक्षित आहे.

निविदेच्या पृ.१७९-१८०-१८१ मध्ये संकल्पन करावयाच्या विविध घटकांची स्थूल स्वरुपाची यादी व ठळक वैशिष्टे नमूद आहेत. त्यात thickness and diameter of Rising Main चा अंतर्भाव आहे. निविदेच्या पृ.१३९ वर (परिच्छेद ४१) निविदेत दर्शविलेली परिमाणे indicative

असल्याचे नमूद आहे. च सवि संकल्पनेमुळे यात सुधारणा होणे अपेक्षित असल्याचे नमूद झाले आहे. म्ह या नि तंतर्गत कामांत ऊर्ध्व नलिकेचा व्यास व जाडी यांचे सविस्तर संकल्पन कंत्र ाने कर त्याचे परिमाणात बदल होणे अभिप्रेत आहे हेच स्पष्ट होते. निविदेच्या पृ.७९ नम ११ र अशा सर्व बदलामुळे संभवणारे आर्थिक परिणाम विचारात घेऊन कंत्राटद त्याचा दे देणेबाबत नमूद आहे.

पृ.४२ कलम १(ः प्रमाणे न व रेखाचित्रे कंत्राटदाराने स्वखर्चाने व स्वतःचे जबाबदारीवर तयार कर ची असू सं.सं. कडून तपासून घेऊन संबंधीत मुख्य अभियंतानी (स्थापत्य/यांत्रिकी/विद्यु ंजूर क ची आहेत. तसेच सर्व संकल्पनाना म.सं.सं. कडून मूल्यार्पण करावयाचे आ

निविदा पृ.२९ D-S of wo तळटीप, पृ.१७०-१८०-१८१ वरील तपशिल पृ.१३९ वरील परिच्छे ४१, पृ. वरील ११ इत्यादी तरतूदी पाहता या प्रकरणी कामाच्या निविदेअंतर्गत नमूद व्या कंत्राट अपेक्षित संकल्पने करुन, त्यास सक्षम स्तरावरील मंजुरी घेऊन करुन काम असल्य पष्ट होते.

परिशिष्ट चार मधी ामिटर्स ाधार घेऊन सविस्तर संकल्पन करुन कंत्राटदाराने त्याच्या जबाबदारीवर क रावयाच हे. निविदा प्रपत्रातील पृ.७७ वरील 'Schedule of Payment' Part-I तक ील त ध्ये निर्देशित काम निहाय किंमत ही ढोबळ असून अचूक किंमतीसाठी/येण खर्चासा त्राटदाराने स्वतःचे सर्वेक्षण, संकल्पन करुन त्यास म.सं.सं. कडून मूल्यार्पण न ठरा असे स्पष्टपणे नमूद आहे. निविदेच्या व्याप्तीतील कामाचे सविस्तर संकल्प न बदल होणारी वाढ/घट मुळे होणारी आर्थिक वाढ/बचत अदा करणे/ वसूल च बाबत दात कोणतीही तरतूद नाही. त्यामुळे शासनाने ३१.१२.२००७ चे पत्राने ता एक आदेश रद्द करावा असे प्रस्तावित करण्यांत येत आहे.

"मुळ प्रत मा.कार्यकारी नक यां न्य"

कार्यकारी संचालक, करिता
विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ,
नागपूर.

प्रत :-

१. मुख्य अभियंता, र र्द प्रक लसंपदा विभाग, नागपूर
२. अधीक्षक अभियंत सीखुर्द सिंचन मंडळ, अंबाडी (भंडारा)
३. कार्यकारी अभियंत भोरा उ सिंचन विभाग, भिवापूर.

महाराष्ट्र शासन

गोपनीय
क्र. संकीर्ण-२००९/(४९/२००९) मोप्र-२

जलसंपदा विभाग,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक - २३.०२.२०१०

प्रति,

कार्यकारी संचालक,
विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ,
नागपूर

विषय :- मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता. भिवापूर जि. नागपूर तापी प्रिस्टेस्ड प्रॉडक्ट प्रा.लि. अजाळे, जि.जळगांव यांचेशी करारनामा क्रमांक सी-१/डीएल/२००६-०७, दिनांक ६.७.२००६ अन्वये दिलेली उर्ध्वनलीकेकरीता पाईप पुरवठा, मांडणी, पंपींग मशीनरीचा पुरवठा, उभारणी व संलग्न विद्युत व स्थापत्य कामे इत्यादी

संदर्भ - १. शासन पत्र क्रमांक संकीर्ण २०००/(५०८/२००७)मोप्र-२,दि. ३१.१२.२००७
२. शासन पत्र क्रमांक संकीर्ण २००९/(४९/२००९)मोप्र-२, दि. २८.०५.२००९
३. शासन पत्र क्रमांक संकीर्ण २००९/(४९/२००९)मोप्र-२, दि. १९.०६.२००९

विषयांकीत प्रकरणी संदर्भ क्रमांक १ येथील शासन पत्रान्वये वसुलीची कार्यवाही करण्याबाबत सूचना देण्यात आलेल्या होत्या. तथापि संदर्भ क्रमांक ३ अन्वये सदर वसुलीस, संदर्भ क्रमांक २ अन्वये नियुक्त एकसदस्यीय चौकशी समितीचा निर्णय लागेपर्यंत, स्थगिती देण्यात आली होती.

सदर स्थगिती आता उठविण्यात येत असून सोबतच्या अहवालातील निष्कर्षाच्या अनुषंगाने कंत्राटदारास अतिप्रदान झालेल्या संकल्पचित्रातील बदलामुळे स्टीलमधील (३४९८.५० मे.टन) बचतीची एकूण रक्कम व्याजासह वसुल करावी त्याचप्रमाणे उर्ध्व वाहिनीच्या संकल्पन बदलामुळे लोखंडाच्या प्रमाणातील घटीमुळे व चार रांगांऐवजी तीन रांगा केल्यामुळे प्रस्तुत कामाशी संबंधित खोदकामासह अन्य सर्व बाबींची बचत/वाढ लक्षात घेऊन एकत्रितपणे निव्वळ वसुली करण्याची कार्यवाही महामंडळ स्तरावर तात्काळ करुन केलेल्या कार्यवाहीचा अनुपालन अहवाल शासनास सादर करण्यात यावा.

तसेच सदर प्रकरणी सोबत जोडण्यात आलेल्या दोन्ही अहवालात आढळलेल्या प्रत्येक त्रुटी/अनियमिततेबाबत संबंधित जबाबदार क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांविरुध्द प्रारुप दोषारोपपत्रासह सविस्तर चौकशी प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात यावा.

सोबत:-
१. श्री. ह.य.कोळवले, एक सदस्यीय समिती अहवाल छायांकित प्रत
२. श्री.संजय दहासहस्त्र, एक सदस्यीय समिती समिती
अहवाल छायांकित प्रत

(मु.कि.वैरागडे)
शासनाचे उप सचिव

जावक क्र. / २३९७/मुअगोप्र/निशा/तापी प्रिस्ट्रेड/२०१०

मुख्य अभियंता यांचे कार्यालय
गोसीखुर्द प्रकल्प जलसंपदा विभाग,
नागपूर
दिनांक :- १७.०७.२०१०

प्रति,

अधीक्षक अभियंता,
गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ,
अंबाडी (भंडारा)

विषय :- मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता. भिवापूर जि. नागपूर तापी प्रिस्ट्रेड प्रॉडक्टस् लि. अंजाळे जि. जळगांव यांचेशी करारनामा क्र. सी-१/डीएल/२००६-०७ दि.६.७.२००६ अन्वये दिलेली उर्ध्व नलिकेकरीता पाईप पूरवठा, मांडणी पंपींग मशिनरीचा पुरवठा उभारणी व संलग्न विद्युत व स्थापत्य कामे इ.

संदर्भ :- आपले कार्यालयीन गो. पत्र क्र.२२५/लेशा/निली/१० दिनांक १७.७.२०१०

संदर्भिय पत्राव्दारे प्राप्त सुधारित संकल्पनानुसार Revised schedule of payment चा प्रस्ताव सर्वसाधारणपने योग्य आढळतो, तरी संबंधीत कंत्राटदाराचे संमतीपत्र घेऊन प्रस्ताव मंजूरीसाठी प्रदेश कार्यालयास त्वरीत सादर करावा.

सहा.मुख्य अभियंता
गोसीखुर्द प्रकल्प जलसंपदा विभाग
नागपूर

(मुळ प्रत मु. अ. यांना मान्य)

प्रतिलीपी :- कार्यकारी अभियंता, आंभोरा उपसा सिंचन विभाग, भिवापूर यांना माहिती व आवश्यक कार्यवाहीस्तव अग्रेषित.

जावक क्र. / १९६८ /नि.लि./१०.

आंभोरा उपसा सिंचन विभाग , भिवापूर.

दिनांक : १९/८/२०१०

प्रति ,

मे. तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्रॉडक्ट लिमिटेड
अंजाळे , ता. यावल ,
जिल्हा – जळगांव

विषय : मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना ता.भिवापूर जि. नागपूर मे. तापी प्रिस्ट्रेस्ड प्रॉडक्टस लि अंजाळे जि. जळगाव यांचेशी करारनामा क्रं. सी-१/डीएल/२००६-०७ दि. ६.७.२००६ अन्वेय दिलेली उर्ध्व मलिकेकरिता पाईप पुरवठा , मांडणी पंपींग मशिनरीचा पुरवठा उभारणी व संलग्न विद्युत व स्थापत्य कामे इ.

संदर्भ : १) महाराष्ट्र शासन , जलसंपदा विभाग , मंत्रालय मुंबई , यांचे गोपनीय पत्र क्रं. संकीर्ण २००९/(४९/२००९) मो.प्र. (२) दिनांक २३.०२.२०१०
२) मा. मुख्य अभियंता , गोसीखुर्द प्रकल्प , जलसंपदा विभाग , नागपूर यांचे पत्र क्रं. २३९७/मुअगोप्र/निशा/तापी/२०१० दिनांक १७.०७.२०१०

---०००---

विषयांकित कामाबाबत संदर्भिय शासन पत्रानुसार अतिप्रदान झालेल्या रक्कमेची वसुली करण्याचे आदेश प्राप्त झाले आहेत. त्याअनुषंगाने संदर्भिय पत्र क्रं. २ नुसार सुधारित संकल्पनानुसार Revised Schedule of Payment ला तत्वतः मंजूरी दिलेली आहे. मुख्य अभियंता यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार Revised Schedule of Payment आपल्या संमतीसाठी आपणाकडे पाठविण्यांत येत आहे. त्याला आपली संमती द्यावी. ही विनंती.

सुधारित संकल्पनानुसार Revised Schedule of Payment प्रमाणे कमी झालेली व प्रदान करण्यांत आलेली फरकाची रक्कम रु. १६,९३,७४,९९६/- वसुल करण्यांत येत आहे. करिता आपले माहितीसाठी सादर.

सहपत्र : १) Revised Schedule of Payment

कार्यकारी अभियंता,
आंभोरा उपसा सिंचन विभाग,
भिवापूर

प्रतिलिपी : मा. कार्यकारी संचालक , विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ , नागपूर यांना माहितीस्तव सविनय सादर.

प्रतिलिपी : मा. मुख्य अभियंता , गोसीखुर्द प्रकल्प , जलसंपदा विभाग , नागपूर यांना माहितीस्तव सविनय सादर.

प्रतिलिपी : मा. अधिक्षक अभियंता, गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळ, आंबाडी (भंडारा) यांना माहितीस्तव सविनय सादर.

43. The petitioner has not approached either this Hon'ble Court or the Hon'ble Supreme Court of India any time before in the subject matter of this petition.

44. The petitioner has no other alternative remedy, none equally efficacious, but to approach this Hon'ble Court under its extraordinary writ jurisdiction under Article 226 of the Constitution of India.

P R A Y E R

The petitioner therefore most respectfully prays that this Hon'ble Court may kindly be pleased to issue a writ in the nature of mandamus or any other appropriate writ, order or direction and:-

(A) Quash and set aside the impugned communication dated 27.05.2009 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to the petitioner; the impugned communication dated 23.02.2010 addressed by Respondent No. 1 - State of Maharashtra to Respondent No. 2 – Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur and the

impugned communication 19.07.2010 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to petitioner (Annexures "U", "ZA", and "Z" respectively) ;

(B) Restrain the respondents from recovering any amount from the petitioner pursuant to the impugned communication dated 27.05.2009 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to the petitioner; the impugned communication dated 23.02.2010 addressed by Respondent No. 1 – State of Maharashtra to Respondent No. 2 – Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur and the impugned communication 19.07.2010 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to petitioner (Annexures "U", "ZA", and "Z" respectively) ;

(C) During the pendency and final disposal of this petition, stay the effect, operation and

implementation of impugned communication dated 27.05.2009 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to the petitioner; the impugned communication dated 23.02.2010 addressed by Respondent No. 1 - State of Maharashtra to Respondent No. 2 – Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur and the impugned communication 19.07.2010 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to the petitioner and further restrain the respondents from making any recovery from the petitioner pursuant to impugned communication dated 27.05.2009 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division, Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to the petitioner; the impugned communication dated 23.02.2010 addressed by Respondent No. 1 -- State of Maharashtra to Respondent No. 2 – Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur and the impugned communication 19.07.2010 addressed by Respondent No. 5 - Executive Engineer, Ambhora Lift Irrigation Division,

Bhivapur, Tahsil Umred, District Nagpur to petitioner (Annexures "U", "ZA", and "Z" respectively);

(D) Ad interim relief in terms of prayer clause (C);

(E) Costs of this petition be saddled on the respondents; and

(F) Grant any other relief and issue such other suitable directions as this Hon'ble Court deems fit and proper in the facts and circumstances of the case.

NAGPUR :

Dated : 26.07.2010.

ADVOCATE,
COUNSEL FOR PETITIONER.

.....

NOTE : The petitioner has not filed true translated copies of Marathi documents along with the petition, but undertakes to file the same at the time of hearing or as and when directed by this Hon'ble Court and hence the filing of the true translated copies

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY
NAGPUR BENCH, NAGPUR
Writ Petition No. 3560/2010

M/s Tapi Prestressed Products Limited .vs.The State of Maharashtra, through Department of Irrigation, Mantralaya Madam Cama Road, Mumbai 32 and others.

Notes, Office Memoranda of Coram, appearances, Court's orders or directions and Registrar's orders.	Court's or Judge's Orders.
Mr. A.A.Naik, Advocate for the petitioner. Mrs. Dangre, Addl. G.P. For R-1. Mr. S.G.Jagtap, Advocate for R-2 to 5. **CORAM : S.A.BOBDE & MRS. MRIDULA BHATKAR,JJ** **DATE : 08.10.2010.** Parties agree that the dispute between them may be resolved by arbitration. Parties further agree that the Arbitration Panel shall consist of Mr. Dhananjay Vithhalrao Dhawad, the Secretary, Road, Public Works Department, Mantralaya Mumbai 32 and two arbitrators appointed by both the parties each. The Arbitrators shall be one Shri Anand Shridhar Upasani, Retired Executive Engineer, Maharashtra Jeevan Pradhikaran appointed by the Petitioner and Shri S.M.Upase, Chief Engineer (ID), Pune appointed by VIDC. No party has any objection to the above. The petition is disposed of. **JUDGE** **JUDGE**	

Court of Bombay
Certified Copy
Ordinary Side, Nagpur Bench, Nagpur

P-1

Copying Application No. 13/02/E/2010
Copying Charges 07=00
Comparing Charges
Total Rs. 07=00
Total in words Rs. Seven only
paise only
12/10/2010
Asstt. (Copying Section)

Copy Applied on 11/10/2010
Copy ready on 13 OCT 2010
Copy delivered on 13/X/2010
12/10/2010
Asstt. Copying Sect

True Copy
12/10/10
Assistant Registrar
High Court of Bombay
Bench at Nagpur

115
12/10

HIGH COURT OF BOMBAY, NAGPUR BENCH

D.D. NO. 8525/10 DATE : 9/12/10

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY : NAGPUR BENCH

URGENT

NAGPUR :

CIVIL APPLICATION NO. 3045/2010

IN

WRIT PETITION NO. 3560/2010 (D).

8432/10

M/s. Tapi Prestressed Products Ltd., Nagpur, through its Chief Executive Officer. ..PETITIONERS

-Versus-

The State of Maharashtra & others. ..RESPONDENTS

Copy forwarded with compliments to :

R-1) The State of Maharashtra, through Department of Irrigation, Mantralaya, Madam Cama Road, Mumbai-400 032.

R-2) Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur having its office at Sinchan Seva Bhawan, Civil Lines, Nagpur.

R-3) The Chief Engineer, Gosikhurd Project, Water Resource Deptt. C/o Vidarbha Irrigation Development Corpn., Nagpur having its office at Sinchan Seva Bhawan, Civil Lines, Nagpur.

R-4) Superintending Engineer, Gosikhurd Lift Irrigation Circle, Ambadi, Tah. & Distt. Bhandara.

R-5) Executive Engineer, Ambhora Lift Iffigation Division, Bhivapur

Shri A.A.Naik, Adv. for the petitioner has filed Civil Application No. 3045/2010 for modification of order dated 8.10.2010 passed by Hon'ble Justice Shri S.A.Bobde & Mrs.Mridula Bhatkar, with an intimation that upon hearing : Shri Naik, Adv. for petitioner, Shri Thakare, AGP for R-1 & Shri Jagtap, Adv. for R-2 to 5.

The Court passes the following order.

CORAM : S.A.BOBDE & P.D.KODE, JJ.

DATED : 3.12.2010.

Heard learned counsel for the parties.

By consent of the parties, instead of Mr.Anand Shridhar Upasni, the Arbitrator to be appointed by the petitioner shall be Mr.R.G.Kulkarni, Secretary (Retired), Irrigation Department.

Order accordingly.

The above Court's order be carried out accordingly.

Witness Shri Mohit Shah, Chief Justice at Bombay, aforesa this 3rd December, 2010.

Typed by :

Checked by : Mrs. Gurve/Tiwari

**Tahsil Umred, Distt.Nagpur.

By the Court,

Assistant Registrar

विवरणपत्र क्र. ४

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर

गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्प

ता. पवनी जि. भंडारा

लोकलेखा समितीची बैठक

दि. ३०/५/२०१२

गोसीखुर्द प्रकल्प

ता. पवनी **जि. भंडारा**

लोकलेखा समितीची बेठक

१.००	सर्वसाधारण माहिती :	महाराष्ट्र राज्यातील भंडारा जिल्हयातील पवनी तालुक्यामध्ये वैनगंगा नदीवर भंडारा शहराच्या दक्षिणेस ४५ कि.मी. अंतरावर गोसीखुर्द गावाजवळ या प्रकल्पाचे मुख्य धरण बांधण्यांत येत आहे. या प्रकल्पाचे उदघाटन तत्कालीन पंतप्रधान राजीव गांधी यांनी दि. २२/०४/१९८८ रोजी केले. केंद्र शासनाने या प्रकल्पास राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणुन मान्यता दिली आहे. या प्रकल्पांतर्गत एकूण २,५०,८०० हेक्टर सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे. यापैकी १,६४,९०८ हे. प्रवाही सिंचनाव्दारे व ८५,८९२ हे. उपसा सिंचनाव्दारे आहे. या प्रकल्पामुळे भंडारा, नागपूर व चंद्रपूर जिल्हयात अनुक्रमे ८९,८५६ हे., १९४८१ हे. व १,४१,४६३ हे. सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे. या प्रकल्पामध्ये ११४६ द.ल.घ.मी. (४०.४७ टि.एम.सी) पाणी साठा करण्यात येणार असून, आसोलामेंढा तलावामध्ये ३१३ द.ल.घ.मी. (११.१० टि.एम.सी) पाणी साठा करण्यात येणार आहे, आणि एकूण पाणी वापर १६३४ द.ल.घ.मी (५७.७० टि.एम.सी) प्रस्तावित आहे. **केंद्रिय जल आयोग मान्यता :** प्रकल्पाच्या सन २००५-०६ च्या दरसुचीवर आधारीत रु. ५६५९.०९ कोटी किंमतीच्या व्दितीय सुधारीत अंदाजपत्रकास विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळाचे पत्र क्र. विपाविम / कातां-१ /३९५८/ द्वितीय सुप्रमा / (५५/२००७) / ०७, दि. ०१/११/२००७ अन्वये मान्यता प्रदान झाली आहे. प्रकल्पाच्या, सन २००७-०८ च्या दरसुचीवर आधारीत रु. ७७७७.८२४ कोटी किंमतीच्या सुधारीत अंदाजपत्रकास केंद्रिय जल आयोग, नवी दिल्ली च्या तांत्रिक सल्लागार समितीच्या दि.

		२७/०२/२००८ रोजी झालेल्या ९२ व्या बैठकीत मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे. **पर्यावरण मान्यता :** प्रकल्पास पर्यावरण व वन मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांनी त्यांचे पत्र क्र. (इंग्रजी) जे ११०१६ (७) / ८४ - ईएन ५ / आय ए दि. ३ /२ /१९८८ द्वारे काही अटीच्या अधिन राहून मान्यता दिलेली आहे. **वनजमिन मान्यता :** प्रकल्पाच्या २९६१.१०२ हे. वनप्रस्तावास वन व पर्यावरण मंत्रालय, नवी दिल्ली व्दारे दि. १९/०२/१९८८ रोजी मान्यता प्रदान करण्यात आली. यामध्ये धरण / बुडीत क्षेत्राकरिता १४८७.६१ हे. व उजव्या कालव्या करिता १४७३.४९२ हे. वन जमिनीचा समावेश होता. प्रकल्पाच्या बुडीत क्षेत्रातील गावालगतच्या काही जमीनी हया झुडपी जंगल म्हणून नोंदलेल्या होत्या. त्यांचा प्रस्ताव केंद्र शासनास सादर करण्यात आलेला आहे हया सुधारीत प्रस्तावानुसार ७१३.१२७ हेक्टर क्षेत्र निर्वनीकरणास केंद्र शासनाव्दारे मे-२००८ मध्ये मान्यता प्राप्त झाली.
२.००	प्रकल्पांतर्गत घटक व सद्यःस्थिती :	गोसीखुर्द प्रकल्पांतर्गत शिर्ष कामे ज्यात धरण व अनुषंगिक काम तसेच बुडीत क्षेत्रातील भुसंपादन व पनर्वसन, उजवा मुख्य कालवा, डावा मुख्य कालवा, टेकेपार उपसा सिंचन योजना, अंभोरा, मोखाबर्डी, नेरला व आसोलामेंढा तलावाचे नुतनीकरण ही घटके अंतर्भुत आहेत. **धरणाची कामे :** शिर्ष कामांतर्गत धरण, भुसंपादन / पुनर्वसन व भंडारा येथिल सुरक्षा भिंतीचे काम अंतर्भुत आहे. घरणाचे मातीकाम पुर्ण झाले असुन दोन्ही विमोचके तसेच सर्व ३३ दरवाजे बसविण्यात आले आहेत. धरणात डिसेंबर ०८ पासुन अंशतः पाणीसाठा निर्माण करण्यात येत आहे. सद्यःस्थितीत धरणामध्ये २३७.२० मी. तलांकापर्यंत पाणीसाठा निर्माण करण्यात आला आहे. नागपूर व भंडारा जिल्हयातील एकुण ८५ गावांचे पुनर्वसन ६३ पर्यायी स्थळी तीन टप्प्यात करावयाचे आहे. नागपूर

जिल्हयातील ३४ व भंडारा जिल्हयातील २२ पर्यायी स्थळांचा ताबा प्राप्त असुन नागरी सुविधा पुरविणेची कामे सुरु करण्यात आली. नागपूर जिल्हयातील २३ व भंडारा जिल्हयातील १८ पर्यायी स्थळी नागरी सुविधा पुरविणेची कामे पूर्ण झाली आहेत. पुनर्वसनाची प्रक्रिया सुरु आहे. पुर्णतः बाधित होणा-या सर्व गावांचे भुसंपादनाचे मोबदले अथवा मागणीनुसार २/३ रक्कम अदा करण्यात आली आहे. भंडारा सुरक्षा भिंतीचे काम प्रगतीपथावर आहे.

शिर्ष कामांची एकुण अंदाजित किंमत रु. २१९७.३८ कोटी आहे व मार्च १२ अखेर या कामांवर रु. २००३.५० कोटी खर्च झाला आहे.

३.०० पुनर्वसन सद्यःस्थिती :

गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील ७८ गांवे पुर्णतः बाधित होत असून या गावांचे ६४ पर्यायी स्थळी ३ टप्प्यात पुनर्वसन करण्याचे नियोजन आहे. प्रथम टप्प्यात १४ गावांचे, द्वितीय टप्प्यात ४५ गावांचे व तृतीय टप्प्यात २६ गावांचे पुनर्वसन करण्याचे नियोजन आहे. तसेच नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील १८२ गावांचे (पुर्णतः बाधित गावांच्या शेतजमिनीसह) शेतजमिन बाधित होत आहे.

अ) भुसंपादनाचा तपशिलः-

बुडीत क्षेत्र

टप्पा क्र.	पाणी साठ्याचा तलांक	निर्माण होणारा पाणीसाठा		बाधित होणारी शिवारे			संपादन पुर्ण झालेली शिवारे			संपादन करावे लागणारे क्षेत्र (हे.)			संपादित क्षेत्र		
		टी.एम.सी.	दलघमी	नागपूर	भंडारा	एकूण	नागपूर	भंडारा	एकूण	नागपूर	भंडारा	एकूण	नागपूर	भंडारा	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१	२३९.००	१०.००	२८३.२	२७	१८	४५	२५	१८	४३	७२०९	२७७५	९९८४	६९२२	२६५३	९५७६
२	२४२.००	२०.००	५६६.४	१४	१२	२६	१४	११	२५	२४५१	१६२०	४०७१	२४५१	१४१३	३८६५
३	२४५.५०	४०.४७	११४६	४४	७४	११८	२८	६७	९५	२६६४	३०३८	५७०२	१९८१	२६४६	४६२७
	एकूण			८५	१०४	१८९	६७	९६	१६३	१२३२४	७४३४	१९७५९	११३५५	६७१३	१८०६८

मा. मुख्य मंत्री पॅकेज अंतर्गत तिन्ही टप्प्यातील वाटपाचा गोषवारा

रु. कोटी

अ क्र	बाधित जिल्ह्याचे नाव	एकूण बाधीत कुटुंब संख्या	ए.पी. एल. कुटुंब संख्या	मा. मुख्य मंत्री पॅकेज अंतर्गत				एकुण
				पॅकेज प्रमाणे व्याजाची रक्कम देय / दिलेली रक्कम (शेती)	पॅकेज प्रमाणे देय रक्कम /वाटप ए.पी. एल. अंतर्गत रु. ६८५०० (दिलेली एकूण)	व्यापार सकुल बांधकामा साठी देय रक्कम / व्यापार संकुलावर झालेला खर्च	प्रशिक्षणा साठी देय रक्कम/ प्रशिक्षणा साठी झालेला खर्च	
१	नागपूर जिल्हा	८३३२	५४२४	४२ /३८ ८६ %	३७ /१० २७ %	४ / ०.०५ ०.०१ %	८/३ ३७ %	९१/५१ ५३ %
२	भंडारा जिल्हा	६६३६	३७९१	२९ /२९ १०० %	२३/८ ३५ %	२/० ० %	६/३ ५०%	६०/४० ६७ %
	एकूण	१४९६९	९०१५	७१ /६७	६० /१८	६ /०	१४/६	१५२/९१

४.०१	कालवे	**उजवा कालवा :** उजवा कालव्याची एकुण लांबी ९९ किमी असुन संपूर्ण ९९ कि.मी. पर्यंतची बहुतांश कामे पुर्ण झाली आहेत. शाखा कालवा व वितरीकेची कामे प्रगतीपथावर आहेत. कालव्याच्या कामाची एकुण अंदाजित किंमत रु. २१८२.०४ कोटी आहे व मार्च १२ अखेर या कामांवर रु. २०८०.९४ कोटी खर्च झाला आहे. उजव्या कालव्याव्दारे एकुण ६४,३६२ हे. सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे. मार्च १२ अखेर **६,८९९ हेक्टर सिंचन क्षमता** निर्माण झाली आहे. सन २०११-१२ च्या खरीप हंगामामध्ये उपलब्ध कालव्याद्वारे ६५० हे. प्रत्यक्ष सिंचन करण्यांत आले आहे. **डावा कालवा :** डावा कालवा एकुण २२.९३ किमी लांबीचा असुन मुख्य कालव्याची मातिकामे व बांधकामे पुर्ण झाली आहेत. शाखा कालव्याची कामे सुमारे ८० टक्के झाली आहेत. कालव्याच्या कामाची एकुण अंदाजित किंमत रु. ४४१.०१ कोटी आहे व मार्च १२ अखेर या कामांवर रु. २५१.६० कोटी खर्च झाला आहे.

		डाव्या कालव्याव्दारे एकुण ४०,२०६ हे. सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे. मार्च १२ अखेर **५,२१५हे. सिंचन क्षमता निर्माण झाली आहे.** सिंचन क्षमता निर्माण होऊनही प्रकल्पग्रस्तांच्या विरोधामुळे २४२.०० मी. तलांकापर्यंत जलसाठा निर्माण न झाल्याने प्रत्यक्ष सिंचन करता आले नाही.
५.००	**उपसा सिंचन योजना**	**टेकेपार उपसा सिंचन योजना :** टेकेपार उपसा सिंचन योजना पुर्ण होउन कार्यान्वीत झाली आहे. या योजेनेव्दारे एकुण ७,७१० हे. सिंचन क्षमता निर्माण झाली आहे. या योजनेचा सन २०१० पासून प्रत्यक्ष सिंचन सुरु असून आतापर्यंत जास्तीत जास्त **४५०० हे. प्रत्यक्ष सिंचन झालेले आहे.** या योजनेवर शेतक-यांचा विशेष सहभाग असून सिंचनाची वसुली नियमित होत आहे व योजना चालविण्याचा खर्च भरुन निघत आहे. (रु. २३ लक्ष सिंचन वसुली व रु. १६ लक्ष खर्च) **अंभोरा उपसा सिंचन योजना :** अंभोरा उपसा सिंचन योजनेचे प्रथम व व्दितीय टप्प्याचे काम पुर्ण झाले आहे. वितरण प्रणालीची कामे पुर्णत्वास आली आहेत. या योजनेची एकुण अंदाजित किंमत रु. २२१.६८ कोटी आहे व मार्च १२ अखेर या कामांवर रु. २७५.१२ कोटी खर्च झाला आहे. या योजेनेव्दारे एकुण ११,१९५ हे. सिंचन क्षमता निर्माण होणार असुन मार्च १२ अखेर **१०,६१५ हे. सिंचन क्षमता निर्माण झाली** आहे. ही योजना २००७ मध्ये कार्यान्वित झाली असून प्रत्यक्ष सिंचन सुरु आहे. आतापर्यंत जास्तीत जास्त **२६०० हे. सिंचन करण्यांत आले आहे.** **मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना :** मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेची कामे प्रगतीपथावर आहेत. या योजनेची एकुण अंदाजित किंमत रु. ८७२.३४ कोटी आहे व मार्च १२ अखेर या कामांवर रु. ७४६.३३ कोटी खर्च झाला आहे. या योजने व्दारे एकुण २८,२३५ हे. सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे. **नेरला (पाघोरा) उपसा सिंचन योजना :** पाघोरा उपसा सिंचन योजनेची कामे प्रगतीपथावर आहेत. या योजनेची एकुण अंदाजित किंमत रु. ५२७.६० कोटी आहे व मार्च १२ अखेर या कामांवर रु. ३२०.४४ कोटी खर्च झाला आहे. या योजने व्दारे एकुण २८,६८० हे. सिंचन क्षमता निर्माण होणार असुन मार्च १२ अखेर ३२१ हे. सिंचन क्षमता निर्माण झाली आहे.

६.००	**आसोलामेंढा तलाव नुतनीकरण :**	आसोलामेंढा तलाव नुतनीकरणाची कामे नुकतीच सुरु करण्यात आली आहेत. या कामाची एकुण अंदाजित किंमत रु. ६६९.४७ कोटी आहे व मार्च १२ अखेर या कामांवर रु. ४८.७३ कोटी खर्च झाला आहे. याव्दारे एकुण ७०,४१२ हे. सिंचन क्षमता निर्माण होणार आहे.
७.००	**प्रवाही व उपसा सिंचनाचे दर**	**प्रवाही सिंचन** खरीप धान :- रु. १४४ प्रति हेक्टर (रु. १२० + रु. २४) (२० टक्के जिल्हा परीषद कर) खरीप इतर :- रु. २८८ प्रति हेक्टर (रु. २४० + रु. ४८) (२० टक्के जिल्हा परीषद कर) रब्बी व उन्हाळी धान :- रु. ८६४ प्रति हेक्टर (रु. ७२० + रु. १४४) (२० टक्के जिल्हा परीषद कर) भाजीपाला खरीप :- रु. ७२० प्रति हेक्टर (रु. ६०० + रु. १२०) (२० टक्के जिल्हा परीषद कर) भाजीपाला रब्बी :- रु. १४४० प्रति हेक्टर (रु. १२०० + रु. २४०) (२० टक्के जिल्हा परीषद कर) भाजीपाला उन्हाळी :- रु. २१७६ प्रति हेक्टर (रु. १८०० + रु. ३७६) (२० टक्के जिल्हा परीषद कर) **उपसा सिंचन** खरीपः- रु. १०९७ प्रति हेक्टरः-रु. ५२६+ (सेवा शुल्क) +रु. ४७६(प्रवाही शुल्क)+रु. ९५ (जिल्हा परीषद कर) रब्बीः- रु. १२३७ प्रति हेक्टर
८.००	**मेंढगिरी समिती :**	**सर्वसाधारण वर्णन** गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या मुळ प्रकल्प अहवालातील तरतुदीनुसार कि.मी. १ ते ११.१३ मधील कालवा अस्तरीकरणसहीत व कि. मी. ११.१३० ते २२.९३० मधील कालवा अस्तरीकरण विरहीत करणे प्रस्तावित होते. त्यानुसार कालव्याचे मातीकाम १९९४ ते २००५ या कालावधित पुर्ण करण्यात आले. गोसीखुर्द प्रकल्पाचा व्दितीय सुधारीत प्रकल्प अहवाल तयार करतांना संपुर्ण कालव्यासाठी अस्तरीकरणाची तरतुद करण्यात आली व त्यानुसार कि.मी. १ ते १० मधील

		आलेले आहेत. दोन्ही कंत्राटदारांनी अस्तरीकरण काढुन टाकण्याचे काम सुरु केलेले आहे. **सदोष काम दुरुस्त करुन घेणेबाबत महामंडळामार्फत केलेली कार्यवाही :** **कंत्राटदारांवर केलेली कार्यवाही :** या दोन्ही निविदातील सदोष काम दुरुस्त करुन घेणेबाबत मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी त्याचे अर्ध शासकिय पत्र क्र. ३२ दि. २३-७-२०१० अन्वये क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना सुचना निर्गमित केल्या. त्यास अनुसरुन कार्यकारी अभियंता, गोसीखुर्द डावा कालवा विभाग, वाही (पवनी) यांनी त्याचे पत्र क्र. अनुक्रमे ८९/टिसी/लायनिंग/ दि.२७/८/२०१० व ८८/टिसी/लायनिंग दि.२७/८/२०१० अन्वये निविदेतील अट क्र. १७ व विशेष अट क्र. ५३ नुसार कंत्राटदारास सदोष काम दुरुस्त/नव्याने बांधुन देण्याबाबत सुचना निर्गमित केल्या आहेत. दि. १/१/२०११ रोजी मुख्य अभियंता यांनी त्यांच्या दालनात या दोन्हिही कंत्राटदारांना हे सर्व काम कंत्राटदाराच्या खर्चाने नव्याने करुन देण्याच्या सुचना दिल्या. मेंढेगिरी समिती व VNIT समिती या दोन्ही अहवालांवर सर्वंकष विचार करुन उचित कार्यवाही करणेबाबतची अंतिम सुचना मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, जलसंपदा विभाग, नागपूर यांनी त्यांचे गोपनिय पत्र क्र. २/CEGP /T २ (२)/२०११ दि. ३/१/२०११ अन्वये क्षेत्रिय कार्यालयांना दिल्या. त्यावर आधारीत पुढील कार्यवाही क्षेत्रिय कार्यालयांकडुन करण्यात येत आहे. दोन्ही कंत्राटदारांना अस्तरीकरण पुर्णपणे काढुन टाकण्याचे निर्देश देण्यात आलेले आहेत. त्यानुसार कि.मी. १ ते १० मधील कंत्राटदाराने १० कि.मी. पैकी ७.२० कि.मी. लांबीतील बाजुच्या उताराचे अस्तरीकरण काढले आहे. तसेच कि.मी. ११ ते २२.९३ मधील कंत्राटदाराने या लांबीपैकी २.१० कि.मी. लांबीतील बाजूच्या उताराचे अस्तरीकरण काढले आहे. वरील दोन्ही कामांमधे काम करणाऱ्या अभिकरणांकडे महामंडळातंर्गत बऱ्याच मोठया प्रमाणात कामे सुरु आहेत आणि या कामांवर त्यांना देय असलेली प्रलंबित देयके पाहता या दोन्ही कामांमधे कंत्राटदारांनी पुर्नबांधकामात अपेक्षित प्रगती न केल्यास त्यांना अदा केलेली रक्कम अनुक्रमे अंदाजे रु. १३.३० कोटी व रु. १७.९८ कोटी वसुल करता येणे शक्य आहे. या दोन्ही कंत्राटदारांकडुन सद्यस्थितीत रु. २७ कोटीची रक्कम त्यांना देय असलेल्या इतर कामांच्या देयकातुन राखुन ठेवण्यात आलेली आले.

		महामंडळातील संबधित अधिकाऱ्यांवर केलेली कार्यवाही : मेंढेगिरी समितीच्या अहवालाच्या आधारावर या दोन्ही निविदा अंर्तगत कामे करतांना कामावर असलेले क्षेत्रिय अधिकारी (१ कार्यकारी अभियंता, २ उपविभागीय अभियंता, २ सहायक अभियंता श्रेणी- २ व ५ शाखा अभियंता) व त्यांना तांत्रिक मार्गदर्शन करणारे वरीष्ट अधिकारी (१ मुख्य अभियंता व १ अधीक्षक अभियंता) अशा एकूण १२ अधिकाऱ्यांवर त्यांनी कामात कसुर केली असे प्रथमदर्शनी आढळल्याने शासनस्तरावरुन विभागीय चौकशी प्रस्तावित करण्यात आलेली आहे.
९.००	**उजव्या कालव्यावरुन वगळण्यांत आलेले क्षेत्र :**	गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या उजव्या कालव्याची संरेखा व मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजनेचे स्थान यामधील वनजमिनीच्या अडचणीमुळे झालेल्या बदलांमुळे सुमारे ४७ गांवे सिंचनापासून वंचित आहेत. त्यामुळे स्थानिक लोकप्रतिनिधीमार्फत मागणी करण्यांत आली. त्यानुषंगाने सदर विषय नियामक मंडळाच्या बैठकीत चर्चेला येऊन ४५ व्या बैठकीत तसेच ४८ व्या बैठकीत अनुक्रमे पवनी व शेळीसोमनाळा उपसा सिंचन योजनांचा समावेश गोसीखुर्द प्रकल्पामध्ये करणेबाबत मान्यता प्रदान करण्यात आली. **पवनी उपसा सिंचन योजना :** सदर उपसा सिंचन योजनेमध्ये गोसीखुर्द प्रकल्पापासून वंचित २८ गावांचा समावेश करण्यात आलेला आहे. या २८ गावांपैकी १८ गांवे उजव्या कालव्यालगत असून पातळी फरकामुळे उंजव्या कालव्याच्या सिंचन क्षेत्रात न येणारी आहे तसेच ५ गावे गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या बुडीत क्षेत्रात येत असून अंशतः बाधीत झालेल्या गावांचे उर्वरित क्षेत्र आहे व उर्वरित ५ गावे वनजमिनीने वेढलेली असल्याने सिंचनापासून वंचित राहणारी आहेत. त्यामुळे या प्रस्तावित योजनेद्वारे एकुण २८ गावांच्या २३८८ हेक्टर क्षेत्रास सिंचन सुविधा पुरविण्याचे प्रस्तावित आहे. त्यानुसार योजनेची एकुण सिंचन क्षमता ३१५२ हेक्टर येत आहे. **शेळी सोमनाळा उपसा सिंचन योजना :** शेळी सोमनाळा उपसा सिंचन योजना गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या उजव्या मुख्य कालव्याच्या साखळी क्र. २१२६० वरुन प्रस्तावित करण्यात येत आहे.

		सदर नव्याने प्रस्तावित शेळी सोमनाळा उपसा सिंचन योजने मध्ये पवनी तालुक्यातील १७ गावांचा समावेश करण्यात आला असून या योजनेद्वारे या गावांना सिंचन सुविधा पुरविणे शक्य होईल. या उपसा सिंचन योजनेत एकुण क्षेत्र २४२७ हे. येत असून त्यामध्ये प्रत्यक्ष सिंचन क्षेत्र (ICA) १४०० हे. येत आहे व त्यानुसार योजनेची एकुण सिंचन क्षमता १८४८ हे. येत आहे.
१०.००	**आसोलामेंढा :**	गोसीखुर्द प्रकल्पांतर्गत आसोलामेंढा नुतनिकरण प्रकल्पाचे लाभक्षेत्रात मौ. लोंढोली, साखरीमाल, साखरी चक, उमरी, हरंबा ही गावे प्रसिध्दीपत्रकात घेण्यांत आलेली आहेत. सदर गावांचा तलांक २४२.०० मी. असल्याने व या गावापर्यंत येत असलेल्या आसोलामेंढा कालव्याची तळपातळी २४०.०० मी. असल्याने सदर गावांना अस्तित्वात असलेल्या आसोलामेंढा मुख्य कालव्याद्वारे सिंचनाचा लाभ मिळत नाही. सदर गांवे व्याहाड शाखा कालव्याच्या साखरी उपशाखा कालव्यांतर्गत लाभक्षेत्रात येत आहे. सदर गावांना सिंचनाचा लाभ देण्याकरिता खालील बाबींचा अंतर्भाव करुन सदर क्षेत्र आसोलामेंढा तलावाच्या लाभक्षेत्रात समाविष्ट करण्यांत येत आहे. (१) साखरी उपशाखा कालवा सा.क्र. १०४१० मी. वरुन वरील गावांकरीता एक वितरिका देणे आवश्यक आहे. (२) प्रस्तावित वितरिका अंदाजे ७ हेक्टर वनक्षेत्रातुन जात असल्याने आसोलामेंढा प्रकल्पाच्या वनप्रस्तावात सदर वनक्षेत्राचा समावेश करुन वनप्रस्तावास केंद्र शासनाची मंजूरी प्राप्त करणे आवश्यक आहे. (३) सदर वितरिका मोठ्या नाल्यास छेदत असल्याने (१) Aquaduct चे बांधकाम व (२) अंदाजे २ कि.मी. वितरिका भरावातुन नेणे आवश्यक आहे. उपरोक्त तांत्रिक बाबीचा विचार करुन संबंधित गावांना आसालामेंढा प्रकल्पातुन सिंचनाचा लाभ देणे शक्य होईल असे प्रथमदर्शनी आढळते. सदर बाबीचा आसोलामेंढा नुतनिकरण प्रकल्पाचे तृतिय सुधारित अंदाजपत्राकत अंतर्भाव करण्यांत आलेला आहे.

११.००	**पवनी व लाखांदूर तालुक्यातील गोसीखुर्द डावा कालव्याच्या समादेश क्षेत्रातील निचरा व्यवस्था :**	भंडारा जिल्हयातील पवनी व लाखांदूर तालुक्यात गोसीखुर्द डावा कालव्याचे समादेश क्षेत्र येते. या भागात जूलै व ऑगष्ट या कालावधीत ७५० ते ८०० मि.मी. एवढे पर्जन्यमान होते. गोसीखुर्द डावा कालव्याच्या समादेश क्षेत्र सपाट असून जमिनीच्या नैसर्गिक उतार १:१८०० ते १:२४०० असा आहे. या भागात पावसाच्या पाण्याचा नैसर्गिक निचरा होण्यासाठी आवश्यक असलेले नाले, ओहोळ इत्यादी फार कमी प्रमाणात असून बहुंतांशी पावसाचे पाणी शेतातुन वाहत जाऊन मग नैसर्गिक नाल्याला किंवा नदीला मिळते. एकूणच हा प्रदेश भौगोलीक दृष्टया सखल असुन जास्त पर्जन्यमानाचा आहे. तसेच शेतक-यांच्या पूर्वापार परंपरेने भातशेतीचा आहे. ज्याच्या साठी पाणी शेतात साठवणे आवश्यक ठरते. त्यामुळे नैसर्गिक निचरा करणारे नाले, ओहोळ बुजवून शेतीसाठी जास्तीतजास्त जमिन तयार करण्याची प्रवृत्ती साहजिकच निर्माण होते. त्यामध्ये पाण्याचा प्रवाह एका प्रतलात शेताशेतातुन होत असतो. कालव्याच्या बांधकामाच्या प्रचलित पध्दतीत या प्रवाहास बाधा होतो. यासाठी कालव्याच्या दोन्ही बाजुस निचरा चर केलेले आहे. त्यामधे रस्ता, बांध, इत्यादि बाबींमुळे अटकाव केला गेल्यामुळे संकल्पित पाणी निचरा होत नाही व अतिवृष्टीच्या वेळी हि समस्या निर्माण होते, असे सर्वसाधारणपणे निदर्शनास येत आहे. या भागात गोसीखुर्द डावा मुख्य कालवा तसेच शाखा कालवा क्रमांक २ व ३ चे बांधकाम प्रगतीपथावर आहे. सदर कालवे हे सर्वोच्च तलांकावरुन वाहणारे " रिज " कालवे आहेत त्यामुळे पावासाचे पाणी दोन्ही बाजूस वाहून जाणे अपेक्षित आहे. शाखा कालवा क्रमांक २ च्या संरेखेस एकूण १४ रस्ते काटकोनात छेदत असल्याने प्रत्येक दोन रस्त्यांच्या मधील प्रतिबंधित पाणलोट क्षेत्र तयार झाले आहे. या प्रतिबंधित पाणलोट क्षेत्रातील पाणी रस्त्यांच्या कडेला असलेल्या निचरा चरामधून **(Side Drain)** अपेक्षित आहे परंतु या रस्त्यांच्या बाजूच्या चरावर **(Side Drain)** बहूतांश ठिकाणी अतिक्रमण झालेले आढळून आलेले आहे किंवा त्यामध्ये मोठया प्रमाणावर जलवनस्पतीची वाढ झालेली आहे. यामुळे या नाल्यांची वहन क्षमताही कमी झालेली आहे. रस्त्यांच्या बाजुच्या नाल्यामधील ज्या नाल्याला किंवा ओहाळाला मिळते ते नाले व आहोळ सुध्दा अतिक्रमीत झालेले असून त्यामध्ये मोठया प्रमाणावर जलवनस्पतींची वाढ झालेली आहे. तसेच जिल्हा परिषद बांधकाम विभागाचा अखत्यारितील रस्त्यांवर बाधंलेले नलिका पुले, कचरा व गाळ यांनी भरलेली असल्याचे निर्देशनास आले आहे. या कारणामुळे

		पावसाचे पाणी ज्या वेगाने वाहून अपेक्षित होते त्या वेगाने निघून जाऊ शकत नाही व पावसाचे पाणी रस्त्यांच्या व कालव्यांच्या बाजूस संबंधीत कास्तकारांनी निचरा चर बुजविल्यामुळे पाण्याला अवरोध होऊन पाणी साचुन राहते. लाखादूंर तालुक्यातील किरमटी, कुडेगांव, रोहणी व सावरगांव या गावांमध्ये नेहमी त्या भागातील नैसर्गिक निचरा करणारे नाले व ओहोळ यांचे बाजूस पिकांचे नुकसान झाल्याचे निदर्शनास येते. या नैसर्गिक निचरा करणा-या नाल्यांची व ओहोळांची नेहमीच सफाई, नाला रुंदीकरण व आवश्यक असल्यास नाला सरळीकरण इत्यादी बाबीं पावसाळयापुर्वी न केल्याने पावसाच्या पाण्याचा निचरा होण्यास विलंब लागतो व पाणी शेतात साचून राहते असे निदंर्शनास आले आहे. अशीच परीस्थिती पवनी तालूक्यातील काही गावांमध्ये सूध्दा दिसून आली. कालव्यांच्या बांधकामास पाणी अडून शेतीचे कोणतेही नुकसान झालेले होत नसल्याचे निदर्शनास येते. कालव्याचे बाजुच्या नालीतुन पाण्याचा निचरा व्यवस्थित होतो. **उपाय योजना :-** जलसंपदा, कृषी, बांधकाम, महसूल, जिल्हा परिषद इत्यादी विभागांच्या एकत्रित समन्वयाने गोसीखुर्द डावा कालवा समादेश क्षेत्रात संबंधीत विभागांकडून तसेच ग्रामपंचायतीच्या माध्यमातुन मग्रारोहयो अंतर्गत नाला सरळीकरण, नाल्यांची सफाई रोड लगत असलेल्या निचरा नालीचे नुतनीकरण इत्यादि कामे सुरू आहेत. गोसीखुर्द डावा कालव्याच्या समादेश क्षेत्रात कालव्याचे बाजुस पावसाचे पाणी साचत होते. त्यामुळे पाण्याचा निचरा होण्याच्या दृष्टीने मुख्य कालव्यावर १८ नलीका मोऱ्या व शाखा कालवा क्र. २ वरील एक मंजुषा मोरी व तीन कालवा उत्क्षेपणीचे बांधकाम पुर्ण करण्यात आलेले आहे. याशिवाय ग्रामिण रोजगार हमी योजने अंर्तगत निचरा नाली व नालासफाई या कामांसाठी पवनी तालुक्यात पाच अंदाजपत्रके (एकुण किंमत रु. १५ लक्ष) व लाखांदूर तालुक्यात १६ अंदापत्रके (एकूण किंमत रु. ४५.६५ लक्ष) असे एकूण रु. ६१.६५ लक्षच्या कामास महसुल खात्यामार्फत प्रशासकिय मान्यता घेण्यात आलेली आहे. सदर कामांचा समावेश आता ग्रामिण रोजगार हमी योजनेच्या सन २०१२-१३ च्या नियोजनात समावेश करण्यात आलेला आहे. सदर कामे सुरु करण्याच्या दृष्टीने कार्यवाही सुरु करण्यात आलेली असुन जुन १२ पर्यंत सदर कामे पुर्ण करण्याचे नियोजन आहे. या कामांमुळे पवनी तालुक्यातील १००० हेक्टर व लाखांदूर तालुक्यातील ३५०० हे. परीसरातील पाण्याचा निचरा योग्य रीतीने होऊन शेतीचे नुकसान टाळता येणे शक्य होईल.

		सध्या लाखांदूर तालुक्यातील नाल्यांचे सरळीकरण व सफाईचे काम ९५० हेक्टर क्षेत्रासाठी ग्रामिण रोजगार हती योजनेमार्फत सुरु आहेत. त्यामुळे सदर भागात यावर्षी पाण्याचा निचरा व्यवस्थेबाबत अडचण उद्‌भवणार नाही असे वाटते. या विभागातर्फे कालव्याच्या बाजुच्या नाल्या तसेच कालव्यावरील पुलांजवळील पाईपची सफाई इत्यादी कामे चालु आहेत व पावसाळयापुर्वी पुर्ण होतील.
१२.००	**केंद्र शासनाकडुन प्राप्त निधी व नियोजन :**	प्रकल्पास ए.आ.बी.पी. अंतर्गत केंद्र शासनाकडुन सन १९९९ पासुन निधी प्राप्त होत आहे. प्रथम टेकेपार उपसा सिंचन योजनेचा ए.आ.बी.पी. अंतर्गत समावेश करण्यात आला. या घटकास सन १९९९ ते २००४ या कालावधीकरिता रु. २९.४८ कोटी निधी प्राप्त झाला. त्यानंतर सन २००३ पासुन शिर्ष कामे व अंभोरा उपसा सिंचन योजना या दोन घटकांचा ए.आ.बी.पी. अंतर्गत समावेश करण्यात आला व या घटकांस सन २००३ ते २००४ या कालावधीकरिता रु. २८२.०५ कोटी निधी प्राप्त झाला. त्यानंतर सन २००७-०८ पासुन शिर्ष कामे व अंभोरा उपसा सिंचन योजना यासह उजवा कालवा, डावा कालवा, मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना व नेरला उपसा सिंचन योजना या चार घटकांचा ए.आ.बी.पी. अंतर्गत समावेश करण्यात आला व या घटकांस सन २००७-०८ ते डिसेंबर २००८ या कालावधीकरिता रु १८१.८६ कोटी निधी प्राप्त झाला. जलसंधारण मंत्रालय, भारत सरकारचे दिनांक २६/२/२००९ चे पत्रानुसार एकूण १४ प्रकल्पांची राष्ट्रीय प्रकल्प म्हणून निवड करण्यात आली असून त्यात महाराष्ट्राच्या एकमेव गोसीखुर्द प्रकल्पाचा समावेश आहे. या पत्रासह प्राप्त मार्गदर्शक तत्वानुसार प्रकल्पाच्या शिल्लक किंमतीपैकी ९० टक्के हिस्सा केंद्र शासन अनुदान स्वरुपात उपलब्ध करुन देणार आहे. यानुसार प्रकल्पास जानेवारी २००९ ते मार्च २०१२ या कालावधीकरिता रु २५८२.९४ कोटी निधी प्राप्त झाला. राष्ट्रीय प्रकल्प अंतर्गत प्रकल्पास डिसेंबर २००८ अखेर शिल्लक किमतीच्या ९० टक्के निधी केंद्र शासनाकडुन नियोजनानुसार प्राप्त होणे अपेक्षित होते तथापी, सन २००९-१० मध्ये श्री सुरेश गंभीर, माजी आमदार यांनी दाखल केलेल्या तक्रारीमुळे प्रकल्पास निधी प्राप्त होण्यास विलंब झाला या तक्रारीबाबत महालेखाकार कार्यालयातर्फे विशेष अंकेक्षण करण्यांत आले व त्यात झालेल्या अनियमितता प्रशासकीय अनियमितता असल्याने उच्च स्तरीय समितीच्या बैठकीत प्रलंबित निधी

उपलब्ध करुन देण्याबाबत निर्णय झाला असून तो निधी प्राप्त झाला आहे. सन २०११-१२ मध्ये श्री विजय वड्डेटीवार, आमदार यांचे तक्रारीमुळे प्रकल्पास निधी प्राप्त न झाल्याने नियोजनानुसार प्रकल्प २०१४ पर्यंत पुर्ण करता आला नाही. या तक्रारीच्या अनुषंगाने चेअरमन केंद्रीय जल आयोग दिल्ली श्री. आर. सी. झा यांनी दिनांक १४ व १५ मार्च २०१२ रोजी प्रकल्पास भेट दिली तसेच दि. १४/५/२०१२ रोजी झालेल्या केंद्रीय उच्च स्तरीय सुकाणु समितीच्या बैठकीत सविस्तर चर्चा होऊन प्रकल्पास निधी उपलब्ध करुन देण्याचा निर्णय घेण्यांत आलेला आहे. राष्ट्रीय प्रकल्पाचा दर्जा प्राप्त झाल्यावर करण्यात आलेले नियोजन खालीलप्रमाणे आहे.

राष्ट्रीय प्रकल्प अंतर्गत किंमत रु. कोटी	वर्षवार नियोजन					
	२००८-०९	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	२०१२-१३	२०१३-१४
केंद्र शासन	९००.००	१०१५.२८	८२८.११	६००.३५	४१८.१८	२५१.०६
राज्य शासन	१००.००	११२.८१	९२.०१	६६.७१	४६.४६	२७.९०
४४५८.८७	१०००.००	११२८.०९	९२०.१२	६६७.०६	४६४.६४	२७८.९६

प्रत्यक्षात प्राप्त निधी	वर्षवार प्राप्त निधी				
	२००८-०९	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	एकुण
केंद्र शासन	४५०.००	७२०.००	१४१२.९४	०.००	२५८२.९४
राज्य शासन	५०.००	८०.००	२१३.९३	४९१.९४	८३५.८७
एकुण	**५००.००**	**८००.००**	**१६२५.८७**	**४९१.९४**	**३४१७.८१**

१३.००	सुसज्जता अग्रिम :	गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या अतिविशिष्ट व वेगळ्या प्रकारच्या कामांना जसे (cut & cover, Tunnel) ज्या कामात कुशल कामगार व विशिष्ट यंत्र सामुग्रीची आवश्यकता आहे. अश्या कामांना वि.पा.वि.म. कलम १९ (२) महामंडळ अधिनियम १९९७ चे तरतूदीनुसार चालना अग्रीम ५ कंत्राटदारांना मंजूर करण्यात आला होता. चालना अग्रीम वेगळ्या प्रस्तावाद्वारे सक्षम स्तरावर मंजूर केलेला आहे. प्रस्ताव मंजूर करतांना प्रस्तावामध्ये खालील अटीचा समावेश होता. १) मुद्दलची रक्कम १२ समान हप्ता दर महिन्यात वसूल केला जाईल. २) कंत्राटदारास समान हप्त्याचे पुर्व दिनांकीत धनादेश जमा करावे लागतील. ३) मुद्दलाच्या रकमेवर १२.२ टक्के दराने व्याज आकारण्यात येईल. ४) मुद्दलाच्या रकमेवर सुरक्षा म्हणून राष्ट्रीयकृत बँकेकडून बँकेचे हमीपत्र (Bank Guarranty) सादर कराव्या लागतील वरील सर्व अटींचे पालन झाल्यानंतर कंत्राटदारास चालना अग्रीम देण्यात आलेला आहे. त्याकरीता वेगळे करारनामे करण्यात आले. कंत्राटदारास देण्यात येणा-या अग्रिमाची, पुर्व निविदा बैठकीत चर्चा झाली व मंजुरी देण्यात आली. सदर मंजुरी निविदेचा भाग असल्याने सर्व पात्र कंत्राटदारास त्याची प्रत देण्यात आली होती. करिता सर्व कंत्राटदारांनी स्पर्धात्मक दर नमुद केले. जलसंपदा विभागाने याबाबत परीपत्रकाद्वारे यानंतर सुसज्जता अग्रीम देण्यात येऊ नये अशा स्पष्ट सुचना दिल्या आहेत.
१४.००	सुधारीत अंदाजपत्रक :	गोसीखुर्द प्रकल्पास मुळ प्रशासकीय मान्यता दि. ३१.३.१९८३ रोजी प्राप्त असून मुळ मंजूर किंमत रु. ३७२.२२ (दरसुची १९८१-८२) कोटी आहे. प्रकल्पास प्रथम सुधारीत प्रशासकीय मान्यता दि. ३/७/१९९९ रोजी प्राप्त झाली असून प्रथम सुधारीत प्रशासकीय मान्यता किंमत रु. २०९१.१३ कोटी (दरसुची १९९५-९६) होती. प्रकल्पास द्वितीय सुधारीत प्रशासकीय मान्यता विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, द्वारा दि. १/११/२००७ रोजी प्राप्त झाली असून सन २००५-०६ चे दरसुचीनुसार मंजूर किंमत रु. ५६५९.०९ कोटी होती. प्रकल्पास या सन २००७-०८ चे दरसुचीनुसार रु. ७७७७.८५ कोटी सुधारीत किंमतीस केंद्रीय जल आयोगाचे तांत्रिक

		सल्लागार समितीने ९२ व्या बैठकीत दि. २७.२.२००८ रोजी मंजूरी प्रदान केली आहे. सन २०११-१२ चे दरसुची नुसार तृतीय सुधारीत अंदाजपत्रक तयार करण्यात आले असुन प्रस्तावित एकुण किंमतरु. १४५३१.७१ कोटी इतकी आहे. सदर अंदाजपत्रक दि. ९/९/२०११ रोजी तांत्रिक सल्लागार समितीस सादर करण्यांत आले. त्यावर दि.१०/१/२०१२ रोजी राज्यस्तरीय तांत्रिक सल्लागार समितीची बैठक होऊन सदर अंदाजपत्रक मार्च २०११ पर्यंत खर्च घेऊन सन २०११-१२ चे दरसुचीनुसार सुधारीत करण्याच्या सुचना देण्यात आल्या त्यानुसार अंदाजपत्रक सुधारीत तयार करुन दि. २०/४/२०१२ रोजी पुन्हा सादर करण्यांत आले.
१५.००	**गाडेघाट घाटऊमरी (पुनर्वसित) गावाला लोकलेखा समितीच्या भेटी दरम्यान उपस्थित झालेल्या मुद्दयांचे अनुपालन :**	• गोसीखुर्द प्रकल्पाचे बुडीत क्षेत्रामधील गाडेघाट व घाटऊमरी या बाधित गावाचे पुनर्वसन पर्यायी गावठाण भिवापूर (खास) येथे झालेले असुन सन -२००७-०८ पासून प्रकल्पग्रस्त पर्यायी गावठाणात राहावयास आले सदर गांवठाणामध्ये १७ नागरी सुविधा पूर्ण झालेल्या असुन १०० टक्के प्रकल्पग्रस्त स्थलांतरीत झालेले आहे. मुख्यमंत्री पॅकेज अंतर्गत शॉपिंग सेंटर कामाची निविदा प्रक्रीया सुरु असून त्वरीत कामे सुरु करण्यात येईल. अभिन्यासा मधील स्मशान भुमिच्या जागे बाबत गावक-यां मध्ये एकमत नसल्यामुळे अदयाप पावेतो स्मशान भुमिचे बांधकाम सुरु करता आले नाही. ग्रामसभेच्या बैठकीत सदर विषयाबाबत निर्णय घेण्याचे सांगितले आहे. • श्री. गोपीचंद गजभिये, राहणार घाटऊमरी यांचे वडीलाच्या नावाने घाटऊमरी येथील घर असल्याने पुनर्वसन नियमानूसार त्यांना भुखंड क्र. ११३, ११४ असे दोन भुखंड ३७० चौ.मी. प्रत्येकी वाटप करण्यात आले आहेत. त्यांचे वडील मयत झाल्यामुळे सदर भुखंड त्यांचे ३ मुलांचे नावाने करण्यात आले असून त्यावर ३ भावांनी मिळूण घर बांधकाम केलेले आहे. सदर भुखंड हा त्यांचे वडीलांच्या नावाने असल्यामुळे नियमा नुसार मुख्यमंत्री पॅकेज अंतर्गत तांत्रिक प्रशिक्षणाचे रु. १००००/- फक्त एकाच मुलाला देण्यात येईल या बाबत संबंधितांना अवगत करण्यात आले असुन त्या प्रमाणे त्यांचे कडून संमती मिळाल्यास भुगतान करण्यात येईल. • सदर पुनर्वसन गांवठाणामध्ये पाणी पुरवठा सुरळीत पणे सुरु आहे. शेतीचा मोबदला कमी मिळाल्याबाबत तक्रार आहे.

		• रोजगार उपलब्धते बाबत तहसीलदार भिवापूर तर्फे कार्यवाही सुरू आहे. संबंधित गावठाणात एम.आर.ई.जी.एस. मध्ये वृक्ष लागवडीचे कामे ग्रामपंचायत द्वारे घेण्यात आले आहे. परंतू प्रकल्पग्रस्तांच्या १४८ जॉब कार्ड धारकापैकी ९ लोकांनी कामावर हजेरी लावलेली आहे. सदर गावमध्ये ग्रामपंचायत अंतर्गत म.गां.रा.रां.ह.यो. अंतर्गत वृक्ष लागवडीची कामे हाती घेण्यात आली आहे. परंतू १४८ जॉब कार्ड धारक असुन वृक्ष लागवडीच्या कामावर केवळ ९ लोक आलेली आहे तरी रोजगार उपलब्ध करुन देण्याचे प्रयत्न सुरु आहे. • श्री. गोपीचंद गजभीये, यांचा भुखंड मिळण्याबाबतचा अर्ज नामंजुर करण्यात आला असुन तहसिलदार भिवापूर याचे पत्र क्र. कावि-४१/२०१२ दि. २७/२/२०१२ अन्वये संबधीताना कळविण्यात आले आहे. • श्री. रवी गेडाम प्रकल्प बाधित यांनी सागीतलेली शासनाने आमच्या जमीनीला अत्यल्प मोबदला दिलेला आहे. त्यावेळी जमीनीचा मोबदला देताना प्रचलीत शासन नियमानुसारच मोबदला अदा करण्यात आलेला आहे. ज्या प्रकल्पग्रस्ताना आधी मोबदला मिळाला त्यांचा मोबदला सध्या मिळणाऱ्या मोबदल्या पेक्षा कमी असल्याने त्यांची तक्रार आहे. • प्रकल्पग्रस्ताच्या तक्रारी घेण्यात येवुन त्या तक्रारीचे निराकरण करण्यात आलेले आहे. • प्रकल्पग्रस्तांचा मुख्य प्रश्न रोजगार असुन त्याबाबत ग्रामपंचायत स्तरावर प्रशिक्षण व रोजगार उपलब्ध करून देण्याबाबत प्रयत्न सुरू आहेत. सध्या ग्रामपंचायत मार्फत महात्मा गांधी राष्ट्रीय रोहयो अंतर्गत कामे सुरू करण्यात आली आहेत. प्रकल्पग्रस्तांना शिलाई मशीन, गाई, म्हशी, पुरवून तसेच सुशिक्षित लोकांना प्रशिक्षणाद्वारे माध्यमातुन रोजगार उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत. दि. १८/११/२०११ ला प्रकल्पग्रस्ताकरीता भिवापूर येथे स्वयंरोजगार प्रशिक्षण शिबीर घेण्यात आलेले आहे.
१६.००	पाथरी :	मौजा पाथरी गावांचे पुनर्वसन चिचाळ येथे करावयाचे आहे. चिचाळ गावठाणातील शासनाच्या २००७ नुसार देय नागरी सुविधांची कामे पुर्ण झाल्याने पाथरी गावातील सर्व कुटुबांना नविन गावठाणात भुखंड वितरीत करण्यात आलेले आहे. काही लोकांनी नविन गावठाणात त्यांना दिलेल्या भुखंडावर स्वतःचे घराचे बांधकाम सुरु केले आहे.

		चिंचाळ पुनर्वसन गावठाणतील जागेवर श्री.लहु खोब्रागडे यांनी केलेल्या अतिक्रमणाबाबतचे प्रकरण न्याय प्रविष्ठ होते. या प्रकरणाचा निकाल शासनाचे बाजुने लागला असुन श्री .लहु खोब्रागडे यांनी केलेले अतिक्रमण हटविण्यात येणार आहे. चिचाळ गावठाणत शासनाचे २००७ नुसार देय नागरी सुविधाची कामे पुर्ण झालेली आहेत. चिचाळ गावठाणात पिण्याच्या पाण्याचे व्यवस्थेकरीता पाण्याची टाकी बांधण्यांत आली. नुकतीच पाईप लाईनची दुरुस्तीकरुन पाण्याची टाकी गांवठाणातील विहीरीतील पाण्याशी जोडण्यात आली आहे. पाण्याची टाकी स्वच्छ करुन टाकी पाण्याने पुर्ण भरण्यात आलेली आहे. त्यामुळे आता गावातील पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सुटलेला आहे. चिचाळ या नविन गावठाणात सोई सवलतीचा एक भाग म्हणुन प्राथमिक शाळेचे बांधकाम करण्यात आले होते. परंतु आता शाळेचे इमारतीचे स्लॅब व भिंतीला भेगा पडल्याने शाळेची इमारत क्षतीग्रस्त स्थितीमध्ये आहे. शाळेच्या इमारतीच्या पायामध्ये काळी माती असल्याने असे घडले असावे, असे असले तरी इमारतीचे पायाच्या बांधकामाच्या वेळी योग्य काळजी न घेतल्याने इमारतीच्या भिंतीस व स्लॅबला तडे गलेले आहे. करीता चिचाळ गावठाणात शाळेची नविन इमारत बांधावयाचे सर्वानुमते ठरले असुन नविन शाळेच्या इमारतीचे बांधकामचे अंदाजपत्रक सादर करण्यात आले आहे. शाळेच्या इमारतीचे बांधकाम करतांनाचे तत्कालीन अधिका-यांविरुध्द विभागीय चौकशी करण्याबाबत कार्यवाही सुरु आहे. प्राथमिक शाळा नव्याने बांधण्याबाबत निर्णय घेण्यात येणार असून लवकरच काम हाती घेण्यांत येईल. चिचाळ गावठणातील नागरी सुविधाअंतर्गत केलेल्या नाल्याचे बांधकाम व रस्ते इत्यादी कामे व्यवस्थित असुन सदर गावठणातील नागरी सुविधांचे बांधकामात कुठलाही भ्रष्टाचार झाल्याचे दिसुन येत नाही. • ग्रामपंचायत भवनाचे काम प्रस्तावित जागेत ग्रामस्थांनी नकार दिल्याने सुधारीत अभिन्यासानुसार सध्या ग्रामपंचयायत भवनाचे काम सुरु आहे. • समाजमंदीरचे बांधकाम पुर्ण झाले आहे. • आंगणवाडीकरीता भुखंड देण्यांत आला असून जिल्हापरीषद भंडारा मार्फत कार्यवाही सुरु आहे.

		• स्मशानभुमीच्या जागेबाबत निर्णय झाल्यावर त्वरीत बांधून देण्यात येईल. • दवाखान्याची तरतुद सोयी सवलती मध्ये येत नाही. • ग्रामपंचायतीच्या रेकॉर्डनुसार ३६५ भुखंड धारक असून सर्व भुखंड वाटप करण्यांत आले आहे. अतिरिक्त संपादीत केलेल्या ६.४८ हेक्टर जमीनीपैकी ४.०८ हे. जागा उपलब्ध न झाल्याने पोलीसांची मदत घेऊन जागा उपलब्ध करुन घेण्याची कार्यवाही सुरु आहे. सर्व भुखंड धारकांना तहसिलदार पवनी यांनी ईश्वर चिठ्ठीने भुखंड वाटप केले आहे. • अंतर्गत रस्त्याची कामें संकल्पनाप्रमाणे व अंदाजपत्रकाप्रमाणे १५ मी. रुंदीचा रस्ता असून त्याचे ३.०० मी. रुंदीचे डांबरीकरण करण्यांत आलेले आहे व मोजमाप करतांना ३.०० मी. आढळून आले व बाजूचा अंतर्गत रस्ता ३.०० मी. आढळला यावरुन संकल्पन व बांधकाम यामध्ये तफावत दिसत नाही. • संकल्पनाप्रमाणे शाळेच्या समोरील नालीची रुंदी ३० से.मी. आहे व बांधकाम सुध्दा ३० से.मी. रुंदीचे करण्यांत आले आहे. करीता संकल्पन व बांधकामात तफावत नाही. • नवीन गांवठाणातील भुखंडाचे वाटप ज्या लोकांनी कर भरला आहे अशांना करण्यांत आले आहे. व कर भरुन सुध्दा भुखंड प्राप्त झाला नाही अशांचे अर्ज विभागीय कार्यालयास उपलब्ध नाहीत. • कलम ४ नंतर गांवठाणातील कुटुंबाच्या संखेत वाढ झाल्याने वाढीव कुटुंबास भुखंड देण्याबाबत निर्णय झालेला नाही.
१७.००	**मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजना :**	मोखाबर्डी उपसा सिंचन योजने अंतर्गत उर्ध्वनलिकेची मांडणी व पुरवठयासह संलग्नीत स्थापत्य कामासोबत पंपींग मशीनरी व संलग्न यंत्रणे तसेच स्विचयार्ड उपकरणाची कामे Turn key बेसीसवर मे.तापी प्रिन्ट्रेड प्रायव्हेट लिमीटेड जलगांव यांना कार्यारंभ आदेश दिनांक ६.७.२००६ अन्वये किमत रु.२२४.३७ एवढया किंमतीचे देण्यात आले होते. यावेळे श्री. सुर्यवंशी मुख्य अभियंता, श्री.पोहेकर, अधीक्षक अभियंता व श्री. आपटे, कार्यकारी अभियंता होते. निविदेच्या संकल्पनेनुसार उर्ध्वगामी नलिकेचे २५०० मि.मि.व्यासाचे चार रांगा व एकूण लांबी ४५०० मीटर एवढी होती.

		संदर्भात कंत्राटदाराने स्वतःचे संकल्पन सादर केले त्यानुसार उर्ध्वगामी नलिकेचे २७०० मी.मी.व्यासाची तीन रांगा प्रस्तावीत केल्या होत्या त्यास सक्षम स्तरावर मंजरी मिळाल्यानंतर काम सुरु करण्यात आले. शासनाच्या दिनांक ३१.१२.२००७ चे पत्रानुसार संदर्भीत कंत्राटदारानी एका रांगेचे संकल्पन कमी केल्यामुळे झालेल्या स्टील बचतीची वसुली करण्याबाबत दिलेल्या निर्देशानुसार कंत्राटदाराकडून त्यांचे बिलामधुन झालेल्या कामापैकी रु.१६.९३ कोटी जुलै २०१० मध्ये वसुल करण्यात आले आहे. सबंधीत कंत्राटदारानी याबाबत नागपूर हायकोर्टात (writ petion No.३५६०/२०१०) दिनांक २६.७.२०१० अन्वये केस दाखल केली असून न्यायालयाचे निर्देशानुसार सदर प्रकरण लवादाकडे दिले आहे. याबाबत कार्यवाही सुरु आहे. लवादाच्या निर्देशानुसार योग्य ती कार्यवाही करण्यांत येईल.
१८.००	**कालव्यात बुडून मृत झालेल्या व्यक्ती :**	श्री. जयगोपाल ठाकरे हा शासकीय कर्मचारी असून त्यांचा मुलगा साईनाथ जयगोपाल ठाकरे वय २२ वर्षे हा गोसीखुर्द उजव्या कालव्यामध्ये पाणी चालु असतांना कालव्यामध्ये पडून दि. ३.११.२०११ रोजी मरण पावला. मृत साईनाथ ठाकरे यास जलसंपदा विभागाकडून काम करण्यास नियुक्त केले नव्हते. त्याचे कडील जनावरासाठी कालव्याचे बाजूस गवत कापत असतांना पाय घसरुन कालव्यांत बुडुन अपघाती मृत्यु झालेला आहे. श्री. साईनाथ जयगोपाल ठाकरे, बी.ए. भाग-१ मध्ये शिक्षण घेत होता. मृत व्यक्तीच्या कुटुंबास राजीव गांधी विद्यार्थी अपघात योजनेअंतर्गत मा. जिल्हाधिकारी, भंडारा यांनी रु. ७५,०००/- सानुग्रह अनुदान मंजूर केले असून त्याचे वाटप संबंधितास झालेले आहे. या नंतर मृत व्यक्तीच्या कुटुंबाने या विभागास कुठल्याही प्रकारची मागणी केलेली नाही.
१९.००	**जिल्हाधिकारी भंडारा यांचेकडे वाटप न झालेली शिल्लक रक्कम**	नेरला उपसा सिंचन योजनेअंतर्गत १४२ भुसंपादन प्रकरणे सुरु असून याकरीता जिल्हाधिकारी भंडारा यांचेकडे रु. १४३१.७५ लक्ष सुपुर्द करण्यांत आले असून यापैकी रु. २३९.०३ लक्ष चे वाटप झालेले असून रु. ११९२.७२ लक्ष जिल्हाधिकारी, भंडारा यांचेकडे शिल्लक आहेत.

२०.००	भुसंपादन

अ.क्र	घटक	आवश्यक जमीन				संपादीत जमीन			
		वनजमीन	राजस्व	खाजगी	एकूण	वनजमीन	राजस्व	खाजगी	एकूण
१	धरण	१७.४३	५५.५३	६६३.९६	**७३६.९२**	१७.४३	५५.३३	६६३.९६	**७३६.७२**
२	बुडीत क्षेत्र	८१९.१३	५६६३.७६	२०३९७.०४	**२६८७९.९३**	८१९.१३	१४९८.६२	१७५८८.७४	**१९९०६.४९**
३	उजवा कालवा	१८१७.४४	१०.०७	३९१३.३९	**५७४०.९०**	१८१७.४४	१०.०७	१७७४.०३	**३६०१.५४**
४	डावा कालवा	०.००	०.००	१३६२.३८	**१३६२.३८**	०.००	०.००	५४४.५१	**५४४.५१**
५	टेकेपार उ.सि.यो.	३६.३६	७.९३	२९९.३६	**३४३.६५**	३६.३६	७.९३	२९९.३६	**३४३.६५**
६	अंभोरा उ.सि.यो.	०.५४	८.३८	३१४.००	**३२२.९२**	०.००	८.३८	३१४.००	**३२२.३८**
७	मोखाबर्डी उ.सि.यो.	९.९२	९१.००	१२३२.१६	**१३३३.०८**	९.९२	०.००	२२३.५१	**२३३.४३**
८	नेरला उ.सि.यो.	११४.४१	२४.२९	८३७.९६	**९७६.६६**	०.००	२.४७	९५.७५	**९८.२२**
९	आसोलामेंढा	४८०.००	०.००	२२४.००	**७०४.००**	०.००	०.००	०.००	**०.००**

२१.००	नेरला उपसा सिंचन योजना :	**८० टक्के अग्रीम मोबदला वाटप** भुसंपादनाची संपूर्ण प्रकीया मा.जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडुन होत असल्याने प्रचलित नियमानुसार घोषित झालेल्या निवाडयाची रक्कम त्यांचे कार्यालयामार्फत वाटप केल्या जाते. भुसंपादन प्रस्ताव ते अंतिम निवाडा या प्रक्रीयेस भुसंपादन कायद्यानुसार थोडा अवधी लागत असल्याने ८० टक्के रक्कम शेतक-यांना वाटप करावी जेणेकरुन शेतक-यांना संमतीने निवाडा करणे त्याकरीता शेतकरी शेतजमिनीच्या दराबाबत विचारणा करतात. हे दर कमी असल्यामुळे शेतकरी संमती देत नाही असे निदर्शनास आले आहे. त्यामुळे ८० टक्के वाटप करण्याचे प्रस्ताव सादर करण्यात आलेले नसल्याने भुसंपादन प्रक्रिया पुर्ण करुन अंतिम निवाडा झाल्यानंतरच मोबदला देण्याचे ठरले व त्याप्रमाणे कार्यवाही सुरु आहे.

विवरणपत्र क्र. ५

धारिका क्र.डिएलई-१०१०/(१४८/२०१०)/दक्षता-३

श्री.सो.रा.सूर्यवंशी व इतर १४ अधिकारी (गोसीखुर्द प्रकल्प- श्री.वडनेरे समिती) यांच्याविरूध्दच्या विभागीय चौकशीच्या अनुषंगाने सा.प्र.वि. व जलसंपदा विभाग यांच्यामध्ये झालेल्या पत्रव्यवहाराचा तपशील दोषारोपपत्रे बजावल्याचा दिनांक :- २८.०६.२०१२ व दि.२८.०३.२०१३ (शासन आदेश दि.२८.०३.२०१३ अन्वये श्री.दे.प.शिर्के यांचा समावेश)

चौकशी अधिकारी नियुक्तीचा दिनांक :- १०.१२.२०१२ (दि.२२.१०.२०१३ च्या आदेशान्वये श्री.शिर्के यांच्यावरील दोषारोपांबाबत प्रकरण चौकशी अधिकाऱ्यांकडे सोपविण्यात आले)

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
"अ" सामान्य प्रशासन विभागास विभागीय चौकशीचा परिपूर्ण प्रस्ताव पाठविण्यासंदर्भात केलेली कार्यवाही						
१	दि.०२.०१.२०१३	जोडपत्र-४ मधील कागदपत्रे अपुर्ण असल्याबाबत, अपचारी, बचाव साक्षीदार यांचे अद्यावत पत्ते सादर करण्याबाबत, इत्यादी त्रुटींची पूर्तता करून प्रस्ताव परिपुर्ण स्वरूपात तयार करून सादर करणेबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.०८.०१.२०१३ अ.शा.पत्र दि.०६.०२.२०१३ स्मरणपत्र दि.०१.०३.२०१३ तसेच वि.पा.वि.म.नागपूर यांच्याकडून दि.०२.०३.२०१३, दि.१३.०३.२०१३, दि.१५.०६.२०१३, दि.३१.०८.२०१३ च्या पत्रान्वये प्राप्त माहिती/कागदपत्रे परिपुर्ण नसल्याने परिपुर्ण स्वरूपात माहिती सादर करण्याबाबत कळविले. पुन:श्च स्मरणपत्र दि.०८.०८.२०१३, दि.१७.०८.२०१३, दि.२८.०८.२०१३.	दि.२१.०९.२०१३	८ महिने १९ दिवस	**कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांच्याकडून दि.०२.०९.२०१३ रोजीच्या पत्रान्वये परिपुर्ण स्वरूपात माहिती/कागदपत्रे १० प्रती मध्ये शासनास प्राप्त झाली.** " प्रस्तुत प्रकरणी अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक व संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत असल्याने तसेच कागदपत्रे ही वेगवेगळया ठिकाणी (मुख्य अभियंता/अधीक्षक अभियंता/ कार्यकारी अभियंता स्तर) वेगवेगळया धारिकांमधील असल्याने व **सदर माहितीचा व्याप फारच मोठा होता. सदर कागदपत्रे संकलीत करून व प्रत्येक कागदपत्राच्या १० प्रती अशा जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्रांच्या झेरॉक्स प्रती** काढून कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांच्याकडून परिपुर्ण स्वरूपात माहिती/कागदपत्रे १० प्रती मध्ये शासनास प्राप्त झाली." सदर माहिती/कागदपत्रे खुपच मोठयाप्रमाणात असल्याने सदर कागदपत्रांची छाननी करण्यात आली. सर्व कागदपत्रांचे अपचारीनिहाय वेगवेगळे संच तयार करून सा.प्र.वि.च्या दि.०१.०७.२०११ च्या परिपत्रकाप्रमाणे कागदपत्रांना पी-१, पी-२, असे प्रत्येक दस्तऐवजास चिन्हांकन करून तसेच सर्व दस्तऐवज क्षेत्रिय कार्यालयातील संबंधीत अधिकाऱ्यांकडून सांक्षाकीत करून घेण्यात आले. तद्नंतर सक्षम स्तरावरून

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
२	स्मरणपत्र दि.१२.०३.२०१३, दि.२१.०५.२०१३, दि.२२.०८.२०१३, दि.१७.०९.२०१३	परिपुर्ण प्रस्ताव पाठविण्याबाबत स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.				मान्यता घेवून प्रत्येक दस्तऐवजांचे अपचारीनिहाय ३ संच याप्रमाणे कागदपत्रे सा.प्र.वि.स देण्यात आली. त्यामुळे जो काही विलंब झालेला आहे तो प्रशासकीय स्वरूपाचा असून जाणीवपुर्वक विलंब करण्यात आलेला नाही.
३	दि.०३.१०.२०१३	दि.२१.०९.२०१३ च्या पत्रान्वये पाठविलेला प्रस्ताव अपुर्ण असल्याच्या कारणास्तव काही मुद्दे उपस्थित करून परत पाठविला.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.१७.१०.२०१३	दि.२५.११.२०१३	१ महिना २२ दिवस	सदर माहिती/कागदपत्रे क्षेत्रिय कार्यालयाकडून प्राप्त करून घेवून सा.प्र.वि.स उपलब्ध करून देण्यात आली.
४	दि.१९.११.२०१३	श्री.शिर्के यांच्याशी संबंधीत कागदपत्रे मागविली.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना यापुर्वीच दि.१७.१०.२०१३ रोजीच्या पत्रान्वये कळविण्यात आले	दि.१२.१२.२०१३	२५ दिवस	श्री.शिर्के यांच्यासंबंधातील माहिती/कागदपत्रे क्षेत्रिय कार्यालयाकडून प्राप्त करून घेवून सा.प्र.वि.स उपलब्ध करून देण्यात आली.
	टिप - सा.प्र.वि. ने अ.क्र.१-४ अन्वये हया विभागाकडे मागितलेली सर्व माहिती उपलब्ध करुन देण्यात आली आहे. अशा रीतीने परिपूर्ण पूर्ण प्रस्ताव विभागीय चौकशी अधिकाऱ्याकडे सादर केला आहे. यामध्ये झालेला विलंब हा प्रशासकीय स्वरुपाचा आहे. दोषारोपामध्ये एकूण १४ अधिकाऱ्यांचा समावेश आहे. तसेच त्यामध्ये श्री.शिर्के, कार्यकारी अभियंता यांच्यावर दि.२८.०३.२०१३ रोजी म्हणजेच विभागीय चौकशी अधिकाऱ्यांची नियुक्ती केल्यानंतर ३ महिन्याने दोषारोपपत्र बजावले आहे. त्यामुळे एकंदरितच, परिपूर्ण प्रस्ताव विभागीय चौकशी अधिकाऱ्यांना सादर करण्यास जो विलंब झालाआहे, तो प्रशासकीय स्वरुपाचा आहे. यामध्ये कोणताही malafied intention नाही.					
	"ब" विभागीय चौकशी दरम्यान अपचाऱ्यांना अतिरीक्त कागदपत्रे पुरविण्याबाबत सा.प्र.वि.च्या निदेशानुसार करण्यात आलेली कार्यवाही					
५	दि.२६.१२.२०१३	दि.१०.०१.२०१६ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.२७.१२.२०१३	दि.२७.१२.२०१३	विलंब नाही	दि.१०.०१.२०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
६	दि.१३.०३.२०१४	श्री.सुर्यवंशी व इतर यांनी मागणी केलेले बचाव सहाय्यक व बचाव साक्षीदार यांचा या प्रकरणाशी सबंध आला आहे किंवा कसे, याबाबत माहिती देणेबाबत तसेच अपचाऱ्यांना मागणी केलेली अतिरीक्त कागदपत्रे उपलब्ध करून देणेबाबत.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.१९.०३.२०१४ व दि.२७.०३.२०१४ तद्नंतर स्मरणपत्र. दि.१५.०५.२०१४, अ.शा.पत्र (प्र.सचिव स्तरावरून) दि.०५.०७.२०१४, स्मरणपत्र दि.०२.०९.२०१४.	दि.१५.०९.२०१४		प्रस्तुत प्रकरणी अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असल्याने व संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत असल्याने तसेच अपचाऱ्यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे ही वेगवेगळया ठिकाणी (मुख्य अभियंता/अधीक्षक अभियंता/ कार्यकारी अभियंता स्तर) वेगळया धारिकांमधील असल्याने सा.प्र.वि.ने वेळोवेळी ज्या-ज्या अपचाऱ्यांना अतिरीक्त कागदपत्रे पुरविण्याबाबत कळविले, त्या अपचारी अधिकाऱ्यांना त्यांच्या मागणीनुसार कागदपत्रे पुरविण्यात आली. अंतिमत: सा.प्र.वि.च्या दि.२७.०८.२०१४ रोजीच्या पत्रान्वये कळविल्याप्रमाणे शिर्के यांना त्यांनी मागणी केल्याप्रमाणे कागदपत्रे पुरवून त्याप्रमाणे सर्व अपचाऱ्यांना आवश्यक कागदपत्रे उपलब्ध करून देण्यात आल्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म. नागपूर यांनी दि.०८.०९.२०१४ च्या पत्रान्वये कळविले. व त्याप्रमाणे दि.१५.०९.२०१४ रोजीच्या पत्रान्वये सा.प्र.वि.स अनुपालन अहवाल सादर करण्यात आला.
७	दि.१२.०३.२०१४	अपचारी श्री.राणे यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे पुरवणेबाबत				
८	स्मरणपत्र दि.२३.०५.२०१४	अपचारी यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार यांची माहिती देण्याबाबत				
९	स्मरणपत्र दि.२५.०७.२०१४	माहिती उपलब्ध करून देण्याबाबत.				
१०	दि.२७.०८.२०१४	श्री.शिर्के यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे उपलब्ध करून देणेबाबत.				
११	दि.०४.१०.२०१४	दि.२१.१०.२०१४ रोजी बैठक ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.०९.१०.२०१४	दि.०९.१०.२०१४	विलंब नाही	दि.२१.१०.२०१४ रोजी चौकशी अधिकाऱ्यांकडे बैठक ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
१२	दि.२१.१०.२०१४	१) अपचारी यांना रोजनाम्याची प्रत पाठवून १५ दिवसाच्या आत माहिती देण्याबाबत. २) श्री.पर्वते, श्री.इंगळे व श्री.वर्धने यांच्या बचाव सहाय्यकांचा कामांशी कशाप्रकारे संबंध येतो, याबाबची माहिती सादर करण्याबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले. दि.०३.१२.२०१४, स्मरणपत्र दि.११.१२.२०१४, दि.२७.०१.२०१५, दि.०७.०३.२०१५	दि.२०.०३.२०१५	५ माहिने	संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत असल्याने त्यांच्याकडून बचाव सहाय्यकांबाबत माहिती घेवून सदर माहिती वि.पा.वि.म.नागपूर यांच्याकडून दि.११.०३.२०१५ रोजी प्राप्त झाली. तद्नंतर प्राप्त माहितीची छाननी करून सदर माहिती सा.प्र.वि.स कळविण्यात आली.
१३	स्मरणपत्र दि.१७.०१.२०१५ व अ.शा.पत्र दि.०७.०३.२०१५	दि.२१.१०.२०१४ च्या पत्रान्वये मागितलेली माहिती सादर करणेबाबत.				

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
१४	दि.०७.०४.२०१५	दि.२१.१०.२०१४ च्या रोजनाम्यामध्ये दिलेल्या तक्त्यानुसार अपचारी निहाय एकत्रित माहिती सादर करण्याबाबत.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत. पत्र पाठविले. दि.०३.०६.२०१५	दि.०९.०७.२०१५	३ महिने	संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत असल्याने त्यांच्याकडून बचाव सहाय्यक व बचाव साक्षीदारांबाबत माहिती घेवून सदर माहिती वि.पा.वि.म.नागपूर यांच्याकडून दि.०८.०६.२०१५ रोजी प्राप्त झाली. तद्नंतर प्राप्त माहितीची छाननी करून सदर माहिती सा.प्र.वि.स कळविण्यात आली.
१५	स्मरणपत्र दि.१४.०५.२०१५	श्री.सुर्यवंशी यांचे बचाव साक्षीदार श्री.देवगडे यांच्या बाबत माहिती देणेबाबत तसेच दि.०७.०४.२०१५ च्या पत्रान्वये तत्क्यामध्ये मागितलेली माहिती देणेबाबत.				
१६	स्मरणपत्र दि.१४.०७.२०१५	दि.०७.०४.२०१५ व दि.१४.०५.२०१५ च्या पत्रान्वये मागितलेली माहिती देणेबाबत.		दि.२४.०७.२०१५	विलंब नाही	दि.०७.०४.२०१५ व दि.१४.०५.२०१५ च्या पत्रान्वये मागितलेली माहिती दि.०९.०७.२०१५ च्या पत्रान्वये सादर करण्यात आल्याचे कळविले. तसेच त्याची प्रत सादर पुन:श्च सादर केली.
१७	दि.१४.०७.२०१५	श्री.शिर्के, श्री.जि.मो.शेख, श्री.तायडे व श्री.खोलापूरकर यांच्या बचाव साक्षीदारांबाबत माहिती देणेबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत यापुर्वीच दि.०९.०७.२०१५ च्या पत्रान्वये कळविण्यात आले तद्नंतर दि.२४.०७.२०१५ च्या पत्रान्वये कळविले.	दि.२५.०८.२०१५	१ महिना	क्षेत्रिय कार्यालयाकडून माहिती घेवून उपलब्ध करून देण्यास १ महिना कालावधी लागला आहे.
१८	दि.०८.१०.२०१५ (विभागास प्राप्त दि.१५.१०.२०१५)	श्री.शेख यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.देवगडे व श्री.भाग्या यांचा या प्रकरणाशी संबंध आला आहे किंवा कसे, याबाबत माहिती सादर करण्याबाबत		दि.२१.१०.२०१५	विलंब नाही	सा.प्र.वि.च्या दि.०८.१०.२०१५ च्या पत्राच्या अनुषंगाने माहिती उपलब्ध करून देण्यात आली.
१९	दि.२८.१०.२०१५	दि.२६, २७ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.३१.१०.२०१५	दि.३१.१०.२०१५	विलंब नाही	दि.२६ व २७ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.. ..स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
२०	दि.२६ व २७ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी झालेल्या सुनावणीचा रोजनामा	अपचाऱ्यांना रोजनाम्याच्या प्रती देणेबाबत व श्री.तायडे यांचे बचाव साक्षीदार याबाबतची माहिती सादर करण्याबाबत तसेच श्री.गोन्नाडे यांनी मागणी केलेली अतिरीक्त कागदपत्रे सादर करण्याबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले दि.०९.१२.२०१५	दि.०९.१२.२०१५	विलंब नाही	दि.२६ व २७ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी झालेल्या सुनावणीच्या अनुषंगाने सा.प्र.वि. च्या निदेशाप्रमाणे कार्यवाही करण्यास कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले. तसेच रोजनाम्यातील मुद्या-४ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे श्री.तायडे यांच्या बचाव साक्षीदाराबाबत माहिती कळविण्यात आली.
२१	दि.३०.११.२०१५	दि.१८, १९ जानेवारी, २०१६ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.०९.१२.२०१५	दि.०९.१२.२०१५	विलंब नाही	दि.१८, १९ जानेवारी, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२२	स्मरणपत्र दि.०२.०१.२०१६	श्री.वाघाये यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.कोंडावार यांचा या प्रकरणाशी संबंध आला आहे किंवा कसे, याबाबत माहिती सादर करण्याबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहितीसादर करण्याबाबत पत्र पाठविले दि.११.०१.२०१६	दि.१८.०१.२०१६	विलंब नाही	श्री.वाघाये यांचे बचाव साक्षीदार श्री.कोंडावार यांच्याबाबतची माहिती सा.प्र.वि.स देण्यात आली.
२३	स्मरणपत्र दि.१५..०१.२०१६	श्री.गोन्नाडे यांनी मागणी केलेली अतिरीक्त कागदपत्रे सादर करण्याबाबत		दि.१८.०१.२०१६	विलंब नाही	दि.१८.०१.२०१६ रोजी श्री.गोन्नाडे यांना त्यांनी मागणी केलेली अतिरीक्त कागदपत्रे पुरवून तसे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२४	दि.२०.०१.२०१६	दि.१५ व १६ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.२७.०१.२०१६	दि.२७.०१.२०१६	विलंब नाही	दि.१५ व १६ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२५	दि.०४.०२.२०१६	श्री.नांदकर यांना श्री.गोन्नाडे यांचे बचाव सहाय्यक म्हणून मान्यता देण्यात आल्याबाबत कळविण्यात आले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.०८.०२.२०१६	दि.०८.०२.२०१६	विलंब नाही	श्री.नांदकर यांना बचाव सहाय्यक म्हणून मान्यता देण्यात आल्याचे त्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२६	दि.१७.०२.२०१६	दि.०९, १० मार्च, २०१६ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.२०.०२.२०१६	दि.२०.०२.२०१६	विलंब नाही	दि.०९, १० मार्च, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
२७	दि.२७.०६.२०१६	बचाव साक्षीदारांचे अद्यावत पत्ते सादर करण्याबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.०७.०७.२०१६, स्मरणपत्र दि.०१.०८.२०१६	दि.२२.०९.२०१६	३ महिने	अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असल्याने व संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत असल्याने क्षेत्रिय कार्यालयाकडून माहिती घेवून उपलब्ध करून देण्यास ३ महिना कालावधी लागला आहे.
२८	स्मरणपत्र दि.२९.०८.२०१६	बचाव साक्षीदारांचे अद्यावत पत्ते सादर करण्याबाबत				
२९	दि.१८.१०.२०१६	विभागीय चौकशीचा अहवाल सादर करण्यास आणखी ३ महिन्याचा कालावधी लागणार आहे.	या प्रकरणी विभागीय चौकशी अहवालासाठी लागणारा ३ महिन्याचा कालावधी व तद्नंतर अंतिम शिक्षा आदेश निर्गमित करण्यासाठी लागणारा आणखी ३ महिन्याचा कालावधी विचारात घेऊन ६ महिन्याकरीता मुदतवाढीचा प्रस्ताव सा. प्र. वि. सादर करण्यास आला आहे. (नस्ती क्र.१४८/२०१०/ (भाग-८)			सामान्य प्रशासन विभागाच्या सहमतीनंतर मुदतवाढीबाबत पुढील कार्यवाही करण्यात येईल.

विलंबाची संक्षीप्त कारणे :-

१. प्रस्तुत प्रकरणी अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असून संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत होते. तर काही अपचारी सेवानिवृत्त झाले आहेत.

२. तसेच अपचाऱ्यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे ही वेगवेगळया ठिकाणी (मुख्य अभियंता/अधीक्षक अभियंता/ कार्यकारी अभियंता स्तर) वेगळया धारिकांमधील होती.

३. सदर माहितीचा व्याप फार मोठा असल्याने सदर कागदपत्रे संकलीत करून व जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्रांच्या झेरॉक्स प्रती काढून तसेच सर्व कागदपत्रे साक्षांकीत करून अपचाऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आ

४. त्यामुळे कागदपत्रे पुरविण्यास झालेला विलंब अवाजवी नसून हेतूपुर्वक विलंब करण्यात आलेला नाही.

याचिका क्र.डिएलई-१०१०/(१५३/२०१०)/दक्षता-३

श्री.सो.रा.सुर्यवंशी व इतर ११ अधिकारी (गोसीखुर्द डावा काल...- श्री.मेंढेगिरी समिती) यांच्याविरूध्दच्या विभागीय चौकशीच्या अनुषंगाने सा.प्र.वि. व जलसंपदा विभाग यांच्यामध्ये झालेल्या पत्रव्यवहाराचा तपशील (दोषारोपपत्रे बजावल्याचा दिनांक :- २३.११.२०१०)

चौकशी अधिकारी नियुक्ती केल्याचा दिनांक :- दि.३१.०५.२०१२

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
"अ" सामान्य प्रशासन विभागास विभागीय चौकशीचा परिपूर्ण प्रस्ताव पाठविण्यासंदर्भात केलेली कार्यवाही						
१	दि.२९.०६.२०१२ (विभागास प्राप्त दि.०३.०७.२०१२)	(१) अपचाऱ्यांच्या दोषारोपपत्रातील जोडपत्र-४ मधील कागदपत्रे अपुर्ण असल्याबाबत २) अपचाऱ्यांना कागदपत्रे मिळाल्याबाबत दिलेल्या पोचपावत्या सादर करण्याबाबत ३) जोडपत्र-४ मधील दस्तऐवज सांक्षाकीत करून पाठविण्याबाबत ४) जोडपत्र-३ मधील साक्षीदारांचे अद्यावत पत्ते, दुरध्वनी व भ्रमणध्वनी क्रमांक, इत्यादी उपलब्ध करून देण्याबाबत. उपरोक्तप्रमाणे त्रुटींची पूर्तता करून परिपूर्ण प्रस्ताव सादर करण्याबाबत कळविण्यात आले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.०४.०७.२०१२ स्मरणपत्र दि.१०.०७.२०१२ अ.शा.पत्र दि.२३.०७.२०१२	दि.२५.०९.२०१२	३ महिने	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांच्याकडून दि.२०.०७.२०१२ रोजीच्या पत्रान्वये माहिती/कागदपत्रे प्राप्त. सदर माहिती/कागदपत्रे खुपच मोठयाप्रमाणात असल्याने सदर कागदपत्रांची छाननी करण्यात आली. सर्व कागदपत्रांचे अपचारीनिहाय वेगवेगळे संच तयार करून सा.प्र.वि.च्या दि.०१.०७.२०११ च्या परिपत्रकाप्रमाणे कागदपत्रांना पी-१, पी-२, असे प्रत्येक दस्तऐवजास चिन्हांकन करून तसेच सर्व दस्तऐवज क्षेत्रिय कार्यालयातील संबंधीत अधिकाऱ्यांकडून सांक्षाकीत करून घेण्यात आले. तद्नंतर सक्षम स्तरावरून मान्यता घेवून प्रत्येक दस्तऐवजांचे अपचारीनिहाय ३ संच याप्रमाणे कागदपत्रे सा.प्र.वि.स देण्यात आली
"ब" विभागीय चौकशी दरम्यान अपचाऱ्यांना अतिरीक्त कागदपत्रे पुरविण्याबाबत सा.प्र.वि.च्या निदेशानुसार करण्यात आलेली कार्यवाही						
२	दि.१४.१२.२०१२ तसेच दि.०२.०१.२०१३	अपचाऱ्यांना त्यांनी मागितलेली अतिरिक्त कागदपत्रे पुरवणेबाबत कळविण्यात आले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.०२.०१.२०१३, दि.०८.०१.२०१३, दि.३१.०१.२०१३ व स्मरणपत्र दि.०१.०३.२०१३, दि.२९.०६.२०१३ दि.१५.०३.२०१४, तसेच दि.०८.०८.२०१४ रोजी कार्यासनातील सहाय्यक व	दि.२५.०९.२०१४	२ महिने	प्रस्तुत प्रकरणी सा.प्र.वि.कडून दि.१४.१२.२०१२, दि.१६.०१.२०१३, दि.१८.१०.२०१३ व दि.३०.०७.२०१४ च्या पत्रान्वये वेगवेगळया अपचाऱ्यांनी मागणी केल्यानुसार अतिरीक्त कागदपत्रे पुरविण्याबाबत सूचना देण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार माहिती संकलीत करून त्या-त्या अपचारी अधिकाऱ्यांना त्यांच्या मागणीनुसार त्या-त्या वेळेस कागदपत्रे पुरवून अंतिम: सर्व अपचाऱ्यांना कागदपत्रे पुरविण्यात आल्याबाबतचा अनुपालन अहवाल सा.प्र.वि.स दि.२५.०९.२०१४ रोजी सादर केला आहे. सदर प्रकरणी अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असल्याने व संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत असल्याने तसेच
३	दि.१६.०१.२०१३	अपचारी श्री.पोहेकर यांनी मागितलेली अतिरिक्त कागदपत्रे पुरवणेबाबत				
४	दि.१८.१०.२०१३	१. बचाव साक्षीदारांच्या दोषारोपातील घटनांशी व कागदपत्रांशी कशाप्रकारे संबंध येतो, याबाबची माहिती सादर करण्याबाबत २. श्री.व.ग्या.गोन्नाडे व इतर अपचारी यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे त्यांना न मिळाल्याबाबत.				

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
५	स्मरणपत्र दि.०४.०३.२०१४	अपचारीअधिकारी यांनी मागितलेली अतिरिक्त कागदपत्रे पुरवणेबाबत	अवर सचिव हे स्वत: नागपूर ला जावून दक्षता पथकाचा आढावा घेऊन अपचाऱ्यांना कागदपत्रे उपलब्ध करून देणेबाबत पाठपूरावा केला.			अपचाऱ्यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे ही वेगवेगळया ठिकाणी (मुख्य अभियंता/अधीक्षक अभियंता/ कार्यकारी अभियंता स्तर) वेगळया धारिकांमधील असल्याने सा.प्र.वि.ने वेळोवेळी ज्या-ज्या अपचाऱ्यांना अतिरीक्त कागदपत्रे पुरविण्याबाबत कळविले, त्या अपचारी अधिकाऱ्यांना त्यांच्या मागणीनुसार कागदपत्रे पुरविण्यात आली. अंतिमत: सा.प्र.वि.च्या दि.३०.०७.२०१४ रोजीच्या पत्रान्वये कळविल्याप्रमाणे श्री.गांगुली यांना त्यांनी मागणी केल्याप्रमाणे कागदपत्रे पुरवून त्याप्रमाणे सर्व अपचाऱ्यांना आवश्यक कागदपत्रे उपलब्ध करून देण्यात आल्याबाबत दि.२५.०९.२०१४ रोजीच्या पत्रान्वये सा.प्र.वि.स अनुपालन अहवाल सादर करण्यात आला. प्रस्तुत प्रकरणी **माहितीचा व्याप फार मोठा असल्याने सदर कागदपत्रे संकलीत करून व जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्रांच्या झेरॉक्स प्रती काढून तसेच सर्व कागदपत्रे साक्षांकीत करून अपचाऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आली आहेत.** त्यामुळे जो काही विलंब झालेला आहे तो प्रशासकीय स्वरूपाचा असून जाणीवपुर्वक विलंब करण्यात आलेला नाही.
६	अ.शा.पत्र दि.२३.०४.२०१४	अपचारीअधिकारी यांनी मागितलेली अतिरिक्त कागदपत्रे पुरवणेबाबत				
७	स्मरणपत्र दि.२४.०७.२०१४	अपचारीअधिकारी यांनी मागितलेली अतिरिक्त कागदपत्रे पुरवणेबाबत				
८	दि.३०.०७.२०१४	श्री.गांगुली यांना अतिरिक्त कागदपत्रे पुरवणेबाबत				
९	दि.०५.११.२०१४	श्री.गोन्नाडे यांनी मागितलेली अतिरिक्त कागदपत्रे पुरवणेबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.०३.१२.२०१४	दि.२०.०३.२०१५		श्री.गोन्नाडे यांना त्यांनी मागितलेली कागदपत्रे पुरवून त्यांची दि.२९.११.२०१४ रोजीची पोचपावती सा.प्र.वि.स सादर केली.
१०	दि.१४.११.२०१४	श्री.जामकर, श्री.सावरकर व श्री.दलाल यांना अन्य बचाव सहाय्यकाचे नाव सुचविण्याबाबत कळविण्यात आले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.०३.१२.२०१४, दि.११.१२.२०१४ व	दि.२२.०१.२०१५ व दि.२०.०३.२०१५	२ महिने	सा.प्र.वि.कडून दि.१४.११.२०१४, दि.२६.११.२०१४ व दि.२३.०१.२०१५ च्या पत्रान्वये वेगवेगळया अपचाऱ्यांच्या बचाव सहाय्यकांचे नाव सुचविण्याबाबत कळविण्यात आले होते. त्यानुसार अपचाऱ्यांकडून माहिती मागविण्यात आली व दि.२२.०१.२०१५ च्या पत्रान्वये ज्या अपचाऱ्यांकडून माहिती प्राप्त झाली होती त्या अपचाऱ्यांबाबतची माहिती सा.प्र.वि.स
११	दि.२६.११.२०१४	श्री.बोधले व श्री.मानवटकर यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.रहाटे यांचे संमती पत्र देण्याबाबत कळविण्यात आले.				

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
१२	दि.१७.०१.२०१५	माहिती पाठविण्याबाबत विभागीय सचिवांना चौकशी अधिकाऱ्यांच्या स्वाक्षरीने कळविण्यात आले	दि.०७.०३.२०१५			कळविण्यात आली. तद्नंतर दि.२०.०३.२०१५ च्या पत्रान्वये उर्वरित अपचाऱ्यांकडून प्राप्त झालेली माहिती सा.प्र.वि.स कळविण्यात आली.
१३	स्मरणपत्र दि.१७.०१.२०१५	मागितलेली माहिती विनाविलंब पाठविण्याबाबत कळविण्यात आले.				
१४	दि.२३.०१.२०१५	श्री.दलाल यांना श्री.देशमुख व्यतिरीक्त अन्य बचाव सहाय्यकाचे नाव सुचविण्याबाबत कळविण्यात आले.				
१५	अ.शा.पत्र दि .०७.०३.२०१५	मागितलेली माहिती विनाविलंब पाठविण्याबाबत कळविण्यात आले.				
१६	दि.०८.०४.२०१५	बचाव सहाय्यकाबाबत श्री.सुर्यवंशी, श्री.दलाल व श्री.सावरकर यांची माहिती प्राप्त नसल्याबाबत तसेच श्री.सुर्यवंशी, श्री.पोहेकर, श्री.गोन्नाडे व श्री.दलाल यांनी त्यांच्या बचाव साक्षीदारांची संमतीपत्रे सादर करणेबाबत.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.२३.०४.२०१५	दि.१४.०५.२०१५	१ महिना	जास्त विलंब नाही
१७	दि.१४.०५.२०१५	स्मरणपत्र				
१८	दि.१४.०५.२०१५	दि.०२, ०३ जुलै, २०१५ ला सुनावणी ठेवल्याबाबत कळविले	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.१८.०५.२०१५	दि.१८.०५.२०१५	विलंब नाही	दि.०२, ०३ जुलै, २०१५ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
१९	दि.२०.०५.२०१५	श्री.सुर्यवंशी , श्री.गोन्नाडे यांनी मागितलेल्या बचाव साक्षीदारांचा या प्रकरणाशी संबंधीत आहे किंवा कसे याबाबत माहिती मागविण्यात आली.		दि.०२.०७.२०१५	१ महिना १ दिवस	संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत असल्याने त्यांच्याकडून बचाव साक्षीदारांबाबत माहिती घेवून सदर माहिती सा.प्र.वि.स उपलब्ध करून देण्यात आली.
२०	दि.०८.०७.२०१५	दि.०२, ०३ जुलै, २०१५ ला झालेल्या सुनावणीच्या रोजनामान्वये मागविलेली माहिती उपलब्ध करून देण्याबाबत कळविण्यात आले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना माहिती/कागदपत्रे सादर करण्याबाबत पत्र पाठविले. दि.१०.०७.२०१५ स्मरणपत्र दि.१५.०७.२०१५, दि.१७.०८.२०१५, दि.२८.०८.२०१५,	दि.०१.०९.२०१५ व दि.२३.०९.२०१५	१ महिना २० दिवस	सा.प्र.वि.कडून मागितलेली माहिती क्षेत्रिय कार्यालयाकडून दि.२६.०८.२०१५ च्या पत्रान्वये प्राप्त झाली. सदर माहितीची छाननी करून दि.०१.०९.२०१५ च्या पत्रान्वये सा.प्र.वि.स उपलब्ध करून देण्यात आली. तद्नंतर सदर माहिती संबंधीत क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांकडून प्रत्येक दस्तऐवजास सांक्षाकीत करून सा.प्र.वि.स पुन:श्च दि.२३.०९.२०१५ च्या पत्रान्वये उपलब्ध करून देण्यात आली.
२१	दि.१२.०८.२०१५	दि. ०२ व ०३ सप्टेंबर, २०१५ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याबाबत तसेच माहिती उपलब्ध करून देणेबाबत				
२२	स्मरणपत्र दि.३१.०८.२०१५	दि.०२, ०३ जुलै, २०१५ ला झालेल्या सुनावणीच्या रोजनामान्वये मागविलेली माहिती उपलब्ध करून देण्याबाबत कळविण्यात आले.				

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
२३	दि.०२.०९.२०१५	सुनावणीच्या दरम्यान विभागाकडून मागिविण्यात आलेली माहिती प्राप्त झाल्यावर पुढील सुनावणी घेण्यात येईल, असे विभागास कळविले.	दि.०९.०९.२०१५			
२४	दि.०२.०९.२०१५ रोजीच्या सुनावणीचा रोजनामा	सुनावणी दरम्यान उपस्थित झालेल्या मुद्यांबाबत माहिती मागविली.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले. दि.०९.०९.२०१५ स्मरणपत्र दि.२१.१०.२०१५	दि.१७.११.२०१५	२ महिने	दि.०२.०९.२०१५ रोजी झालेल्या सुनावणीच्या दरम्यान उपस्थित झालेल्या मुद्यांबाबत मागितलेली माहिती/ कागदपत्रे क्षेत्रिय कार्यालयाकडून मागवून सा.प्र.वि.स उपलब्ध करून देण्यात आली.
२५	दि.२०.१०.२०१५	दि.२० व २१ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.२१.१०.२०१५	दि.२१.१०.२०१५	विलंब नाही	दि.२० व २१ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२६	दि.०५.१२.२०१५	श्री.अविनाश जोशी यांना दि.२९.०१.२०१६ च्या सुनावणीस उपस्थित राहण्याच्या सुचना देण्याबाबत विभागास कळविले.	श्री.अविनाश जोशी यांना पत्र पाठविले दि.११.०१.२०१६	दि.११.०१.२०१६	विलंब नाही	श्री.अविनाश जोशी यांना दि.२९.०१.२०१६ रोजी होणाऱ्या सुनावणीस उपस्थित राहण्याबाबत कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२७	दि.०१.०२.२०१६	दि.२३ व २४ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविले.	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.०३.०२.२०१६	दि.०३.०२.२०१६	विलंब नाही	दि.२३ व २४ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे अपचाऱ्यांना कळविण्याबाबत कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२८	दि.२३ व २४ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी झालेल्या सुनावणीचा रोजनामा	अपचाऱ्यांना निवेदन सादर करण्यास कळविणेबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.२६.०२.२०१६	दि.२६.०२.२०१६		दि.२३ व २४ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी झालेल्या सुनावणीच्या अनुषंगाने सा.प्र.वि. च्या निदेशाप्रमाणे कार्यवाही करण्यास कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
२९	दि.०४.०३.२०१६	श्री.सुर्यवंशी यांना बचावाचे निवेदन सादर करण्यास कळविणेबाबत	कार्यकारी संचालक, यांना पत्र पाठविले दि.०५.०३.२०१६	दि.०५.०३.२०१६		दि.०४.०३.२०१६ रोजी झालेल्या सुनावणीच्या अनुषंगाने सा.प्र.वि. च्या निदेशाप्रमाणे कार्यवाही करण्यास कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.

अ.क्र.	सा.प्र.वि.कडून प्राप्त पत्राचा दिनांक	पत्रातील तपशील	त्यानुषंगाने या कार्यासनामधून केलेल्या पत्राव्यवहाराचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती/कागदपत्रे दिल्याचा दिनांक	सा.प्र.वि.स माहिती पाठविण्यास लागलेला कालावधी	शेरा
३०	दि.३०.०४.२०१६	श्री.सुर्यवंशी यांना बचावाचे निवेदन सादर करण्यास कळविणेबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.०४.०५.२०१६	दि.०४.०५.२०१६		दि.३०.०४.२०१६ रोजी झालेल्या सुनावणीच्या अनुषंगाने सा.प्र.वि. च्या निदेशाप्रमाणे कार्यवाही करण्यास कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
३१	दि.२४.०६.२०१६ व दि.२१.०७.२०१६	अपचाऱ्यांना निवेदन सादर करण्यास कळविणेबाबत	कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना पत्र पाठविले दि.२६.०५.२०१६	दि.२६.०५.२०१६		दि.१९.०५.२०१६ रोजी झालेल्या सुनावणीच्या अनुषंगाने सा.प्र.वि. च्या निदेशाप्रमाणे कार्यवाही करण्यास कार्यकारी संचालक, वि.पा.वि.म.नागपूर यांना कळविण्यात आल्याचे सा.प्र.वि.स अवगत करण्यात आले.
३२	दि.१८.१०.२०१६	चौकशी अहवाल सादर करण्यासाठी १५ दिवसांची मुदत लागणार असून मुदतवाढ घेण्याची विनंती केली. होती.	या प्रकरणी अंतिम शिक्षा आदेश निर्गमित करण्यासाठी लागणारा कालावधी विचारात घेऊन ६ महिन्याकरीता मुदतवाढीचा प्रस्ताव सा. प्र. वि. सादर करण्यास आला आहे. (नस्ती क्र.१४८/२०१०/ (भाग-८)			सामान्य प्रशासन विभागाच्या सहमतीनंतर मुदतवाढीबाबत पुढील कार्यवाही करण्यात येईल.
३३	दि.२६.१०.२०१६	विभागीय चौकशी अहवाल दि.२६.१०.२०१६ च्या पत्रान्वये सादर करण्यात आला आहे.				दि.०३.११.२०१६ रोजीच्या शासन ज्ञापनान्वये चौकशी अहवालाच्या अनुषंगाने अभिवेदन सादर करण्याची संधी अपचाऱ्यांना देण्यात आली आहे. अपचाऱ्यांकडून अभिवेदन प्राप्त झाल्यानंतर म. ना. से. (शिस्त व अपील) नियम ९ मधील तरतुदीनुसार चौकशी अहवालाच्या अनुषंगाने पुढील कार्यवाही करुन सामान्य प्रशासन विभाग, शासन व महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या सहमतीने अंतिम निर्णय घेण्यात येईल.

विलंबाची संक्षीप्त कारणे :-

१. प्रस्तुत प्रकरणी अपचारी अधिकाऱ्यांची संख्या अधिक असून संबंधीत अपचारी हे क्षेत्रिय स्तरावर वेगवेगळया ठिकाणी कार्यरत होते. तर काही अपचारी सेवानिवृत्त झाले आहेत.

२. तसेच अपचाऱ्यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे ही वेगवेगळया ठिकाणी (मुख्य अभियंता/अधीक्षक अभियंता/ कार्यकारी अभियंता स्तर) वेगळया धारिकांमधील होती.

३. सदर माहितीचा व्याप फार मोठा असल्याने सदर कागदपत्रे संकलीत करून व जवळपास ४ ते ५ लक्ष कागदपत्रांच्या झेरॉक्स प्रती काढून तसेच सर्व कागदपत्रे साक्षांकीत करून अपचाऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आली आहेत.

४. त्यामुळे कागदपत्रे पुरविण्यास झालेला विलंब अवाजवी नसून हेतूपुर्वक विलंब करण्यात आलेला नाही.

विवरणपत्र क्र. ६

श्री. सो. रा. सुर्यवशी व इतर ११

अ.क्र.	दिनांक	शेरा
१.	३१.०५.२०१२	सचिव व विशेष चौकशी अधिकारी-२ व उप सचिव व सादरकर्ता अधिकारी-२ यांच्या नियुक्तीच्या आदेशासोबत प्रस्ताव प्राप्त.
२.	२९.०६.२०१२	प्रस्ताव अपूर्ण असल्याने तो विभागास परत करण्यात आला.
३.	२५.०९.२०१२	विभागाकडून पुन्हा प्रस्ताव प्राप्त.
४.	२५.१०.२०१२	दिनांक ६.११.२०१२ रोजी प्राथमिक सुनावणी ठेवण्यात आली. सदर सुनावणीत अपचारी अधिकारी यांनी अतिरिक्त कागदपत्रांची, बचाव सहायकाची व बचाव साक्षीदाराची आवश्यकता असल्याचे सांगितले. सदर माहिती ७ दिवसाच्या आत विहित नमुन्यात चौकशी अधिकारी यांना उपलब्ध करुन देण्याबाबत कळविण्यात आले. तथापि अपचारी अधिकारी यांनी माहिती देण्यास दि.३० नोव्हेबर, २०१२ पर्यंत मुदत वाढ मागितली. सदर सुनावणीस श्री. सुर्यवंशी व श्री.गोन्नाडे अनुपस्थित राहीले.
५.	१३.१२.२०१२, १४.१२.२०१२, ०२.०१.२०१३	सदर पत्रान्वये अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेली अतिरिक्त कागदपत्रे उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले. तसेच अपचारी अधिकारी यांना बचाव सहायक व बचाव साक्षीदार यांची माहिती देण्याबाबत १५ दिवसाची मुदत देण्यात आली.
६.	१६.०१.२०१३	श्री.सुर्यवंशी व श्री.गोन्नाडे यांना दिनांक ३०.०१.२०१३ रोजी प्राथमिक सुनावणी ठेवण्यात आल्याचे कळविण्यात आले.
७.	१६.०१.२०१३	श्री.टेंभेकर, श्री.गांगुली, श्री.पोहेकर, श्री.पुराणिक, श्री.तिबुडे व श्री.जामकर यांनी मागणी केलेल्या बचाव सहायकाचा व बचाव साक्षीदाराचा याप्रकरणाशी सुरवातीच्या चौकशीच्या टप्प्यास अथवा त्यांच्या अधिकृत कामाचा भाग म्हणून कोणत्याही प्रकारे संबंध आला होता का याबाबत विचारणा करण्यात आली.
८.	३०.०१.२०१३	श्री.सुर्यवंशी व श्री.गोन्नाडे यांची प्राथमिक सुनावणी घेण्यात आली.
९.	१४.०२.२०१३, १६.०४.२०१३	अपचारी अधिकारी यांचेकडून बचाव सहायकाकडे किती प्रकरणे आहेत, त्यांचा सदर प्रकरणाशी संबंध आला आहे किंवा कसे याबाबतची माहिती मागविण्यात आली.
१०.	१६.०४.२०१३	श्री.टेंभेकर व श्री.गांगुली यांचे बचाव सहायक श्री.सतिश देशमुख तर श्री.पोहेकर यांचे बचाव सहायक श्री.पातुरकर यांना मान्यता देण्यात आली.
११.	१६.०४.२०१३	सर्वश्री मानवटकर, पुराणिक, दामकर, बोधले, तिबुडे, सावरकर व गोन्नाडे या सर्वांना एकच बचाव सहायक नेमता येणार नसल्याने अन्य बचाव सहायकाचे नाव सुचविण्याबाबत कळविण्यात आले.
१२.	४.०६.२०१३	श्री.नांदकर यांना बचाव सहायक म्हणून ५ पेक्षा जास्त अपचारी अधिकाऱ्यांचे बचाव सहायक म्हणून काम पाहू शकत नसल्याने व या

		प्रकरणा व्यतिरिक्त आपल्याकडे २ प्रकरणे असल्याने ज्या ३ अपचाऱ्यांचे बचाव सहायक होऊ इच्छिता त्यांची नावे सुचविण्याबाबत कळविण्यात आले.
१३.	१९.०७.२०१३	श्री.नांदकर यांना सर्वश्री बोधले, मानवटकर, तिबुडे, गोन्नाडे व पुराणिक यांचे बचाव सहायक म्हणून काम पाहण्यास मान्यता देण्यात आली. उर्वरित श्री.जामकर, श्री.सावरकर व श्री.दलाल यांना अन्य बचाव सहायकाचे नाव सुचविण्याबाबत कळविण्यात आले.
१४.	१८.१०.२०१३	श्री.जामकर, श्री.सावरकर व श्री.दलाल यांना अन्य बचाव सहायकाचे नाव सुचविण्याबाबत १५ दिवसाची मुदत देण्यात आली.
१५.	१८.१०.२०१३	श्री. सुर्यवंशह व श्री. जामकर यांना अतिरिक्त कागदपत्रांची मागणी विहित नमुन्यात करण्याबाबत कळविण्यात आले.
१६.	१८.१०.२०१३	श्री. गोन्नाडे यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे उपलब्ध करुन देणेबाबत विभागास कळविण्यात आले.
१७.	१८.१०.२०१३	श्री. टेंभेकर व इतर अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे उपलब्ध करुन देणेबाबत विभागास स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
१८.	०४.०३.२०१४	श्री.जामकर, श्री.सावरकर व श्री.दलाल यांना अन्य बचाव सहायकाचे नाव सुचविण्याबाबत पुन्हा स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
१९.	०४.०३.२०१४	श्री. सुर्यवंशी, श्री.जामकर व श्री.सावरकर यांना अतिरिक्त कागदपत्रे,बचाव सहायक व बचाव साक्षीदाराचे नाव सुचविण्याबाबत स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
२०.	०४.०३.२०१४	अपचारी अधिकारी यांना मागणी केलेली अतिरिक्त कागदपत्रे देण्याबाबत स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
२१.	१२.०३.२०१४	कार्यासन ११ कडून सेवानिवृत्त अधिकाऱ्यांस किती प्रकरणात बचाव सहायक म्हणून काम पहाता येईल याबाबत अभिप्राय मागविण्यात आले.
२२.	२४.०३.२०१४	श्री. सुर्यवंशी यांचेकडून बचाव सहयक/बचाव साक्षीदाराबाबत माहिती व अतिरिक्त कागदपत्रांची आवश्यकता आहे किंवा कसे याबाबत कळविण्यात आले.
२३.	२३.०४.२०१४	अपचारी अधिकारी यांना कागदपत्र उपलब्ध करुन देणेबाबत प्रधान सचिवांना अर्ध शासकीय पत्र पाठविण्यात आले.
२४.	२४.०७.२०१४	विभागाच्या प्रधान सचिवांना सचिवांच्या स्तरावर स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
२५.	३०.०७.२०१४	श्री. गांगुली यांना अतिरिक्त कागदपत्र उपलब्ध करुन देणेबाबत विभागाला कळविण्यात आले.
२६.	०४.१०.२०१४	अपचारी अधिकारी यांना दिनांक २०.१०.२०१४ रोजी सुनावणीसाठी उपस्थित रहाण्याबाबत कळविण्यात आले.
२७.	२०.१०.२०१४	सुनावणीमध्ये अपचारी अधिकार यांना माहिती १५ दिवसाच्या आत सादर करण्याबाबत कळविण्यात आले.

२८.	०५.११.२०१४	श्री. गोन्नाडे यांनी मागणी केलेली अतिरिक्त कागदपत्रे उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
२९.	१४.११.२०१४	श्री.जामकर, श्री.सावरकर व श्री.दलाल यांना अन्य बचाव सहायकाचे नाव सुचविण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
३०.	२६.११.२०१४	श्री.बोधले व श्री.मानवटकर यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.रहाटे यांचे संमती पत्र देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले आहे.
३१.	१२.०१.२०१५	विभागाच्या सचिवांना मागितलेली माहिती विनाविलंब पाठविणेबाबत चौकशी अधिकारी यांच्या स्वाक्षरीने कळविण्यात आले.
३२.	१७.०१.२०१५	विभागाने दिनांक १३.१२.२०१४ च्या पत्रान्वये माहिती सादर करण्यास १ महिन्याची मुदतवाढ मागितली होती. सदर माहिती विनाविलंब पाठविण्यास कळविण्यात आले.
३३.	१७.०१.२०१५	विभागाच्या सचिवांना मागितलेली माहिती विनाविलंब पाठविणेबाबत चौकशी अधिकारी यांच्या स्वाक्षरीने कळविण्यात आले.
३४.	२३.०१.२०१५	श्री.दलाल यांना श्री.देशमुख व्यतिरिक्त अन्य बचाव सहायकाचे नाव सुचविण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
३५.	७.०३.२०१५	चौकशी अधिकारी यांच्या स्वाक्षरीने जलसंपदा विभागाच्या प्रधान सचिवांना अर्ध शासकीय पत्राव्दारे स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
३६.	८.०४.२०१५	बचाव सहायकाबाबत सर्वश्री सावरकर, दलाल, सुर्यवंशी यांची माहिती अप्राप्त असल्याने व बचाव साक्षीदाराबाबत सर्वश्री सुर्यवंशी, पोहेकर, गोन्नाडे व दलाल यांचे संमतीपत्र सादर करणेबाबत विभागास कळविण्यात आले.
३७.	१४.०५.२०१५	विभागास स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
३८.	१४.०५.२०१५	दिनांक २ व ३ जुलै, २०१५ रोजी नियमित सुनावणी ठेवल्याचे विभागास कळविण्यात आले.
३९.	२०.०५.२०१५	श्री.सुर्यवंशी, श्री.गोन्नाडे यांनी मागितलेल्या बचाव साक्षीदाराचा या प्रकरणाशी संबंध आहे किंवा कसे याबाबत विभागाकडून माहिती मागविण्यात आली.
४०.	२.०७.२०१५ ३.०७.२०१५	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४१.	८.०७.२०१५	दिनांक २ व ३ जुलै, २०१५ च्या रोजनाम्यान्वये मागविलेली माहिती उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
४२.	१२.०८.२०१५	दिनांक २ व ३ सप्टेंबर, २०१५ रोजी सुनावणी असल्याचे पत्र निर्गमित करण्यात आले तसेच विभागास माहिती उपलब्ध करुन देण्याबाबत स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
४३.	३१.०८.२०१५	दिनांक २३.७.२०१५ चा रोजनामा व दि.८.०७.२०१५ च्या पत्रान्वये मागविलेली माहिती उपलब्ध नसल्याने स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.

४४.	२.०९.२०१५	दिनांक २ सप्टेंबर, २०१५ रोजी नियमित सुनावणी घेण्यात आली व विभागाकडून मागविण्यात आलेली माहिती प्राप्त झाल्यावर पुढील सुनावणी घेण्यात येईल असे विभागास कळविले.
४५.	११.०९.२०१५	श्री.गांगुली यांचे बचाव सहायक श्री.देशमुख हे या विभागीय चौकशी प्रकरणातील कागदपत्र हाताळत असल्याने त्यांना बचाव सहायक म्हणून काम करण्यास नकार कळविण्यात आला.
४६.	२०.१०.२०१५	दिनांक २० व २१ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी नियमित सुनावणी आयोजित करण्यात आल्याचे विभागास कळविण्यात आले. तसेच सर्वश्री गोन्नाडे, बोधले, मानवटकर, तिबुडे, टेंभेकर व पुराणिक यांनी बचाव साक्षीदार म्हणून श्री.नरेंद्र मेश्राम यांचे नाव दिले त्यास मान्यता देण्यात आली.
४७.	५.१२.२०१५	सर्वश्री गोन्नाडे, बोधले, मानवटकर, टेंभेकर व पुराणिक यांनी श्री.अविनाश जोशी यांच्या दिनांक २.०९.२०१५ रोजीच्या उलटतपासणीतील मुद्दा क्र. ११ च्या अनुषंगाने शाहनिशा करण्याकरीता त्यांना दि.२९.०१.२०१६ च्या सुनावणीस उपस्थित राहण्याच्या सूचना देण्यात याव्यात असे विभागास कळविण्यात आले.
४८.	१.०२.२०१६	दिनांक २३ व २४ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवल्याचे विभागास व अपचारी अधिकारी यांना कळविण्यात आले.
४९.	२३.०२.२०१६ २४.०२.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली सदर सुनावणीस श्री.सुर्यवंशी अनुपस्थित असल्याने त्यांना दिनांक ४ मार्च, २०१६ रोजी सुनावणीस उपस्थित राहण्याबाबत रोजनाम्यान्वये सुचना देण्यात आल्या.
५०.	४.०३.२०१६	श्री.सुर्यवंशी हे सुनावणीस अनुपस्थित राहिल्याने पुढील सुनावणी दिनांक २८.०३.२०१६ रोजी ठेवण्यात आल्याचा रोजनामा विभागास देण्यात आला व तसे श्री.सुर्यवंशी यांना दिनांक ५.०३.२०१६ च्या पत्रान्वये कळविण्यात आले.
५१.	१८.०३.२०१६	श्री.सुर्यवंशी यांनी दिनांक १०.०३.२०१६ च्या पत्रान्वये त्यांची तब्येत ठीक नसल्याने १ महिन्यानंतरची तारीख देण्याबाबत विनंती केली त्यानुसार दिनांक ३० एप्रिल, २०१६ रोजी सुनावणी आयोजित करण्यात आल्याचे त्यांना कळविण्यात आले.
५२.	३०.०४.२०१६	दि.३०.०४.२०१६ रोजी श्री.सुर्यवंशी हे तब्येतीच्या कारणास्तव उपस्थित राहू शकत नसल्याचे कळविल्याने त्यांना दि.१९.०५.२०१६ रोजी सुनावणीस बोलविण्यात आले.
५३.	२४.०६.२०१६	दिनांक २४.०२.२०१६ व दि.१९.०५.२०१६ च्या रोजनाम्यान्वये अपचारी अधिकारी यांना निवेदन देण्यास कळविण्यात आले होते. तथापि निवदेन प्राप्त न झाल्याने सादरकर्ता अधिकारी यांचे टाचण चौकशी अधिकारी व अपचारी अधिकारी यांना उपलब्ध करून देण्यात आले.

५४.	२१.०७.२०१६	सादरकर्ता अधिकारी यांच्या टाचणावर निवेदन करण्यास अपचारी अधिकारी यांना १५ दिवसाची मुदत देण्यात आली.
५५.	३०.०८.२०१६	सादरकर्ता अधिकारी यांच्या टाचणावर निवेदन करण्यास अपचारी अधिकारी यांना १५ दिवसाची पुन्हा मुदत देण्यात आली.
५६.	१८.१०.२०१६	एक अपचारी अधिकारी यांचे निवेदन दिनांक १८.१०.२०१६ रोजी प्राप्त झाले असून. **चौकशी अहवाल अंतिम टप्प्यात आहे. १५ दिवसाचा कालावधी पूर्तते करिता अपेक्षित आहे.**

श्री. सो. रा. सुर्यवशी व इतर १४

अ.क्र.	दिनांक	शेरा
१.	१०.१२.२०१२	चौकशी अधिकारी व सादरकर्ता अधिकारी यांच्या नियुक्तीच्या आदेशासोबत प्रस्ताव प्राप्त (मूळ दोषारोप ज्ञापन दि.२३.११.२०१० रोजी देण्यात आले आहे त्यानंतर दि.२८.०६.२०१२ रोजी सुधारित दोषारोप देण्यात आले व दि.१०.१२.२०१२ रोजी चौकशी अधिकारी यांची नियुक्ती करण्यात आली.)
२.	२.०१.२०१३	प्रस्ताव अपूर्ण असल्याने तो विभागास परत करण्यात आला.
३.	२१.०५.२०१३ २२.०८.२०१३ १७.०९.२०१३ ३.१०.२०१३	परिपूर्ण प्रस्ताव पाठविण्याबाबत स्मरणपत्र पाठविण्यात आले.
४.	१९.११.२०१३	श्री.दे.प.शिर्के यांचे नाव विभागीय चौकशीत समाविष्ट केले तथापि कागदपत्रे सोबत जोडली नसल्याचे विभागास कळविले.
५.	१२.१२.२०१३	विभागाकडून प्रस्ताव प्राप्त.
६.	२६.१२.२०१३	दिनांक १०.०१.२०१४ रोजी प्राथमिक सुनावणी ठेवल्याचे विभागास व अपचारी अधिकारी यांना कळविण्यात आले.
७.	१०.०१.२०१४	प्राथमिक सुनावणी घेण्यात आली.
८.	५.०३.२०१४	श्री.एम.यु.राणे यांना प्राथमिक सुनावणीस दिनांक १९.०३.२०१४ रोजी उपस्थित राहण्याबाबत कळविण्यात आले.
९.	१२.०३.२०१४	कार्यासन ११ कडून सेवानिवृत्त अधिकाऱ्यांस किती प्रकरणात बचाव सहायक म्हणून काम पहाता येईल याबाबत अभिप्राय मागविण्यात आले.
१०.	१३.०३.२०१४	सर्वश्री सुर्यवंशी, हिरे, आपटे, वर्धने व शेख यांना अतिरिक्त कागदपत्रे, बचाव सहायक व बचाव साक्षीदार यांची माहिती देण्याबाबत कळविण्यात आले. तसेच श्री.गोन्नाडे, श्री.शिर्के, श्री.पर्वते, श्री.तायडे, श्री.मोरघडे, श्री.इंगळे, श्री.खोलापूरकर या अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेले बचाव सहायक/बचाव साक्षीदार यांचा या प्रकरणाशी संबंध आला किंवा कसे याबाबतची माहिती विभागास उपलब्ध करुन देण्याबाबत कळविण्यात आले. तसेच त्यांनी मागणी केलेली अतिरिक्त कागदपत्र उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
११.	१९.०३.२०१४	श्री.मु.यु.राणे यांची प्राथमिक चौकशी घेण्यात आली. त्यांना जोडपत्र ४ मधील अंशत: कागदपत्र प्राप्त झाल्याने पूर्ण कागदपत्रं देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
१२.	२३.०५.२०१४	विभागाकडून अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार यांच्याबाबत माहिती देण्याबाबत कळविण्यात आले.

१३.	२५.०७.२०१४	विभागाच्या सचिवांना माहिती उपलब्ध करुन देण्याबाबत चौकशी अधिकारी यांच्या स्वाक्षरीने पत्र पाठविण्यात आले.
१४.	२७.०८.२०१४	श्री.शिर्के यांनी मागणी केलेली कागदपत्रे उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
१५.	४.१०.२०१४	माहिती प्राप्त होत नसल्याने व अनावश्यक कालपव्यय होत असल्याने अपचारी अधिकारी यांची दिनांक २१.१०.२०१४ रोजी बैठक ठेवण्यात आली असल्याचे विभागास व अपचारी अधिकारी यांना कळविण्यात आले.
१६.	२०.१०.२०१४	श्री.गोन्नाडे यांचे म्हणणे चौकशी अधिकारी यांचेकडे नोंदविण्यात आले.
१७.	२१.१०.२०१४	श्री.हिरे, श्री.शिर्के व श्री.शेख हे बैठकीस उपस्थित राहिले. अनुपस्थित अपचारी अधिकारी यांना रोजनाम्याची प्रत पाठवून १५ दिवसाच्या आत माहिती देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
१८.	१.१२.२०१४	सर्वश्री पर्वते, इंगळे व वर्धने यांचे बचाव सहायक म्हणून श्री.सतिश देशमुख यांना मान्यता दिल्याचे विभागास कळविण्यात आले.
१९.	१७.०१.२०१५	विभागाकडून बचाव सहायकाबाबत दि.२१.१०.२०१४ च्या रोजनाम्यानुसार मागविलेली माहिती १५ दिवसात पाठविण्याबाबत कळविण्यात आले. तसेच बचाव साक्षीदाराचा दोषारोपातील घटनांशी कशाप्रकारे संबंध येतो याबाबतची माहिती प्राप्त न झाल्याने ती १५ दिवसात पाठविण्याबाबत कळविण्यात आले.
२०.	७.०३.२०१५	विभागाच्या सचिवांना चौकशी अधिकारी यांच्या स्वाक्षरीने माहिती प्राप्त न झाल्याने अर्धशासकीय पत्र पाठविण्यात आले.
२१.	७.०४.२०१५	दिनांक २१.१०.२०१४ च्या रोजनाम्यामध्ये दिलेल्या तक्त्यानुसार अपचारी निहाय एकत्रित माहिती १५ दिवसाच्या आत सादर करण्याबाबत कळविण्यात आले.
२२.	१४.०५.२०१५	श्री.सुर्यवंशी यांनी बचाव साक्षीदार म्हणून श्री.देवगडे यांची मागणी केली असल्याने त्यांचा या प्रकरणाशी संबंध आला किंवा कसे तसेच दिनांक ७.०४.२०१५ च्या पत्रान्वये मागविलेली माहिती उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
२३.	१४.०७.२०१५	श्री.गोन्नाडे यांचे बचाव सहायक म्हणून श्री.चांदेवार यांना मान्यता देण्यात आली. तसेच श्री.पर्वते, श्री.इंगळे व श्री.वर्धने यांचे बचाव सहायक म्हणून श्री.सतिश देशमुख यांना मान्यता देण्यात आली होती. तथापि ते विभागीय चौकशीचे प्रकरण हाताळत असल्याने त्यांना बचाव सहायक म्हणून काम पाहता येणार नसल्याचे कळविले. श्री.गोन्नाडे यांचे बचाव साक्षीदार श्री.टेंभेकर यांना मान्यता देण्यात आल्याचे विभागास कळविण्यात आले. तसेच दि.७.०४.२०१५ व दि.२०.०५.२०१५ च्या पत्रान्वये मागिवलेली माहिती उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.

२४.	१०.०९.२०१५	काही अपचारी अधिकारी यांना बचाव साक्षीदार म्हणून मान्यता देण्यात आली. तर काही अपचारी अधिकारी यांना बचाव साक्षीदार म्हणून मान्यता देण्यात येत नसल्याचे विभागास कळविण्यात आले.
२५.	८.१०.२०१५	श्री.पर्वते, श्री.इंगळे व श्री.वर्धने यांचे बचाव सहायक म्हणून श्री.सतिश देशमुख यांचे ऐवजी दुसरा बचाव साक्षीदार द्यावयाचा आहे किंवा कसे याबाबत १५ दिवसात माहिती देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले. तसेच श्री.शेख यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.देवगडे व श्री.भाग्या यांचा या प्रकरणाशी संबंध आला किंवा कसे याबाबत १५ दिवसात माहिती देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
२६.	२८.१०.२०१५	दिनांक २६ व २७ नोव्हेंबर, २०१५ रोजी नियमित सुनावणी ठेवण्यात आले असल्याचे विभागास व अपचारी अधिकारी यांना कळविण्यात आले.
२७.	६.११.२०१५	श्री.तायडे अपचारी अधिकारी यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.कुलकर्णी यांना मान्यता देण्यात येत नसल्याचे कळविण्यात आले. श्री.शेख यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.देवगडे व श्री.भाग्या यांना मान्यता देण्यात आली.
२८.	२६.११.२०१५	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
२९.	२७.११.२०१५	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
३०.	३०.११.२०१५	दिनांक १८ व १९ जानेवारी, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आली असल्याचे अपचारी अधिकारी आणि विभागास कळविण्यात आले.
३१.	५.१२.२०१५	श्री.गोन्नाडे यांना विहित विवरण पत्रात अतिरिक्त कागदपत्रांची मागणी करण्याबाबत कळविण्यात आले.
३२.	५.१२.२०१५	श्री.खोलापूरकर यांचे बचाव साक्षीदार म्हणून श्री.पातूरकर यांना मान्यता देण्यात आली. तसेच श्री.इंगळे बचाव सहायकाबाबत विहित विवरणपत्रात अर्ज करण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
३३.	२.०१.२०१६	श्री.वाघाये यांनी मागणी केलेले बचाव साक्षीदार श्री.कोंडावार यांच्याबाबत दिलेल्या माहितीत विसंगती असल्याने त्यांचा याप्रकरणाशी संबंध आला किंवा कसे याबाबत विभागाने खातरजमा करुन चौकशी अधिकारी यांना कळवावे असे विभागास कळविण्यात आले.
३४.	१५.०१.२०१६	श्री.गोन्नाडे यांनी मागणी केलेली अतिरिक्त कागदपत्रे उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
३५.	१८.०१.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
३६.	१९.०१.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
३७.	२०.०१.२०१६	दिनांक १५ व १६ फेब्रुवारी, २०१६ रोजी सुनावणी असल्याचे अपचारी अधिकारी व विभागास कळविण्यात आले.
३८.	४.०२.२०१६	श्री.सुर्यवंशी यांना सुधारित दोषारोप पत्राची प्रत उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.

३९.	४.०२.२०१६	श्री.गोन्नाडे यांचे बचाव सहायक म्हणून श्री.नांदकर यांना मान्यता देण्यात आली.
४०.	१५.०२.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४१.	१६.०२.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४२.	१७.०२.२०१६	दिनांक ९ व १० मार्च, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आली असल्याचे अपचारी अधिकारी व विभागास कळविण्यात आले.
४३.	९.०३.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४४.	१०.०३.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४५.	५.०५.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४६.	६.०५.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४७.	६.०५.२०१६	दिनांक १९ व २० मे, २०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आली असल्याचे अपचारी अधिकारी यांना कळविण्यात आले.
४८.	१९.०५.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
४९.	२७.०६.२०१६	दिनांक २९.०७.२०१६ रोजी सुनावणी ठेवण्यात आली असल्याचे विभागास व अपचारी अधिकारी यांना कळविण्यात आले.
५०.	२९.०७.२०१६	नियमित सुनावणी घेण्यात आली.
५१.	२९.०८.२०१६	ज्या अपचारी अधिकारी यांचे बचाव साक्षीदार यांना मान्यता देण्यात आली आहे त्यांचे अद्ययावत पत्ते १५ दिवसात उपलब्ध करुन देण्याबाबत विभागास कळविण्यात आले.
५२.	१७.१०.२०१६	बचाव साक्षीदारांची साक्ष दिनांक १७.१०.२०१६ व १९.१०.२०१६ रोजी ठेवण्यात आली आहे. या प्रकरणातील पुढील सुनावणी दिनांक ५.११.२०१६ रोजी ठेवण्यात आली आहे.

विवरणपत्र क्र. ७

महाराष्ट्र शासन

विधानमंडळ प्राथम्यक्रम/ अति-तात्काळ
ई-मेल : irrigation_do_mp२@maharashtra.gov.in
क्रमांक : संकीर्ण - २०१७/(११५/२०१७)/ मोप्र-२

जलसंपदा विभाग,
हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड,
मंत्रालय, मुंबई - ३२.
दिनांक : १५/०३/२०१७.

प्रति,

अवर सचिव,
महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
विधान भवन, मुंबई -३२.

विषय : -"गोसीखुर्द प्रकल्पासंदर्भात सद्य:स्थिती.
संदर्भ :- १) विभागाचे क्र.लोलेस २०१६ /(प्र.क्र. ०८/१६)/ समिती, दिनांक १५ मार्च, २०१७ चे पत्र.
२) महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाचे क्र. ७९०९/मविमं/ड-१, (लोलेस) दिनांक १० मार्च, २०१७ चे पत्र.

उपरोक्त विषयी आपल्या संदर्भांकित पत्रास अनुसरुन लोकलेखा समितीस सादर करण्यासाठी **"गोसीखुर्द सिंचन प्रकल्प"** संदर्भात मुद्देनिहाय सद्यस्थिती सोबत जोडून पाठविण्यात येत आहे. सदर माहिती लोकलेखा समितीस सादर करण्यात यावी ही विनंती.

सहपत्र : वरील प्रमाणे

(स्मि.स. राणे)
शासनाचे कार्यासन अधिकारी

प्रत :

कक्ष अधिकारी, समिती कार्यासन, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांजकडे सहपत्रासह पुढील कार्यवाहीसाठी अग्रेषित.

कार्यासन मोप्र-२ (संग्रहार्थ)

गोसीखुर्द प्रकल्पा संदर्भात सद्य:स्थिती

मुद्दा क्र.१ :- गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे आतापर्यंत ओलिताखाली किती क्षेत्र आले आहे व पुढच्या टप्प्यानुसार किती क्षेत्र ओलिताखाली येणे अपेक्षित आहे. याची माहिती वर्षनिहाय द्यावी.

अनुपालन :- गोसीखुर्द प्रकल्पावर जुन २०१६ अखेर ४९२३८ हे. सिंचन क्षमतेची निर्मिती (IP) झालेली असून उर्वरीत २०१४२० हे. क्षेत्रावर सिंचन क्षमता निर्मितीकरीता कामे प्रगतीपथावर आहेत. निर्माण झालेल्या ४९२३८ हे. सिंचन क्षमतेपैकी ३६७८४ हे. खरीपाचे क्षेत्रावर प्रत्यक्ष सिंचन करण्यात आलेले आहे.

उर्वरीत सिंचन क्षमता निर्मितीचे वर्षवार उद्दिष्ट खालीलप्रमाणे असून त्यांच्या निर्मितीप्रमाणे टप्प्यानुसार क्षेत्र ओलीताखाली आणण्याचे प्रयत्न करण्यात येत आहे. निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचन यामधील तफावत कमी करण्याचा प्रयत्न सुरु आहे. सदर प्रकल्प बांधकामाधिन असल्यामुळे खरिपाच्या हंगामात पूर्ण क्षमतेने सिंचन करता येणे शक्य होते. तथापी रब्बी व उन्हाळी हंगामात प्रकल्पाचे बांधकाम सुरु राहत असल्यामुळे या कालावधीत सिंचन करण्यास मर्यादा येते. (प्रपत्र-१)

संपुर्ण प्रकल्प पुर्णत्वास आल्यानंतर पुर्ण क्षमतेने क्षेत्र ओलीताखाली आणण्यात येईल.

वर्ष	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९	२०१९-२०	एकूण
सिंचन क्षमता निर्मिती उद्दिष्ट	१९८३८ हे.	५७९५० हे.	६७६०० हे.	५६०३२ हे.	२०१४२० हे.

मुद्दा क्र.२ :- गोसीखुर्द धरणासाठी आणि कॅनेलसाठी आवश्यक असलेल्या पुनर्वसनाच्या कामाची सद्य:स्थिती काय आहे. किती लोकांचे पुनर्वसन पूर्ण झाले व किती पुनर्वसन होणे बाकी आहे. गोसीखुर्द धरणात पूर्ण क्षमतेने पाणी अडवण्यासाठी किती लोकांचे पुनर्वसन करणे आवश्यक आहे.

अनुपालन :- गोसीखुर्द प्रकल्पामुळे नागपूर व भंडारा जिल्ह्यातील ८५ गावे पूर्णत: बाधित होत असून या गावांचे ६४ पर्यायी स्थळी ३ टप्प्यात पुनर्वसन करण्याचे नियोजन आहे. ६४ पर्यायी स्थळापैकी ५७ पर्यायी स्थळी नागरी सुविधांची सर्व कामे पूर्ण झालेली असून १४९८४ कुटुंबापैकी १०६३२ कुटुंब स्थलांतरीत झालेली आहेत.

प्रकल्पाची पूर्ण संचय पातळी (FRL) २४५.५०० मी. असून या तलांकापर्यंत पूर्ण पाणीसाठा डिसेंबर-२०१७ अखेर करण्याचे नियोजित आहे. प्रकल्पाच्या पूर्ण संचय पातळीपर्यंत पाणीसाठा करण्यासाठी १७७ कुटुंबांचे स्थलांतर करणे आवश्यक असून ईतर ४१७५ कुटुंबे सदर पातळीच्या वर आहेत. (प्रपत्र-२)

मुद्दा क्र.३ :- या प्रकल्पाला पूर्ण करण्यांच्या दृष्टीने शासनाने सन-२०१९ पर्यंत करावयाच्य व केलेल्या कामांची माहिती देण्यात यावी.

अनुपालन :- गोसीखुर्द प्रकल्प हा प्रधानमंत्री सिंचाई योजने अंतर्गत घेण्यात आलेला असून प्रकल्पाची सर्व कामे डिसेंबर-२०१९ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजन आहे. त्याबाबतचे नियोजन खालीलप्रमाणे सादर करण्यात येत आहे. (प्रपत्र-३)

प्रकल्पास तृतीय सुधारीत प्रशासकीय मान्यता रक्कम रु.१८४९४.५७ कोटी रक्कमेस शासन निर्णय दिनांक २१/०९/२०१६ अन्वये प्राप्त झालेली असून जानेवारी-२०१७ पर्यंत प्रकल्पावर रु.९६४२.१४ कोटींचा खर्च झालेला आहे. उर्वरित रक्कमेचे वर्गवार नियोजन करण्यात आलेले असून त्याप्रमाणे निधी झाल्यास काम पूर्ण होईल.

गोसीखुर्द प्रकल्प सन-२००९ मध्ये राष्ट्रीय प्रकल्प घोषित झालेला आहे. त्यामुळे या प्रकल्पास केंद्रीय अर्थसहाय्याबरोबरच नाबार्ड कडून दिर्घमुदतीचे कर्ज मंजूर झालेले आहे.

गोसीखुर्द धरणाचे काम सन २००९ मध्ये पुर्ण करण्यात आले असून डिसेबर २०१७ अखेर धरणा २४५.५०० मी. तलांकापर्यंत पुर्ण क्षमतेने दलघमी पाणी साठवण्याचे नियोजन आहे.

उजव्या कालव्याची लांबी ९९ किमी असून सर्व मातीकाम जवळपास पुर्ण झालेले असून ७०% बांधकामे पुर्ण झालेली आहेत. मुख्य कालवा कि.मी १ ते ३० मधील वितरण प्रणाली पुर्ण झालेली आहे. आसोलामेंढा तलावाची उंची २.७० मी. ने वाढविण्याचे काम सुरु झालेले आहे. मुख्य कालवा व दोन शाखा कालव्याच्या नुतनीकरणाचे २० % काम पुर्ण झालेले आहे.

डावा मुख्य कालव्याची लांबी २२.९३ कि.मी. असून कालव्याची कामे पुर्ण झालेली आहेत. फक्त अस्तरीकरण पुनर्बांधणीचे काम प्रगतीपथावर आहे. शाखा कालवा ९५% पुर्ण झालेला असून ७५% बांधकामे पुर्ण झालेली आहेत.

टेकेपार उपसा सिंचन योजना सन १९९८ मध्ये कार्यान्वित झालेली असुन ७७१० हे. सिंचन क्षमतेची निर्मिती झालेली आहे. अंभोरा उसिंयो सन २००५ मध्ये कार्यान्वित झालेली असुन १०८४४ हे. सिंचन क्षमतेची निर्मिती झालेली आहे व उर्वरीत ३४७ हे. सिंचन क्षमता जुन २०१७ पर्यंत साध्य होईल.

मोखाबर्डी उसिंयो जुन २०१७ पर्यंत कार्यान्वित करण्याचे नियोजन असुन १४९८ हे. सिंचन क्षमता निर्मितीचे उद्दिष्टे आहे. त्याकरीता पंपाची उभारणी करणे, स्विच यार्डची उभारणी करणे व १३२ केव्ही उच्च दाब विद्युत वाहिनीचे कामे प्राथम्याने करण्यात येत आहे.

नेरला उसिंयो ऑगस्ट २०१६ मध्ये कार्यान्वित झालेली असुन सन २०१६-१७ च्या खरीप हंगामात ३५२४ हे. क्षेत्र ओलीताखाली आणण्यात आलेले आहे.

इतर उसिंयो गोसी (बु), अकोट, पवनी, शेळी व शिवनाला या उसिंयो स्वतंत्रपणे EPC (Engineering, Procurrement & Construction) अंतर्गत पुर्ण करण्याचे नियोजन आहे.

मुद्दा क्र.४ :- वडनेरे समितीने सूचविलेल्या दुरुस्तीचे काम त्याच ठेकेदाराकडून कोणताही मोबदला न घेता पूर्ण केले आहे काय व नसल्यास, त्याची सद्य:स्थिती काय आहे.

अनुपालन :- वडनेरे समितीने दुरुस्तीची कामे सूचविलेली नाहित.

तथापि, मेंढेगिरी समितीने गोसीखुर्द डाव्या कालव्याच्या १ ते २३ कि.मी. अस्तरीकरणाबाबत केलेल्या शिफारसी व अभिप्रायाच्या आधारे अस्तरीकरणाची पुनर्बांधणी करण्याचा निर्णय झालेला आहे. अस्तरीकरणाची पुनर्बांधणी कंत्राटदार स्वखर्चाने करणार असून काम प्रगतीपथावर आहे. त्या बाबतची सद्य:स्थिती पुढील प्रपत्रात सादर आहे. (प्रपत्र-४)

मुद्दा क्र.१

सन २०१६-१७ चे नियोजन (प्रपत्र क्र.१)

(सिंचन क्षमता हेक्टर)

अ. क्र.	घटक	प्रकल्पीय सिंचन क्षमता	जुन २०१६ अखेर (एकूण सिंचन क्षमता)	उर्वरित सिंचन क्षमता	सिंचन क्षमता निर्मितीचे नियोजन				खरीप २०१६-१७ मधील प्रत्यक्ष सिंचन
					सन २०१६-१७ चे नियोजन	सन २०१७-१८ चे नियोजन	सन २०१८-१९ चे नियोजन	सन २०१९-२० चे नियोजन	
१	शिर्ष कामे	०	०	०	०	०	०	०	०
२	उजवा कालवा	७१८१०	१०८६६	६०९४४	९३९३	१५०००	२००००	१६५५१	५१३५
३	आसोलामेंढा	५४८७९	९९१९	४४९६०	८००	१५०००	२००००	९१६०	१००६७
४	डावा कालवा	३१५७७	६६८०	२४८९७	५७००	८४००	६२००	४५९७	९३००
५	अंभोरा उपसा सिंचन योजना	१११९५	१०८४८	३४७	३४७	-	-	-	४२५८
६	मोखाबडी उपसा सिंचन योजना	२८२३५	२००	२८०३५	१४९८	१००००	८५००	८०३७	०
७	नेरला उपसा सिंचन योजना	२८६८०	३१५७	२५५२३	२१००	७५५०	८५५०	७३२३	३५२४
८	इतर उपसा सिंचन योजना (गोसी (बु), आकोट, पवनी, शेळी, शिवनाला उ.सिं.यो.)	१६७१४	०	१६७१४	०	२०००	४३५०	१०३६४	०
	एकूण	२४३०९०	४१६७०	२०१४२०	१९८३८	५७९५०	६७६००	५६०३२	३२२८४
९	टेकेपार उपसा सिंचन योजना	७७१०	७७१०	०	०	०	०	०	४५००
	एकूण प्रकल्प	२५०८००	४९३८०	२०१४२०	१९८३८	५७९५०	६७६००	५६०३२	३६७८४

मुद्दा क्र.२

पुनर्वसना बाबतची माहिती (प्रपत्र क्र.२)

तपशिल	गोसीखुर्द धरण		एकूण
	नागपूर	भंडारा	
बाधित गावठाणे	५१	३४	८५
पर्यायी स्थळे	३६	२८	६४
पुनर्वसित गावे	२२	१९	४१
बाधित कुटुंबे	८३४८	६६३६	१४९८४
स्थलांतरीत कुटुंबे	६३७९	४२५३	१०६३२
जिल्हापरिषदेकडे हस्तांतरीत नविन गावठाणे	३४	२२	५६
ग्रामपंचायतीची स्थापना	१७	१३	३०

- सद्य:स्थितीत ५७ नविन पुनर्वसित गावठाणात नागरी सुविधा पूर्ण झालेल्या आहेत.
- उर्वरित गावठाणातील नागरी सुविधांची कामे प्रगतीपथावर आहेत.
- प्रकल्पाच्या पूर्ण क्षमतेने पाणीसाठा (तलांक २४५.५० मी. पर्यंत) करण्यासाठी १७७ कुटुंबांचे स्थलांतरण करणे प्रगतीपथावर आहे. उर्वरित कुटुंबे पूर्ण संचय पातळीच्या वरच्या पातळीवर असून त्यांच्याही स्थलांतरणाची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे.

मुद्दा क्र.३

भौतिक व आर्थिक नियोजन (४ वर्षाकरिता) (प्रपत्र क्र.३)

(रु. कोटी मध्ये)

अ. क्र.	घटक	अद्यावत किमंत	जानेवारी २०१७ पर्यंत झालेला खर्च	उर्वरीत किमंत	उर्वरीत सिंचन क्षमता	नियोजन							
						२०१६-१७		२०१७-१८		२०१८-१९		२०१९-२०	
						खर्च	सिंचन क्षमता	खर्च	सिंचन क्षमता	खर्च	सिंचन क्षमता	खर्च	सिंचन क्षमता
१	शिर्ष कामे : धरण, भूसंपादन, पूनर्वसन	४७९४.५६	३५०९.२१	१२८५.३५	०	१२९.६०	०	४५७.७	०	४१०.२	०	४१४.८२	०
२	उजवा कालवा	४९३७.९९	२९१९.१३	२०१८.८६	६०९४४	३१३.५५	९३९३	६१०.६	१५०००	६३८.६	२००००	५३०.३९	१६५५१
३	डावा कालवा	६६२.३५	३८९.९६	२७२.३९	२४८९७	१०१.१७	५७००	४२.५६	८४००	२३.६७	६२००	१५९.७९	४५९७
४	टेकेपार उसिंयो	८०.८१	८४.९६	-४.१५	०	०.००	०	०	०	०	०	०	०
५	आंभोरा उसिंयो	३४१.०४	३३०.००	११.०४	३४७	१०.८९	३४७	२.८५	०	०	०	०	०
६	मोखाबर्डी उसिंयो	२५७७.१९	११२२.६५	१४५४.५४	२८०३५	९३.१९	१४९८	३५८.६	१००००	३८५.८	८५००	६८३.६३	८०३७
७	नेरला उसिंयो	१२७६.३८	५१२.०४	७६४.३४	२५५२३	१८४.६०	२१००	२१७.६	७५५०	२३८.९	८५५०	१६२.७०	७३२३
८	आसोलामेंढा नुतनीकरण	१७९६.४८	३००.३१	१४९६.१७	४४९६०	१५७.०५	८००	३२७.३	१५०००	३५३.१	२००००	६९७.०३	९१६०
९	इतर उसिंयो	६११.७९	४.०१	६०७.७८	१६७१४	१०.००	०	५७.६४	२०००	३८१.९	४३५०	१५८.६२	१०३६४
	एकूण	१७०७८.६	९१७२.२७	७९०६.३२	२०१४२०	१०००.०	१९८३८	२०७४.८५	५७९५०	२४३२.१७	६७६००	२८००.७८	५६०३२
	अनुषंगिक खर्च	१४१५.९७	४६९.८७	९४६.१०	०	१८७	०	२४०		२७५.५	०	३००.९८	०
	एकूण किंमत	१८४९४.५७	९६४२.१४	८८५२.४२	२०१४२०	११८७.०	१९८३८	२३१४.८५	५७९५०	२७०७.६७	६७६००	३१०१.७६	५६०३२

Mains/D/New Back up org/१५.८.२०१०/PS२/अर्थसंकल्पीय अधिवेशन-2017 ची माहिती

Reconstruction of Gosikhurd Left Bank Main Canal Lining From Km 1 to 10 (प्रपत्र क्र.4)

Progress chart up to FEBRUARY 2017

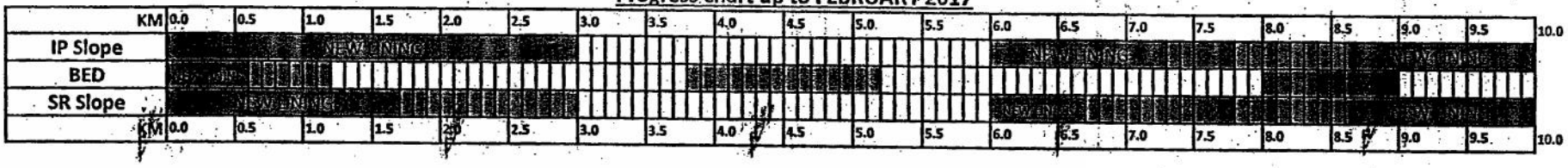

Planning Chart Up to March 2018

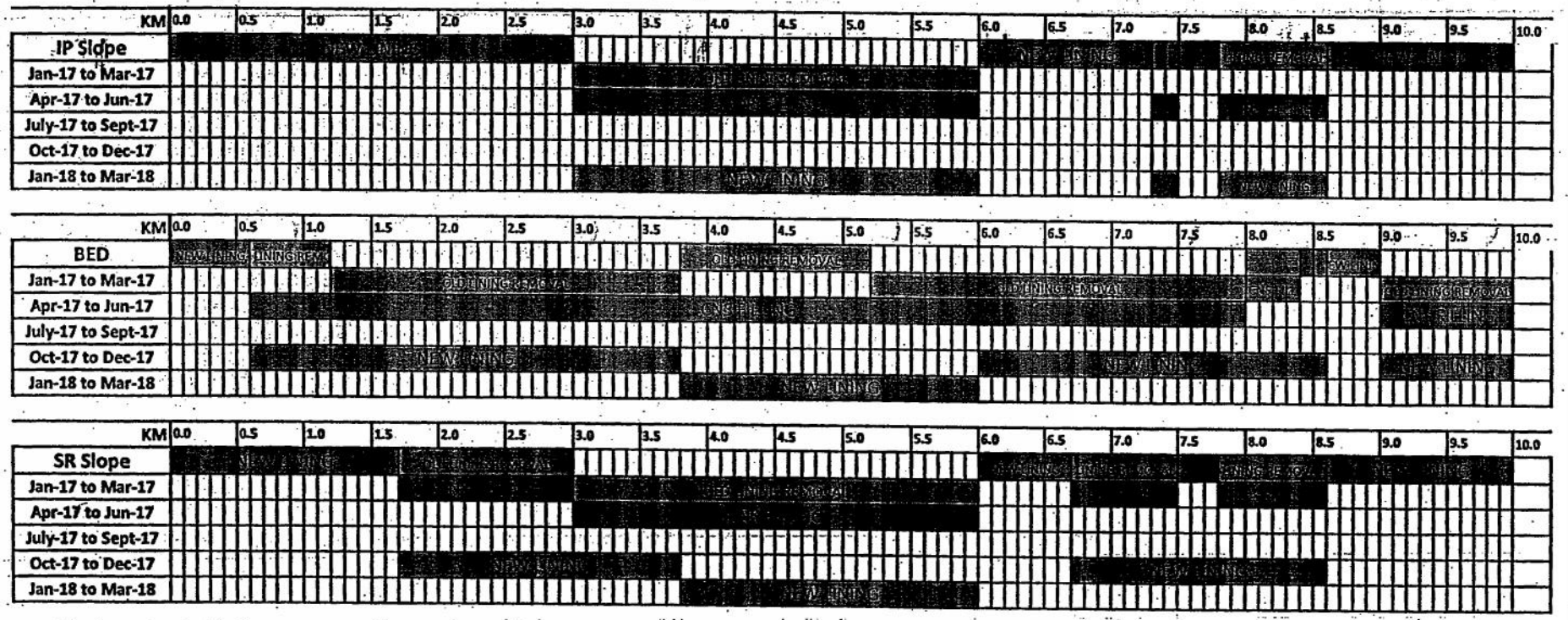

Legend	Colour
Lining removal	
CNS Filling	
CC Lining New	

PPo

Reconstruction of Gosikhurd Left Bank Main Canal Lining Km 11 TO 22.93 (प्रपत्र क्र.4)

PROGRESS CHART UPTO FEBRUARY 2017

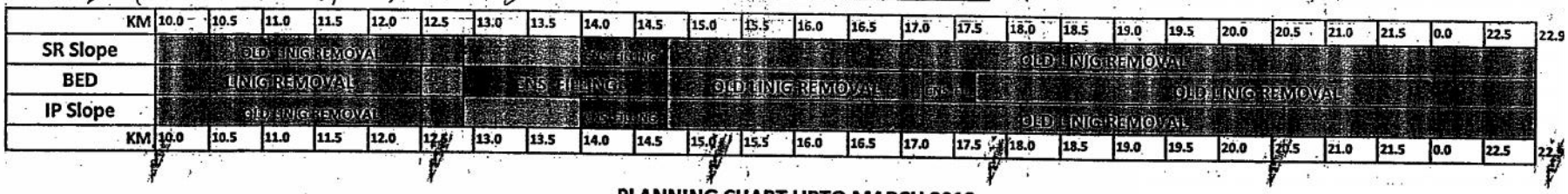

PLANNING CHART UPTO MARCH 2018

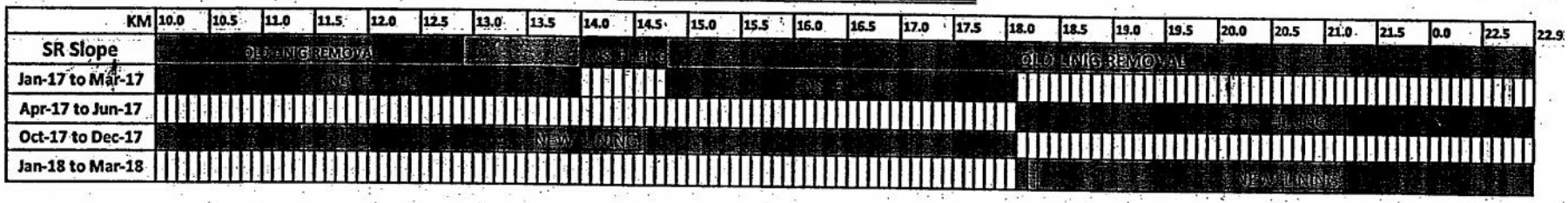

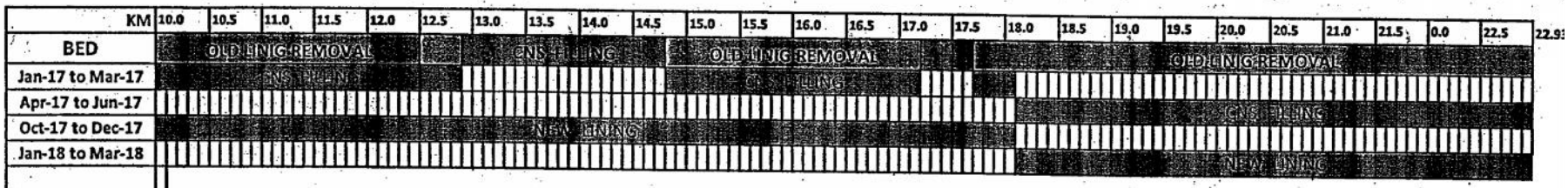

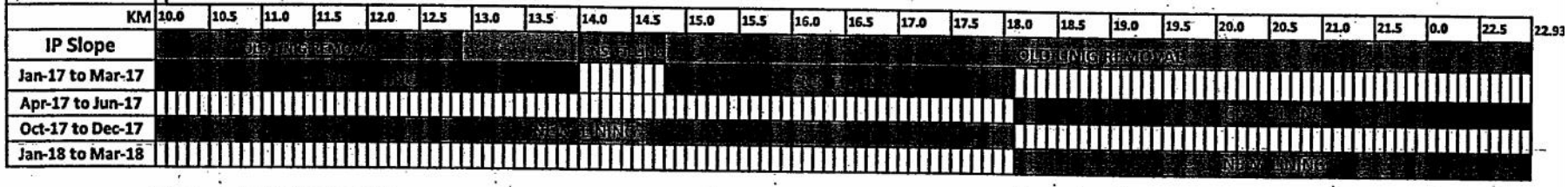

LEGEND	Colour
LINING REMOVEL	
CNS FILLED PARTIALLY	
CNS FILLING	
CC LINING NEW	

विवरणपत्र क्र. ८

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर

गोसीखुर्द राष्ट्रीय प्रकल्प

ता.-पवनी जि.-भंडारा

संक्षिप्त टिप्पणी

गोसीखुर्द डावा कालव्याच्या कि.मी.१ ते २२.९३ मधील अस्तरीकरण पुनर्बांधणीचे काम

गोसीखुर्द डावा कालवा

गोसीखुर्द डाव्या कालव्याच्या कि.मी. १ ते २२.९३ मधील अस्तरीकरण पुनर्बांधणीचे काम

संक्षिप्त टिप्पणी

गोसीखुर्द डाव्या कालव्याची एकूण लांबी २२.९३ किमी असून मंजूर द्वितीय सुधारीत प्रशासकीय मान्यता अहवालातील तरतुदीनुसार गोसीखुर्द डाव्या कालव्याच्या पुर्ण लांबीसाठी Lining ची तरतुद करण्यात आली आहे. त्यानुसार निविदा कार्यवाही नंतर किमी १ ते १० मधील अस्तरीकरणाचे काम मे. श्रीनिवासा कन्स्ट्रक्शन कंपनी आणि बलराम रेड्डी कंपनी (सं.अ) नागपूर व किमी ११ ते २२.९३ मधील अस्तरीकरणाचे काम मे. महेंद्र कन्स्ट्रक्शन कंपनी आणि एम.जे. भांगडिया (सं.अ) नागपूर यांचे मार्फत सन २००७ मध्ये सुरु करण्यात आले. मार्च २००९ पर्यंत सदर अस्तरीकरणाची कामे दोन्ही अभिकरणांमार्फत पुर्ण करण्यात आली. तथापी किमी १ ते १० आणि ११ ते २२.९३ मधील अस्तरीकरणाला अनेक ठिकाणी भेगा / तडे पडल्याचे दिसुन आले. सदोष अस्तरीकरणाची कारणमिमांसा करणेसाठी व त्यावर उपाययोजना सुचविणेसाठी जुन २०१० मध्ये श्री. एच.टी. मेंढेगिरी, मु.अ., जलविज्ञान प्रकल्प, नाशिक यांचे अध्यक्षतेखाली मेंढेगिरी समिती नेमण्यात आली. समितीने सखोल चौकशी आणि कारणमिमांसा केल्यानंतर सदोष अस्तरीकरणाची दुरुस्ती करता येणे शक्य नसल्याने सदोष अस्तरीकरण काढून ८५ से.मी. च्या मुरुम भरावासह नव्याने अस्तरीकरण करणेची शिफारस केली.

अस्तरीकरणाच्या पुनर्बांधणीचे काम

त्यानुसार मे. श्रीनीवासा कन्स्ट्रक्शन व आर. बलराम रेड्डी (सं.अ) नागपूर यांनी दिनांक २०/०९/२०१० च्या पत्रान्वये व मे. महेंद्र कन्स्ट्रक्शन व एम.जी. भांगडिया (सं.अ.) नागपूर यांनी दिनांक १८/११/२००९ च्या पत्रान्वये सदोष अस्तरीकरण काढुन स्वखर्चाने नविन अस्तरीकरण करणेचे मान्य केले. मा. जलसंपदा मंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई यांच्या समवेत दिनांक ०२ मार्च २०१० रोजी झालेल्या बैठकीमध्येही दोन्ही कंत्राटदारांना अस्तरीकरणाचे पुनर्बांधनीचे काम स्वखर्चाने करणेबाबत सुचना देणेत आल्या. त्यानुसार किमी १ ते १० मधील अस्तरीकरण पुनर्बांधनीचे कामास एप्रिल २०१२ व ११ ते २२.९३ मधील अस्तरीकरण पुनर्बांधनीचे कामास फेब्रुवारी २०११ मध्ये संबंधीत कंत्राटदारांनी स्वखर्चाने सुरुवात केली. सदर दोन्ही कामांचा सदयस्थिती अहवाल पुढील प्रमाणे आहे.

प्रगतीचा गोषवारा स्थिती

अ. क्र.	बाब	एकुण करावयाचे काम (किमी)	झालेले काम (किमी)	उर्वरीत काम (किमी)	उर्वरीत काम पुर्ण करण्याचा कार्यक्रम
१	सदोष अस्तरीकरण काढणे				कंत्राटदाराने दिलेल्या बांधकाम कार्यक्रमानुसार अस्तरीकरण पुनर्बांधनीचे काम मार्च २०१८ पर्यंत करणे नियोजित आहे.
	सेवापथ बाजुचे	१०.०	७.०	३.०	
	निरिक्षण पथ बाजुचे	१०.०	७.०	३.०	
	तळाचे	१०.०	५.२	४.८	
२	मुरुम भरावाचे काम				
	सेवापथ बाजुचे	१०.०	४.२	५.८	
	निरिक्षण पथ बाजुचे	१०.०	६.२	३.८	
	तळाचे	१०.०	२.९	७.१	
३	अस्तरीकरणाचे काम				
	सेवापथ बाजुचे	१०.०	४.२	५.८	
	निरिक्षण पथ बाजुचे	१०.०	६.०	४.०	
	तळाचे	१०.०	१.२	८.८	

कि.मी. १ ते १० च्या अस्तरीकरणाच्या पुनर्बांधणीच्या कामाचे नियोजन खालिलप्रमाणे करण्यात आलेले आहे

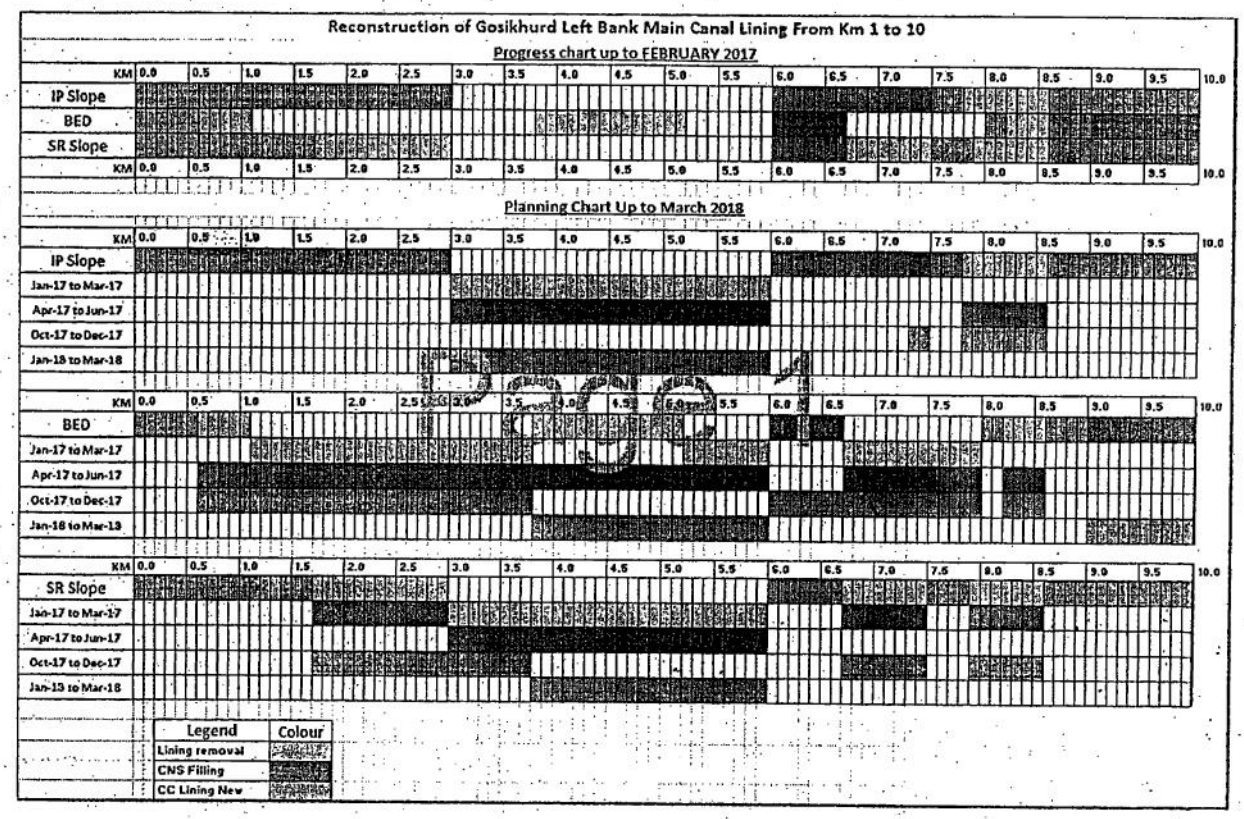

अ. क्र.	बाब	एकुण काम (किमी)	झालेले काम (किमी)	उर्वरीत काम (किमी)	उर्वरीत काम पुर्ण करण्याचा कार्यक्रम
१	सदोष अस्तरीकरण काढणे				कंत्राटदाराने दिलेल्या बांधकाम कार्यक्रमानुसार अस्तरीकरण पुनर्बांधनीचे काम मार्च २०१८ पर्यंत करणे नियोजित आहे.
	सेवापथ बाजुचे	१२.९३	१२.९३	०.००	
	निरिक्षण पथ बाजुचे	१२.९३	१२.९३	०.००	
	तळाचे	१२.९३	१२.९३	०.००	
२	मुरुम भरावाचे काम				
	सेवापथ बाजुचे	१२.९३	२.० (+४.८ अंशतः)	१०.९३	
	निरिक्षण पथ बाजुचे	१२.९३	२.० (+४.८ अंशतः)	१०.९३	
	तळाचे	१२.९३	५.६ (+२.९ अंशतः)	७.३३	
३	अस्तरीकरणाचे काम				
	सेवापथ बाजुचे	१२.९३	०.००	१२.९३	
	निरिक्षण पथ बाजुचे	१२.९३	०.००	१२.९३	
	तळाचे	१२.९३	०.००	१२.९३	

कि.मी. ११ ते २२.९३ च्या अस्तरीकरणाच्या पुनर्बांधणीच्या कामाचे नियोजन खालिलप्रमाणे करण्यात आलेले आहे

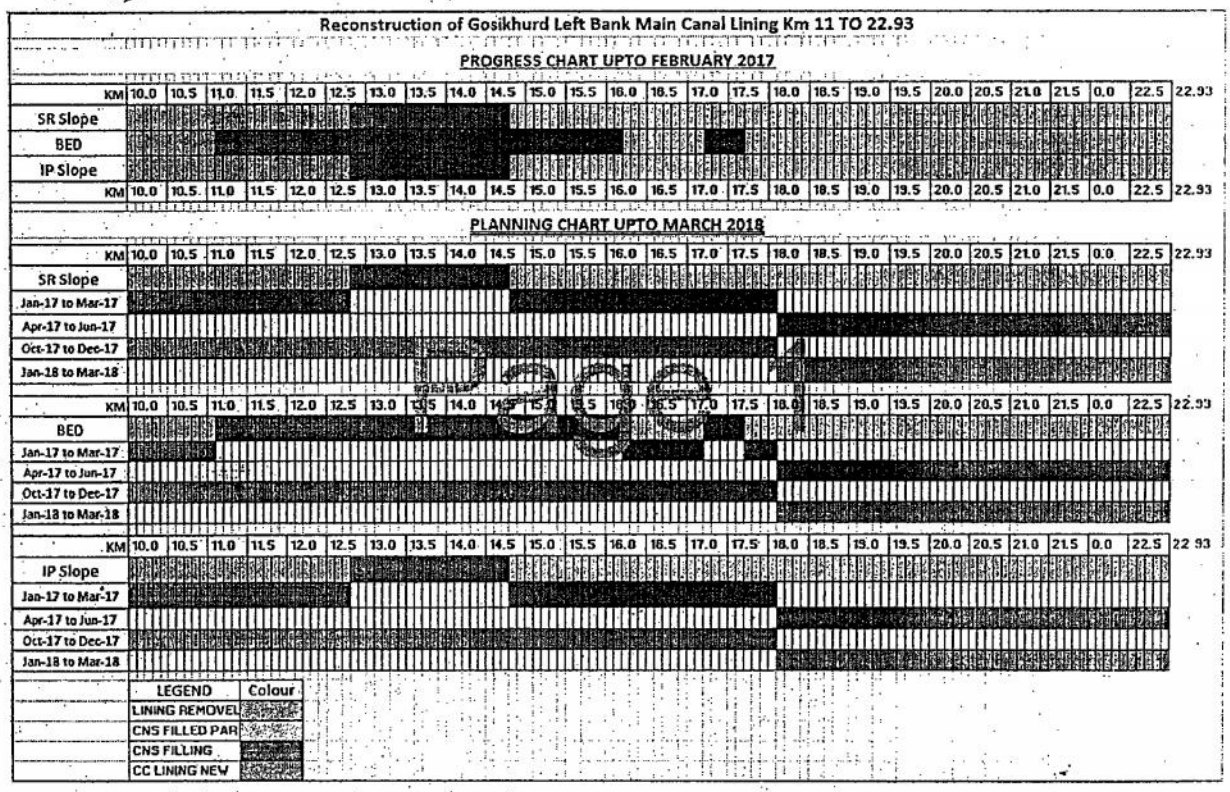

गोसीखुर्द प्रकल्प मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या वॉर रुम मधील प्रकल्पांमध्ये समाविष्ट असल्याने नियोजित वेळेमध्ये उर्वरित सिंचन क्षमता निर्माण करणेचे उद्दिष्ट आहे. त्यासाठी सदोष अस्तरीकरणाच्या पुनर्बांधनीचे काम मार्च-२०१८ पर्यंत पुर्ण होणे नियोजीत आहे.

गोसीखुर्द डावा कालवा क्र.क्र. १ ते १० नवीन जलाशयाचे काम.

कंत्राटदार - मे. श्रीनीवासा कंन्स्ट्रक्शन कंपनी आणि आर. बलराम रेड्डी, नागपूर

करारनामा क्रमांक - बी-१/११/काअ/गोडाका/२००६-०७

कामाची मुळ किंमत	-	रु.१३४६.८५ लक्ष
कामाची अद्यावत किंमत (निवीदा स्वीकृतीच्या वेळी)	-	रु.१५३१.८८ लक्ष
करारनामा किंमत	-	रु.१६०८.१४ लक्ष
कंत्राटदाराचा देकार (टक्के)	-	१९.४० %
मंजुर कलम -३८(मंजुर)	-	रु.७४.५३ लक्ष
अतिरीक्त बाब दरसुची (मंजुर)	-	रु.८५६.९८ लक्ष
सुधारीत किंमत	-	रु.२५३९.६५ लक्ष

झालेल्या कामाची किंमत (भुगतान केलेले)

बांधकाम	-	रु.२५०९.७७ लक्ष
भाववाढ	-	रु.७०.०८ लक्ष
एकूण	-	रु.२५७९.८५ लक्ष

पुनर्बांधणी अंतर्गत झालेल्या कामाची किंमत (सन २०१५-१६ दरसुची नुसार)

कामाची अद्यावत किंमत	-	रु.२५००.५३ लक्ष
झालेल्या कामाची किंमत	-	रु.१२६५.३७ लक्ष
उर्वरीत कामाची किंमत	-	रु.१२३५.१६ लक्ष

अनामत रक्कमेचे स्वरुप

बँक गॅरंटी	दिनांक	रक्कम	मुदत दिनांक
५७४६०IGL०००११०	०५.०१.२०१०	रु.२६,९४,०००/-	०४.११.२०१७
	रोख स्वरुपात	रु.२६,९४,०००/-	
	Total	रु.५३,८८,०००/-	

गोसीखुर्द उपसा सिंचन मंडळाअंतर्गत असलेल्या संबंधीत कंत्राटदाराच्या ईतर कामांमधुन अनामत रक्कम खालिलप्रमाणे राखुन ठेवण्यात आलेली आहे.

सुरक्षा ठेव स्वरुपात	-	रु. ८,०९,२५,५९९/-
बँक गॅरंटी स्वरुपात	-	रु. ७,७६,४३,१००/-
एकुण	-	रु. १५,८५,६८,६९९/-

गोसीखुर्द डावा कालवा फे.मा. ११ वि.२२.९२ नवाळे अस्तरीकरणाचे काम.

कंत्राटदार - मे. महेंद्र कंन्स्ट्रक्शन कंपनी व एम.जी. भांगडीया, नागपूर

करारनामा क्रमांक - बी-१/०४/काअ/गोडाका/२००७-०८

कामाची मुळ किंमत	-	रु. १९२८.८३ लक्ष
कामाची अद्यावत किंमत (निवीदा स्वीकृतीच्या वेळी)	-	रु. १९२८.८३ लक्ष
करारनामा किंमत	-	रु. २०२४.८९ लक्ष
कंत्राटदाराचा देकार (टक्के)	-	४.९८ %
कलम -३८ (मंजुर)	-	रु. ५५४.१७ लक्ष
सुधारीत किंमत	-	रु. २५७९.०६ लक्ष

झालेल्या कामाची किंमत (भुगतान केलेले)

बांधकाम	-	रु. २४८४.५४ लक्ष
भाववाढ	-	रु. ६३.२८ लक्ष
एकूण	-	रु. २५४७.८२ लक्ष

पुनर्बांधणी अंतर्गत कामाची किंमत (सन २०१५-१६ दरसुची नुसार)

कामाची अद्यावत किंमत	-	रु. २६७६.०३ लक्ष
झालेल्या कामाची किंमत	-	रु. ६४७.०८ लक्ष
उर्वरीत कामाची किंमत	-	रु. २०२८.९५ लक्ष

अनामत रक्कमेचे स्वरुप

बॅंक गॅरटी	दिनांक	रक्कम	मुदत दिनांक
८७४७IPEBG१२००२९	११.०४.२०१२	रु.४०,५०,०००/-	१०.०४.२०१७
८७४७IPEBG१३०१३९	२६.११.२०१३	रु.३,६९,५०,०००/-	२५.०२.२०१८
८७४७IPEBG१३०१४०	२६.११.२०१३	रु.३,००,००,०००/-	२५.०२.२०१८
८७४७IPEBG१३०१४२	२६.११.२०१३	रु.३,००,००,०००/-	२५.०२.२०१८
८७४७IPEBG१४०१११	२०.०७.२०१४	रु.२,३७,५०,०००/-	२०.०७.२०१७
८७४७IPEBG१४०११२	२०.०७.२०१४	रु.१,५०,००,०००/-	२०.०७.२०१७
८७४७IPEBG१४०११३	२०.०७.२०१४	रु.१,५०,००,०००/-	२०.०७.२०१७
	एकुण बॅंक गॅरटी	रु.१५,४७,५०,०००/-	
	रोख स्वरुपात	रु.४०,५०,०००/-	
	एकुण	रु.१५,८८,००,०००/-	

Reconstruction of Gosikhurd Left Bank Main Canal Lining From Km 1 to 10

ogress chart up to FEBRUARY 2017

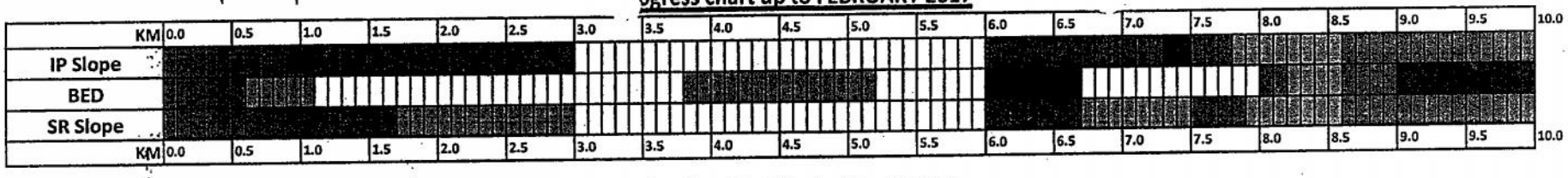

Planning Chart Up to March 2018

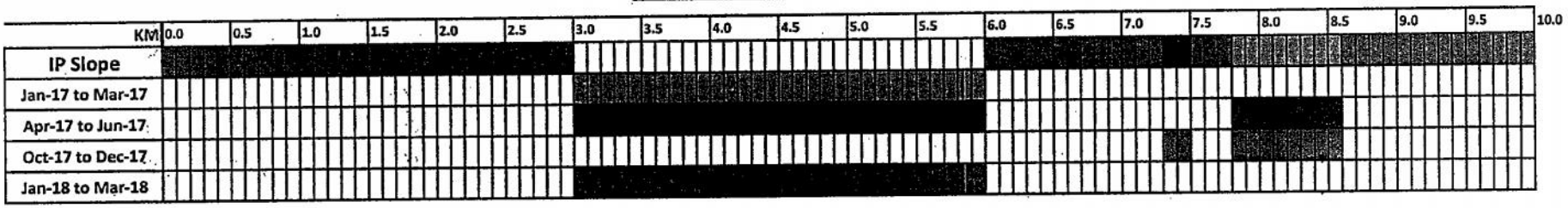

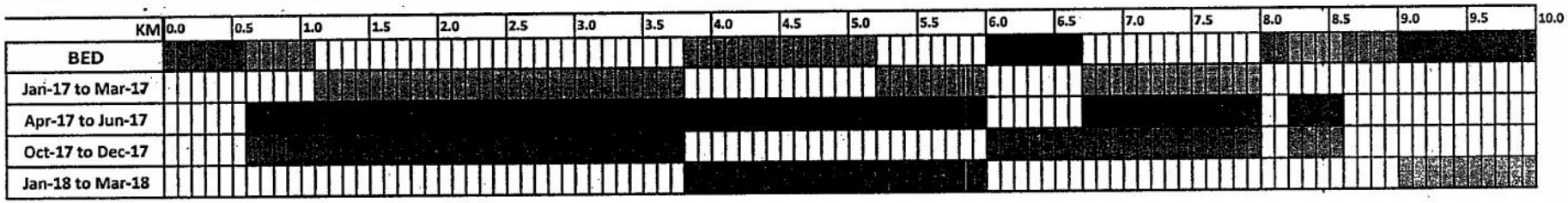

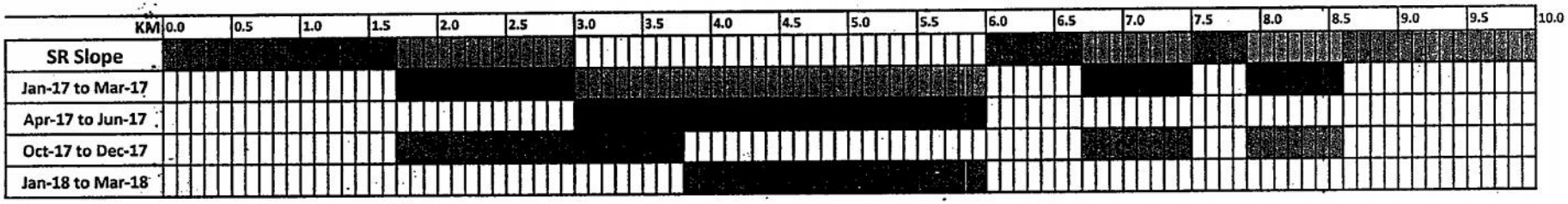

Legend	Colour
Lining removal	
CNS Filling	
CC Lining New	

RRC

Planning - Murum Filling in Km 1 to 10

Sr No	Chainage (Balance)	Total Qty in cum (85 cm)	Executed Qty	Balance Qty	Date of completion	Actual working days	Qty to be executed per day	Remark
1	9000 to 10000 (Bed)	20746	20746	0	11/03/2017	--	--	Completed as per Schedule
2	6000 to 6860 (Bed)	18847	18847	0	22/03/2017	--	--	Completed as per Schedule
3	3000 to 3800 (SR, Bed, IP)	17532	0	17532	03/04/2017	9	1948	
4	0 to 2985 (Bed)	51722	35004	16719	14/04/2017	8	2090	
5	6860 to 8520 (SR, Bed, IP)	36377	10009	26369	30/04/2017	13	2028	
6	900 to 3000 (SR) 3800 to 6000 (SR, Bed, IP)	64065	6083	57982	31/05/2017	26	2230	
		209290	**90688**	**118601**	**31/05/2017**	**56**	**2118**	

Percentage of total work Executed = 43.33 %

Reconstruction of Gosikhurd Left Bank Main Canal Lining Km 11 TO 22.93

PROGRESS CHART UPTO FEBRUARY 2017

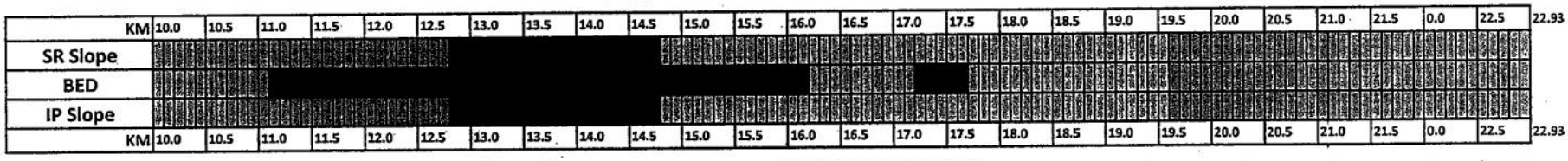

PLANNING CHART UPTO MARCH 2018

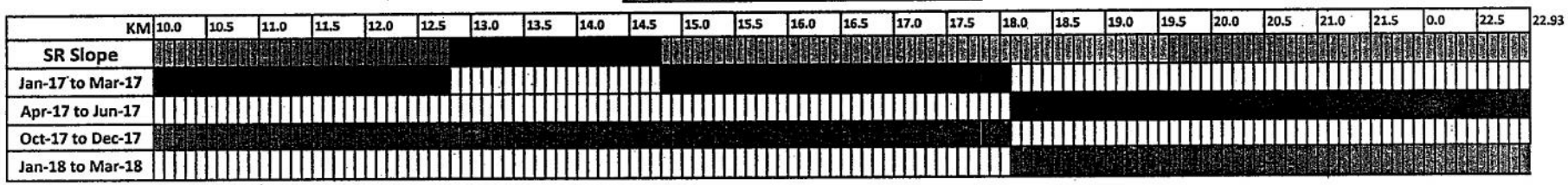

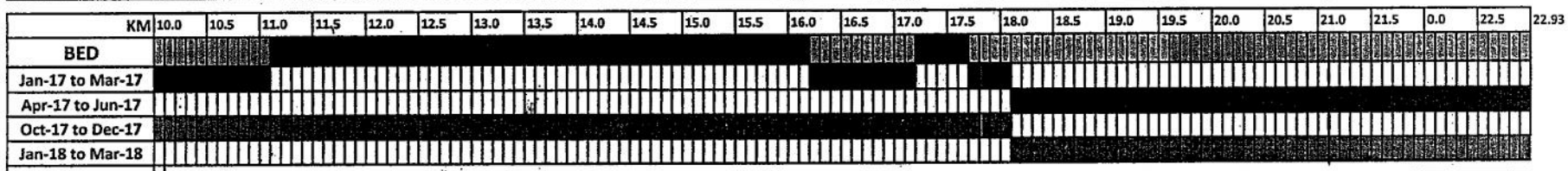

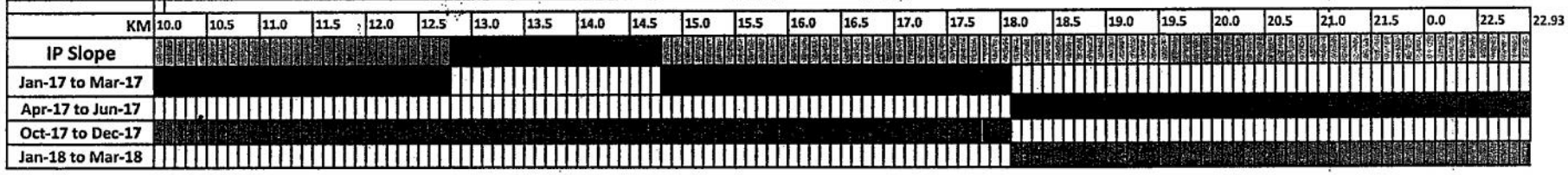

LEGEND	Colour
LINING REMOVEL	
CNS FILLED PARTIALLY	
CNS FILLING	
CC LINING NEW	

Planning - Murum Filling in Km 11 to 22.93

Sr No	Chainage	Total Qty in cum (85 cm)	Executed Qty	Balance Qty	Date of completion	Actual working days	Qty to be executed per day	Remark
1	12870 to 14400	23077	23077	0	17/03/2017	--	--	Completed as per Schedule
2	11130 to 12870	27990	6988	21002	31/03/2017	11	1909	
3	10000 to 11130	26976	0	26976	16/04/2017	13	2075	
4	14400 to 18160	52942	28956	23986	01/05/2017	12	1999	
5	18160 to 19280	14484	6264	8220	06/05/2017	4	2055	
6	19280 to 22930	44164	2152	42013	31/05/2017	22	1910	
		189634	**67437**	**122197**	**31/05/2017**	**62**	**1971**	

Percentage of total work Executed = 35.56 %

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ

॥ समृद्धिः सलिलाऽधीना ॥

VIDARBHA IRRIGATION DEVELOPMENT CORPORATION, NAGPUR

GOSIKHURD PROJECT

Tal : Pauni **Dist : Bhandara**

Note on

"Reconstruction of Lining in Km 1 to Km 22.93 of Gosikhurd Left Bank Main Canal"

Gosikhurd Left Bank Canal

Index

Sr No	Content	Page No
1	Detailed Note	
2	Bar Charts	
3	Tender Specifications	
4	I S Code Provisions	
5	Study for stabilizations of expansive soil	
6	Letters / Minutes	
7	Index Map	

1.0 Preamble

Gosikhurd Project is one of the major Irrigation Project in Maharashtra. It is proposed on the River Wainganga near the village Gosikhurd, Taluka Paoni, District Bhandara. The Project has four foreshore lifts and two main canals viz. Right Bank Main Canal and Left Bank Main Canal. Left bank canal having 22.93 km length irrigates 30459 ha area with irrigation potential of 40207 ha.

2.0 Necessity of Lining

Gosikhurd Left Bank Main Canal & Branch Canal was proposed as lined canal in the original Administratively approved estimate. The alignment in Km 1 to 11.13 was sanctioned as lined canal in 1988 by the Chief Engineer, Irrigation Department, Nagpur vide letter No. 2264/NT-6/Gosi/1002 dtd. 28-04-1988. In Km 11.13 to 22.93 the canal alignment was sanctioned as unlined canal in 1995 as per Chief Engineer, Irrigation Department, Nagpur vide letter no. 4912/NT-6/GLBC/1002, dt-6-09-1995 and the earthwork and structures were constructed accordingly. In 2007 the proposal for the lining of the Left Bank Main Canal in Km 11.13 to 22.93 was sanctioned by the Chief Engineer, Gosikhurd Project, WRD, Nagpur vide letter 211/CEGP/T-2(2)/Gosi/LBC/Lining/2007 dtd. 03-06-2007. The command area of the Left Bank Canal is very flat and hence a flatter slope to the canal will increase the irrigable command area of the canal.

The lining also helps in minimizing the transit losses in the canal thereby increasing utility of the available water. The Value of "N" i.e. coefficient of rugosity is less in case of concrete lining. This helps in reducing the canal sections thereby reducing the cost of earthwork and structures. It reduces the growth of vegetation in the canal which causes obstructions to the flow.

3.0 Execution of Earthwork

The earthwork of the canal was executed as per the agreements shown below. The sections in Km 1 to 11.13 were executed as lined sections.

Sr. No.	RD in m	BW in m	Full Supply Depth in m	Free Board in m	Side Slopes	Bed Slope
1	0 to 900	16.00	2.70	1.00	2 : 1	1 : 10000
2	900 to 8250	12.00	2.70	1.00	2 : 1	1 : 10000
3	8250 to 11130	11.00	2.55	1.00	2 : 1	1 : 10000

The section from Km 11.13 to 22.93 were executed as unlined. The details of the sections executed are as below.

Sr. No.	RD in m	BW in m	Full Supply Depth in m	Free Board in m	Side Slopes	Bed Slope
1	11130 to 12870	9.75	1.85	0.90	2 : 1	1 : 5000
2	12870 to 14400	8.50	1.70	0.90	2 : 1	1 : 5000
3	14400 to 18160	8.00	1.65	0.75	2 : 1	1 : 5000
4	18160 to 19280	6.75	1.45	0.75	2 : 1	1 : 3500
5	19280 to 22930	5.70	1.30	0.75	2 : 1	1 : 3500

The proposal for lining in the section from 11130 to 22930 m was sanctioned by Chief Engineer, Gosikhurd Project. Water Resources Department, Nagpur in 2007. The section as per lined canal were as below.

Sr. No.	RD in m	BW in m	Full Supply Depth in m	Free Board in m	Side Slopes	Bed Slope
1	11130 to 12870	4.30	1.85	0.90	2 : 1	1 : 5000
2	12870 to 14400	3.80	1.70	0.90	2 : 1	1 : 5000
3	14400 to 18160	3.50	1.65	0.75	2 : 1	1 : 5000
4	18160 to 19280	3.05	1.45	0.75	2 : 1	1 : 3500
5	19280 to 22930	2.75	1.30	0.75	2 : 1	1 : 3500

4.0 Execution of C.C. Lining

Km 1 to 10

The work for C.C. lining in Km 1 to 10 was awarded to M/s. Reddy Brothers & Co. Mansar, in 2002-03. The cement concrete lining was by manual concreting. The progress of lining work was very slow. This agreement was terminated in March 2006 under clause 15 of the agreement. The agency executed CNS filling from RD 155 to 2985 m and RD 6860 to 5520 m. No C.C. lining was executed in the agreement. The revised estimate for balance work of CNS filling and lining in Km 1 to 10 was prepared in 2006. The provision for lining by Mechanical Paver and Batching Plant was made in this revised estimate. This work was executed by the agency M/s. Shriniwasa Construction Co. & M/s. Balrami Reddy & Co. (JV), Nagpur till June 2009. The details are as follows....

- Details of agreements of C.C. Lining of Main Canal in Km 1 to 10

No.	Work	Agency	No.	Agreement cost	
1	Construction of C.C. lining from RD 70 to 3000 m, 3180 to 6600 m, 6800 to 9560 m & 9800 to 10000 m	M/s. Reddy Brothers & Co. Mansar.	B-1/4/EE/ 2002-03	653.44 Lakhs 679.25 Lakhs 3.95 % Above	This agreement was terminated under clause 15 of the agreement vide EE, GLBC Dn. Wahi letter No. 519 dtd. 3/3/2006 due to technical alteration in work (Paver lining). The work was finalised for Rs. 137.42 lakhs (including escalation of 13.65 Lakhs)
2	Construction of C.C. lining by Mechanical Paver and batching plant for Gosikhurd left bank main canal km 1 to 10	M/s. Shriniwasa Construction Co. & M/s. R. Balrami Reddy & Co. (JV) Nagpur.	B-1/11/EE/ 2006-07 dt. 21/1/2007	1346.85 Lakhs 1608.13 Lakhs	The total upto date expenditure on the work is Rs. 2577.33 Lakhs (including escalation, Clause 38 & EIRL)

Km 11 to 22.93

The work was allotted to M/s Mahendra constructions & M J Bhangdiya Nagpur (JV) vide sanctioned tender B1/4 for year 2007-08. The lining by Mechanical paver and Batching Plant was made in this estimate. The work was executed by the agency till March 2009.

Details of agreements of C.C. Lining of Main Canal in Km 11 to 22.93

Sr. No.	Description of Work	Name of Agency	Agreement No.	Amount of tender & Agreement cost	Remarks
1	Construction of C.C. lining by Mechanical Paver and batching plant for Gosikhurd left bank main canal km 11 to 22.93	M/s. Mahendra Construction & M.G. Bhangdia (JV) Nagpur.	B-1/4/EE/ 2007-08 dt. 29/8/2007	1928.87 Lakhs 2024.89 Lakhs 4.99 % Above	The total upto date expenditure on the work is Rs. 2547.82 Lakhs (including price escalation & Clause 38)

5.0 Appointment of Mendhegiri Committee

During the site visit of the Quality Assurance team of CWC, New Delhi on Date 05/11/2009 some cracks were observed in the lining of the Left bank canal of Gosikhurdh Project. The team had instructed to find out the reasons for the development of the cracks and to suggest remedial measures. Accordingly a committee was constituted by the GOM, under the chairmanship of Mr.H.T.Mendhegiri, Chief Engineer, Hydrology Project, WRD, Nashik, GOM, to investigate the possible reasons and to suggest the remedial measures. The committee members were as follows....

1. Shri H.T. Mendhegiri
   Chief Engineer , Hydrology Project, Nashik - Chairman
2. Shri. N.B.Ghuge
   Chief Engineer, Gosikhurd Project, Nagpur - Member
3. Shri V. B. Pandhare
   Superintending Engineer & joint director,
   MERI , Nashik - Member
4. Shri M. S. Bendre
   Superintending Engineer
   CDO (ED), Nashik - Member
5. Shri K. C. Tayade
   Executive Engineer ,
   QC Division, Nagpur. - Member Secretary

6.0 Abstract of Mendhegiri Committee Report

Preamble:

6.1 The Mendhegiri committee submitted its report to the Executive Director, VIDC, Nagpur vide letter CE/HP/(61/2010)/54/2010 on 25th June, 2010. The reasons for the development of cracks and the remedial measures suggested are included in the chapter no 4 of the report. The same are reproduced below

6.2 Reasons for development of cracks

i) The quality of lining concrete is very poor resulting in low density and lower strength of concrete.

ii) Insufficient and improper curing of concrete resulted into poor quality concrete lining.

iii) It is observed from the MERI test report, that about 25% core locations show lesser thickness than design.

iv) There is a large variation in the thickness of concrete lining at different locations indicating that the subgrade is not prepared properly.

v) Longitudinal and Transverse joints with PVC strips are not placed properly as per specifications. Because of improper placement of PVC strips, some of the cracks have

infructuous.

vi) The compaction of base materials as well as for C.N.S. material is not done as per specifications resulting in settlement of subgrade and forming gap between lining and subgrade.

vii) The thickness of CNS materials is related to swelling pressure of base materials considering the swelling pressure of the material actually used and tested in MERI, Nashik, the design thickness of CNS layer is less than minimum thickness required as per IS 9451 : 1994 for the entire length of 22.93 km.

viii) The thickness of cohesive non – swelling (CNS) material layer actually provided below lining is much less than the design thickness of 85 cm in the canal reach of km 11.13 to 22.93

ix) Non – execution of CNS layer along with earthwork resulted in improper compaction and weak bonding between CNS and base.

x) Lack of technical competency and supervision of the construction engineers resulted into poor quality of work. They have failed in discharging their duties and responsibilities.

xi) The Chief Engineer and Superintending Engineer should have inspected the ongoing lining works more frequently considering the size, importance and technical complexity involved in these works. They have inspected the works on meager occasions. The junior officers were deprived from technical and professional guidance from Chief Engineer and Superintending Engineer. Both these officers have failed in discharging their duties and responsibilities.

xii) The Vidarbha Irrigation Development Corporation had taken the decision of providing the concrete lining to Gosikhurd Left Bank Main Canal from km 11.13 to 22.93 costing Rs. 20.24 crores, which was executed as unlined, without studying the performance of the lining of initial reach of km 1 to 11.13. It is a gross violation of the Government orders issued vide two circulars namely (i) No MIS1094/(156/94) MP (A) dt. 18.02.1995 (ii) No MIS 1094/(143/94) MP (A) dated 18.02.1995. All above reasons in integration have contributed to the phenomenon of development of cracks in concrete lining of Gosikhurd Left Bank Main Canal.

6.3 Remedial Measures

Quality of the concrete lining for the entire canal length is very poor. Hence, there is no propriety in suggesting any remedial measures for repairs to this lining as it will not be effective.

6.4 Other Recommendations

i) The PVC pipe – NRV drainage arrangement may become non functional, resulting in wastage of financial resources and creating problems of under drainage.

ii) It is suggested that, before taking up any lining work in the project, some test patch of lining shall be executed with experimentation about the construction methodology; joint spacing, under drainage arrangements etc. The most efficient and cost economical methodology on the basis of the performance of test patch can be decided.

iii) There are lot of variations in the canal design provision and parameters in vogue for different parts of the states. Though, the canal design seems to be simple, the huge cost is involved in the execution of canal. It is therefore, proposed to have a separate, Canal Design Circle in CDO, Nashik so that, standard design procedures can be followed.

7.0 Abstract of VNIT Report

This matter was also referred to the experts of the soil and concrete technology- from a well reputed institute, the Vishveshwaraiyya National Institute of Technology (VNIT) Nagpur, by the Chief Engineer, GosikhurdPeorjct, WRD, Nagpur.The experts of the VNIT, Nagpur also submitted their report on 8th Dec., 2010 vide letter CE /2009/ cons. / RG-50/7944 Dated 9th December 2010. The reasons of the development of the cracks and the remedial measures are mentioned in the para. No.4 and 5 of the report. The same is reproduced below.

1. Conclusions :

Conclusions are based on the data provided by VIDC and actual site inspections. Considering the analysis presented above, it is difficult to decide a single specific reason for development of cracks. It is a combined effect of many factors which are as follows:-

i) In Ch. 0 to 3085 m concreting has been done without paneling.
ii) Cracking of lining along crack inducing joints (NCL & NCT) is obvious.
iii) Inadequate concrete strength.
iv) Inadequate compaction of CNS material resulting in subsidence.
v) Inadequate compaction of additional material due to modification of channel section.
vi) Subsidence of embankment and CNS layer especially at top portion along the slope.
vii) Shrinkage of Black cotton soil.

2. Remedial Measures

Cracks in the lining is combined effect of various factors such as inadequate compaction of base material and CNS layer, inadequate thickness of CNS layer and inadequate strength of concrete lining.

i) An ultimate measure shall be replacement of lining associated with rectification of CNS layer terms of thickness and compaction.

ii) An alternate remedial measure can be in the form of in situ treatment of embankment soil by stabilization techniques. This will reduce swelling and shrinkage characteristics of base soil and thus provided thickness of CNS material shall be sufficient to tackle resulting swelling pressures. Panels with lesser cracks can be sealed while badly damaged panels could be replaced. This can be done on experimental stretch of limited length and observations of its behavior for a season can be the basis for further appropriate action.

M/s Shrinivasa Constructions & R. Balaramy Reddy (J.V.), Nagpur expressed their willingness to re-execute the portion of lining work in 0 to 10 Km where the cracks occurred through letter dated 20.09.2010. M/s Mahendra Constructions & M.G. Bhangadiya (J.V.), Nagpur expressed their willingness to re-execute the portion of lining work in 11 to 22.93 Km where the cracks occurred through Marathi letter dated 18.11.2009.

Meeting under Chairmanship of Hon. Minister, Water Resources Department was held in Mantralaya, Mumbai on 2nd March 2010 & in that meeting instruction were given to both contractors for reconstruction of lining work with contractor's own cost.

Also, Meeting was held in the chamber of Executive Director, Vidarbha Irrigation Development Corporation, Nagpur regarding reconstruction of defective lining of Gosikhurd Left Bank Main Canal on 13th April 2012. It is decided that the lining work in Km 1 to 22.93 of LBC shall be removed completely as there are many cracks in the lining work. Also, methodology of reconstruction work of lining was decided in this meeting.

Accordingly, reconstruction work in Km. 1 to 10 started in April 2012 while in Km 11 to 22.93 started in Feb 2011.

As per Mendhegiri Committee Report, concluded in Reason For development cracks, Committee suggested that the design thickness of CNS layer is less than minimum thickness required as per IS 9451 : 1994, For this CNS thickness of slope increased from 0.60 m to 0.85 m which results in change in section of canal from 0 to 10 km.

Sr. No.	RD in m	BW in m	Full Supply Depth in m	Free Board in m	Side Slopes	Bed Slope
1	0 to 900	14.88	2.75	0.95	2 : 1	1 : 10000
2	900 to 8250	10.88	2.81	0.89	2 : 1	1 : 10000
3	8250 to 11130	9.88	2.66	0.89	2 : 1	1 : 10000

9.0 Current Status of Reconstruction of Lining :

A) KM 1 to 10

- Agency - M/s Shrinivasa Const. Co.& R.Balarami Reddy Co.(J.V.) Nagpur
- Agreement No. - B-1/11/2006-07, 21.01.2007
- Tender Cost - Rs.1608.14 Lakhs
- Revised Tender cost - Rs.2539.65 Lakhs
- Expenditure - Rs.2577.33 Lakhs

Sr.No.	Particular		Total to be Executed (KM)	Up to date Executed (KM)	% ge of completion
1	Lining Removal	S.R. Slope	10.00	7.0	70%
		I.P. Slope	10.00	7.0	70%
		Bed	10.00	5.2	52%
2	CNS Filling	S.R. Slope	10.00	4.2	42%
		I.P. Slope	10.00	6.2	62%
		Bed	10.00	2.9	29%
3	C.C.Lining	S.R. Slope	10.00	4.2	42%
		I.P. Slope	10.00	6.0	60%
		Bed	10.00	1.2	12%

B) Km 11 to 22.93

- Agency - M/s Mahendra const. & M.J.Bhagdiya Napgur (J.V.)
- Agreement No. - B-1/4/2007-08, 29.08.2007
- Tender cost - Rs. 2024.89 lakhs
- Revised Tender cost - Rs. 2450.48 Lakhs
- Expenditure - Rs. 2547.80 Lakhs

Sr. No.	Particular		Total to be Executed (KM)	Up to date Executed (KM)	% ge completion
1	Lining Removal	S.R. Slope	12.93	12.93	100%
		I.P. Slope	12.93	12.93	100%
		Bed	12.93	12.93	100%
2	CNS Filling	S.R. Slope	12.93	2.0	15.5 %
		I.P. Slope	12.93	2.0	15.5 %
		Bed	12.93	5.6	43.3 %
3	C.C.Lining	S.R. Slope	12.93	0	0
		I.P. Slope	12.93	0	0
		Bed	12.93	0	0

10.0 Completion Program

Detailed barchart is prepared & quarterwise planning is done. As per the planning, both the works will be completed by March 2018.

Tender Specifications

for

Canal Lining

Paver Lining

11.0 Tender Specifications for Canal Lining

1.0 SCOPE OF WORKS

1. The Item shall include furnishing all materials equipment and labour for providing and laying cement concrete lining.
2. It also includes providing and placing (a) reinforcement whenever necessary (b) porous plugs (c) expansion / contraction and construction joints.
3. It also includes providing and removal of all form work (whenever necessary) furnishing all materials, equipment's and labour for transportation, erection, keeping in place with necessary fixture and supports, oiling etc. complete.
4. It also includes curing of bed and slopes of lining.

2.0 CLEARING SITE

The area proposed for lining as a whole shall be cleared of all objectionable material. Any waste material obtained from such site clearance shall be disposed of in a manner directed by the engineer-in-charge. The cost of this operation shall be deemed to have been covered under the rates quoted for canal lining.

3.0 GENERAL

The provisions of this paragraph apply to the preparation of all sub grade / foundation upon which lining is to be placed. The lining shall be in-situ cement concrete lining or pre-cast concrete slabs, or random rubble masonry on side slopes, as shown in the drawing or as directed by the Engineer-in-charge.

The item of schedule for preparing the sub-grade for lining includes dewatering of canal section; carrying out all excavation below the underside of lining required for placing select bedding material, wetting the surfaces, furnishing or procuring soils from stock piles, placing, moistening and compacting the selected bedding material to specified density by power rollers / appropriate compaction equipment / slope compactors and trimming the canal section. This item also includes excavatgion and preparation of foundation for providing necessary under drainage facilities / filter blanket and pressure relief arrangement wherever required including placing test sections to verify that the procedures result in acceptable results.

If during construction, it is found necessary to alter the canal sections and side slopes without altering the thickness of lining, the contractor shall be informed in writing of such change. The rates quoted being on one square meter basis for the lining thickness, the contractor shall have to execute the work at the same Bid Rate as quoted in bill of quantities without any extra claim for change in the section of the canal.

Where as the work of trimming the canal section up to underside of lining shall be carried out well in advance, the trimming of proud section equivalent to the thickness of lining (for base preparation of lining) shall be carried out immediately prior to laying of lining but in no case the time interval shall exceed 3 days in nominal weather and 2 days in adverse conditions.

The preparation of sub grade in different soils for laying the cement concrete lining shall conform to clauses 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5 of Indian standard IS : 873-1978 (Indian code of

laying masonry lining. It shall be ensured that the sub-grade is made throughly moist with fine water spray through nozzle to a depth of about 15 cm.

4.0 PREPARATION OF SUBGRADE CONSISTING OF EARTH

(i) The Sub grade shall be prepared, dressed, and rolled true to level and according to the required cross section of the canal to form a firm compacted bed for lining.

(ii) Sample profiles true to cross section of the canal shall be made at suitable intervals, as directed by Engineer, to ensure correct formation of sub grade. The contractor shall place selected bedding material in test profile true to the cross section of canal, at times and places designated by the Engineeer, to show the adequancy of his construction procedures for laying beding material. The test sections shall conform to clause 4.3.2 of IS : 3873-1993. Modification shall be made, as necessary obtained. The cost of this operation shall be deemed to have been covered in his quoted rates.

(iii) If at any point, material of sub grade has been excavated beyond the neat lines required to receive lining the excess excavation shall refilled in horizontal layers with material compatible with sub grade material, moistened if required and throughly compacted. Graded filter material, compatible with the sub grade material, may be used and compacted to not less than 95% of the proctor density.

(iv) When partial filling of existing canal sections is necessary to reduce the cross sectional area to that required for lined canal, the fill shall be placed and suitably compacted by rolling / compactors / mechanical tampers to form firm foundation for placing the lining to avoid its settlement. Slope compactors shall also be used as required for effective compaction of sub grade to the specified density.

(v) The consolidation of bed in sandy reaches shall be done by saturating the bed with water before lining is placed, the consolidation of side slopes in such reaches shall be done by over cutting the sub grade in slopes by 15 cm and refilling it with earth and compacting by vibro-compactors / appropriate mechanical compactors.

(vi) The compaction of sub grade in other than predominantly sandy reaches shall be done at optimum moisture content in layers not more than 15 cm – 20 cm thick to obtain a dry bulk density of 95% of the density at optimum moisture content obtained in accordance with IS : 2720 (Part VII) – 1965. Consolidation shall be done by power rollers/ pneumatic of fuel – powered tampers / suitable compactors. In the sandy reaches, compaction shall be governed by "relative density test" and the relative density shall not be less than 65%. Compaction by manual labour shall not be permitted. The compacted sub-grade should pass the pit permeability test, which will be conducted on the field where the height of the canal bed banking is more than 1 mtr. The test will be conducted at the vulnearable reaches like junction of the on either side of the structure of C.D. work. However, at least one test per Km. of such canal (having bed filling of more than 1 mtr) should be carried out if no structure exists in particular Km. The compacted sub-grade should attain the value of coefficient of permeability (K) between 10^{-6} to 10^{-4} Cm/Sec. The pit excavated for such test shall be refilled and compacted by pneumatic tampers up-to desired density. The rate of bank of work shall include the expenditure of such tests and no separate payment shall be done on this account.

(vii) Where placing and compacting bedding material is on sloping foundation, the layers

shall be placed parallel to the surface of the foundation. If at any point the foundation material is disturbed or loosened, it shall be moistened if necessa ry and thoroughly compacted to form firm foundation for placing the lining.

(viii) All along the canal alignment, the rain cuts on the inner slopes of the banks shall be filled up with approved soil and shall be compacted thoroughly to required lines, dimensions and levels.

(ix) If at any place, placement of bedding material below the proposed lining is required, due care shall be taken by the contractor to place the bedding material on scientifically approved surface adequately moistened (to be wet to a depth of 15 cm or to depth up-to impermeable layer below, whichever is less) in layers not exceeding 15 cm in depth in a single operation and thoroughly compacted.

(x) All loose materials likely to be presented at the end panel of existing lining adjacent to which lining is to be placed shall be removed and all voids beneath the existing lining shall be refilled and compacted thoroughly. No extra payment shall be made on this account.

6.0 PREPARATION OF SUBGRADE CONSISTING OF ROCK

(i) The sub grade shall be prepared and dressed true to level and according to the required cross-section of the canal.

(ii) Final cutting for 300 mm – 450 mm in hard rock shall be carried out by the wedging, barring, controlled blasting or trimming with pavement breakers etc. No extra payment will be made for this.

(iii) The bed and site slopes of the canal excavation profile over which the beding material, under-drainage and pressure relief arrangements (where even so required) are to be placed and over laid with lining shall be furnished accurately to true and even surface and to the dimensions shown on or the drawings.

(iv) All excavation including over breakage below the lines of underside of lining shall be back-filled completely up-to the lines of the underside of lining with suitable bedding material as under, or as directed by the Engineer.

The bedding matrerial shall be lean concrete (1:5:10) in bed and sides for thickness of filling less than 15 cm; and RR masonry in cement mortor (1:5) if thickness in more than 15 cm.

OR

In Slopes : In slopes, the selected material shall be suitable semi-pervious material / gravelly soil and layers of pea gravel be binding material duly moistened and compacted by appropriate compactors / tampers to form a firm backing for the lining.

In bed : In bed, the selected bedding material shall be rock spauls and chips to form a firm backing.

Selected bedding material to be used over fractured rock or rubble shall be such as would resist piping and consequent washing of fines into the sub grade voids and thus losing support. The material shall be approved by the Engineer for its impermeability and care of placement.

5.1 TOLERANCE IN EXCAVATION

be comparable to the soil lining.

Departure from established = 20 mm on straight reach alignment
And 50 mm tangents, and partial curves.

Departure from esablished grade = 20 mm on small canals

The above tolerance shall be negotiated gradually through smooth transition in a length of about 50 m. No over run in excavation, filling with the materials as directed by the Engineers, shall be paid to be contractor. The selected bedding material in the case of bed and sides of canal profile in normal soils shall be compatible with sub grade material and thoroughly compacted.

5.2 TOLERANCE IN SURFACE IRREGULARITIES IN PREPARATION OF FINAL SUBGRADE

Surface irregularities shall be tested by the use of a long template consisting of a straight edge or the equivalent there-of for curved surfaces and shall not exceed the following limits :

(i) 6.25 mm for sub grade in bed.

(ii) 12.50 mm for sub grade in the side slopes.

Final sub grade exceeding these limits shall not be accepted.

6.0 PREPARATION OF SUBGRADE CONSISTING OF EXPANSIVE SOILS (IS : 9451-1994)

Field and laboratory tests shall be carried out to determine the physical, textural, engineering, and chemical properties of expansive soils and evaluate the swelling pressures of soils in various reaches to establish the thickness of CNS (cohesive non-swelling soils) layers required so that the resulting deformation is within the premissible limit of 2 cm. The chickness of CNS layer to be provided normal to the sub grade shall be governed by the Indian Standard, IS : 9451-1994, out lined below CNS matrial shall be non-swelling with a maximum swelling pressure of 10 KN/m^2 when tested in accordance with IS 2720- (part-41) : 1977 at optimum moisture content and minimum cohesion. Some of the soils which may be considered as cohesive non-swelling soils are adquately compacted clayey soils, silty clays, sandy clays, gravelly sandy clays, etc. exhibiting cohensive properties and containing predominantly non-expanding type clay minerals with liquid limit not exceeding 50 percent.

Expansive soils are inorganic plastic clays characterized by shrinkage, high compressibility and swelling properties. To counter act the swelling pressure and prevent deformation of lining, a CNS material of required thickness is sandwiched between the soil and lining. The chicknes of CNS matrerial is normal (perpendicular) to the sub grade. Guidelines for choosing the thickness of CNS materials (Cohesive Non-Swelling) required for balancing the different swelling pressures is given in the following tables corresponding to various discharge ranges in canals. Side slopes shall not be steeper than 1:5:1, though slopes of 2; shall be preferable.

TABLE – 1

Thickness of CNS layer in channels of carrying capacity less than 2 cumecs.

Discharge in cumecs (m3/sec)	Thickness of CNS layer in cm (minimum)	
	Swell Pressure 50-150 KN/m²	Swell Pressure more than 150 KN/m²
1.4 - 2.0 (50 to 70 cusecs)	60 cm	75 cm
0.7 - 1.4 (25 to 50 cusecs)	50 cm	60 cm
0.3 - 0.7 (10 to 25 cusecs)	40 cm	50 cm
0.03 - 0.3 (1 to 10 cusecs)	30 cm	40 cm

TABLE – 2

Thicknes of CNS layer in channels of carrying capacity of 2 cumecs and more

Swelling pressure of soil KN/m²	Thickness of CNS material (minimum)
50 to 150	75 cm
150 to 300	85 cm
300 to 500	100 cm

Note - CNS soil is to be laid in layers and compacted, to at least 95% of Proctor-Dens ity.

6.1 SPECIFICATION OF CNS SOILS

(i) General Gradation of CNS soil

Clay (Less than 0.002 mm)	15 to 20%
Silt (0.06 - 0.002 mm)	30 to 40%
Sand (2 mm - 0.06 mm)	30 to 40%
Gravel (Greater than 2 mm)	0 to 10%

(ii) The CNS material shall be non-swelling, with a maximum swelling pressure of 10 KN/m² when tested in accordance with IS:2720 (part-41) 1977 at optimum moisture content and minimum cohesion.

(iii) Index properties

Liquid limit	Greater than 30, but less than 50%
Plasticity Index	Greater than 15, but less than 30%

If given CNS material is not available, designed soils mix to produce artificial CNS may be used. The artificial CNS shall satisfy the condition of swelling pressure mentioned in the sub Para (ii) above.

In respect of the provision of CNS layer in the bed, it shall be as worked out from consideration of swelling pressure. However, the thicknes of CNS layer to be provided on slopes shall, in addition, be governed by the construction viz. from the Power Roller rollable width consideration for achieving effective compaction. CNS layer shall be compacted to at least 95% proctor density.

6.2 **During construction, it shall be ensured that**

(i) Serration / steps / benches shall be provided in the slopes of canal in cuting to provide a good bond between the CNS layers and expansive soil and to also prevent contact slides between CNS materials and expansive soil.

(ii) Proper moisture shall be added to CNS material and expansive soil.

(iii) CNS material shall be laid in layers (+ 20 cm thickness) and compacted to atleast 95 percent proctor Density, preferably by Power Rollers viz. mechanized compaction.

(iv) To avoid slipping and rain cuts during the rainy season, it shall be advisable to provide CNS right up to the ground level.

(v) The sub grade on which CNS layer is to be laid shall, generally, be not kept exposed for more than 4 days prior to the placement of CNS layer.

(vi) Effective and mechanized compaction of sub grade for side lining on slopes and bed is very important in cutting or embankments. In addition to the designed thickness of CNS, 15 cm or more (perpendicular to side slope) of extra thickness (called pride) shall be provided and compacted. This pride shall be removed only just prior to the placement of lining (a time interval of, say, about one day), thus making a fresh and well-compacted surface available for bedding. In small section channels, it may be appropriate to over excavate the section, and fill in the entire section with CNS material (laid in successive layers and compacted to 95% proctor density), and, thereafter scoop this section to the designed section for placement of lining. The PAD method ensures effective compaction by 8 to 10 T power rollers or equivalent power vibratory rollers. The CNS material so scooped out is utilized in the next reach through re-handling. However this is included in the item rate of providing CNS & will not be paid seperately.

(vii) Under drainage arrangement, as per drawing, shall be provided.

7.0 **Final Preparation Of Sub Grade For Placement Of Concrete Lining.**

The work of trimming canal section up-to the under side of concretre lining and preparing sub grade for concrete placement include removal of pride section. Pride equivalent to the lining thickness on sides and bed on the under side of lining shall be left un-excavated and the removable of this pride shall be done prior to laying of lining but in no case shall be time interval exceed 3 days in normal weather and two days in adverse weather conditions. Sub grade surface shall be trimmed accurately to the underside dimensions of the lining; embankment and selected back placed in over excavated sections shall be moistened and compacted to 95% proctor density, so as to ensure a firm and unyielding sub grade.

It shall be ensured that the final sub grade is made thoroughly moist with fine spray nozzles (or with gardener;s cans) to a deapth of about 15 cm, before placement of concrete to prevent it from absorbing water from the freshly laid concrete. Water, directed from houses, shall not be used for wetting of the sub graded to prevent erosion, and slushy conditions on the sub grade.

7.1 The rate for providing and laying embankment shall include the cost of final preparation of sub grade for placement of concrete lining & no separate payment on this account shall

be admissible.

7.2 MODEL SECTIONS/TEMPLATES/CONCRETE SLEEPERS

Model sections or templates of size 15 cm × 7.5 cm or any other size specified and shown in the drawing shall be constructed up-to the bottom of lining at 18 m interval in straight reaches and at 9 m interval in curves, or as directed by the Engineer-in-charge, so as to achieve a smooth stgraight/curved sub grade surface free from un-sighty kinks and depressions. The model sections in the bed and sides shall be constructed in M15 cement concrete conforming to IS : 383 standard specification. The top level of template will be bottom level of lining.

Since the model sections are to be used as reference for excavation and trimming of sub-grade for seating to the lining initially and for laying and finishing to required profile and grade to a very close tolerance of 3 mm in a length of 3 m, any undulations in the model sections beyond the permissible tolerance shall have to removed and redone by the contractor. No separate payment shall be made for this view and shall be deemed to be included in the rate to lining.

8.0 INGRADIENTS

Ingredients i.e. cement, sand, course aggregates and waer should satisfy the specification mentioned in section –IC- Concrete Mix Ingredients.

9.0 LAYING OF CEMENT CONCRETE LINING; SELECTION OF LAYING METHODS

The concrete shall be generally governed by IS : 456-2000. The concrete shall also be governed by the provisions of section Concrete lining of M-15 grade shall be laid in the canal prism, as shown in the drawing, using well graded aggregates and minimum cement level of 250 kg/m³, with water : cement ratio of about 0.5. Maximum nominal size of coarse aggregate shall be 20 mm for the lining thickness of 75 mm, and 40 mm for the lining thickness of 100 mm ordinary portland cement conforming to IS : 269 or 43 grade cement conforming to IS : 8112 shall be used.

It shall be result-oriented from considerations of speed and quality construction to optimize mechanized placement of cc lining to the optimum extent feasible.

Accordingly, Mechanized cement concrete lining of bed and side slopes of canal section through deployment of Concrete Paver shall be done where bed width is more than 3.0 m and the slant length is more than 3.5 m.

Mechanized lining of Side slopes shall, preferably, be done ith a crow type or equivalent type of light steel gantry fitted with side shutters and vibrators (slip-form gantry) where the bed width is less than 2 m and the slant length is less than 2.7 m. Bed lining shall be laid by conventional manual method. Conventional (manual) placement of lining on both the bed and sides shall be done where paver mechanized/slip-form steel gantry mechanized placement of lining is not considered feasible. Baby Paver shall be used for side lining where the slant length is up-to 3.5 m. The concrete lining is to be placed with concrete paver.

9.1 SLUMP

A slump range of about 50 mm - 65 mm shall be considered adquate at the placement site from considerations of proper discharge of concrete from the transit mixer/agitator cars, mechanical mixer, arid ease of placement and attining a well

9.2 AIR ENTRAINING AGENT

AEA, as an admixture, shall be added to the concrete batch in solution in such a manner as will ensure uniform distribution of admixture throughout the batch during the specified mixing period of about 205 minutes. The amount of AEA shall be such as to effect of about 5% air in the mix in order to have good workability and, thus, secure, a good finish of concrete lining.

9.3 CONCRETE PRODUCTION AND TRANSPORTATION

Concrete shall be produced in a stationary weight batching plant/plants of adequate capacity installed at suitable place/places by the contractor and concrete conveyed to the placement site/sites in Mobile transit mixres for placement of concrete lining with fully mechanized Concrete paver/pavers. No manual concrete making shall be allowed.

Alternatively, Mobile self-loading, weigh batching, mixing and transporting mixer with the mixer drum capacity of 2.8 m^3 (or other suitable capacity) shall be deployed by the contractor for production of controlled concrete as well as transportation of this concrete to the placement site/sites. Concrete transported by transit mixers or mobile batching-mixing and transporting equipment shall be delivered to the hopper of the side discharge conveyers of concrete paver. The paver shall screed up the concrete and duly compact it (cylinder finishing). Contraction joints shall be cut with groove cutters attached to the paver. Each canal lining at an average advancement rate of not less than about 8 m/hr so that cutting of contraction joints is achieved smoothly and efficiently when the concrete is still in a good plastic state. Contraction joint need not be provided in RCC lining. Construction joints shall be a shown in the drawing or as directed by the Engineer. However, an expansion joint as per design or as directed by the Engineer-in-charge shall be provided between lining and canal structure.

(i) Broadly mechanized cement concrete lining of bed and side slopes of the canal section through deployment of Concrete paver of adequate capacity shall be done where bed width is more than 3 m and slant length is more than 3.5 m concrete snail be transported by transit mixers from the batching & mixing plant.

(ii) For canals having bed width between 2 to 3 mtr. bed lining is to be done with acrow or equivalent type slip from screed gantry. However baby paver shall be used for side lining where the slant length is between 2.7 mtr. to 3.5 mtr.

(iii) In such situations where the bed width is more than 2.0 m and the slant length is less than 2.7 or other situations in such reaches, where in the opinion of engineer-in-charge, mechanized concrete lining is not possible. R.C.C. lining/ P.C.C. lining (100 mm thick) in selective patches upstream and downstream of structure, lining may be done with conventional manual method. Alternatively, the bed lining may be done through deployment of "steel screed system" fitted fuel-operated vibrator for better progress and quality of concrete finish.

(iv) Where the bed width is less than 2.0 m and the slant length is less than 2.7 m, concrete lining on side slopes shall, preferably, be done by deployment of Acrow or equivaler type of slip form screed steel gratry fitted with surface vibrators on the shutters plates Bed lining shall, however, be placed manually.

(v) In situations associated with lining proposed to be done with Acrow or equivalent type slip form screed gratry in small reaches/staggered feaches, and/or where

transit concrete mixers are not considered feasible for deployments, standard concrete mixer, (10/7cft/ Or 14/10 cft), shall be allowed by the Engineer-in-charge instead of the composite batching & mixing plant. Since the concrete lining operation is practically continuous with the deployment of slip form steel gantry, the shape of contraction joints in lining shall be the same as the ones on the lining placed by the Concrete Paver.

(vi) (v a) For placement of C.C. lining on upstream & downstream of structures in small reaches manul placement will be allowed.

(vii) Concrete shall be placed only in the presence of a duly authorized representative of the Engineer.

(viii) Concrete shall be mixed in a mechanical mixer. Hand mixing of concrete shall not be permitted.

(ix) When concrete placing operations are stayed for the day or are interrupted because of break down or are delayed by other causes or where the contractor elects to construct a joint, the edge of the fresh concrete lining shall be bulk headed to a surface normal to the lining along transverse and longitudinal lines. Before placing operations are resumed, the surface of hardened concrete shall be prepared as a construction joint.

Whenever a substantial break-down occurs in the concrete production or concrete transportation system, a joint should be formed as close to the face of the fresh concrete as possible. All concrete on the new side of the joint shall be removed. The fresh concrete shall then be placed against the existing concrete with the full groove for required contraction joint formed in between them.

10.0 UNDER DRAINAGE

Whenever specified and shown in drawing, porous concrete plugs of 100 mm dia and 300 mm length shall be provided in bed and side slopes underlain by graded filter of size 400 mm by 375 mm or any other size directed by the Engineer-in-charge. Porous concrete shall be composed of one part of cement and 4 parts of coarse aggregate by weight with the size of coarse aggregate, not more than 20 mm. No sand is to be used. Only so much water shall be used in concrete as is required to produce a paste, which will coat the particles without filling the voids. In placing porous concrete in moulds, care shall be taken to ensure that it is not over tamped or compacted so as to reduce its porosity. The porous concrete after curing shall be pervious and free draining type. As soon as the concrete hardens (viz it attains final setting), it should be kept fully moist with water for at-least 14 days. The compressive strength of porous concrete at 7 days age, as determined by tests on 15 cm dia, 30 cm high cylinder should not be less than 70 Kg/cm^2. The porosity at 7 days age be such that water shall pass through slab of porous concrete 3 cm thick at a minimum rate of 500 liters/inm^2 with constant 10 cm depth of water on the slab.

11.0 TOLERANCE IN LINING THICKNESS

The permissible tolerances for the canal lining shall be as under Variation in thickness of lining 10%, provided average thickness is not less than designed thickness.

12.0 TEMPERATURE OF CONCRETE

Temperature of concrete as placed, critical to cracking control and durability, shall, preferably not exceed about 32.2°C (90°F). Accordingly, placement of concrete in hot weather shall be done during the morning and evening hours, extending to night hours as required. For work in extreme weather conditions, the procedure set out in IS 7861 (Part-

13. CURING OF CONCRETE LINING

The concrete lining of the canal bed shall be cured in conventional manner with water by making small earth bunds of, say 20 cm to 30 cm height and ponding water. The side lining shall be cured with membrane-forming curingcompound only.

13.1 SPECIFICATIONS OF MEMBRANE – FORMING CURING COMPOUND

The white pigmented curing compound conforming to ASTM designation of C-309-81 (of the Indian manufacture conforming to International Standard of C-309-81) shall be used to form water retaining membrane on the surface of concrete. The curing compound shall be used only after it is approved by the Engineer. The curing compound shall be applied immediately after the bleeding water shine disappears leaving a dull appearance on concrete surface. The liquid compound shall be kept continuously stirred mechanically in a drum and sprayed uniformly over the concrete surface. One liter the curing compound shall normally cover about 4.00 m^2 of concrete surface. Accurate coverage should be based on laboratory and field trails. Laboratory test shall be carried out to check that with specified coverage, the loss of water does not exceed 0.53 kg/m^2 over a period of 72 hours. Other tests relate to reflectance and drying time. Day night reflectance of white pigmented curing compound shall not be les than 60% of that of magnesium oxide. The drying time requirement specifies that the curing compound could be dry to tough in not more than 4 hours when the curing of concrete lining is not found satisfactory, the engineer-in-charge may direct the contractor in writing to resort to second layer or membrane curing.

14.0 CORE TESTS

14.1 As the concrete lining work progresses and has attained a minimum curing and setting of 28 days period, cores shall be taken at random to evalute the quality of concrete lining laid in respective reaches. Frequency of coring shall be determined by the engineer. Broadly, it could be one core from bed lining and one core each from side lining per 250 meters length of lining or as directed by the Engineer. In no case fewer than 3 cores shall be tested. The cores shall be examined for segregation/ honey-combing and thickness of lining. One sample from bed and one sample from side shall also be tested for each km length of lined canal for permeability. The permeability of the samples so tested shall be between 10^{-7} to 10 9 Cms/Sec. The cores shall also be tested for compressive strength & density. The contractor shall allow all facilities and cooperation towards collection of cores. The testing of cores shall be carried out either in the project laboratory or at any other laboratory that the Engineer may so decide and the results obtained shall be considered correct and authentic by the contractor. The contractor shall be given access to all operations and tests that may be carried out as aforesaid so that he may satisfy himself regarding the methods and procedure adopted. Final payment shall be made only after the satisfactory core test results acceptable to the Engineer as per section 17.4.3 of IS : 456-2000. The rates quoted by the contractor shall be inclusive of all the testing. No separate payment shall be made on this account.

14.2 A standard test cylinder has a diameter one-hlf of its height (viz L/D ratio is 2). However, the cores taken from the in situ concrete lining may not have these relative dimensions and consequently, L./D ratio will be 2. Accordingly, a correction factor according to the height/ diameter ratio of specimen after capping shall be obtained from the curve shown on page 13 IS : 516-1959. The product of this correction factor and the measured

compressive strength shall be known as the corrected compressive strength, this being the equivalent strength of a cylinder having a height- diameter ratio of 2. The equivalent cube strength of the concrete shall be determined by multiplying the corrected; cylinder strength by 5/4. The cores shall be prepared and trested as per IS : 516-1959.

14.3 **Concrete in the member represented by a core test shall be considered acceptable if the average equivalent strength of the cores is equal to atleast 85% of the cube strength of the grade of concrete specified and that no individual core has strength less than 75%.**

14.4 Regarding particular canal reaches/ reach, though the lining be fully complete to acceptable quality levels, such reach/ reaches will not quality for acceptance and final payment till the associated works necessary for safely of lining during rains, such as dowel, blanks drainage etc., as per drawings are completed along with.

15.0 JOINTS

Contraction joints shall be provided and treated as shown in the drawings or as directed by the Engineer. Expansion joints shall be provided only where structure interestcts the canal lining. No expansion joints are to be provided in CC lining at any other place.

Transverse contraction joints shall be spaced at a maximum spacing of 3.0 m center with the first longitudinal joint at about 18 times thickness of lining below the top edge (viz about 1.35 m for 7.5 mm thick lining). The shape, spacing, and dimensioning of contraction joints shall be as shown in the the drawing. Broadly, the joints shall extended to at least 1/3 of lining thickness (viz. 2.5 cm for 7.5 cm thick lining) with a top width 14 mm maximum and tapering to 11 mm to join a 45° groove at bottom. The contractor must ensure that the grooves are of specified dimensions, acceptable to the Engineer-in-charge. Longitudinal contraction joints are to be provided only where the wetted perimeter excess 6 m.

15.1 FILLING OF JOINTS

Filling of joints shall be taken up only after a minimum of 28 days setting period of CC lining. The grooves shall be cleaned thoroughly to their full depth and width by brush, air jet, water jet ect. All loose particles and foreign matter shall be removed and the grooves shall be thoroughly clean and dry to the satisfaction of Engineer-in-charge or his representative so as to ensure good adhesion to the sealant. The primer shall then be applied by means of brush or any other suitable applicator to cover the sides completely before the application of prepared sealing compound.

15.2 COMPOSITION OF SEALANT

Unless otherwise specified, the sealant shall be prepared from the following materials :

1	Bitumen 85/25	-	55%
2	Sand (fineness modules 1.00 to 1.50)	-	43%
3	Asbestos powder (of white colour)	-	2%

15.3 PROCEDURE

The sealant shall be prepared by heating the bitumen to 375°F and sand also to the same temperature separately. The sand shall be mixed with 2/3 rd quantity of bitumen first and then asbestos powder shall be added to it. The remaining 1/3rd quantity of bitumen shall then be added to this mix and stirred thoroughly. The grooves shall be covered with wooden strip a long and held on slopes with the help of clay puddle put along the sides. The wooden strips shall be coated with grease on inner side. So that it may not stick to the filter compound. The wooden strip shall be gently removed after about 30 minutes and the next joint shall then be filled in similar manner. The joint shall be finished with a hot trowel and any hole shall be refilled with sealant. Filling of joints shall commence

16.0 ACCEPTANCE CRITERIA OF LINING

(i) In case the concrete does not confirm to the acceptance criteria for specified strength, (such as characteristic 28 day 150 mm cube compressive strength of 15.0 Nmm2) of concrete mentioned in para 18 (iv) of section 4C Plain & reinforced concrete, the engineer reserves the right to reject the work or accept the same at a reduced rate derived from tendered rate and as approved by him after examining all aspects and provided the structural integrity is not affected.

(ii) Acceptance criteria of cores shall be as per section 17.4.3 IS ; 456-2000 outlined in Para 14.1 of this section.

(iii) Also the Acceptance Criteria outlines in the Para (v) of section 4C Plain and Reinforced concrete shall be applicable for acceptance of lining.

17.0 Mode of Measurement and Payment

All linear measurements shall be in meter, correct to 0.01 m. Areas shall be computed in square metrers. The perimeter of lining shall be the top finished surface of the lining. Payment for lining shall be made for the thickness shown on the drawings and on per square meter basis of the superficial areas including horizontal coping on both sides at the lining top. The thickness of lining shall be cross checked by (i) volume of concrete placed and area covered (ii) use of probe when concrete is green and plastic and (iii) random coring. Any over run in quantity of concrete in lining shall not be paid. Running payment will be made at 80% of the accepted unit rate. The final payment at 100% accepted rate will only be made after receipt of acceptable test results as per Para 16.0 above.

The porous blocks provided for under drainage will be paid on per No. basis, separately. Similarly payment of contraction joints, construction joints and expansion joints shall be on running metrer basis and shall be paid separately. Payment of CNS filling and excavation thereof shall be on cubic meter basis and shall be paid separately. However there will be no deductions for porous plugs from the area of lining measured.

IS 9451 : 1994

Guidelines for Lining of canals in expansive soils

General

1) Expansive soils in side slopes and bed of canal in cutting or embankment when in contact with water swell, exerting a swelling pressure which may range from 50 to 300 KN/m² or more.

2) Cohesive Non-swelling Soils (CNS) for treatment

These are soils possessing the property of cohesion of varying degree and non-expanding type clay minerals such as illite and kaolinite and their combination with low plasticity with liquid limit not exceeding 50 percent.

Most murums of laterite, laterite type and siliceous sandy clays exhibit CNS characteristies, however some murums may be of swelling type. Unlike swelling soils, they do not exhibit cracking during summer, nor heaving and stickiness during rainy seasons. Although, several soils containing non-expanding type clay mineral exhibit CNS properties, the following range helps in locating such types

		Percentage		
Clay	(< 2 microns)	15	to	20
Silt	(0.06 mm - 0.002 mm)	30	to	40
Sand	(2 mm - 0.06 mm)	30	to	40
Gravel	(> 2 mm)	0	to	10
Liquid	limit	30	to	50
Plasticity	Index	15	to	30

Criteria for fixing the thickness of CNS Layer

Thicknes of CNC material is related to swelling pressure and the resultant deformation, the permissible deformation being 2 cm.

Guidelines for choosing the thickness of CNS materials required for balancing the different swelling pressure is given in table below

Thickness of CNS layer, carrying capacity of 2 cumes and more -

Swelling pressure of soil (KN/m²)			Thickness of CNS material cm (min)
50	to	150	75
150	to	300	85
300	to	500	100

Construction Procedure

To counteract the swelling pressure and prevent deformation of the rigid lining materials, a CNS material of required thickness depending on the swelling pressure of expansive soil, is sandwhiched between the soil and the rigid lining material. The thicknes of CNS layer should be measured perpendicular to the surface of expansive soil.

Canal in cutting

Long deep cut in expansive soils should be avoided and where possible a detour should be considered.

In cutting, special care will be necessary to compact the CNS materials against the exacavated surface of the cuts. The material should be spread uniformly in their horizontal layers of specified thickness (15 cm thick) . Care also is necessary in obtaining a good joint between the two materials by thoroughly wetting the exavated surface, so as to avoid slips at the junction plane.

The construction should be carried out in the following steps – (canal in Embankment / canal in partical cutting)

a) Proper moisture should be added to CNS material & expansive soil.

b) Expansive soil and CNS material above ground level should be compacted simultaneously, in layers, with appropriate equipments to ensure proper densiity.

c) The compaction of CNS materials should also be to the standard proctor desity with OMC. It may be done either with sheep foot rollers or 8 to 10 ton ordinary rollers.

d) Provision of surface drain & internal drainage filter should be made to minimize external / internal erosion. A rock toe with inverted filtre may be provided at either end of canal bank.

e) Special care is required to be taken to provide internal drainage for the banks, having bed filling of 2 meters or more.

f) The drainage properties of the CNS material itself need to be given due consideration as water locked up in this saturated layer is likely to cause pore pressures on the lining during canal draw-down conditions.

g) Murum (gravelly soil) material on outer slopes of canal embankment should be trimmed to the required thickness.

h) To protect outer slopes from erosion, proper turfing should be used.

Pride

The problem of effectively compacting the subgrade for side lining on slopes is very important in case of black cotton expansive soil zone in cutting or embankments, where backfill of CNS material is required to be placed for the sides and bed, in addition to design thicknes. Twenty cm or so of extra pride may be provided and compacted in horizontal layers to the required density. This pride should be removed only just prior to the placement of lining, thus making a fresh and well compacted surface available for bedding.

Use of Polyethylene sheets below concrete lining :

achieving better ultimate impervious

only for limited purpose as an asistance, during construction, for avoiding the cement slurry from concrete escaping in subgrade below. Use of LDPE sheets 200 guage (50 microns) is to achieve only the latter linitted purpose. If overall imperviousness is proposed to be achieved, it would be necessary to use HDPE - HM sheet of sufficient thickness, strength, toughness and durability.

Under drainage arrangements and joints in linning :

The drainage properties of CNS material itself need to be given due consideration as water locked up in this saturated layer is likely to cause pore pressure on the linning during canal drawn down condition . To release the same if holes are provided for drainage in concrete lining, care will have to be taken to provide inverted filters at the back of the holes so as to avoid the CNS material being washed away by fluctuating water levels in the canal.

It is recommended to provide regular drainage arrangements wing porous concrete sleepers, 7.7 cm × 20 cm with 80 mm perforated G.I. pipes at 3 m centre to centre coming out through the sides of the lining. Two porous concrete sleepers on either side of the bed, below the side may be provided.

IS 3873 : Laying cement concerete lining on canals

Prepration of Subgrade consisting of soil -

The subgrade should be prepared, dressed and rolled true to level and according to the required cross section of the canal to from a firm compacted subgrade for the lining.

For checking the uniformity of side slopes, sample profiles at an interval of about 20 m, in straight reaches and 10 m in curved reaches should be made.

Compaction of subgrade in other than predominantly sandy reaches :

All compaction should be done at optimum moisture content in layers not more than 15 cm thick to obtain a dry bulk density of not less than 95 percent of the density at optimum moisture content obtained.

Bed :

Where the dry bulk density of the natural soil is less than 1.8 gm/cc and the subsoil water is near the subgrade, the consolidation should be done by under cutting the bed by 7.5 cm and then ploughing up to 15 cm below the subgrade level. The loosened soil should then be recompacted with sheep fool rollers or other suitable devices.

Sides :

Consolidations on sides should be done, by manual labour or suitable compactors to a depth of 30 cm to obtain a minimum dry bulk density of not less than 90

percent of the density at optimum moisture content.

Laying of In-Site concrete Lining :

The concrete used for lining should be design mix concrete of grade M-10 or M-15.

1. **Slump :**

A slump of 60 to 70 mm should be generally allowed. For heavier, longitudinally operating slip – form machines, a slump of 50 mm at the laying point shuold be used. To have a close control of consistency and workability of the concrete, the slumps of concrete should not vary more than 20 mm which would, otherwise interfere with the progress & quality of work.

2. **Thickness :**

The thickness of lining should be fixed depending upon the nature of the canal requirement, namely, hydel channel or irrigation channel FSD and channel capacity.

Thickness of In-Situ concrete Lining

Capacity of Canal (Cumes)	Depth of Water (m)	Thickness of Lining (mm)
0 to 5	0 - 1	50 - 60
5 to 50	1 - 2.5	60 - 75
50 to 200	2.5 - 4.5	75 - 100

3. **Tolerence in concrete thickness :**

+/_ 10 mm on straight reaches. (Provided average thickness is not less than specified thickness)

4. **Placing :**

All absorptive surfaces against which concrete is to be laid should be moistened throughly so that moisture will not be withdrawn from freshly placed concrete. The approved film is to be laid on the neatly well dressed subgrade, and fixed in the subgarde so as to prevent displacement during the placement of the concrete. The following properties of Low Density Poly Ethytene (LDPE) film are given -

1	Tensile strength	-	17.5 N/mm^2
2	Tear resistence	-	9.5 N/mm^2

19.0 Study for stabilization of expansive soil

The required parameters of gritty murrum / CNS are mentioned in Specifications. But when local material is tested in quality control wing, results obtained are slightly different than mentioned in specifications. The percentage of fine contents in local murrum material is less than required as per specifications. Which may results in less cohesion and less bonding of CNS material.

of local murrum is as below.....

Sr. No	Parameter	Required as per Specification		Actual Results Obtained in Quality control laboratory
1	Clay (Less than 0.002mm)	15 to 20 %	45 to 60%	32 %
2	Silt (0.06 - 0.002mm)	30 to 40 %		
3	Sand (2mm – 0.06mm)	30 to 40 %		41 %
4	Gravel (Greater than 2mm)	0 to 10 %		27 %
5	Liquid Limit	30 to 50 %		36.94 %
6	Plasticity Index	15 to 30 %		30.53 %

Hence it was requested to quality control wing to suggest remedial measures for the same. This issue will also be referred to CSMRS, New Delhi for further analysis and recommendations.

परिशिष्ट-ब

बुधवार, दिनांक ११ मे २०११

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक बुधवार, दिनांक ११ मे २०११ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी ११.३० वाजता सुरु होऊन दुपारी १.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गिरीश बापट, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. निलेश देशमुख-पारवेकर, वि.स.स.

(३) श्री. नवाब मलिक, वि.स.स.

(४) श्री. सुर्यकांत दळवी, वि.स.स.

(५) श्री. बाळा नांदगावकर, वि.स.स.

(६) डॉ. दीपक सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव

(२) श्री. ऋतुराज कुडतरकर, अवर सचिव

निमंत्रित

महालेखाकार यांचे कार्यालय

श्री. टी. एस. आर गुप्ता,

उप महालेखाकर, नागपूर

वित्त विभाग

श्री. श्रीकांत देशपांडे, सचिव (ले. व को.)

साक्षीदार :

जलसंपदा विभाग

(१) श्री. एकनाथ पाटील. सचिव, जलसंपदा विभाग

(२) श्री. सी. एस. मोडक, सचिव, लाभक्षेत्र विकास

(३) श्री. डी. एन. मोडक, मुख्य अभियंता, स्था, ज.वि.प.

(४) श्री. पी. सी. झपके, कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर

(५) श्री. डी. आर. कंदी, कार्यकारी संचालक, कृष्णा खोरे पाटंबधारे विकास महामंडळ, नागपूर

(६) श्री. एस. एम. उपासे, मुख्य अभियंता, जलसंपदा

(७) श्री. अविनाश सुर्वे, अधीक्षक अभियंता, पुणे पाटबंधारे मंडळ, पुणे

(८) श्री. आर. एन. ठाकरे, अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प.

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात सचिव, जलसंपदा विभाग यांची साक्ष घेतली.

शुक्रवार, दिनांक ४ नोव्हेंबर २०११

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक शुक्रवार, दिनांक ४ नोव्हेंबर २०११ रोजी सिंचन भवन, नागपूर येथे सकाळी १०.३० वाजता सुरु होऊन दुपारी १२.२४ वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गिरीश बापट, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. निलेश देशमुख-पारवेकर, वि.स.स.

(३) श्री. नामदेव उसेंडी, वि.स.स.

(४) प्रा. राम शिंदे, वि.स.स.

(५) श्री. नाना पटोले, वि.स.स.

(६) श्री. सुर्यकांत दळवी, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव

(२) श्री. भाऊसाहेब कांबळे, सह सचिव

(३) श्री. सु.सा.गायकवाड, वित्तीय सल्लागार

साक्षीदार :

विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर

१ श्री. पी. सी. झपके, कार्यकारी संचालक

२ श्री. व्ही. एम. कुलकर्णी, मुख्य अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प, नागपुर

३ श्री. बहादुरे, अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प मंडळ, नागपूर

४ श्री. म.आ.माटे, अधीक्षक अभियंता, गोसीखुर्द प्रकल्प

जिल्हाधिकारी कार्यालय

(१) श्री. प्रदीप काळभोर, जिल्हाधिकारी, भंडारा

आयुक्त कार्यालय

(२) श्री. डी. एस. चिलमुलवार, उपायुक्त (पुनर्वसन), नागपूर

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात विभागीय अधिकारी यांची साक्ष घेतली.

शनिवार, दिनांक ५ नोव्हेंबर २०११

लोकलेखा समिती

समितीने शुक्रवार, दिनांक ५ नोव्हेंबर २०११ रोजी गोसीखुर्द प्रकल्पास भेट व विभागीय अधिकाऱ्यांसमवेत बैठक दुपारी १२.०० वाजता सुरु होऊन सायंकाळी ५.२० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गिरीश बापट, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. निलेश देशमुख-पारवेकर, वि.स.स.

(३) श्री. नामदेव उसेंडी, वि.स.स.

(४) प्रा. राम शिंदे, वि.स.स.

(५) श्री. नाना पटोले, वि.स.स.

(६) श्री. सुर्यकांत दळवी, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव

(२) श्री. भाऊसाहेब कांबळे, सह सचिव

(३) श्री. सु. सा. गायकवाड, वित्तीय सल्लागार

उपस्थित अधिकारी

(१) श्री. गोपाल रेड्डी, विभागीय आयुक्त नागपूर

(२) श्री. प्रफुल्लचंद्र झपके, कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ

(३) श्री. गेडाम, अतिरिक्त जिल्हाधिकारी, भंडारा

(४) श्री. चिलमुलवार, उपायुक्त, पुनर्वसन, नागपूर

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात विभागीय अधिकारी यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक ३० मे २०१२

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक बुधवार, दिनांक ३० मे २०१२ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे सकाळी ११.३० वाजता सुरू होऊन दुपारी २.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गिरीश बापट, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. निलेश देशमुख-पारवेकर, वि.स.स.

(३) डॉ. नामदेव उसेंडी, वि.स.स.

(४) श्री. नवाब मलिक, वि.स.स.

(५) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.

(६) प्रा. राम शिंदे,वि.स.स.

(७) श्री. गिरीष महाजन, वि.स.स.

(८) श्री. आर. एम. वाणी, वि.स.स.

(९) श्री. भाई जगताप, वि.प.स

(१०) श्री. पांडुरंग फुंडकर, वि.प.स

(११) डॉ. दिपक सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) श्री. सु. सा. गायकवाड, वित्तीय सल्लागार

(२) श्री. ऋतुराज कुडतरकर, अवर सचिव

(३) श्री. दिलीप येवला, अवर सचिव (समिती)

वित्त विभाग, मंत्रालय मुंबई

श्री. राजेश अग्रवाल, प्रधान सचिव, लेखा व कोषागरे

महालेखापाल यांचे कार्यालय

श्री. यशवंत कुमार, महालेखापाल (ऑडिट) नागपूर.

श्री. आर. अनंतरामन, उप महालेखापाल, मुंबई.

साक्षीदार :

विभागीय प्रतिनिधी

(१) श्री. ए. बा पाटील, सचिव, (जलसंपदा)

(२) श्री. दे. प. शिर्के, सचिव (लाभ क्षेत्र विकास)

(३) श्री. व्ही. एम. कुलकर्णी, मुख्य अभियंता, जलसंपदा

(४) श्री. पी. जी. पाटील, उप सचिव व आंतर वित्त सल्लागार (जलसंपदा)

(५) श्री. प्र. चं. झपके, कार्यकारी संचालक, जलसंपदा

(६) श्री. डी. एस. चिलमुलवार, उपायुक्त (पुनर्वसन), नागपूर.

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात सचिव जलसंपदा विभाग यांची साक्ष घेतली.

मंगळवार, दिनांक २३ ऑगस्ट २०१६

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक मंगळवार, दिनांक २३ ऑगस्ट २०१६ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी १२.०० वाजता सुरू होऊन दुपारी २.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.

(३) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.

(४) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.

(५) श्री. हरिभाऊ जावळे, वि.स.स.

(६) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.

(७) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.

(८) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.

(९) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.

(१०) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.

(११) श्री. सुरेश गोरे, वि.स.स.

(१२) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.

(१३) श्री. जयंत पाटील, वि.स.स.

(१४) श्री. अमरसिंह पंडित, वि.प.स.

(१५) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव

(२) श्री. श्री. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि.अ.

(३) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित :

वित्त विभाग

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव

महालेखाकार, नागपूर

श्री. राजदिप सिंह, महालेखाकार

साक्षीदार :

जलसंपदा विभाग

श्री. आय. एस. चहल, प्रधान सचिव

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात जलसंपदा विभाग यांची साक्ष घेतली.

बुधवार, दिनांक २४ ऑगस्ट, २०१६

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक बुधवार, दिनांक २४ ऑगस्ट, २०१६ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी १२.०० वाजता सुरू होऊन दुपारी २.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.

(३) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.

(४) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.

(५) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.

(६) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.

(७) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.

(८) श्री. प्रशांत ठाकूर, वि.स.स.

(९) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.

(१०) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.

(११) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.

(१२) श्री. अमरसिंह पंडित, वि.प.स.

(१३) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव

(२) श्री. श्री. चु. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि.अ.

(३) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित :

महालेखाकार कार्यालय :

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखाकार

वित्त विभाग

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव, वित्त विभाग

साक्षीदार :

जलसंपदा विभाग

(१) श्री. आय. एस. चहल, प्रधान सचिव

(२) श्री. अविनाश, सुर्वे, मुख्य अधिकारी

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात जलसंपदा विभाग यांची साक्ष घेतली.

मंगळवार २०, सप्टेंबर २०१६

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक मंगळवार, दिनांक २० सप्टेंबर, २०१६ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी २.०० वाजता सुरू होऊन सायंकाळी ४.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स.तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.

(३) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.

(४) श्री. हरिभाऊ जावळे, वि.स.स.

(५) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.

(६) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.

(७) श्री. सत्यजीत पाटील-सरूडकर, वि.स.स.

(८) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.

(९) श्री. वसंतराव चव्हाण, वि.स.स.

(१०) श्री. जयंत पाटील, वि.स.स.

(११) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.

(१२) श्री. अशोक उर्फ भाई जगताप, वि.प.स.

(१३) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

(१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव

(२) श्री. श्री. चु. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि. अ.

(३) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित :

महालेखाकार कार्यालय, नागपूर

श्री. राजदीप सिंह, महालेखाकार

वित्त विभाग

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव

साक्षीदारः

जलसंपदा विभाग

(१) श्री. कुलकर्णी, सचिव

(२) अ. वा. सुर्वे, मुख्य अधिकारी

(३) प्र. रा. नार्वेकर, अधिक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग

(४) जि. मो. शेख, अधिक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात सचिव, जलसंपदा विभाग यांची साक्ष घेतली.

सोमवार, दिनांक २६ सप्टेंबर, २०१६

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक बुधवार, दिनांक २६ सप्टेंबर, २०१६ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी १२.०० वाजता सुरू होऊन सायंकाळी ५.०० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स.तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.

(३) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.

(४) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.

(५) डॉ. अनिल बोंडे, वि.स.स.

(६) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.

(७) श्री. वसंतराव चव्हाण, वि.स.स.

(८) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स

(९) श्री. अशोक उर्फ भाई जगताप, वि.प.स

(१०) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

(१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव

(२) श्री. श्री. चु. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि. अ.

(३) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

निमंत्रित :

महालेखाकार कार्यालय

श्रीमती संगिता चौरे, महालेखाकार

वित्त विभाग

श्री. व्ही. गिरीराज, प्रधान सचिव

साक्षीदार :

जलसंपदा विभाग

(१) श्री. व्ही. एम. कुलकर्णी, सचिव, जलसंपदा विभाग

सामान्य प्रशासन विभाग

(१) श्री. बाजीराव जाधव, सचिव

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-०७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात सचिव, जलसंपदा विभाग यांची साक्ष घेतली.

मंगळवार, दिनांक ८ नोव्हेंबर, २०१६

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक मंगळवार, दिनांक ०८ नोव्हेंबर, २०१६ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे दुपारी २.०० वाजता सुरू होऊन सायंकाळी ४.०० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स.तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. शिवाजीराव नाईक, वि.स.स.

(३) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.

(४) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.

(५) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.

(६) श्री. वैभव नाईक, वि.स.स.

(७) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) श्रीमती मेघना तळेकर, उप सचिव

(२) श्री. श्री. चु. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि.अ.

(३) श्री. सो.न.सानप, अवर सचिव

निमंत्रित

श्री. राजदिप सिंह, महालेखाकार

वित्त विभाग

श्रीमती वंदना कृष्णा, प्रधान सचिव.

साक्षीदार :

सामान्य प्रशासन विभाग

श्री. बाजीराव जाधव, सचिव

जलसंपदा विभाग

(१) श्री. आय.एस. चहल, प्रधान सचिव (१)

(२) श्री. वि. मा. कुळकर्णी, सचिव, जलसंपदा विभाग

(३) एन. व्ही. शिंदे मुख्य अधिकारी व सह सचिव

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २०१०-२०११ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र.३.२ संदर्भात प्रधान सचिव, जलसपंदा विभाग व सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग यांची साक्ष घेण्यात आली.

शुक्रवार, दिनांक २४ मार्च, २०१७

लोकलेखा समिती

समितीची बैठक बुधवार, दिनांक २४ मार्च, २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे सायंकाळी ४.०० वाजता सुरू होऊन सायंकाळी ५.३० वाजता स्थगित झाली.

उपस्थिती

समिती प्रमुख

(१) श्री. गोपालदास अग्रवाल, वि.स.स.तथा समिती प्रमुख

(२) श्री. संजय सावकारे, वि.स.स.

(३) श्री. नानाजी शामकुळे, वि.स.स.

(४) श्री. हरिभाऊ जावळे, वि.स.स.

(५) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.

(६) श्री. संजय केळकर, वि.स.स.

(७) श्री. जयंत पाटील, वि.स.स.

(८) श्री. राजेश टोपे, वि.स.स.

(९) श्री. जयंत पाटील, वि.प.स.

(१०) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) श्री. श्री. चु. श्रीरंगम, उप सचिव तथा नि.अ.

(२) श्री. सो. न. सानप, अवर सचिव

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००६-२००७ या वर्षाच्या नागरी अहवालावरील परिच्छेद क्र. ३.२ संदर्भातील प्रारुप अहवाल संमत केला.